

Eesti Teaduste Akadeemia
Eesti Keele Instituut
2016

EESTI MURRETE SÕNARAAMAT

VI köide

M – O

26. vihik

mehine – muska

ISBN 978-9985-79-649-8

Toimetanud:

MARI-LIIS KALVIK

MARI KENDLA

TIINA LAANSALU

Raamatu väljaandmist on toetanud
Eesti Kultuurkapital

Küljendus: Merle Moorlat

Autoriõigus: Eesti Keele Instituut, Tallinn

Väljaandja: Eesti Keele Sihtasutus

Trükitud AS Pakett trükikojas

mehine^e *mehi|ne* Hls Rõu Räp Se, g -se Hlj VNg Lüg Vai Khk hajusalt SaId, Muh Rei hajusalt L Ha, Amb JMd Koe Kad Rak I Plt Pil KJn, -tse Puh Nõo Plv, -dse Krl; *mih|ne* g -se Kuu Jäm Khk Kaa Hi, -tse Trv Krk

1. mehele omane, mehelik *Sie ei ole küll mihise mihe tegu* Kuu; *sie on õige täis mehine meremies, õskab iast kala`püüädä -- ei`karda`lainesi`õiete ega midagi* Lüg; *See oo suur mihine mees, külap sellel jõudu ka oo* Khk; *Iga kandi peelt üks mihine mees, et ta tööd kardaks, seda küll pole* Kaa; *ma ka mehine, pole mitte tühine, aga ta ikka jämem* Vll; *laeva mehed on mihised mehed* Rei; *aab mehist juttu* Tõs; *mehine mees suab igäl pool oma`jõuga läbi* Juu; *täis mehine miis, tugev ja`terve* Kod; *õege mehine mees, tubli ja mõestab tööd tehä, mõni on kis`pal`lalt mehe nime kannab* KJn; *mis sa poesike mihitse mihe`vastu läät* Trv; *sij om`äste mehine tüdruk* Hls; *sij om mihitse meelege naine, kel abene suhun* Krk; *esä`olli tugev ja mehine miis. miu nättäväst meil`tõisi mehitsit mehi es olegi* Nõo; *mehine miiss joht ei`pel`gä?`tüüd* Plv

2. tubli, hea; rammus; maitsev *metsa`ääres on rugid nii mihised; kui loom`süia saab, siis ta seisab mehine* Khk; *Ma tõmbsi ette mihise une* Kaa; *Oli see ikka täna`õhta üks mehine supp; On aga mehine [õlu], ta läheb ise`alla* Põi; *see oo ikka täis mehine õlut* Muh; *Jälak kasvab mihiseks suureks* Emm; *Kuiv on kange, peaks tuleme üks mihine säts vihma* Käi; *oo ikke üks ea mehine lehm* Mar; *Turts muõdu tuim kala, aga tursa maksad ränk mehised; Angõrjad üsä mehised`pistä (süüa); Vjõluda`aaga siärüsed enge mehised`jalga`panna* Khn; *Ahju tehti mehine tuli* Kei; [kaerakilele] *võid`silma ja küll oli mehine* Amb; *üks mehine kõhutäis* Koe; [kali] *suvel palavaga veel ästi mehine* Rak; *sial (seal) õlgu mehine aed`ümber, tämä lõhub maha; vihim tuli mehine; küll niid_o mehised õõnad ja magusad* Kod; *kupa uad olid apu piimaga iad`süia, siis sai nisuke mehine keretäis* Lai

Vrd mehene

3. meesterohke *mihine pere ja härine kari, nee`vetvad vanajumala keest vägese* Phl; *kus mehi`rohkem oo, seal oo tugev töö pere, mehine pere* Mär **Vrd** mehiline

Vrd meheline

mehine^e *mehi|ne* g -tse T V(-dse; -nõ, -dsõ Krl), `mehtse Räp; *mih|ne* g -tse, -dse Har; *mehi|n, me,i|ts* g -dse Lei

1. mesilane *olna kurja mehitse, ku`võõra mehitse`sisse`tük`nävä, toda na_i`sal`nava* Ran; *esä piis mitu`aastat mehitsit, a es saa iki noist püvvetu mehifest`asja* Nõo; *mehine paänd ärä (nõelas)* Rõn; *Ku ma mehele sai,`naksi`korjama,`korssi raha nigu mehine lil`li päält mett`korjas* Urv; *ku sügüse mehidse?`liimasõ mulgu?`kinni, [õeldi:] no saa külm tal`v* Krl; *taa vanames mõist`häste mihidsõidõga`ümbre`käü,ü?`Har; mehidse?`magahasõ?`talvõund* Rõu; *üts mehine tul`l ja`õkva nõna`otsa tsusaás* Vas; *`mehtse?`esi?`tapva?`tõõsõ imä`maaha, ku süll`lemet ei lasõ?;`tõi --`valgõ ristikhaana seemend, et`mehtsede peräst`maaha`kül`vä?;`mehtse tsusatot`muhko pitsiteti väädse teräga?`Räp; mehidse taha_i`tüllü -- nimä taha_ai`tülluga ello* Se; *üts kapikõnõ om näid me_i`džit* Lei

2. mesilaspere *nail ol`l mõni kolmkümmend meihst* Vas; *edimädse`mehtse saimõ mõtsast* Räp; [tühi] *kussal`panti puu`otsa -- tu peit võõrit mehitsit,`mul`gi om saad kaís mehist niimuudu* Se

Vrd mehiläne

mehi|puu mesipuu *mehipuust`saadi`linde magusat* Puh; *rotipimme`olli pesä tennu sinna mehipuu`sisse; ku esä ärä`kuüli, siss jäi täst maha kaitskümmend neli mehipuud* Nõo; *ku*

lõhmuss` äitsep, siss ta om mehitsit täis nigu mehipuu Rõn;` üüße Jäti tulõ, kosk (paks puukoor) säläh, kosõst tege` hindäle mehipuu Vas

mehis *mehi|s g -kse HalD linaseemnesard lina sieme kuivab mehikses Jür; mehis: neli teivast` püsti,` risti` rästi teivastest läbi, õle pasinad põhjaks;` siemned` tarvis mehiksesse` panna JõeK Vrd mees*

mehiselt *mehiselt Iis Kod, mihitselt Krk adv < mehine` tüö on mehiselt` tehtud Iis; ku tijn, siis tijn mehiselt Kod; egä asi, mis ta küsk, sij tulli mihitselt (väikesest poisist) Krk Vrd mihisest(i)*

mehitaja → mehetaja

mehite *mehite VNg Kod Ran Rõu Plv isikuti, näo järgi jumal` andas mehite` vilja, ei` andand igaihele VNg; sij on kõik mehite - - mõnele annab paremad Kod;` palka mastass mehite Plv Vrd mehilde, mehiti*

mehiti *mehiti Hls, mihiti Trv Krk isikuti, näo järgi jumal annab` vil`lä mehiti. mõnel om parep, mõnel alamp Hls; siin võets mihiti raha, tõisel andass odavebest, tõiselt võets` rohkep; kutsuts mihiti kah, egä egät ütte ei kutsude Krk Vrd mehite*

mehitse- *mesilas- vahitass` perrä, ku mehitse emä nakap` poiga` laskma, siss om tõene puu joba valmiss, aetass tolle tõese puu` sisse; kanariku ja mehitseena kasvava palu pääl; esä pañd kuusekoorest mehitse taru` kopli` viijrde kuuse` otsa üless Nõo; ta om ka vana mihidse esä (mesilaste pidaja), ta käve mihitseid` kaeman Har; mehitsekoi, süü vaha, taru` võrkõ täüs; Ku - -` pañti viij tuud mett vai mhidse vaha sinnä` taari` sisse` tõrduhe, sõss timä sai viij ku`ailma hüä Rõu;` mehtse aid om uibaiaga? üteh; vana` mehtse imä tulõvat` väl`lä, nuur` imä jäävät` tarro; ko` mehtse taro` laudõ` naate savitsõma,` pañte savi` sisse klaasi tükkä, sõss es saa? hiire? savvi är järre? Röp; Kel mhidse` ol`liva` siss` viijde papp mhidse` aida ja` laste mehisset` püheñdädä; mhidse imä hummogolt` varra` kõnõle: miñge` tüühhõ, miñge` tüühhõ latsõkõsõ Se*

mehka¹ *`mehka Kuu Lüg Jõh IisR maitsev, hea Olid siel vade` mehkad` toidud ja` napsud Kuu; Küll on` mehka, üttel emä, ku muna`kuoki sei Lüg;` Mehka süök, sai kõhu kõvast täis IisR || mõnus, muhe Tä on` kange` mehkad juttu ajama Kuu Vrd mähka²*

mehka² *mehka metstuvi – Hel Vrd mehik¹*

mehka³ *mehka Hel Urv Har Rõu Mõniste või Taheva valla elanik; sealset päritolu Mõniste mehka Hel; taa om mehka` kiil`; mehka?, Mõnistõ ja Taheva mehe?; na omma? mehka ratta? (Mõniste ja Taheva taluvankrist) Har*

mehkama *`mehkama head juttu ajama Küll sie eit` oskab` üästi` mehkada Kuu*

mehkeldama *mehkeld|ama Pha Põi Mär Vig Han Tõs Hää Saa Ris JõeK JMd Pee Koe VMr Kad IPõ Plt KJn Puh, -ämä Kod KJn TLä Kan, -ämmä Har Rõu Plv Vas, -eme Hls San, -õmmõ Krl;` mehkeld|ama VNg Lüg/-amma/ IisR, -ämä Kuu, -ämmä Vai; mehkelteme Krk*

1. poolehoiu, usalduse vms saavutamiseks meelitama, lipitsema; sahkerdama Sa` aeva` mehkeldäd` kapteini tüttäreaga Kuu; Nii` kauva` mehkeldas oma libeda` kielega isa` ümber, kui isa tegigi` testameñdi` täma nimele IisR; Kohe` loodud` sõuke va mehkeldaja mees,` sõukste kauba` asjadega ta on elu päevad mehkeldand Põi;` kaupleb teese kääst pool vägise ja oo` kange mehkeldama Mär;` sohke libe, libeda jutuga, kisub kõik oma` poole, teestegä iä` kangeste, mehkeldab Tõs;` akkas viimast siin meie tüdrukute` ümber mehkeldama VMr; tema va mehkeldaja mies, aas kõik asjad` korda Kad; küll minä Miili ärä mehkeldän (saan nõusse) Kod; tahab` a`ssa, mehkeldab ja reagib iga` moodi Plt; mehkeltis sääl` ümber ku mesikäpp

kunagi - - taht tal ää olla Krk; tuu üits lirva om, alati `amba lak'ka, mehkeldab poestega Ran; Kui täl midägi vaja om, kül tä siis mõistab viijl mehkeldädä Nõo; noorõ? rahvass mehkeldäse? (kurameerivad) Har Vrd mehkendama

2. *sekeldama Mis sii Jaen sääl mehkeldab Pha; makka_j_tiiä? (ma ka ei tea), mis tä sääl aian mehkel'd Kan; mehkeldäs pääle mehkeldämist, ei_saa ei saa konagi tulõma Har*

mehkeldus `mehkeldus g -e mehkeldaja Küll sai `mehkelduse väimehest, `teiste `kuuldes `kiidab `äia `ninda_t IisR

mehkendama *mehkendama Trv; `mehkend|ama Jõh, -ämä Kuu lipitsema; kurameerima Küll vanaeit `mehkend vanamihe `ümber Kuu; selle tüdrukuga mehkendap poiss ammu Trv Vrd mehkeldama*

mehoke → mihuke

mehuk(as) *mehu|k g -ka Saa; mehu|as g -a Häa Saa metstuvi Mehukas oleva tal pärisnime, aga uuemal ajal oleva meelik `pantu Häa Vrd mehik', mehikas, meigas', meokas*

mehuke → mihuke

mehus *mehu|s g -kse meestsärgi kehaosa mehus one `valmis, muudgu vaja `varrugad `otsa ja onegi `säarki - - `valmis VNg*

mei → meig

meia *meia PJg, meiä Vig; `meia Kir PJg meile tä `tahtis tänä meiä tulla, aga tulles sai [juba] mooga koku; vana Ants tuli `öössi meiä Vig; tuleb obusega `meia; tule ikke meia ka PJg || meil meiä oo ää surnd viis inimest: peremes, siss kaks `poega, pereme vend ja ema Vig*

meiakas *meiak|as g -ka naljakas see `olli meiakas küll Muh*

meiarei → meierei

meie n *me(ie) eP M T, `meie hajusalt R(me), TLä Rõn, mei R Hi Kir Kse PJg Vän Tor Ris, mi, mi? Hel Võn San V; g meie uus Jaa Põi Muh, L K I Krk Hel T, `meie R TLä, meite, `meite S(meite Mus Kaa) Lä Tõs(meiti) Khn Aud PJg Ris HMd Rap, mede Kär Käi Rei Mär Vig Var Pä Kõp Vil Trv Pst Hls, meide Khk VII Käi Rei, mete Khk Ris HMd Rap, mei R Hi Vän Tor Ris, me Phl Rid Kul hajusalt KPõ, KJn M T, mi, mi? San V; alaleü meele Kod MMg Äks KJn T V*

1. *osutab vähemalt kahesele rühmale, kuhu kõneleja kuulub küll mei ~ `meie kisasimme ja melusimme Jõe; mies hakkas siis igä `truostima, et ärä nuda, et eks me igä saa kuo; `ilma `leivätä mei ei ole `olled Kuu; [kalad] mis jäi üle `meiest (meie söögist), siis nied panima `jälle `ninda `kergest `suola VNg; `meie `einam `juokseb `neie `krunti `kinni Lüg; meide isa tõi ühe poole `toopi [õlut], taal es ole maitseed midagid Khk; me `riisusime eina mätaste `peale, siis akkasime kaarutama Kär; Mette kassil olid kevade pojad Kaa; ajas `meitid iga oomingu kellu neljast `välja VII; läks meitest `lõntides `mööda Jaa; me es soa nende lisi mette; `meitid `olli seitse `poissi ja seitse tüdrikud Muh; nεε mei mette änam sii maa peel (keelejuhi ütlus jumalagajätul) Käi; meidel oli ju `kougel einad `tuua Rei; seda peab siis me meeste kääst küsima Phl; meid ~ `meitel `kästi kodo `minna LNg; me lehm jähi mineva suve `ahtraks; kolm `poissi oli `meitid Rid; meki meite õlut koa Mär; `meitid oli sada viis last `koolis; mineb `aasta Ol'li Anni `niitis mede `lammad ää Vig; ega `meitil siis näedatud seda, mis `moodi se kohos oli, me olime siis kodu Kir; meite põlves põle `katku olnd Kse; põle ulk `aega `meiti `vaatamas käin Var; nii suur õue oli `meitel nagu mede tuba nellase võtta; tä jo meiti laps Tõs; ma_j_lma sõda tegi mede koha tühjäs, ei tiä, mis nüüd meitest suab; kolm oli `meiti; Nämäd jäid `meitesse `luõtma Khn; `peale mede põlegid vanemid, eit on noorem medest Aud; siin mei jões ei saa kallastest `väl'la vesi; mullu olid mede `lambad puha tõbised*

Tor; `Seuke `väike võsakirves `olli - - me poisiksed täksisime, sijj `olli mede amet Hää; metel põln `kuskil `minna; mis sa tahad meilt `saada Ris; ta suri ennem ära kui me isa; vanaema, see `kinkis metele siis pia rätikud HMd; meitel olid postivahed kõrvu; pueg jäi mete kasvatada Rap; se põle meie asi Jür; sie siin on meie kardul Kad; `meltsasi on pal'ju meie metsas IisK; anna kaha meele, meie võtama kua kahaga; mine aga meiss ärä (meie juurest eemale) Kod; kos me `enne seda `tarkust `võtsime Ksi; meie ei tää midagi, oleme siantsed alamad inimest Vil; mede talu om ka Läti piiri pääl Hls; ta_s lausu meil kedägi; tule sina ka üten `meege; sijj naine käüs meist (meiega) läbi Krk; mis mi külälistele katta annami Hel; sa anna iki mundele kah, mes `meie siss ütsindä kõik `sisse sööme Puh; ku meele oss kõik nuu aena jäänuva, me oss iluste oma `aindega läbi tullume; `meie oleme küll lõõrini täis, `meie `süvvä ei tahame Nõo; mis teil ädä om, me saame `teeka läbi, misperäst te `meeka ei saa Võn; te kaás olli jälle me tare man Ote; emä `kuulmist mi es näe; ku mi latsõ `olli San; mi vanamiüss tek'k noid pää `harju `tervele küläle Krl; timä ei lähä ilma meildä?; ta käve iihn (enne) meid siihn; tulgõ `miika üten, siss om meil kah paremb minnä? Har; meil läts ratta tsõõr `katski?, `ankõ üts ratta tsõõr meele Vas; kevaja `ol'le mi mõtsun pal'lu kaku Lei; oh sa mu meie imestust, vaimustust väljendav lause Oh sa mu meie, küll sellel oo keerd (rutt) taga Kaa; Küll sääl sai ikki `nal'la, oh sa mu meie küll Trv; Oh sa mu meie?, kül_nä_sibuva (sibavad) Rõu

2. märgib kõneleja kodu, peret, elupaika, kodumaad jne idatuul lükkab `jälle vie `välja meild Jõe; `meitel keisid ka vahel `tantsimas; jääd täna `ööseks meite `poole Jäm; Teitelt oo meiteni änam kut võrst maad Kaa; `meitil tuba nii `roamas Pöi; `meitest ta läheb ju kaudu Muh; soa kukk `ööti meitel Rid; tulge_nd meilt läbi koa Mih; viimist `korda nüüd `minnä meilt Khn; medest viis kilumeetert edasi Aud; `meitel see `kastan teeb tua pimedasse PJg; mei pool küll seda ei ole Vän; pista vahel pää mede puul kah Hää; mei_pol laulab sedasi, kudas tei_pol Ris; `Rätla mõis on tükk moad meilt ära HJn; oli meil ühe pääva Ann; pärast põles ära see tuba meil Pee; ega meie nurgas õlegi tammikuid; meie kañdis seda sõna ei õle Trm; meie nukas olid `veiksed talud Plt; meil nad käisid kanis `tihti KJn; mede keeli on ööbik Vil; meil Kurenil tetti iki jaanituld Trv; `Elmar tule meil iki jutusteme Krk; tatarlastel om suure põse sarna - - meie inimestel nii `suuri `sarnu ei ole; tule meele `mähgmä Ran; ei tiiä, kos ta läits, meele küll es tule; meild `minti vahel katõ obesega kabeli jutussele Nõo; tu_m mi_sõna, Mõnistõ sõna; tuu_tu vakk `jauhvõ meile Har; timä ol'li mi_puul `tiijnmähn Rõu

Vrd müö

meie|isa meieisapalve kerikus - - `lueta `meie isa `palvet Lüg; Kui ma laps oli, meieisa palve pidi siis ega lapsel peas olema Pöi; nüüd loets meie issä Krk; om põlvili puu all, loep neel'e meie-esäd, et maha ei satava, et jummal annap ubindele kõvadust; maa-alutsit arstiti üste `viija, kolm tulist üst visati vette, siss `loeti meie-esäd Nõo; mõnõl hobõsõl alasi huulõ_liigusõ?, tuu_nigu meie-essä lugõ; ka_sa_ka? mõni opõtaja olõt, sa ei mõista mei-essä palvõtki Har; timä mõist väega mei-issät Se

meier `meie|r hajusalt R, Khk Pöi Muh Mar Mär Aud Tor Ris Juu Koe VMr Iis Plt San, meie|r Jäm Kir Tõs Hää JMd hajusalt TaPõ, Plt KJn Hls Krk Ran Võn Krl Har Rõu Plv, meie|r Har Rõu Vas, g -ri

1. meierei pidaja `meieritel on üvä elada, `saavad `piima ja `manti ja `kõike nii pali ku `tahvad võttada Lüg; meite meier sii om mul'k Jäm; `Kingli `mõisas - - oli `meier ka, kes piima `vastu võttis, võid ja `juustu tegi Pöi; `meier meiereis ajab piimad läbi Tor; `meierid olid enne mõisates `piimade ja `lehmade üle Koe; edimäne meier `ol'li Undretsi nimeline Ran;

vanast sei mi_kotun piimä esi kõgõ vällä?, no viiäss kõik' piimäfabrikudõ meierille; mi_meier' tek'k suurõ juustutsõõri nigu rattatsõõri? Har || sõim sa pime meier, süüid toedu laua tühjass Hää

2. meierei [tal] olid piimäd ka [aidas], ega `enne meierid oln Tõs; nüüd on igäs `valdas `meier Juu; piimäd ommogo viäväd meierisse Kod; piim `viidi meieri - - meierist `toodi lõss tagasi Lai; ega `enne ei old meierid, kodo `tehti võid. pärast akati [piima] meieri [viima] Plt; `talve lõegati jääd, `veeti meieride Ran; mi es vii_`piimä meierehe Rõu

3. koorelahutaja `meierid olid nisuksed plekk nõud, pisike toru kül'le peäl, pruut oli ees Juu
meierei meie|rei, -rei· Khk Kär VII Põi Muh Rei hajusalt L, HMD Juu Kos VMr Rak Plt Nõo Krl Ráp, `meierei VNg, `meiarei Kuu, mennerei Sim, millerei Tõs piimatööstus `saadeti `piima `tuoma `meiereist, siis oli `Kalvis suur `meierei VNg; niid viiasse piim ning koor keik meiereise Khk; `Teissena, kessiku ja neljasse mei `saatsime piima meiereise Rei; mena ei ole nende meiereide `võisid neind, ei ole söönd - - koa Mar; rõõsk piim - - viiäse kõik ää meiereisse Tõs; vanaisa oli üteln, ega muud sest meierei-st kasu pole, aga kus se ia apu piim, mis sealt tuleb; toidu `sisse ei raatsitud ju `piima niipal'lu raesata - - need (supid) olid ikka meierei· piimast (lõssist) HMD; `juustu vahest tegid meierei-s Kos; ega enne sis meierei-d old ega miskitki Rak; temäl lehm ei nüssä ja temä saadap `piimä meiereide Nõo; es `veete sõss `piimä meiereide, meierei-d es olõki Krl **Vrd** meier

meie|sugune Kust `meiesugune `muidu kogu `oidab, kui kohu `korvalt Kuu; Kust `meie sugune `vaine inimine - - saab [midagi osta] Lüg; tämäl seesäväd pilgesõnad paramass ku meiesugusel Kod

meig meig Sa, mei Muh Rei Mar, g meiu; n, g meiu Jäm Mus VII Rei Jür; pl meiid Emm, `meiid Kuu; g meio Käi (pühadeks) tuppä või õue toodud noorte lehtedega puu või oks(ad) Nelipühi lau`päiväl `tuodi igäs peres `meiid tuba Kuu; `meigusid `toodi `metsast suisteks pühadeks Ans; `ristabä `toodi meiid ja kased tuppä; puu`voodid olid, nee otsad olid keik `meigusid täis Mus; Pulmade ajal tehti - - öueväravale meigudest auväravad; Nelipühi `laupa `õhta siis `toodi `lehtes kase `oksi ja `noori `kaski `meigudeks tuba Kaa; nelipühil `toodi meiid - - ja `pandi katuse `räästa, aseme pea `otsa ja `ümber kõik, ilma meiuta ei `olntki nelipühi VII; `toomga oksad `ollid koa meiid; igase `nurka `pandi üks suur mei `püsti; kase `otsas `kõidi `meie maha `aamas Muh; kevade, kui lehed noored on, `toodags `metsast meiosed, kui `toombud õitsevad ja kased parajate `lehtes on, siis on meio aeg Käi; jaani meiid vel toas Rei; nelitpühil tuvvasse `kaška, nelitpühi meiusid Mar; Meiusi - - neid `toodi nelipühiks suur sületäis metsast, `pändi aseme piatsisse igaihele ja laua piale toobi sisse Jür

meigas¹ meigas Krj Jaa Mar(-äs) Kei VMr VJg Plt San, g `meika HaId Jä Kad Sim, meigasse Kir; `meigas Jõe, g `meika Kuu Hlj, `meigakse VNg; meegas Noa LNg Vig, g `meeka Mär PJg Vän HaLä, `meika Kul Mär TÜR; miegas g `mieka Ris Kad; mõegas g -e Juu

1. metstuvi Ega neid `meikasi ole siin `ranna`metsiss `palju Kuu; see oo nii all'iks läind, jüstku va meegas Mär; meigassed oo - - allid, tui `moodi Kir; miegas, ta tuutotab peal kevadi Ris; meegas karjub, tuleb pahasi `ilmasi Kei; mõegas igä kebäde teeb sedäsi `metsäs: kuut-kuut Juu; meigas, al'l, `valge kurgu alune - - sie on süöma lind Amb; `meikaid on alati meie `metsas kuulda JMD; meigas, tui `muodi - - vil'la päid sõivad põllul; meigas [on] al'l `sul'gede puolt ja tiivaotsad `valged Kad; `meikad on metsas, siin neid ei näe; kes al'l juba, `juuksed al'lid, siis `ööldi: al'l kui meigas Sim **Vrd** mehik¹, mehuk(as)

2. sõim üks kuradi meegas on, ei ta pole mees ega kedagi Noa; paha inimese `kohta `öötässe et vat kos meigäs Mar; justnagu va mõegas vahib Juu; os sa vana meigas Plt || suure inimese `kohta `öötässe et meigäs, suur meigäs Mar

Vrd melek(as)

meigas² meigas g `meika kungas `põldude sies on save `meikad - - sial ei kasva midagi Iis

meike → mihuke

meilan, meilän → mehiläne

meisel `meis|el g -li Hlj VNg IisR Khk Kaa Rid/`mõi-/ Tõs Kod Plt, -le Tor Hää Hag; `meissel Hää San; n, g `meisli Ote Kan Har Rõu Plv raua- või kivipeitel `külma `raua `meislid, `kellega said `raua `katki `raiutud Hlj; `mõislid tegi sepp ise `valmis Rid; `meisel, `sohke raud `peikel Tõs; `meislega raiutaks `suuja `rauda ja `külma `rauda Hää; `meisel one üks ravva `peitel, kellegä `rauda `katki raiutasse Kod; `meisli om tümbä lapiku otsaga Kan

meislin `meislin g -i Emm Hää; g `meisliini Khn viskeliin Meislini peab muistma visata; Meislin aa peenigene nõör, sene otsas on vehene raskus ja seda saab üsna kougele visata Emm; `meislin jooseb otse `väl'la ku püssi kuul', sellega `võetaks tou `vastu Hää

meister `meist|er Aud Plt, g -ri Kuu RId(n `mest|er Lüg) S(`mõi- Sa) Mar Kse Han Tõs Khn JõeK JMd Rak VJg Iis Trm Kod Puh Võn, -re Lä Vän Tor Hää Saa Ris Nis Juu Koe KJn M Ran; n, g `meistr|e Nõo Võn Ote Rõn San Urv Krl Rõu Plv Röp, -i Har Rõu Vas Se

1. a. erialaoskustega isik *Tämä emä old `enne sen tüö* (kupulaskmise) `meister ja sedä ka tüttärele obetand Kuu; `meistrid tegivad neid puu`riistu, `vannisi ja `ämbrisi ja püttisi ja kappasi; `mester, sie `jälle `kieras torosi Lüg; sii pole sedit `pastli `mõistrid, kes nad kenast `valmis teeb Kuramaa `moodi Jäm; vana Tiiu tegi neid vammussi - - vana oli suur `mõister, kut suur `rätsepp Ans; `veskite `mõister Mus; Mihkel oli küll päris sündind vikati mõister Kaa; See `istme põha töö oli keeruline töö - - olid kohe `sõuksed `istme põha `meistrid Pöi; nee oo suuremad `meistrid, kes `laevu tegavad Muh; Suure laeva esimene meister (vanemmehaanik) meres vahti äi pea, ta kontrollib, et masin korras käib ja tulemihed ouru oidvad Emm; `Meister märgib tüemehete laõva kuarõ mõõdud ede; Uksõ ning `akna lengid lastassõ `meistril tehä Khn; `meistred `teavad kohe, mis lüli puu ja mis malts puu Tor; iga `meister ei teind `rangisi koa, mis obusel ei akand kaela `piale Nis; `meistritel on `sirkel VJg; `meister tiib raättid ja raiub maja; sij õli `meister, kes tegi käevõrusid õberahadess Kod; vaja `meister `kutsu `ahju tegema Trv; neil es ole vaja `meistrit võtta Võn; and kivve ja savvi kätte pottsepale, ta ei ole esi `meistre Ote; ahu `meistri ja katusõ `meistri olli ma esi Har; kaavo `kaivja oma? `meistre? Röp; `meistri, maiu tege - - tege hüvvi maiu Se b. (üldisemalt:) omal alal hinnatud, vilunud isik `ükski `meister ei ole `sündimisest `saate `meister VNg; `meistrist piab õppima, ega `muidu jo `meistrist ei saa; poig on pali paremb `meister kui isa `ongi Lüg; `suuri `meistrisi õli kolm `ainult Jõh; tümpsi (hülgeleha) tegemeseks pidi eriline `meister olema Khk; Töö teeb `meistris Han; `ükski `meister põle `taevast kukkun - - kõik `õpivad Tõs; `meister, kis pienemad tüöd tieb JõeK; `meistritel piab olema kõiksugu tüö`riistu JMd; kui ma nuor olin, käisin ikke `meistrete juures tüöl, ehitusetüöl Koe; `ükski põle `sündind `meister, kõik on `õpnud Kod; tüümiis om kige targep, `meister ei mõista mitte midäge Hls; Ütski `meistre olõ õi_`sündünü_tark Rõu || piltl Kul't on `meister küll, vahest `põrsud tosin poolteist Pöi; sea kul't `öötässe koa `meister olabad, kes kirjusid ja `valgid [põrsaid] `valmis teeb Mar c. (millegi peale osavast inimesest) Küll sie on `neie `krutskide `päälä `meister Jõh; Mõni on üsna meister selle kuperpalli pæel; Örisema, selle pæel sa oled meister Käi; vigurite peal küll `meistred Mär; sa olet `meister ega tüü `pääle Puh

2. (pärmist) *Odra leib sai `säätud kas vanni või `katla `sisse, `meistert `pandi ka `ulka, see pani ta `kerkima Kaa*

meisterdama *meisterd|ama* Jäm Khk VII Pöi Rei Mär Kse Aud Tor Hää Ris JõeK JMd Koe Kad VJg IPõ KJn Puh, -*ämä* Puh Nõo(meste-) hajusalt V(-*ämmä*), -*eme* Hls Hel San, -*amõ* Krl; *`meisterd|am(m)a* VNg Lüg(*`meisser-*) Vai, -*ämä* Kuu Vai(-*ämmä*); *meesterd|ama* Muh Juu, -*ämä* Tõs Kod; *mešterdama* JJn VMr/-s-/ Plt Trv; *meisterteme* Krk (kätetööna) midagi tegema, valmistama *ta `meisterdab kõiksugusi `asju* Vai; *nääd sa, mis ta `jälle oo `valmis meisterdand* Khk; *Kus - - ta selle tuulingu meisterdamise ameti omale õppes, seda ma äi tia mitte* VII; *Istme ma meisterda ka `valmis Pöi; akkas `paati meesterdama* Muh; *akas sedaviisi `estiks vähä meisterdama, `viimaks sai tast tubli töömees* Mär; *tea mis ta seal meisterdab teha, kas rähä või* Aud; *mis ašsa sa nüüd `val`mis meesterdasid* Juu; *ried, `vankred, kapid, tuolid, kõik mis tal iganes `tarvis oli, kõik ta mešterdas oma käte `tööga* JJn; *Mart oli, kes `aitas meisterdatta, tema uolel sai [kivikangrud] ülesse `lautud* Kad; *meesterdab `riissu ja kõvib (parandab), tõesel ei õle kedägi meesterdätä* Kod; *võttis kätte, meisterdas ilusa pušsi, luu `piaga* Lai; *meisterdess sääl - - puutüü man* Hel; *ärjä kara tettu ärjä soorist - - jo siss mõni käeperäline ka meisterdedi `sinna `kül`ge* Nõo; *ma_kai, mis sa säl meisterdät* Har; *tuü ka meisterdäss, tege hüvvi maiu* Se

meister|mees oskaja mees, *meister isegi õlen `meistermies. kõik tegin ise `muudku `ahju en tehnd* Lüg; *`meister mees, `oskab kõik tehä, teeb kõik `valmis* Tõs; *ta on tubli `meistermees* Plt **Vrd** *meistrimees*

meistri|mees = *meistermees see `seante `meistri mees, teeb kõik `valmis* Khk; *Läbi ja läbi `meistri mees, töö, mis ta käde võtab, selle `valmis teeb* Pöi; *kos olid `meistremehed - - tegid ilusa [koonlalaua]* Plt; *`meistre mijs, siü mõist tetä puu tüüd* Krk; *Siü meistre mehess saamine om kõik temä endä uuü ja vaiv* Nõo

meits → *mehine*²

meitsakas *meitsak|as* g -a Krj Pha VII Muh naljakas, *lõbus see ka `sõuke meitsakas mees, teab kantsakid sõnu ja juttusi* Krj; *meitsakad sõnad* Muh

meiu¹ → *meig*

meiu² → *miu*

meiu|kuu *maikuu lehe kuu - - mõni `ütleb meiu kuu* Khk; *Tuhlid tuleb meiukuus mulda panna* Kaa; *meiu kuu, siis akkasid meiid `peale `aama (puud läksid lehte)* Muh

***meiutama** *impers meiutati* *meiudega kaunistama jaanibe `laupa `õhta meiutati kõik kohjad ää* Muh

mekel|müts *lastehirmutis Mekelmüts* tule, *süü är*^p (õeldi, kui laps ei söönud) Urv

***meketama** *meketamma* Rõu; (ta) *meketäb* Kod; tn, p *mekketämist* Vai *mökitama* *Mei kits läks - - `kuopa - - a siis inimised - - `kuulivad tämä mekketämist, no `saimo `kitse käde* Vai; *`taevasikk - - meketäb nagu kits* Kod; *sikk nak`ašs meketamma* Rõu **Vrd** *mekitama*², *mekutama*

meketäjä *meketäjä* *tikutaja - Kod* **Vrd** *mekitaja*

mekitaja *mekitaja* *tikutaja mekitaja om üits lind* Trv **Vrd** *meketäjä, mekutaja*

mekitama¹ *mekit|ama* Saa Plt, -*ämä* Kod; *mekkitama* Jõh IisR, *megitämä* Kuu *maitsma; pisut sööma või jooma* Ega *`juobuneks küll ei juond `hendäs `kennegi, vade `seltsis igä siis vähä megideti pudelist* Kuu; *`Pista `kinni, mis tast veil mekkitad* Jõh; *Mekkita, kas `suolast `aitab vai on mage; Nattuke mekkitab `ühthe ehk teist, noh et siis täma on pien* IisR; *obene ei*

juu üväss, mekitäb, laheb moka õtsass Kod; muidu katsub ja mekitab, aga ei söö Plt || maitsta andma Keit hüä `süömist, vade ei `mulle megitänd Kuu

mekitama² meki|ama Trv, -ämä Nõo mökitama kiits mekitap Trv; kiitsepoja lännuva kivede `otsa, `kõnnuva sääl `kivve `müüdä ja mekitänuva Nõo **Vrd** meketama, mekutama

mekituss mekituss mökitamine – Plv

mekk mekk g meki Sa Hi Lä Tõs Tor Ha Jä Kad VJg I Äks KJn SJn hrv TMr Ote Rõn, mekki Jõe Lüg Jõh IisR, megi Kuu VNg(n mekki) Vai/n mekki/; mek'k Muh Mar VMr Iis Ksi Se, g meki Han Saa Kad Trm KJn Krk T Har Vas, mek'i Juu San Rõu maik, (kõrval)maitse Mes mekk sel subil nüid tänä on, ei mina küll aru saa Kuu; kajaka munal on vähä `vängam mekk kui kanamunal VNg; `Piimapüttid - - õlivad kadakast ja `kuusest, siis ei `tehned `piima paha mekki Jõh; kuivaga [kartulid] kibed ka, pole mekk εε `ühtid Khk; kivinol'k - - täma on sööma kala küll, aga ma pole mette maida saand, mis mekki ta on Krj; piimal on murratand mekk sehes VII; Pipar teeb süldile kena ergu meki; Kiha mekk on [õllet] `juures Põi; viina mek'k peab üht`aegu suus olema (joodikust) Muh; tema (püssirohi) on oma meki poolest säsogene sama nago `salpee-tär Käi; soolakas mekk veel, ei ole ea mekiga vesi Mar; kadagast pannakse õlle `sesse, see teeb ea meki Kul; pisut nagu oleks olevat tilgastand mekki sees Mär; ea mekiga suetsu liha Tor; leib on ää `tahkun, ega tal änam mekki ole Ris; Küll see pudru oli ia, see mekk veel `paergaltki suus Kei; pange tuores koal' `vasta suolast nõu, kohe suolane mekk `juures Jür; ounapabalatel pole midagi mekki, nied on oige pisikesed JõeK; täna on supil ia mekk Ann; muda mekki olid nied kalad VMr; kodu`aetud viinal on tülgas mekk juures; sie mere vesi on aga nisuke imelik rohekas, ei tia, mis mekki ta võib `olla Kad; `kõrbend mekk supil Iis; meil one üvä vesi - - kruusamua kedägi tõiss mekki ei anna; vangileib läks mõruss, siis õli õma leib saia mekin; jahu lähnud koi mekile Kod; enamast olid ikke aava puust nüid rakked, nüid ei anna kuuse mekki Pal; [kõrbenud] pudrul on põhja mekk Äks; topatsi om kah ää `kartuli, aga nigu apu mek'k man Ran; temäst ei saa aru, kellest ta_m tettu, aga `väega ää mek'k om (veinist) Puh; verikäk'k tahab sibulat, siss om ää mek'k; ku sa `süvvä tahat, siss om söögil mek'k Nõo; `Tuuride leppiga om kõge paremp küttä, nuu annava äste `suitsu ja ei anna `alba mekki lihale Rõn; tunnõ õs ma joht mürähkünüt mek'ki; [sai] lätt umast mek'ist är^p Rõu || piltl Sie jo `tiedä, mes mekk mihel on (kooselamisest) Kuu; `Terve `päivä `istund, tagumik puu mekki juba Jõh; Nüüd said tunda, mis mekk sellel tööl (kündmisel) oli Mar

mekkima mekkima, (ma) meki(n) hajusalt S, LäLo Mär Kse Han Tor Hää KPõ Iis Trm Plt, mekkim Lüg Jõh IisR, megin VNg; mekkimä, (ma) meki(n) Mar Tõs Juu, megin Kuu Vai; `mek'ma Saa, `mekmä Tõs Kod, `mek'me Krk Hel, (ma) meki(n); `mek'mä, (ma) meki(n) KJn TLä KodT Rõn, mek'i San Rõu Plv; käskiv kv meki Ksi Pil **a.** maitset proovima; pisut sööma või jooma; maitsev olema Pudel on siin, meginme vähä päält; Ei kobik mekkijäl mihel (viinavõtjal) `päivä vanuseks saa Kuu; mekkiti siis `virret, kas on `kange Lüg; Supp `ninda mekkib, et pane kas vai pada täis `nahka IisR; ma meki, onts supp soolane või imal Khk; Ühele mekib üks, teisele teine toidus Kaa; mekkis nii kaua, kut `oopis `otsa sai VII; piima apu rokk, ma meki koa vahest natuke Muh; Äks sa meki mei õlut ka Rei; toit mekib `easte LNg; `kiitvad, et `kange ea maitse o`anheral, mina pole teda mekkida saand Rid; saand mette mekkidagi, juba `otses Mär; tema lubas mekki pal't, aga sõi ära puha Saa; Ei minu `tehtud toit neile änam meki Jür; minule mekib leib HJn; Suab näha, kas iirid tulevad nüüd seda mu võid kua siin mekkima JJn; kuda `toore silgu soolvesi mekkis Ann; kui ma tera mekin, akkab kohe südämelle; ei minu suus mekkind ta (juust) küll mitte midagist Kad; supp tahab mekkida,

*kudas soolast on Trm; mõni küsib, kudas su elo on ja `tervis. mina `ütlen: vai tä sai one, et ma `lõikan mekki tüki Kod; kas mekib kua uus tubakas Ksi; Sa ei ole miu karaskit viil mekkingi Krk; süü siss ku süük' mekiss Hel; esi iki `mek'se, penile ei ole `mek'nu sugugina Puh; küll olliva ää seene, küll na `mek'seva ää Nõo; ma mek'i, kuis um Plv **b.** piltl midagi tunda saama; meeldima Elu `nuore `naisega akkand `sulle `ninda mekkima; Eks `katsugu nüüd, kudas nahatäis omale mekkib IisR; Täna sai Jaan ka künnitööd mekkida Mar; mis tal sest äda on [et 30-aastaselt abiellus], tütarlapse elu sai koa mekkida Pee; minu pois's sai kase `saia (vitsa) mekki `natke Kod; mes tuu mulle putup, mes näele mekib Nõo*

mekko → mekud

meklik `mekli|k g -ku maitsev `meklik toit Kod

meksä `mek'sä maitsev ma_pahni väk'e ja kuurt kah mõnikõrd ku oll, sõss `saiõ iks `mek'sä_seene[?] Rõu

meksämmä `meksämmä, da-inf megsädä[?] maitsema `Meksä_kas `kõlbas ka kohegi, vai tulõ pinile ette `anda[?] Urv

mekud pl mekud Kad, mekkud Kuu Hlj Jõh(-od); sg, n mekko g mego Vai riided merimihel mekkud `märjäd, kalamihel kappud `märjäd nalj Kuu; nüüd on `jälle `kuivad mekkud `sel'jas Hlj; kus minu mekkud on Jõh; sul kohe uued mekud sel'jas Kad || jakk tobin oma mego `selgä Vai

mekutaja mekutaja tikutaja mekutaja - - tieb kui lammas Iis **Vrd** mekitaja

mekutama mekut|ama Jäm Kaa VII Põi Jür VMr VJg Kod Nõo Kam, -eme Hls Krk Hel; mekotam(m)a Plv Vas

1. mökitama a. (loomas, linnu häälitsemisest) *metskitsed mekutavad Kod; ku `taevasikk mekutess, siss tule siul ää `aaste Krk; kitse raebe om roninu katusse arja pääle, mugu mekutap sääl Nõo; ta_m nigu kitsõ mekotamine, ta_j olõ[?] kellegi `naarmine Plv **b.** katkendlikult, segaselt rääkima mis sa mekutad ku `sel'gest ei räägi VJg; sedäsi mekuts, aa sõna taga; mis sa mekudet, ku sa kõnelet, siss kõnele, ärä mekute; lai's aka's `sel'gest kõnelem, jäi mekutemine `järgi Krk || mekutejet om pallu, ken `päitsit pähä `aama tule, neid ei ole ütteri Krk*

Vrd meketama, mekitama²

2. mökutama a. (söömisesest, joomisesest) *joo [vein] oort ää - - kui sa akkad mekutama, siis sa_p taha mette VII; Ää mekuta sii midagid - - see lihab sole sisse küll Põi; Mis veel mekutad, akka juba sööma Jür; küll om ta närb, mekuteb man ja kaeb kübene `kaupa Hls; mis sa sääl söögi man mekudet, ku sa süüt, siss süü; ku vähä `rasva om vii sehen, ei juu, mekuts - - sääl man (loomast) Krk **b.** (muudest tegevustest) *Mekutab pæele, äi tee, kas minna talgu vei mette; Mis sa veel mekutad, kui Juhan sind tahab ää vetta Kaa; oian tükk `aega seinast `kiinni, mekutan, ei saa minema akata VMr**

mekutis mekutis mökutaja just nagu mekutis alati, ei tia mis tieb ehk kudas on VJg

mel → mil

melder → mölder

meldima `meldima Lüg, (ma) meldi Han; `möldima, (ma) mölli Khk; `mel'tma Trv; `mel'tmä Nõo Har, `mel'dmä Plv, (ma) mel'di; `mel'mä, (ma) mel'lin Kod; nud-part Mellinu Häa registreerima piab `sisse `meldima Lüg; Mina põle `meldimas koin, teised tegid selle töö ää Han; Puuvargi olli kahte sorti: need, kis päris salaju käisid ja need, kis ennast metsavahe juures ollid sisse mellinu Häa; sa `mel'sid `sisse, ku `seie tulid [elama] Kod; Sinna maia ole

ma sisse melditu Nõo; ku `soldań vanast kroonu_pält - - tul'l, siss pedi valla`majja `sisse
`mel'tmä Har

meldre, meldri → mölder

meldsass *meldsass* Lei, g *meltsa* Krl; pl *meltsa*² Har malts `meltsõid, inämb iks kasuss noid
[aedvilja seas] Har **Vrd** maldsass, mäldsäss¹

melek(as) *mele|k* g -ki, -kä Kod; *melek|as* IisR JJn Sim I, *meelek|as* Mar Tür KJn/-äs g -ä/
SJn, g -a; n, g `mieleka VNg metstuvi *melekas on al'l lind, `valge krańts kaelas; melekal on
kõvem ääl kui kodu tuvil* Sim; *melekas on tui `muadi lind* Iis; *melekast on `arva näha; kel al'l
abe, sellele öeldasse: õled kui melekas* Trm; *melekid - - `väägä arvass tulevad `väl'jä metsäss;
mehehee, melek kisendäb* Kod; *sa oled al'l kui melekas - - tal olid al'lid `juuksed* Lai || (suurest
olendist) *suur melekas juba, ei `jäksa nüid seda `tõsta* JJn **Vrd** meigas¹

melle → mille

melless → milless

melmä → meldima

melsas(s) → melts(as)

melskama `melskama mässama **a.** hullama, trallitama `Melskati kogu `ehtu, `naura ehk
koht `haigeks; *Midäs sa siel `melskad kogu `onsa `päiva - - ei tie tüöd ka* Kuu **b.** rassima,
sekeldama `Neie kalujega `täüdüb kohe - - kogu `päivä `melskada; `Tühjä `neie `luomiega
`melskad ja `tühjä `vaeva nääd, olisid viel nuor olema Kuu

meltma, meltmä → meldima

melts(as) *melts* g -a IisK Pst; *meltsas* Vig Kir Pär Vän Pil Vil, g -e Trm SJn, `meltsa Saa;
meltsass Trv Hel San Urv Plv, *meldsass* Hls Krk Rõu Se, *melsass* Krk Rõu, g `meltsa; *melsas*
Kõp, g -e Pil, *melsa* KJn

1. hallrähn; roherähn *rohilane rähn on meltsas, kisendab sedasi ti,uu; meltsas otse ei
`lenda, ikki üles`alla. neid on väha kah neid `meltsid* Saa; *Meltsas üiab lennu pealt
kuik-kuik-kuik-kuik-kuik* SJn; *üüts sort `rähne om meldsass, sel om õige pikk kii'l, sel keeleg
`võtvvet temä uisa `vällä mäda puu siüst* Krk; *meldsass - - verevide `siibaga², muido sinine, tuu
tsaga puid ka²* Se **Vrd** malsas, malts⁴

2. metstuvi *meltsas oo koa tui `moodi lind* Kir

Vrd mõltsas¹, mältsas², mõltsas

meltsima `mel'tsima paksuks minema (supist) – Nis

meltska `meltska kolakas suur `kausi `meltska ka siin `laual VNg

melu¹ *melu* VNg Jõh IisR lärm *Pidumajast `kostas melu* Jõh; `Lapsed tegivad küla `kuhjaga
`irmus `möllu ja melu IisR **Vrd** menu¹

melu² → mälu²

meluma¹ *meluma* Jõe VNg IisR *käratsema küll mei kisasimme ja melusimme, et ära tule,
aga tema ei `kuuland* Jõe; *Tia mis nied `lapsed täna nii meluvad sial vies* IisR

meluma² → mäluma

memm *memm* g *memme* SaLä VII Põi Muh L Ha/g *memmu* Jür/ JMd Tür Koe VMr VJg
Sim I KLõ Hls Krk T V/n *me'mm* Rõu Plv/, `memme R

1. *ema kis tahab `ellitada oma emada, sie siis `ütleb memm* Vai; *mo memmel on kaks last
olnd* Jäm; *suur poiss ning ninuli memme kuue sihes* Khk; *Teise pere memm käis ennest meil*
Põi; *kuhu see meie memm läks* Mär; *teste memm peab kedrama iga päe oolega* Vän; *ma lään
memmega `metsa seenele* Saa; *memm läks eenamale* Juu; *tema on veel memme laps (ei käi
koolis)* MMg; *vanasti `üeldi `memme `rohkem kui ema* Ksi; *memm tuli kodo* KJn; *memm oli*

minev`aasta minu juures - - aga akkas mutku kodu `tahtma, olema igav Vil; mia latsen küll näi `memme alati unel Ran; vahi kos sa vahid, a [meie] memmel om iki kõige ilusamba peedi Puh; kae, kos om tükk, mes `memmgi ei tiia; taat ois miu, es lase mul `tijnmä `minnä, aga memm ahd valu Nõo; memm ol' ütsindä_koton Kan; poig ol' `rõõmsa meelega - - `küsse, et memm, kas midägi vaja ka om Röp **Vrd** memmu

2. vanaema laps `tahtoses `memme `juure Lüg; pojapoeg `ütleb ikke, et memm oo kallis Tõs; vanaemale `üeldakse memm VMr; Meie talus - - memmele `öeldi teie SJn

3. (vanem) naisterahvas, eit mes ead paksud naeste`rahvad oo, need oo memmed; mõni üiäb paha meelega, et estob toas nagu memm Mar; kõik vanad memmed koos Juu; istub kui memm, ei viitsi `tahtsida JMd || (abikaasast) mo va memm, kus sa oled nalj Juu; tuu kelläme memm `ol'li edevä `suuga, ta_s jätä üttegi `asja - - kõnelemada Ran

Vrd mämm²

4. hakkjalg kaerad leigatakse vihuks ja tehakse kaera memmud Jür

memmetämmä memmetämmä memmeks hüüdma mi sa tanh no memmetät, paremb tulõ mukka `mõtsa ütten Har

memmu memmu ema tiissi_ruttu, memmu piat pia är² tüü mano minemä Kan **Vrd** memm mene- → mine-

menegi → mingegi

mennel `mennel Kuu, `männel Vai möödunud, läinud `Mennel pühäl kävi `onkel peregä `vieraks; `Mennel `aestal oli `oite `palju `ouni ja `marja Kuu; `männel pühäbäl käis suur `vamilja `viera Vai

mennerei → meierei

mennu|aigane `mennu`aigane läinudaegne – VNg

ment¹ meht g mehdi mett Lina `sijjne mehdiga tõmmati `tel'gi vahe üle KJn

ment² → mant³

ment³ → mint¹

menu¹ menu Jõe Kuu Hlj VNg Jür HJn JõeK Koe Kad Sim VJg Iis lärm, kära; jutuvada `einalised tulid `suure menuga Jõe; `kuulub `rannald suur menu Kuu; ühed tulid ea menuga, ma jäin `kuulama Jür; sie menu läheb jo nii suureks Koe; kõik õu menu täis; tuli juba `kaugelt ia menuga alati `vasta Kad; oh seda menu, mis siis tuleb Iis **Vrd** melu¹

menu² → minu

menuk menu|k g -gi VNg; meno|k g -ki Kuu Lüg Jõh Vai minek supp viel taga `pääle, siis akkab igeüks sättimä oma menokid [pulmast] Kuu; õli `kiire menok; kahel `kolmel `kõrral õlen õld juo mättä menokis (suremas) Lüg; `einamale menok on `ninda kuda roht on, `jaani `päivä `ümber on sie menok Jõh; menoki pääl sain täda käde Vai **Vrd** minu

menuma menuma Kuu Hlj Jür HJn JõeK VMr Kad VJg Sim lärmama, käratsema Mes ne `lapsed nüid siel `oues menuvad et kogu külä kajab Kuu; mis sa menud siin nii `kangeste Jür; menub muðu tühja assa pärast JõeK; kõik olivad `purjes, menusivad `pialegi Kad; oh_s neid pulmalisi oma menumisega, ää irmutasid mu `lambatalled Sim

menut, menuti → minut

menutiline → minutiline

meokas `meok|as Pär Vän Tor Hää VIPõ, `meuk|as Tor Hää SJn, g -a; meokass Trv metstuvi `meokid on kaks `sorti, teine on `uurlup ja teine on ike `meokas, ühesugused al'lid mõlemad Vän; `meukad oo `tuide `suurused ja `tuide nägu Tor; `Meokas elab kuuse `metses ja

karjub kareda äälega tsuu-tsuu, tsuu suu SJn; `meokad - - kaks `poega toovad nad, kaks muna munevad `väl'la ja `rohkem ei mune Vil Vrd mehuk(as), meoke¹, meos(s)

meoke¹ `meok|e Saa, g -se Trv = meokas `meoke `lendlep Trv

meoke² → mihuke

meos(s) meos Vil; meo|ss g -se Krk

1. metstuvi – Vil Vrd meokas

2. rumal, saamatu (olend) sa olet ku¹s meoss, sa kellekist aru ei saa; Mis sa selle meose käest küsüt, sij ei tää ju maast ega ilmast midägi Krk

merane → merände

mere- mere- sie on nisuke mere lima, paneb `vergud `umbe ja tieb `raskeks ja sedasi `suoja `ilmaga `määndab `vergud ära ka nagide pial Jõe; `poisikasena sai `oldud `kerra vähä `jüskü merehädäss ka; [seal] neid mere `karpisi vedeles, migä `nuodaga olid üles `tulled; Kerd- `kerralt agetud `aeva `suurembi `paatisi tegemä, mes `rohkeks ka mere `kindlamad olid; elu aja olen `täüdünd mere `laini lugeda (merel töötamisest); `mõtlesin, et täna küll merepõhi meid `vastu võttab (upume); Oli `kerdi, kus kala asus `rohkeks mere `seljäl ja `rannast sedä `saada ei old Kuu; `pääste `paadi mehed `valvasivad kogu üe, et tuleb `päiva `valge, siis nägevad, kes sie mereädaline on; mere rohi `kasva nagu lina vies VNg; `säinäd on mere kalad; `Meie `uoned on mere `kalda all, sääl puol mere `kallast on lage maa; mere udu, sie on üks paha udu, `lambad ku on sene kääs, siis tieb vie tõve, `lammas akkab `kuivama ja surebki maha Lüg; meri käis `öue, polnud `tarvis meremuda vädada, meri ise `väätas põllud Jäm; ma pole `kaugemal mere `sõitija olnd Pha; Nüüd paar kolm `päeva pidas kenad mere `ilma; `Koakad (kajakad) on küll mere linnud, aga põllal; `Vaiksed `õhtad, mere müha käib `kaugele; Toim `peksis mõrrad mere `rohtu täis; Vanasti oli mere `õigus kõigil, võisid `käia ja kala püüda Pöi; Ankrusou (ankru küljest võetud savi) aa ea mereaiguse rohi Emm; mere adru on karune; mere lõugas käib maa `sisse Phl; ühed vanad naised `lasksid omad lesta võrgud kord mere `lahte Rid; mere jää aab `kuhja ja lasosse `eese Mar; mehed käevad mere `randes oostega `silku `toomes Mär; kasteein läigub kui merelaine põllal; meremuda - - kellel `aiged jalad on, sial sees vannitavad; mere `pooltsed maad ei karda `külma Var; meri akkab südäme `piäle, jääb mere `aiges; mere lamu - - mädäneb sõnnikuss kohe, rammus `maale Tõs; Sügüse `viimse reesigä kaks merekuõli `poissi tulid `piäle; Taris `laska uus mere puät tehä, vana juba `otsõs Khn; mere `pardad oo need kohad meres, kus `järsku lähäb sügavamas Aud; silgud, räemed on, mis meie pea merekala on Vän; mere mõrrad on kanepist ja einast kujutu; üks poeg mere `põhjes (uppunud), teine ulgub nõnda samma `ilma `müüda Hää; roo katus tehakse pilliroost, tuuakse mere luhast pillirood Nis; mere adra (adru) on sie, mis meri `väl'la loksutab, rannast `toodi [seda] põllu `piale Kos; meresinine on tumesinine Kod; meil om merelinnu, kajaku, nij `korjave põllun vihma `usse Trv; olli viis `aastad maaväen ja seitse `aastad mereväen Pst; murrab tüüid kui mere karu, ei kuule täl üttegi `aigust ei ädä (tugevast inimesest) Ran; iilä ol' mere `puul'nõ tuul, näet, `täämbä om vihm käen Har Vrd meri-

mere|ahven(as) meres elutsev ahven On `kahte `seltsi ahvenid, mereahvenas ja jööahvenas Khk; See on mere ahven - - mustad öödid käivad põigiti öle selja Pöi -**aju** mere|aju Pha, -ao Pöi kaldale uhutu mere ajud, mis meri `maale ajab. olgu ta pal'k - - kes `leidis, sai omale Pha Vrd meriao

mere|ao → mereaju

mere|arangas merearangas = mereharak(as) – Noa -**hakk** ogalik mere akk - - kui nendega `põrssid `süöta, siis nad kasvavad `ästi JõeK -**hall** pl mere al'id hüljes – Hää -**harak(as)**

meriski mere arak - - pisigene lend, `piipo, `piipo teeb Emm; mere arakad `üitakse, suured pikad nokad Rid; Merearakas oob isegi, aga `lesti põlõgi Khn Vrd mere|arangas, meri|harak(as) **-haud** meresügavik mere aud - - laiv kui `sinne `johtub, siis `kierib `ninda `kauva kui lähäb `põhja Lüg; mere aud lähäb `järsku sügäväs; kes se mere auast `enne kala on saan Tõs || pittl [ta] sai koa ukka, läks mere `auda (uppus) Mar **-hein** (meretaim) mere ein on sihandune karune ning `valged `ätsed `otsas, kasuvad mere `põhjas Khk; mere-ein oo suur pikk rohi, tormiga uhub mere põhjast `kalda Var; mere-ein on `sõuke vääni `muudi, rohelane, lamust pikem Hää **-helses** pl mere `elmed millimallikas – Ans **-hernes** (meretaim) mere-ernes, üheksa-kümme `jalga pikk, vee sees, `valged õied kollaste nuppudega; mere `ernid siit laht oo täis Rid; mere `põhjas oo mere `erned. oo küll `neoksed tordid nagu `erne kahlod Mar

mere|hoor 1. (heeringast) mõni `ütless heeringäss, mõni `ütless merehoorass Har Vrd merehulgas

2. sõim mes sä vana mereuurr `lõugad siin Kod; sõimati mere uurr ja turu uurr Krk

mere|hulgas 1. kala **a.** (heeringast) tuo sie mere `ulgas ka `lauale VNg Vrd merehoor **b.** (tursast) mereulgused olid `pehmeks saand Mus; Turss oli mere ulgas. Täna saime pailu mere ulgusi Põi **c.** (räimest) leeväkott `paanti ütten, sääll `olli räim ja leib, räim kutsuti siss mere ulguss Ran

2. (soolaräimest vm -kalast) pane üks mereulgas `rinde ala nalj Khk; `silku saab merest - - sellepärast riagitasse t võtan `õige mere ulgust, kui `silku akatasse `süema Kad

mere|hunt 1. (euf) haug aug `olle mere uht, see sööb kõik kalad `nahka Muh; Aug on mereunt. Seda mis unt metsas, on aug meres Rei

2. kakand mereundid söövad võrgu silmad `katki - - imevad `katki lõhjad Mus

mere|härg 1. merihärg mere `ärjal on iest pea jäme, tagant `kangesti `pienike Jõe; mere `ärgä - - suur kala ei ole - - sedä kala ei `süvvä Vai; mereärg, piene keha, pitk jäme pεε Emm; mereärg - - pisike ise, ea lai pea `otsas Rid; mereärg - - kaks `sarve peas Mar; mere `ärga ei `sööda, kuppa ja `muhka täis Var; mereärg - - pia oo kõva ja täis `siokseid kärnikusi Tõs; Mereärjä änd ikka sünnib [süüa], piä `aita kusagilõ Khn; mereärg - - nii kärnane kui üks rokudill Aud; mereärg on kõva, `kohtisi täis. pää tal on ja kaks kolm `tolli `ända kah, üks võrgu `lõhkuja Hää; mere ärjal sarved `kuklas, mõnel kaks, mõnel neli Ris

2. lepatriinu mereärg, kus ta `lindama `tõmbas, sealt tuleb tänakond peimees Mar; mere ärg oo tähnilene Mär; mereärg, mereärg, `näita kus poole ma mehele saan PJg; mereärg `lindas `sõnna `poole, kus pool `peimes on Juu; tilluke mereärg lennäss näpu pääld minema Vil || (meres elav putukas) mere ärg on `piske tilloke `koltse kirjo Mar

Vrd merihärg

3. (tugevast mehest) vanemb mijs joba, aga viil nii tugev ja terve, `kange kui mere ärg Ran

mere|hüdsi kivisüsi Merehüdsi, tuu om tuusa-ma kivihüdsi, minga rohgi `kävve ja sepä `tarviti ka tuud Har; kel sammasspuul, tuu pand merehüst `pääle Röp; merehüdsä `tuudi sepikotta Se Vrd meresüsi **m-hüüp** (lind) mere üip oo üks suur kirjo lend - - pistab noka saue `sesse ja karib: üip, üip, üip; kui mere üip karib, siis pidi sedä `seitsme peni `koorma `kaugusel kuulda olema Mar

mere|kaagas = merekajakas tuule `kaakad oo põllu peal, mere `kaakad ei tule põllale Muh **-kaapsus** merikapsas püiste sihes tulad merest sihantsed rohelised lehed, nee `üitasse mere kaapsuks Khk; `vaata `löunama mehed, neil pole sääre `marja äga `perse `tarja. mis ta sööb. mere `kaapsud ja `riisi, see äi anna nendele `jõudu midagid Krj

Vrd merikaapsus **-kabu** vaal *merekabu on voalaskala; merikabu nieland korra mehe ää Kos -kajakas* (lind) *kui merikajakad on `vällale tuld `süömist `õtsima, siis tuleb sene järel torm Lüg; merikaeakad, kirjud ja laiad tiivad ja, ja karjuvad ka `kangeste, kui `alba `ilma tiib Var; merikaeakas - - ergud `valged, mõnel on koa `al'la ju'ita, aga änämasti ikke `valged Tõs Vrd mere|kaagas, meri|kajakas -kakkand merikilk Lina võrgul olid sii `nuhtluseks mere kakandid, imesid võrgu ää, pisike kobras putukas Pöi Vrd merikilk -kakat mere kakat (putukas) – Khn -kakk merivarblane merikakk, suur ümmargune ju'n kut käe laba, vahel ka `võrku akkab VII Vrd merikonn -kana (lind) merikana, nihuksed `pi'ssed elust (ilusad) al'lid lennud, nao tuid - - `pi'ssed til'luksed tutid oo neil pias koa, mere `ääres keiväd Mar -kilk merikilk; garneel mere `kilgid näriväd `võrkusi - - `vaalakat `karva `allid Jõh; punaste `selgadega mere kilgid Mus; merikilk - - pane õhje `otsa, a'ñjerjad sööväd seda Krj; Mere kil'k [on] pisike vähi `moodi loom, kollane, läheb vähi `moodi üpates edasi Pöi; mere kil'k on kõege parem a'ñjera söö't Rid Vrd merikakand -koer emakala merikuer on madu `muodi kala, `kollane Vai; merikoer - - lõhemad libedad ümmargused kalad Aud || (kajakast) `Ennemalle kajakad `lennasid kevade rabale, paha `äälega `karjusid, `meie `ütlesima neid mere`kuerad IisR -konn merikonn merivarblane – Jäm Vrd merikakk -kotal jääkoskel merikotal muneb kännu `sisse, viib poead kohe merese Var Vrd merikossal -kotkas merikotkas Mere kotkas [on]- - kõige suurem `meite `lindude seast Pöi; Merikotkas on suur, must lind, suured tiivad, mere pääl lennab, ega ta maal ei tulegi Hää -kuiv mere kuiv madalik – SaLä -kull kajakas merikull on jo kajakas Lüg; mere kullid_sured `valged linnud Tõs; merikul'lid on äbematud, üks merikul'l tõmmas miul `jalge vahelt kausi seest kala ära Saa*

mere|lauk (taim) *merelauk, ümmärgune ein ja must tu'it `otsas, seest õõnes ei ole; merelauk [kasvab]- - ranna äärde pial, rohilene ja sibula õhk ka `juures Var -liisu mereliisu meriski – VII Vrd merelits*

mereline *mereli|ne VNg Lüg Mar Tor Koe Puh San Rõu Plv, merele|ne Mar Hää Plt, g -se meremees, merelkäija, kalastaja nied `onvad merelised, mida merel `käivad Lüg; nüid oo vähä merelisi Mar; merelised `tul'lid mere pealt Tor; meremies, kis merel käib, `öeldasse mereline Koe; merelesed läksid merele Plt; `ulka merelisi olli ärä uppunu Puh Vrd meriline'*

mere|lits *meriski merelitsil_o pisikesed punased jalad all ku jooseb Kse Vrd mereliisu*

mere|luss 1. (putukas) *mere lussul on sarved pæes, kilgiaruline loom, tursad sööväd neid Khk*

2. *millimallikas merelussud - - sügise nad tulevad, `mihklikuu sihes, siis oo neid nähja Pöi*

mere|mees *ke kala `käivad `püüdamas ja mere pääl `sõidavad, nied on meremehed Lüg; säl rannamajas oli pailu `noori inimessi - - `ootsid meremehi ära säl Jäm; `saarlased on änämasti puhas meremehed Khk; kes meremes oli, `andis kala ka Pha; Ta oli lapsest sandik meremees, viie `aastaselt käis juba isaga `seltsis mere peal Pöi; meremees kiidab umigu `ilma, maamees kiidab `õhtu `ilma Emm; meremees `vaatab, kuda paat istub. meremed on targad küll Rid; `Kihnus kõik mehed meremehed Khn; meremis on siis vana, ku tal lumi änam keele all ära ei sula; mis meremiis `sõuke on, kis merd ei kannata Hää; meremee kodu on meri Ris; ega meremihelgi kõkkõ paremb elu ei olõ?, nuil om ega kõrd `surma pel'lädä Har Vrd merimees*

mere|mikk (lind) **a.** *meriski punaste `jalgega oo meremikk - - teeb mekk, mekk, mekk Var Vrd merenäkk b.* *tilder meremikk - - kuldnoka `suurune, trill trõll, trill trõll teeb Var*

mere|mullik *millimallikas nilvakas tükk, meni `ütleb mere mulligad, rist pääl Rei -mõrtsukas* (haugist) *See sai suure mere mõrtsuka Pöi -märk siin oli üks `veški, siis oli*

Paju`nieme lebig, nied olite keik mere `mergid Jõe; siis oli nie varane aeg viel, `nõnna et mere`märgid olid ära `korjatud, viel panematta olivad Hlj; meremärgid, mis merese pannaste laiva teedele Jäm; Mere `märkideks olid `kõrged puud, kergu tornid, mis merele ää `paistsid Pöi; meremärk meitel kutsudaks `tooder Phl; meremärgid kust laevaga piäd minemä, et sa mette rahude `otsa ei lähä Var; mere märgid, kus laevad purjutavad, neid on pailu meres, iga madala pæel Khn

mere|natt merekõnts kived `onvad mere nattaga libedad Lüg; mere natt nagu suo `sammel, torm tuob `serva; mere natta on ia maa `pääle `panna Jõh **-neul** = merenõel(as) mere `neulad - - `vaaksa pikkune, `oite pien ja terävä nenägä. sie `pandi lage rippuma, et sie näüt siis, kustpuolt tuult tuleb Kuu **-niru** tuttpütt mere nirud, vee `sesse ta teeb pesad ka, sellel on nii lol'l ääl, ta ei saa maal `käia mette, tal on jalad taga otsa all VII **-nõel(as)** meri- või madunõel merenööla ma ole küll näind, pitk peenine, teine ots oli tõlbim, teine vahem Jäm; See merenööol on nööla `tauline, merenööol äi `kasvavid suuress Khk; merenöölad jäävad võrgu `silmade `sisse `kinni, neid ep taha `koškis mette `saaja Pha; Pisike merenõel oli kalade seas `mõrdas Pöi; merenõelas on pisigene kala Phl; merenõelad oo kuetollitsed ja peeniksed, õlekõrre jämedused; merenõela pea oo nagu pardi nokk Tõs; Vahel jäeb merenõel võrgu ning muti `silmesse Khn; `jusku suur nõel on sie mere nõel Ris **Vrd** mere|neul, -oda, meri|nõel **-näkk** meriski mere näkk, must ja `valge kurgualune, kividesse tegavad pesa Var **Vrd** meremikk

mere|oda mere oda meri- või madunõel – Hää **Vrd** merenõel(as)

mere|ohardi 1. (lind) mereohardi, see oli koa `kaaka (kajaka) `moodi Pöi; mere oherdi - - nendel on petkad kaalad Emm; mereohardi `üitakse ka kakard Kei

2. (kala) mere uherdi oo ümmargune pisike kala, vahe änd nagu nõel Muh

mere|part (lind) mere pardid `roogus teevad pesad Mar; merepardid `auduvad `metses ja `lähtvad jõge mööda `alla Var; merepart, need oo `laidus sii ikke rohu sehes, need oo mustad ja kirjud koa Tõs; merepardid - - kevädelt on vahelt nähä KJn **-peni** hüljes merepini, tu - - hürisess ka? Se **-pilv** millimallikas mere `pilve `soudab edesi Hlj; mere pilved aeasid sügisest suid (sügisepoole suve) `ääre VII **-puu** meresõidukiks sobiv puit määnd on merepuu, kuusk ei ole merepuu `ühta, `suured `laevadki `tehti ikke `männapuust Kuu **-põkk** merihärg see on mere põkk, see on pisike, neid on tüki suuremid Pöi **-pühe** väikesed kalad, peenkala Meri nagu tühjass pühitud, midad `saaja pole, paljas merepühe Khk; meriärg ja müht, need olid need mere `pühkmed Mus; nee oo paljast mere `pühked Muh || halv silgud – Krk **-püüd** merikalastus olid `menned mere `püüdü; merepüü vaheajal olimme s`maal `tienimäss, siis `saimme merepüü `kraami `osta omale Kuu; suine merepüüd oli ikka sääL Läätsa rannas Ans; ma pole merepüüu inimene olnd Mus; Mere püüust inimesed ennast elatasid Pöi; ma jo ei jätnud merepüüd järele, ma keisin pärast veel üksi siis Rid; mehed ikka olid `rohkem mere püüu peal HMd **-püüs** (kalapüügivahend) `vergumaja, sääL `oiti `verku ja rüasid ja `keiki mere `püüksid Hlj; mo meheisa oli - - vana türgi sõjames, taal pole olnd mere `püüsid Ans; mere püüste pæel oli küll [peremärk] Mus; Surnuajast aava pealt `toodud kolme arulise pihla küljest üks aru ja peksetud sellega mere `püüsid, siis pidand akkama pailu kala `saama Pöi; mere `püüstele pannasse meri elme eli Muh; ega igaõhöl pole mere `püüsid Phl; mere `püüse märgid olid, `tiatsid ää, mis `moodi kellegi talu märk oli Tõs; `Talvõ parandaksõ mere `püüsi Khn

mere|roog pilliroog mere roog oo seesama, kellest katossid tehässe Mar **Vrd** mere|rooke, -roots **-rooke** = mereroog mere `ruükese `kasviva `luudsna pääl, kos `aina es

ole; mõni mere`ruuke võis kümme `jalga `kõrge `olla Kam; tuu no mere`ruukõisi [Pihkva järvest] Se **-rooline** pilliroost ega nuilõ mere`ruulitsilõ is saa lippe panda?, nuu `olli`hoba?, nuid pedi? `hoitma (kangasugadest) Har **-roos** mere roos millimallikas – Noa **-roots** = mereroog vanast käve `ruutslasõ`mereroodsi sukõ (sugasid) müüen Har

meres meres g -i Trm Ran Se, -e Võn; *meres* g *meres*|i Võn, -e Vas; n, g *meresi* Kod Röp, *merese* Röp Se; *merress* Röp (tihedasilmaline) kalavõrk *meresi on muti perä* Kod; *vanemba kalamehe `ütlivä nooda meres, ja mutil kah meres, tu [on] muti perä, kellega `kiissu `väl`lä tõmmatass* Ran; *nimä merestega püüsiivä, kolm `tonni saiva `üüga [kalu] Võn; viidikel ol`l merese, latikal ja särel võrk - - viidiket püvvetäss meresega; merress, tu om võrk, kivi? oma all, pulla`pää!*; *meresi atõtass `järve nigu aid Röp; meresega või `talvõ ka püüidä?* Se **Vrd** *meresk(a)*

meresaabas 1. pikasääreline meremehesaabas *mere `saapad, nied `ongi nied pikka `säarega, kõhe `arkidest `saate Jõh; Mere`saapad `tehti lehmanahast Krj; meresaabas, ninda pitkad kut kubest saadik Emm; mere `saapad - - nendega `keidi `mõrdu `väl`lä `võtmas, need oo pika sääredegä Mar; sai tunda küll külmävalu, aga kellel ikka mere `suapad `siiani olid, nendel olõ`s kedägi ädä Khn; Suured mere`saapad, tõrvatud ja pigitud tõkandid `piale `pandud Pär*

2. vesipüks *mere saabas - - võtab kalad ja kõik, `tõmbab kõik pilbe `sesse mis tä saab. tahtnd laebaga tükki inimesed üles võtta* Mar

merese, meresi → *meres*

meresiga *pringel mere siad, nied tulevad `siie `randa, nied lohuvad `vergud ära Jõe; `üöldi, et kui mere siad `läksid `siie `lahte `puole, et siis tuleb pohl `tormi Kuu; meresiga on lapiti ännaga, teistel kaladel [on] serva pärast änd Khk; kui meresiga ennast `näitab, vee `pääle lööb, siis on `tormi täädä Krj; meresead `ülge `moodi, kut akkab `tormi `täädma, akkavad üle pää `aema Emm; meresiga oo kala `moodi, aga seas `üütasse, et sea äält teeb ja saba oo lapiti Rid; meresiga [on] nagu `väike vasikas; meresea `väl`la `pöörmist oo `kuulda `kaugele Tõs || meresiga one nagu rott, aga suurem. meresigu one `val`gid, `kimlid, `muste ja kirjused, `kõiki. tämä one nagu siil, `niiskess `karva `kakkass Kod **Vrd** *meresiga -silk* (soolaräimest) *suured `tündrid õli mere `silku Iis; meresilgud one nagu sõnnikuanguga visatud* (korratult tünni laotud) Kod*

meresilm 1. millimallikas *mere silmal suur punane silma koht `keskel, tarrendand puhas, võta `püuse, `lõtsti leheb laiali Khk*

2. *merisutt* – Lüg

meresk(a) *meresk* Trv, g -i Kam Vas, -e Röp; n, g *mereska* Trm Se = *meres kusid on `pandud nõõri `külge, nõõrid on vel kuside õtsas, kuside õtsas on mereska, mis kalad `endale `sisse `korjab ja toob `välja* Trm; *sij, mis [mutil] taga otsan olli, sij kutsuti muti meresk, käkilaud olli kül`len, sõss näi [kas meresk on otse] Trv; meresk om järve veereh, `üü`st atõtass `sisse Röp*

meresõlm (teat sõlm) *mere`solme, `panna kaks `paula `risti ja `kiereda `ringi ja teha `solme `pääle nii, et `otsad lävad ühelt puold `alle; meresõlm on ige `ninda`t tämä `lahti ei tule Vai; meresõl`m, mida kõvemaks piñjutad, seda kõvemaks ta venib Pha; meresõl`m või kõie sõl`m, mõni seob sellega `kanga `lõimi Aud **Vrd** *meresõlm -sõnnik* adru; *meremuda `atru on meresonnik Jõe; meresõnik - - kellel `aiged jalad on, sial sees vannitavad Var; mere sõnnik tuleb mere põhjast, kivide `kül`gest tormiga, seda `veataks põllude peal Ris; adru on meresõnnik, segatakse laudasõnnikuga Kad **-säask** (putukas) *meresäask lask põrr põrr ku***

`lendäss; meresääse ku `lendäve, siivä kõgiseve Krk **-süsi** kivisüsi `enne oli mere süsi vaid rabaduse rohust, nüüd one meresütt küll, ei nüüd sest `puudu ole VNg; arjoskid keind `müitamas mere sütt Mar; tõid meresütt, kui kõht `aige oli Aud; vanaste `müidi rohu pärast mere sütt - - oli nisuke must `känkar, sialt kruabiti teist `mitme `aiguse `vasta ja `anti siis `sisse Kad; edemält kutsuti meresüsi, kellegä sepäle läksid Kod; mere süsi olli rohi - - must sõe `muudu kivi Krk **Vrd** merehüdsi

mere|tarn (taim) meretarn see oo see mere-ein, inimest kuivatasid omal aluskotide `sisse Var

mere|teder (lind) **a.** tõmmuvaeras mere tedre, must lind, kana aruline Khk; mere teder, `laidudel pesitsevad, suured munad nagu ani munad Tõs **b.** vesikana va mere tedred, mustad nägu krombid Noa

mere|tiir meretiir (veelind) – Kuu **-till** (taim) mere tillid_o pitkad allid rohud Muh **-tint** meretiint meritint – Khk **-tudra** ”rannas kasvav taim” mere tudra oo ümmärgune kõrs ein, mustad otsad. `raske `umne ein, loomad `tahtvad seda Var **-tuul** kui nisune mere tuul õli - - siis ajas ikke `kõrged `kuhjad kõhe [jääd]; meretuul tuob kalad ette `puole Lüg; maatuul kuivatab änam kut mere tuul Jäm; mere tuuled oo `risti mere pælt Khk; mere tuulega oo kala Muh; Mere tuulõd `pehmed ning `niisked Khn; mere tuulega on vesi kõige tõusem Hää **Vrd** merituul

mere|uss angerjas va mereussid olid `jälle `ernes käind usk Mus; mia `sõukse mereuüsi liha ei süü Hää

mere|vaht 1. piirivalvur `nuoremb poiss käis `Iiu `saarel merevahist Lüg; mere vahid olid `enni `välläs - - et kui mõni kunder`panku toob, siis merevahid `otsvad `jälle üles Mar; Merevahõd `luusvad `randõs Khn

2. vahikord laevas Merevahti peeda naakoua, kut laev merel aa Emm

mere|varblane merivarblane mere `varblane - - kui ära kuivatab, `aitab `süia Jäm; `Püiti mere `varblasi - - isased on punaste `uimedega, emased on allid, soomust ei ole Mus; mere `varblasel suu oo kurgu all, kaela `kohtes; mere `varblast sii ei `sööda Tõs **-vasikas** millimallikas mere vasikad sügise `puole tulevad `verkujesse ja `nuota Jõe; mere vasikas - - ratta `muodi. lestigune, sil`mad peas, oeb `ringi, `ingi sies pole Ris **-vesi** kui mere vesi on soe ja kollaseid `lipleid täis, siis `üelda, et meri `oitseb Jõe; Merevesi `kaldani, `puudki vie sies (tõusust) Lüg; kui mere vesi linab, siis kalad `öösse äi joose Khk; Veta siit pardast voi veta sæld pardast, üks merevesi keik (kalur oma pruutide erinevusest) Emm; mere vesi oo nisoke soolane, se `juua egä nisokst `asja ei `aita Mar; mere vesi akan `möönmä Tõs; oli ülearu merevett joonud (ära uppunud) Hää; kui merevesi pagenes - - siis tuli `kuiva. kui merevesi `tõusis, siis tuli `vihma KuuK; sie mere vesi on aga nisuke imelik rohekas, ei tia, mis mekki ta võib `olla Kad; `õptaja läks merevedele (suvitama mereranda) Kod **-vimb** (kala) mere vimmal on sinikas liha ja `niske vedel Trm

mere|õis (putukas) ühõd oo suured sääsed, teised oo tilloksed. neid tilloksi `üitasse kihulased ja mere õied; mere õied, need oo sääsed, mis kihisevad mere `ääres, `kangest ammostavad Mar; mere õis - - sääse `taolesed nad on - - `üüsi lähäb `niiskes ja see teeb ta tiivad märjas, ta ei saa änam linnata Lih

mere|õitses -õitses Krj Pha; pl - `õitses Põi millimallikas mere õitses - - ümmärgune süldi tükk, kui sa käde võtad, lagub ää Krj; mere `õitses, sügise nad tulevad, `mihklikuu sihes siis oo neid nähja Põi

mereäärne 1. subst mererand siis `käisite `puole Kaber`niemest `saadik `luomad, `selleperast et mere`äärine oli siis vaba Jõe; mere`äärine ei old `ninda `suurgi, et igaiüks nüid [roogu] sai VNg; Kõik mereäärne oli [lambaid] täis Pöi; mere `äärse ein, see on soolane ein, lehm `tahtis `kangeste Tõs

2. adj mere ääres asuv mere `äärne tie vieb `Narva `puole Lüg; mere `äärised inimesed `ütlevad [haugi kohta] unt Jõh; mere`äärtsed inimesed `tõrvasid paadid ära Mus; mere sõnnik tuleb mere põhjast - - mere `earsed mehed sellega oma `põldu rammutavad Ris

meri meri g mere üld

1. (veekogu) `kanged vuod on merel, nied panevad `vergud sitta täis; `toine poiss läks mere (uppus ära); ei saa `muidu [ankrut] `lahti, kui pidime üppama `merde Jõe; meri on `rannamihe peld - - meri oli sie peld, mes ans siis `leibä ja `leivä `korvast; meri on `vaikne nagu `piima pütt; meri on `pihlaka lehel, `lainet ei ole viel - - `ainult niisugune `väikäne `virvendus Kuu; panimma `laiva triivpakki, pidasimma merd (olime merel ankrus); kuhu nüüd viel sene kibuga lähed, aragad juo meres (suurtest lainetest); vesi on mere `perses (madalast veetasemest) VNg; vihm vajob kõik mereje Lüg; `pritsnika `ongi üles`ostja, sie meres (kalal) ei käind; meri tieb jäniksi: `lained ei olegi `suured, aga vahotavad; kala `püüdämine, sie on `onne `pääle, seneperäst üdellä: meri `anda ja meri otta Vai; meri on pahupidi (tormab); mered on kuivad (mõõnast) Jäm; ma purjutasi merd küll, põhjanaela `järge saab purjutud meres; naised-lapsed ei pidand merd `välja, need oksendasid Ans; akkab merd `loetama, vesi tõuseb, meri tuleb loeks; sii_o meri alati `lahti (ei jäätu ära) Khk; pole suure mere kää tormiga nalja asi `olla (avamerest); kuiva merega mine kas või päris `jalksi läbi (mõõnast) Mus; ma oli kümme `aastad ühe peremehe `juures järestikku, ma keisi selle peremehe eest meres (kalal); tuul on merest (mere poolt); meri `öitseb (meres on millimallikad) Pha; mere `sõudmine va `kange töö koa Jaa; Meri meite elu sihes pidaja oli, maa pole sii midagi annund, merest sai leva kõrvase ikka; Kui tuul mere pealt akkas, siis ajab mere jämeks ja mustaks kut öö; Taal akkas meri ikka südame `peale (oksendas merel); Ta `kündis kõik oma mehe ea merd piltl Pöi; mees tuln merd kaudu; see oo ma_i_lma merede sehes köin; kui mered maas oo, siis `võtsime `jalksi `õngi Muh; kas suur meri käib üle (kas jää kannab) Emm; meri on jäme (lainetab tugevalt); üks mees `laskis `võrkusi meresse ja kaks `sõudsid Rid; läks mere taha elämä Mar; meri oo - - nagu `peegel, vesi ei liigugi Kse; Pidul oli poissa nagu oleks meri välla aan (palju) Han; meri on täis vihane (tormine) Var; kellel oli meri lähedal, `merde sai `viia need linad; ilm lääb naa lamedas, laseb merese `minna; torm `lõhkus mere ää - - aan ia `katki Tõs; Täna jõlus jõlm, lähme mere (kala püüdma); saeme mere käest tappa (jäume tormi kätte) Khn; `sõitsi viis `aastad merd Aud; mehed viisid võrgud `merde Tor; temast küll meremiist ei saa, ta_i kannu ju merd Hää; `lammad `aeti meresse, kui `lammaid `pesti HMd; küll on `kange tuul, meri kõik jänekses JõeK; jõgi juoseb `merde JJn; `sõnna meresse olla üks inime ää uppund Ann; sie - - `Valge jõgi akkab `Porkuni järvest `piale ja lähäb `merde VMr; sealt mere pialt puhub `kangeste `vinge tuul Kad; merest tuvvasse ieringid Iis; einam nagu meri (vett täis) Trm; sedä mul one mereni, pal`ju; meie meriden ei õle iäkarusid Kod; metsal kõrvad ja merel silmad vns Lai; kukkus üle `parda `merde KJn; `käiti õege oolega rannas [kala ostmas], mai kuus ummes, ku meri `lahti lähäb Vil; viha võtt vil`la põllult, kadedus kala merest vns Trv; `lõuna merede sehen üteldes ai kalu oleved Hls; üits kõik kos `kiägi `langenu om, mere taka vai `suude pääl Puh; meri laenetab, suure `laine nigu mäe jälle; mes tähendäb üits sañt suure talu pääl, t_om nigu `kärbläne mere veeren Nõo; kui keväde suure tuule om, üteldäss: tñp merele tñd, lahup iä ärä Kam; sul omma sõsarõ kauõn merri (gpl) takan Har;

puu[?] umma kui meri maah Plv; hädä maah, hädä mereh (häda on kõikjal) Se; merd p ü ü d m a kalastama tule kuo ja akka `jälle merd `püüdma Hlj; mo mees `püüdas küll merd, kuid ni_pailu kalu pole näind Jäm; ranna mees ikka püiab merd ning arib maad ka Khk; siis võis ju igal ajal vabalt merd `püüda Mus; `Püüdis lapsest sandik merd Pöi; merd `püütsid - - sealt inimest elasidki ikke mere `püüga Tõs; `Meite tüe merd püüda Khn; `iidlast köisid sii merd `püüdmas Aud

2. piltl **a.** (suurest hulgast, paljususest) säääl (laadal) oli obusi kohe niikui meri VNg; *Irmus sädemete meri `tõusis `õhku Trm; säääl es ole muud ku viij meri Krk; sul om mereni ette tett (töönorm on suuresti ületatud); sõss ol'l pahandust mereni Har; `Vähki ol'l `murdmu manu_ku_merd Rõu* **b.** *Akkab mere `äärde minema (hakkab sünnitama) Krj*

meri- mere- *Jääb meri `haigeks, hakkab `oksendama; sa `rääkisid ühe`kerra, et olite merihädäss; tänä tuleb kena meriilm ja võib kalu ka `saada `päiväl; siis `ehtul Pärispäält tuli ka neid meri `paatisi `sinne (Mohni); `Uomigul - - `mendi `uuesti meri `reisu, `verku `väljä `tuoma Kuu; siis `läksin meri `kuoli, `Käsmus oli merikuol Hlj; merijääd `koutu käisime vahest viie tunniga `linnas Jäm; ta pesn meri `veega pead, siis kadun silmavalu ää Muh; kaglad on mustad merilinnud Phl; pärnäst `tehti merimõrra selised, need ei mädäne Tõs; isal `ol'lid suured meri `saapad Hää*

meri|ao -ao, -au Pöi Var mereaju *Selle tuulega peaks meri aud ka tulema; Kui sa lähed meriaod otsima, leiad palgi, pane ots kivi peale, siis on so, teised ei võta ära Pöi; ma `leitsi meriao; vanemate `aegadel oli meriau `rohkem, nüüd oo suured kõvadad laevad ja nüüd ei ole änam seokst meriau Var*

meri|harak(as) **1.** *meriski meriarakas, `musta `valge kirjud linnud, suure pika nokaga Pha; meri harak on elos kiri lend Phl Vrd mereharak(as)*

2. *merihärg Eks neid meriharaku ole `kammila `verkuss suvel vahest Kuu*

meri|härg **1.** (kala) *mõni ikke söi neid meri `ärgi Jõe; meri `härjäd, neil on `sarved Kuu; meri `ärjä tagumine ots on pien VNg; meri ärg - - `suure `pääga, `silgu ja `räimide `ulgas on tuld siie ka. ei `süiasse, `anneta `kassi kätte Lüg; meriärg, taal on liha üsna kena ja sarved peas ka Jäm; meriärjad on jäme `piaga ning taga põle sial kala midagid Khk; meriärg, no mõne mehele maitsevad Mus; meriärg, see ka egavene karune kala, suured sarve nukid on peas Vll; meriärjad_o `irmsad kalad Muh; Meri `ärga äi `sööda Emm; poisid panned suured ponased lindid õhje `otsa ja - - käisid merihärjal Phl; meriärg, sehuke pia `otsas kui rusikas, neli `sarve pias - - `lähtvad looma toidus Var; meriärg - - ruis oma muttесе `kinni ja `lõhkus mutid ära Tõs; meriärg, karuse `piägä, natuke `ändä kua Khn; meri `ärgi ka `tuodi, nied kiideti, et nendest suab iad supi maitset KuuK; meriärg on imelik, tal on mügarad pia pial, suur pia, keha on lühem Kad Vrd merikurat*

2. *lepatriinu kui me `väiksed olime, panime meriärjä pöidlä `peäle: meriärg linda, kus `ääre ma mehele saa Vig; meriärg pisikene punane, mustad täpid `sel`gäs Juu; meriärg `püütasse `kinni ja `loetasse: meriärg, meriärg, kus pool sõda, kui ei `üttele, tapan ära, kui `ütled, saad kaännika või `leiba SJn*

Vrd merehärg

3. *kudumisviga võrgulinas kui oli kaks `silma kuos, siis sie oli - - et meriärg sies, et kaduvad `silmad siis vähämaks, kui meri `ärjad `sisse `jäävad Jõe; pidi `oskama ige parandada, et `muidu `solkivad `vergud ärä siel, tegeväd `nuusma kottisi ja meri `ärgi sise Kuu*

merik → merikas

meri|kaapsus 1. merikapsas *mere`ääres`rihka`peel`kasvavad`meri`kaapsud, sigadele`keedetase`Khk Vrd merekaapsus*

2. tõlkjas *merikaapsus - - see`ävitab`vilja`ära`päris`Kaa*

merikad pl *merikad* (taim nahahaiguse ravimiseks) *merikad, nee`õitsesid`seal`mere`eaes`soea`vee`sehes`Muh Vrd merits, Vt merikid*

meri|kajakas (lind) *See`on`meri`kajakas, kes`kau`kau`teeb`Pöi; merikajakad`lendavad`mere`pial`Kos Vrd merekajakas*

merikas *merik|as`g`-a`Pöi; meri|k`g`-ga, -ge`Khk (lind) a. meriski`merigeks`üitasse,`kargavad`mere`ëeri`kautu, allid`linnud`pisiste`punaste`säärdega`Khk b. vaeras`merikad`oo`mustad`linnud, kana`suurused`Pöi*

merikid pl *merikid* (nahahaigus) *merikid`saab`merest, nee`oo`riit`valged`lapid`ihu`peal. kui`sa_p`süilita`vee`sisse`enne`kut`vette`langed, siis`akkavad`merikid`külge; merikid, sehuks`kärnad`aasid`käte`peale, iseenesest`tullid, akkasid`ajama`ja`tormasid`edasi`Muh Vrd meritsed*

meri|kommel *meri`kommel`lõhnav`kummel - Pöi`-kossal`merikossal`jäakoskel - Var Vrd merekostal`-kotkas`Meri`kotkad`on`nüid`siit`kadund, enne`olid`seal`Kahtla`lau`õmber`ikka`Pöi Vrd merekotkas`-kurat`merihärg`Merikuradi`sabaots`on`söödav`Khk;`niisugune`suur`pia`ja`veikene`keha - - siin`randlased`ütlevad`teda - - meri`kurat`KuuK || (mingi`kala)`merikurat, ümmargune`must`pea,`valge`ring`köib`üumber`kaela,`keskelt`must`ja`jäme,`vahe`änd. nagu`meriärjal`Muh*

meriline¹ *meril|ne`Jõh, -se`Kuu`kalastaja, merelkäija`kas`teie`merilised`juo`läksid`Kuu Vrd mereline*

***meriline**² pl *Merilised`Käi, g`merilise`Rei (nahahaigus)`Merilised, kui`nee`pääl`on, siis`keeda`meriliserohi, pese`senne`veega`Käi;`Sur`kollane`kärn`oli`lastel`peas,`üüti`merilise`kärn`Rei Vrd meritsed*

merilise|rohi (taim nahahaiguse ravimiseks) *Merilise`rohtusid, neid`keetis`minu`ema`siis`ikka, kui`lastel`läkst`pead`kärna`Rei Vrd merise-, meritse|rohi, Vt meriline*²

meri|luts (kala) *Vanasti`oli`merilutsusi`küll, nüid`vähem`Khk*

meri|mees *meremees`kuue`kümme`aastane`olin, kui`olin`täiest`merimies`viel`Jõe;`ega`merimihel`riided`kunagi`kuivad`old, nie`olid`kaik`kabukuest`saadik`märjäd;`Vana`miestel`oli`vana`ütlemine: sie`ei`ole`oige`merimies, kes`suve`juoksul`tuopi`terva`ärä`ei`süö`Kuu;`läks`nuorena`jo`meri`mehest`VNg;`mei`rannas`oli`merimehed. ken`ikke`vergod`ostas,`üeldi: sie`akkas`ka`merimehest`Vai;`põhja`täht`on`merimeeste`märk`Ris;`minu`pueg`oli`merimies`Kad;`eks`merimehed`kua`püüda`õlla`kereden, kui`kõrge`püik`on (katsuvad`olla`kalurite`onnides, kui`püük`toimub`rannast`kaugel)`Kod*

meri|mehe|sõlm (teat sõlm) *merimehe`solm, sie`kunagi`lahti`ei`tule, sie`on`kindel`solm`Kuu*

meri|nõel *meri-`või`madunõel`merineul`pidi`olema`üä`rohi`ambavalu`vasta`Kuu;`meri`nõel_o`sõuke`sama`kut`tuulekala, vahe`nokk`ja, aga`pisi`illeke`Muh;`merinöölad, tindi`moodi`kalad`nigu`nöölad`Phl Vrd merenõel(as)*

merise|rohi *merise`rohi = meriliserohi - Rei*

meri|seur *paatkond`Ega`enne`paati`ala`lökkätüd, ku`meriseur`kaik`kuos`oli;`Venejel`oli`oma`meriseur,`seurasse`kuulus`neli`miest`Kuu*

meri|siga pringel meri siga -- vie siest ma olen näind -- tuleb vie `piale` puhkama vai `ingama; kui merisiad `läksid` lahte, siis tuleb meri `tormi` Kuu; merisiga, `ülge` taolene Khk; merisea rasu on kõige parem parandama, kui aavad on Krj **Vrd** meresiga

meriski meriski, meeriski meriski (Haematopus ostralegus) meriski on pisigene lind, punase säärdega; meeriski on -- musta sel'lega, `valge` kõhu alusega, taa_p saa o_euda mette, varvasjalg Khk **Vrd** merikas

meri|sõlm (teat sõlm) meri`sõlmel `aarad` `käivad` `risti` Jõh; meri`solme` ei tulo `lahti` Vai **Vrd** meresõlm

meri|tint (kala) meritindid on `umbes` sõrme pitkused ja pitkemed Rei **Vrd** meritint

merits merits g -a (taim nahahaiguse ravimiseks) `koldne` mää (mäda) pεε pεel, `koltsete` meritsatega arstiti; ihu pεel punased, ihu kiheleb, siis [tuleb panna]- - punassi meritsad `pεele` Jäm **Vrd** merikad, **Vt** meritsed

meritsed pl meritsed Jäm Põi Emm (nahahaigus) meritsed -- mõned on niisugused villisugused Põi; meritsed, suured vinnid, punased ja `kihlevad` Emm **Vrd** merikid, meriline²

meritse|rohi = meriliserohi meritserohi oli pisine madal, `koltsed` olid Jäm **Vt** meritsed

meri|tuul meretuul siel nisike `korge` `kallas`, siel on vä_e `vaiksem`, kui merituul on Jõe; niikui meri tuul, siis `mennä` kohe `randa`, ige medägi `löödab` sielt siis; kala `tuuled` olid meri `tuuled` Kuu; meri `tuuled` ikke `tõivad` paremat kala Hlj; `põhja` siest kui on tuul, siis `üöllä` meri tuul Lüg

meri|varblane merivarblane (Cyclopterus lumpus) Meri `varblane` on üks `sõuke` pisike kala Põi **Vrd** merevarblane -**värske** kas meri`värsked` (värsket kala) tahad Kuu

merk merk Jõe Kuu, `merki` Vai, g `mergi` märk **a.** tähis `su'jal on `mergid` `külles`, igaüks `tunneb` oma `su'ja` ära; `lammastel` -- `paelad` `kaelas` ja igal ühel oma `mergid` Jõe; igäl `vergu` pullul oli oma merk -- `mergid` olid `lihtsad`, aga siel oli `kierukaid` `merkisi` ka Kuu; `luotsi` `tiedä`, `tämäl` on `pandu` `mergid`, kust -- `sisse` `tulla` jocke Vai; mergile p a n e m a 1. ära märkima kalur ka hakkand panema [meres võrke] `mergile` Kuu 2. tähele panema `enne` ei `oldki` `kellu`, `pandi` `mergile` kaik, [päike] `paistab` `sinne` Odakive `metsä` `otsa`, ku kell on üks Kuu **b.** enne; tundemärk `ilma` `mergid` `näütäväd` paha `ilma`, noh vesi tous kovasti ja `pilve` juoks; Kui kodu`rannass` `kruusi` kottijesse `aimme`, läks siel `müöde` `piiri` `valve` `oite` agar mies -- sie oli joba `jüskü` huon merk Kuu

merka¹ `merka` (viljamõõt) `merka` on `vilja` mõõt, `setveriku` `suurus` Jõh

merka² `merka` plekist kruus `Merkast` sai juva Lüg

merkimä `merkimä`, (ma) `mergin` märkama Ma olen `ammust` `aiga` juo `merkind`, et neil on kahekeste igä midägi tegemist Kuu

mernik merni|k Nis Kos Pee VMr Iis Ksi Trv Hel Puh Vön Har, `merni|k` Hlj IisR Trv Vön Krl Har Rõu Plv Röp(n -k), `märni|k` Hää Krk(mirni|k), `mõrni|k` Hls, `mõrni|k` Kad, g -ku anum **a.** (suur) nõu võttis selle merniku piiritust täis, jõi selle juonega ära, ah oli paras suutäis; mernik oli alt lai ja pial oli kitsas suu VMr; Vala odrad mernikusse Iis; Mernik `olli` suur kauss, kost süüdi Trv; vanast ilma suure viina vaadi olli märniku Krk; Mernik oli mõni serane suur nõu, ta oli `ästi` suur Puh; õlu² `paanti` `mernikulõ`, säält `lasti` `vaatõ` `sisse` Krl; õllõ mernik, neli-viis `vaati` lätt mernikudõ Har; igävene suur` annoñ kui `mernik`, ei jõvva² tõist är `täütä²` Röp **b.** mõõdunõu mernik -- kellega kardulid mõedeti, mernikusse läks `tünder` `sisse` Nis; mernik oli kardule mõet, mernikusi oli `mitmes` `suuruses` Kos; mernik om piiritusõ mõõdu riist Vön

meron¹ *mero|ń Rõu Plv/-n/ Ráp, miro|ń Plv, miru|ń KJn/-n/ Urv Har, g -ni; g mironi Kan, p mironet Ráp*

1. *mürgel latsõ[?] tegevä mirunit Urv; teivä[?] igävest meronit Rõu; tul'l pu^o `pääva kodo, naka^s mironit tegemä, naist `pesmä, `aşjo `lahkma Plv*

2. **a.** (üleolevast inimesest) *nigu miru^u tõistõ siän; Sa_lõt suurõline nigu miru^u Urv* **b.** *sõim om ü^s miru^u, ta_i olõ elläi (sõnakuulmatust loomast) Har; ta um - - meron kül[?] Plv* **c.** (lobamokast) *on üks mirun - - paelu kõneleb KJn*

meron² *meron g -a turb meron taht leeväga [püüdmist] Se*

merona *me^ona vigurivänt me^ona - - `väega vigurit täüs Ráp*

merress → *meres*

merss *mer^ss g `mer^ssi Jõe Kuu mär^ss Odamme `mer^ssid `selgä ja lähämme `heinä`maale; tohest `tehtud `mer^ssid olid [marju] täüs Kuu*

***merts** *pl mertsid (pardiliik) soome mertsid VII*

meru *meru RId(mero) Jür HJn Sim Iis*

1. *maru, torm ilm läheb `ninda merole, et `vi^hjub; meru, kui meri `tormab kõvast; küll on `kange mero, ei saa `silmi `lahti tehä Lüg; `Ninda`kange meru, et maja `raksus; Eks `pärtli`päivä `ümbär õld nied `kanged merud ja saud Jõh; `oige mero `ilma on Vai; kole meru (tuisk) oli Jür; ilm läks nõnna merusse kõhe Iis* **Vrd** *miru*

2. *kisa, lärm, möll tulevad `nuored vahest `lauba `õhta kokko, saab meru `nenda et küll; ega sää^l üöd ega `päivä, `üh^te `puhku üks mero käis [pulmas]; seda meru sai jah `nuorelt küll, aga nä nüüd õle vana - - nüüd `istu tuas Lüg; Pühäbä `õhta siis sää^l `kiike `juures siis meru akkas; Isa kärästas, et jääb sie meru maha vai ma võttan `rihma, siis õlima vagased kõik Jõh; Mehed `läksid meru (riidu) IisR; tuli suure meruga üle väila Jür; Suur meru on, kas nad `riidlevad või mis teevad Sim*

Vrd *märu*

merul *meru|l KJn Nõo TMr, miru|l Trv Rõu, miru|l Krk San, g -li; p mirolit Plv märul Sij on küll üks igävene merul KJn; Nemä olevet pühäbe `üüsi - - igävest mirulit tennu Krk; Ku_tu merul nakass, siss `mitmed naesed pagesiva pulmatoast `väl`la TMr; Mul õhvakõnõ lei `täämbä säänest mirulit et `hoitku Rõu; mis mirolit te tahn `tjütõ Plv*

meruldama *meruldama Puh Nõo, miru- Urv mürgeldama ta_i saa rahu olla tõste sehen, siss meruldap ja praalip, om nigu pu^ul `ullu `jälle Puh; `üüse ta_i maka, muku meruldap, ei lase tõstel ka magada; ta_m ike purjun rõebe, kudass ta muedu nii meruldap Nõo; mis te tan miruldadi Urv* **Vrd** *märuldama*

meruline *meruli|ne Jõh Sim, merol(i)|ne Vai, g -se tormine küll `onvad `praigas merolised `ilmad Vai; täna on nii meruline ilm, et ajab kohe sia `püsti Sim* **Vrd** *maruline, mõruline²*

meruma *meruma RId(mero|ma Lüg Vai, -maie Lüg) Jür JõeK JMd Sim Iis*

1. *tormama, maruma täna `jälle merub; ilm `tormas ja meros, nüüd jääb vagasest; tuul merub maja `ümber `nõnda, et ärä kõhe `vällä menegi Lüg; Nüüd on ju `terve nädal merunud IisR; ilm merub Jür; küll merub väl`jas Iis*

2. *märatsema, lärmama; möllama sie inimene on mend `tõisega `nõnda tüli, et nüüd merub kõhe `nõnda `kangest; ku täis juond enese, siis merob; sai ikke meroda küll, aga - - nüüd on nied [ajad] nda `kaugel juo Lüg; `Menga meruga `õues Jõh; `Läksivad omavahel tüli, no küll merusivad IisR; küll meruvad `üh^te `puhku, ei ela rahus JõeK; meruvad seal - - joovad täis ja kohe riid `lahti Sim*

Vrd mõruma, märuma

merune meru|ne VNg, mero|ne Lüg, g -se marune merune `ilma VNg; `ilmad läheväd merosest Lüg **Vrd** märune

merände merä|nde T(mera- Puh), märä|nde Nõo Kam Ote, merä|ne Puh Nõo Ote Rõn, g -tse milline, missugune serände irm, et karva tõseva `püsti, no merätse nu karva tõseva `püsti, na siss `juusse `piävä iki olema; `essemuva ärä, es tiia enämb, meräst tiid kohegi `minnä Ran; ma vahi peeli päält ennäst, merande ma ole Puh; oi sedä mälu ja nägemist, sedä ei ole merästegi; ta `lli miu `väimele ütelnu, et ku meil `rohkeb `luume saab, siss võta seräst vai meräst; ei tiia, merände ul`ask ma oless ilma vitsata ollu; `ütte ärä, märände kõru mul `pil`li aab, siss saad miu varanduse kõik `endäle Nõo; kae siss, märätsit vigurit tetti Kam; `olli tuu laud merände ta `olli, iks jalatokikse olliva all Ote **Vrd** määrane

meräne → merände

mes → mis

mesi mesi Kei, g mee S L Juu Amb JMd Trm Lai Plt KJn, mie R Ris HJn JJn Koe VJg Iis, miij Hää eL, mede Kod; n, g mesi VNg; meži, mieži g miij, mie Lei

1. mesilaste tekitatud magus siirupjas vedelik; nektar `mustemb kui süsi, magusamb kui mesi = uni Jõe; kui vägä mett süöd, sie janutab `ninda et `juua tahad Lüg; meesigad -- sinised `öitsed, mesilinnud `võtavad [nendelt] mett Jäm; nii magusad õunad `kasvasid, `umbest kut oleks mesi olnd Khk; suine mesi; sügisene mesi Kär; Seastene aeg oli õide `vaene, mesilastel oli mett vähe Põi; ma ole mett palavas tein, siis teeb rinnad `lahkeks Muh; kärje mesi `ööltakse kõege parem mesi olevad Kul; [see on] viimane veel minu metest; seda varast õiede mett akatse teiskuus (augustis) juba `võtma Var; kurgu `aiged on paelu mett viind minu käest Vän; kärbes kukkus mette Juu; vanast üks puu `andis kolm `puuda mett Amb; põrand `nätsund miest JJn; pane mett leiva `peale VJg; saime tänavude pal`lu mett Iis; laps õli `aige, tegimä tiid medegä; näil oo magusad õõnad, nõnnagu meded Kod; mesilinnud `korjavad mett KJn; mesi mokan, sapp `süämen (lipitsejast) Trv; Mõnel poisil kavval jutt, juusk ku mesi Hel; mia ole kõik miij iki ärä söõnu, no meh mä oia tost miijst Puh; küdsetu mesi `olli rohiss. vanast pannit leevä `ahju, siss `panti mesi leevä `sisse `klaasiga; igäne maru joodik ja `meie poiss käib nigu mett `lakma `sinna; kõneleb nii mahedade nigu mesi oless keele pääl; mia `tahtsi periss `sel`get mett, mes `sil`mä panna `kõlbab Nõo; kimalasõ mesi om küll kah hää, aga? toda om rassõ `samlide alt kätte saia? Kan; `Korssi raha nigu mehine lil`li päält mett `korjas Urv; kürvitsille panõ ubinit ja `sukrut mano -- siss saa ku mesi; kel ol`l mesi, tuu sai suurõ maa, tuu süüü maa `mõõljat `mijga? Rõu; mett anna es joht süüü?, liha ja `võidu and; sjaal om kolmkümmend mehidse pakku, sääl määrätänü_kül_su üleni `mijga_kokko Vas; latsõ nudsiva? riistikhaana tutta sisest mett; keväjä `saiva mehitse? kõõ inämb mett, ku `uibo `häitsevä?; sil`mä `perrä arvatass, kui pal`o mett jättä? talvõst `mehtsele ala Röp; tuud kimalasõ mett viij hoietass silmärohost Se; mis um magusamp mett. uni Lut || (meelitamisest) `Oskad sa ige mett moga `pääle `määridä Kuu; Käis mett moka peele mæerimas Emm; Sie jutt oli talõ miele `järke, üsä nagu olõs mett moka `piäle miäritud Khn; Ämmäl ol`l hää miij, nigu mesi olõss moka pääle miärit Vas

2. (taimehaigus) rüäl om pää mett täis -- rüä uhaku kikk tilguve `mijge Krk; ku äitsemine sitt om, siss lüü miij `sisse, siss rüäl terra ei ole Ote **Vrd** mesipea

mesi|hain (taim) mesiaena, särätse lillaka -- mesiläse käesivä sinnä `sisse mett `otsma Nõo; Mesihaina, mehidse? `võtva? mett kül`lest Se **-hein** (taim) `maarja`einä ja mesi`einä `panti tubaku sekkä Hls **Vrd** mesihärja|pea

mesi|härja|pea (taim) `Valge mesi`härjäpää tegeb hüä `haisu tubagalle Kuu
Vrd mesihein

mesi|jalgas idanenud linnaksed on mesi`jalgas JMd

mesikas mesik|as Mar Kir Khn/-k|äs g -ä/, meesik|as Krj Pha VII Pöi Muh(meisi-)
Phl/-g|as/, g -a; meesi|k Käi, g -ka Khk Mus, -ga Jäm Khk(-ge), -gu Jäm Khk Rei; messi|k
g -kä Khn; g mesiku Hag VMr Sim mesikas (Melilotus) meesigad, põllu karete peel
[kasvavad]- - karune varss, paksud pisised lehed, sinised `öitsed Jäm; meesigud rikkuvad vilja
εε, kui ta nii paksust on Khk; viieteiss`kümne `aastaselt akkasin `möisas `käima `raagamas,
`aidas `lehti `riisumas - - põllu päält meesika `juuri noppimas Krj; vahest oratses pailu
meesikud VII; meisikas kasvab `otras; vahel ühna `valge põld meesikatega Muh; Lase loomad
`süüa meesiguid Rei; mesikas oo `valge ja kollane Kir; Messik suur pitk ein Khn; mesikutestki
`tehti akid Hag; aru maa pial, kus ia maa - - sial võis `olla riistikud, `valged mesikud Sim

mesi|kaste mesi kaste - - puu lehed pidavad magused olema nink `pilkuma (läikima) Khk;
mesilased kohe `väljas, kui mesi kaste on Kär; Kui mesikastet äi tee, siis peaks umala kasu ee
olema Kaa; Mesikaste on puude `lehtede peal, kaob ära `jälle, oli soja ilma `aigu Krj; ku rüül
om pal`lo mesikastõt, siss lööse pal`lo tungõl` terri Röp

mesi|käpp 1. euf karu karuda `kutsuti mesikäppäst Lüg; mesikäpp on mie varas IisR; mesi
käppä on `maiass magusa `pääle Vai; mesikäpp muiste käin mesibu `aidas Krj; va mesikäpp
`toodud siia `nähtavas Muh; mesikäpp `üiti küll, ta peab käppa imema Emm; mesikäpp,
lennupuid viia ää, kui saab Vig; mina mesikäppa metsas näinud ei ole Saa; mesikäpal on suur
jõud Hag; mesikäpp kaeras Koe; mesikäpp, sellepärast et ta lakub mett Kad; mesikäpp, kes
linnu puu om är `kiskun, mett varasten Krk; sa olt õigõ? mesikäpp, tükit mij` pääle Krl; `Kahru
kutsuti viil mesikäpäss, selle et timä mehiläse? är`vei ja `mij` `nahka paänd Rõu

2. (taim) jaanirohud`õ `sõuksed kut mesikäpad oo Muh

mesi|kärg meekärg mesikärg, küll võib ta ilus `olla Var; `võeti mesikärgjä?, `panti nuur` õlu
vai vesi pääle, tuu ol`l tu makõkahi Ote

mesilane mesila|ne Kuu Lüg S L hajusalt K I(-lae|ne, -laa|ne, -lää|ne Kod), Trv Hls TMr
Võn San Kan Har, -lä|ne Kuu Jõh Rid Mar Tõs Khn Juu Krk TLä Krl Har Rõu Plv, -lai|ne
VNg Vai(-läi|ne) VJg IisK Iis Trm Pal, g -se (putukas) Kes magusa neh mekkidä `tahtub, sie
`täüdüb ka mesilaste `neulamist `kannatada Kuu; mesilased `tievad `kärgesi, siis nied
`kärre`augud `kannavad magusa täis; `anii-si eli, sie piab õlema mesilaste jaust. kui `senga
puud `määrid, siis senest puust enämb `välla ei lähe; mesilane, `samble toppi all on pesä ja
mõnel on `künkäs Lüg; mesiläine `lasko pered `lahti (heidab peret) Vai; mesilasel püksid jalas
(õietolm jalgade küljes) Khk; `vöörud inimesi`s `laste mesilaste `juure; ma ole juba üks
viiskümmend `aastad mesilaste pidaja olnd Kär; kui sa mesilasi või rebaseid unes näed, läheb
tuli `lahti Mus; Paju õitsestes on mett, mesilased on kevade paju `otsas `kuivas kohe; Seal oli
üks mütükümmend mesilase peret, pool `aida oli täis Pöi; mesilane `nõelas, kupu aas üles
Muh; mesilase emä kobiseda seal sees (tarus) naa `kangeste Mar; mesilane on kaso`tooja lend
Kul; viisin kongi `metsa puu `otsa, mesilased läksid `sisse Mär; lesed mesilased, need tapetase
sügisel ää Kse; kui mesilast tulad troppis kõik, siss oo `varsti vihm taga. mesilast ei jäe vihma
kätte Mih; Öedõ kallal rängägä mesiläsi Khn; mõltsas - - raiub mesi`puule augu `sisse ja
söüb mesilasi Tor; mesilasi peab olema mitut `sel`tsi, üks on nii `kange, kui `nõelab inimest,
sureb kohe ää Amb; mesilased naa erevel ja rahutumad, ei tia, kas akkab mõni pere `väl`la
tulema või Koe; nied mustemad mesilased, nied `üeldakse tigidad olema VMr; mesilaised on
metsas, ajas on mesilinnud VJg; mesilaste kõrts on üks ohakas - - punakad `õiled, ei õle terav

sugugi IisK; kos si mesilaene mede võtab, kõik eelitsused tämä `korjab ärä; ise `lahke nagu mesilaane; mesiläisi meil siin külän ei öle Kod; kollatsed mesilased on `aeglased ja niid ei `nõõla. mustad on `kanged `nõõlama ja valid tüüid tegemä Vil; tahab jutuga `olla väegä ää, libe ja õrnake, nigu mesiläne; mia `tahtsi, et mesiläne mul `jalga `nõklap, aga mitte jala manu es lää Ran; kellel karvanõ käsi, neil `lätvä mesiläse? `häste `kõrda Har; mesiläse_`heitvä_pereht Plv Vrd mehiläne, mesilene, mesi|lind

mesi|leib 1. meega valmistatud leib; leivakäär meega mesi leib sai seesi ku linnumagus ära `võeti ja mis magus veel `järgi jäi, sai vee `sisse `pandud jahu sekka, `pañdi apendamata `ahju, `üiti koa must leib Kei; `enne `tehti ikke mesi`leiba. oli nõnna magus, et söö või `lõhki Juu; `võõraemä mesileib ei öle nõnna magus kui õma emä vesileib Kod; lastele tuuasse mesi`leiba Lai; sääil `aanti mesi`leibä Har

2. õietolm, suir midä mesiläsed `kõllast `vieväd `jalgade `külles, sie on - - mesileib Lüg; jalad mesi levaga koos Kär; mesi leib, linnupuie külles, tüma päntsakas, nagu `taigen Iis; mesileib one mesiläise õma, nagu jahuputer, aga pruum. siält one eli sidess `väl`jä `võetud. ja mesiläased ise süäväd mesi`leibä talvel Kod; Mesileib, toda [mesilased] talvel esi pruukva San

Vrd meeieib

mesilene mesile|ne Jäm Käi Rei Phl Krk Hel San, -li|ne Jäm Khk Kär Hls Krk, -lei|ne Phl Rid, g -se mesilane Mesiline on töökes, ta oo omiku vara väljes tööil Khk; mesilisi pole sehes `ühti, [tarud] tühad Kär; erelise panek (nõelamine) aa `rohkep `kehtime ku `vaablisel ja mesilisel Krk; `lendäve mesilese viijl peräst `päevä, siss akkab tõisel päeväl sadame Hel

mesilese|kell kellukas (Campanula) mesilese kellad, pealt on pruunigad, kella `moodi, karune Jäm

mesi|lill kassitapp Mesilil'l kasuss meil `akna all, taa om sääne ronija umbrohi, mesilil'lil omma? ilosa? roosa? `häärme? Se -**lind** mesilane lumi on kiri puha, kui mesi `linnud tulevad kevädel `vällä Lüg; mesilinnud `võtvad mett Jäm; mesilinnud `peavad jüst keige änam veel kaneprohu pæel `käima Käi; kui mesilind peret eidab, piäd nii aasakas olema, et sa peret ei lase ärä `minna Var; mia kardan mesi`lindu, tema kohe pištab Saa; lapsest me ike - - imesime neid imenõgeseid, nüid mesilennud imeväd Juu; mesilaised on metsas, ajas on mesilinnud VJg; õie `tolmo `korjavad mesilinnud KJn; es ole `tunnigi vällä, ku mesilind olli sopsanu Pst; püüiniseg püünets mõtsan mesilinnu `kinni Hls; sõss lää paistetem, ku mesilind är pist; suu ehen ta ku mesilind, libistess Krk

mesi|magus Ta on sulle suu sisse mesimagus, aga sel`jataga mürk Kul; mesimagus mesileib Plt; sij upin om - - mesimakuss Nõo; vana Ann `andsõ emäle topsi `viinä, ta `ol`li kui mesimakuss rohu San -**magusadõ** mesimagusalt ku_timä kõnõlas, siss kõnõlas ni mesimagusadõ Har -**mari** rosin mesimara? omma_`veiga hüä? Se

mesine mesi|ne g -se Kuu VNg Vai Jäm Khk/g -sse/ Vll Khn Iis Trm KJn, -tse Krk Rõu/-nõ g -tsõ/ Plv, -dse Se; messi|ne g -dse Vas

1. meega (või sarnase ainega) koos mogad on mesised Vai; kärjed olid mesised, `siplesed läind `sisse Khk; pale puhas mesine Vll; mesised käd Iis; aava `võrse om puha mesitse `kange kuumage Krk; `pähni lehe? umma mesitse Plv; messidse? huulõ? Vas; timahhava om rügä mesine, tiia_`ai_`kost seemend nakkad `saama Se Vrd meene

2. lahke ja mahe juttu one mesine VNg; Ää tulg `jälle `meile oma mesise kielegä Khn; mea `nõidvet selleperäst mea olevet mesine; timä olli `seante mesine mijs Krk

mesinik *mesini|k* Lüg Krk Hel San Har, g *-ku* Khk VII Mar Var Tõs Tor Amb VJg IPõ Plv, *-gu* Kuu VNg/n *-kku/* Rõu, *-kku* Vai mesilaste pidaja *õlen üle `nelja`kümme `aasta mesinik õld* Lüg; *mesinikka omal aenal ikka oli* Var; *mesinik seab mesilasi* Tor; *mesinik oli `mõisas linnupidaea, tema oole all olid linnupuud* Lai; *kiä täüs mesinik om, tuu ei `tiiki muud ku kammandas mihiläisiga* Har

mesilpakk mesipuu *Mesilased elased vanaste mesipakkudes, need olid `õõntsad puud* Han; *Meil ol' pal'lo mehitsit - - uma kuußtõisškümme vai katõssatõisškümme mesipakku* Rõu

mesilpea 1. ristikehin *mesipiä oo punane, mesipiäd pannasse `auna* Mar

2. (taimehaigus) *rüäl om mesipiäd pal'lu sian - - ku pää `piiu võtat, siis oo käsi ku liimige* Krk **Vrd** mesi

mesilpere mesilaspere *mesipere põle `väl'la tuln veel* Var; *kakssada viiskümmend mesiperet pidi tema pial olema (teat isiku hooldada) Pai -puu minu `kasvamise ajal siis õlivad roho`aidades ikke üks kaks`kümmeend mesipuud* Lüg; *vanast `oldi mesipuud ühest puust `tehtü* Vai; *Ma pani oundu `aida mesibu üles* Jäm; *puu, millel süda oli ää mädanend, sest sai mesipuu* Kär; *Tuba oli nõnda `kärpsid täis kut mesipuu* Põi; *`meega määrätasse mesipuu suu ää, et siis `lähtvad `sesse (uuest perest)* Mar; *nüüd oo nendel jälle mesipuud* Mih; *mesikäpp lõhub mesipuid* Hää; *tul'lin mesipuude vahelt läbi, aga kallale es tule mitte üks* Saa; *vana inime ei kannata - - kedagi, kobiseb nagu tühi mesibu* Juu; *sialt käib `väl'la suur sõda, kus ei mahu kaasi saba = mesibu* Sim; *mesipuu õli vanass puupakk, aga nüüd tehässe nagu kapid tõesed* Kod; *temä võis olla naesele nii tuli ää, nigu mesiläne mesipuu `ümbre* Nõo; *see mesipuu ei olõ enämb `kõlblik* Har **Vrd** mesilpakk, -tonn

mesilrott (maias olendist) *karu - - vana `maias mesirott* Lüg; *Maias kut mesirott* Emm; *Oh sa maias mesirott* Vig **-tonn** mesipuu *lepädest `tehti mesitoón* Saa **-tutt** *mesituú* (taim) – **Rid -õun** (õunasort) *mesiõun saab varem `val'mis* PJg

mesk, meske¹ → meski¹

meske², meskene → miske(ne)

meski¹ n, g *`meski* R hajusalt Sa, Muh Hi LNg Rid Kul Rap JJn, *meski* Jäm Kse, *`meski* LNg HMd Nis Kei Jür Amb Ann Pee Koe Kad VJg Sim Äks Ksi Lai, *meski* VJg Trm MMg, *`meske* Ans Khk SaId Hi Mar Vig Kir Juu, *meske* LNg Mar, *`mõski* Khn(*`mõskõ*) Ris(*`mõ-*) Juu, *mõski* Mär(-s-) Plt, *`mõske* PJg/-s-/ Saa; *mesk* KJn/-s-/ g *`meski* Rei, *meski* Vig; *mõsk* Var, g *`mõske* Kse; *mõsk* Vän Pil, g *mõse* Var Tõs(g *`mõski*) Pär Tor KJn leotis õlle või viina valmistamiseks *Ega sidä `meskit voi sis `rüüpidä, sie otta pasale* Kuu; *`valge `viina `meski `justkui `kuore `manti pali pääl* Lüg; *Kui `meski oli `käärind - - akkati ajama `viina* IisR; *`meski `kange kena `juua, pole veel umalid sees, siis ta_o magus* Krj; *`Meske `lasti ikka mõni tuúd liguda, siis kallati soova `peale* Põi; *`meski ikka oo magus, virre oo viha* Muh; *`meski on alles rabaga segamese, kui ära on kornadod, siis on verre* Käi; *pärm panda õlle `meski sega* Rei; *tupr oli riist õlle meske liigotameseks* LNg; *kodo teed oo meske päris paks* Mar; *üks muna saab `püsti sinna `astasse `löödud, kui see `püsti jääb `seismä, siis se_on paras mõski* Mär; *`veega koos oo magus mõsk, punane ja magus nii kui siirup; odra linnastest ja rukki mähädest oli mõsk* Var; *pani umala viha mõse `sisse, nüüd akkab `kõimä* Tõs; *`Mõski küll juba ligun, akkamõ magi (virret) `lasma* Khn; *`pañnin näpu mõsese* Tor; *kiedan vie `piale `meskille - - `meski liob kuus `tuúdi* Kei; *kui õlut `tehti, `pandi `immimä, see `õöldi `mõski* Juu; *`meskit segasin kättega, siis jäi käävalu üle* JJn; *paneme kal'la `aude `ahju, `meski on liig vedel* Ann; *sõja ajal `aeti `viina, siis `tehti meskid ka* VJg; *kardulid, vili, jahu `pañdi `apnema `tõrte `sisse, siis see oli viina `meski* Sim; *meski on `kartuli rokk, mis `lasti tõrde* Trm; *`meski*

tegemine, si oli vanast, nüüd enam seda ei `tehta Ksi; kui ta `käima pannasse ja `väl`la akatasse `laskma, see on mõsk Pil Vrd mess¹, miss¹

meski² → miski

mess¹ *meśs* Saa Võn San, g *messi* Puh Ote Vas, *meśsi* Kod/n -ss/ Rõu, *meski* Ran; *mõśś* g *mõśsi* Se *meski* kal`ja `astja vedimä aganikku, *käis* si *mess* siäl. *sae* viin `selge nõnnagu kluas Kod; *meśs* om - - *serände* apu puder, *kellest* `viina nakatass tegemä Ran; *meśs*, küll *tuu* om makuss juvva[?] Ote; *tuu* õllõ *meśs* ol`l nigu siirop[?] Rõu; *mul* om *mõśś* jo är_pant Se Vrd miss¹

mess² *mess* g *messu* väike kott, komps *Mis* `messe sina egä päe küläst *tuud*; *Oless* sa `vaaten, *mis* tal sääl `messen olli Krk

***mess³** p `messi jutlus *Jumindal* oli üks kabel ja - - `üöse siis `pieti sedä `messi Kuu Vrd miss⁴

mess⁴ → miss³

messik → mesikas

***messuk** `messok|k g -ka Lüg; *nessok* Kaa kott kaks `messoka `saingi rukki. kolm vakka läks `messoka Lüg; *Upita* sa see *nessok* ka siie üles Kaa

messuke(ne) → misuke(ne)

messuma `messuma

1. jutlustama *Papp* `messub igä nädäl `kerra Kuu

2. heietama, korrutama *Midäs* `messumist siin piad - - *eks* sest juo ole sis `arvu saand, *ken* `tahtub; *Mes* sa `messud `aeva `toiste sanu järel Kuu

Vrd messutama

messutama `messutama

1. jutlustama *Papp* `messutab `kirguss Kuu

2. heietama, korrutama *Vanaeit* `messut oma külä `uudisi; *Papp* luges ies ja `rahvas `messut sanu järel Kuu

Vrd messuma

mest *mest* g *mesti* Han Kad, *mesta* Hlj/`mes-/ VMr Kad; *mešt* VMr, g *mešti* Mär Juu VJg Iis Trm Kod/-s-/; n, g `mesta VNg; sisseü `mesti IisR Muh Hää HJn, `mešti Jür Rõu; seesü `mestis Kuu/-ss/ Hlj Jõh IisR(-s-) Jaa Muh Mar Kir/-s-/; *meštis* KuuK, *mestin* Kod

1. a. kamp, rühm, seltskond *Läks* `nende `massennikute `mesti; *Nied* on ühes `meštis nigu särk ja `perse IisR; *lähme* ühes `mestis Muh; *need* oo nii `meštis kahekesi Mär; *Ta* olavad linnas varastega ja kaabakatega *mestis* Han; *tule* `mooga `mešti, *ma* teen `solle uue vešti Juu; *Tule* meie `mešti, *ära* `uhkeks pia Jür; *perega* meštis tüel `olla ei `tahtnud; *klimpsupp* - - `pañdi natukese kardulid ja `rohtusid kua - - siis klimbid, nõnda et nad meštis siis kiesivad KuuK; *ma* `ilma mešt oli `teisi (lambaid); *mestaga* sai `käia - - `Rakveres; *lapsed* lõid `mesta VMr; *kesse* käsib nisukese *mestaga* läbi `käia Kad; *kõik* ühen *mestin* kõrtsi eden kuun Kod; [ta] *Ol`l* ka *naidõ* kaabakiidõga ütte `mešti lõönü[?] Rõu b. (ühel meelel olemisest, ühel viisil tegutsemisest) *eks* nad ole kõik ühe `mesti mehed; *need* on ühes `mestis alati, *kes* neid teab `uskuda Hlj; *Kõik* on ühes meštis selle suliga, `kaebama `kiegi ei lähe Jür; *kõrtsimijis* õli `riisjitegä ühen *mestin* Kod

2. liik, laad *Irvammas* ja *lõuakoer* on ühte `mesti Hää; *ega* *unt* `unti murra, *naad* jo ühe *mesta* mehed Kad

mesta¹ *mesta* Jür, `mesta Lüg Jõh IisR koht rukkid siin ja `õtrad sääl `kastis, ikkäl ühel ikke oma `mesta; siad `saivad nüüd oma `mesta Lüg; `Lehmale `ütled: asemele, obusele ikke: `mesta IisR; Minu mesta oli `keskell `pinkis, vennal kõige ies Jür

mesta² → mest

mestama¹ `mestama Hlj Jür, `mistama Jõe Kuu Hlj VNg Lüg(-maie) hävitama, ära kaotama ta `mistas `lapse ära Jõe; Kus sa oled `mistand minu terävä `pussu; Oled oma `uued `helmed ärä `mistand; ega siis `tohtind sidä (loodet) ärä `mistada, `mitmad juo `tahtsid ärä `mistada; Kui kala `vergud olid - - viel kogu panemata, ei void noist üle `keski `harpada, sie pidi `mistama kala `onne Kuu; `lehma `misti vasiga VNg

mestama² `mestama Hlj Muh Amb seltsima ma ei `mesta sellega Muh; mis sa `mestad teisega Amb **Vrd** mestima¹

mestima¹ `mestima Jaa JõeK, (ta) mestib Muh Emm Ris; `meštima HMd, (ta) meštib Nis KJn/-mä/

1. seltsima, kokku sobima nee `mestivad kahekeste nõnna kokku; see ei mesti teistega Muh; Tüdrugad mestist isepäinis Emm; meštib väga taaga, lähvad sõbraks Nis; kül_{ta} meštib sellega KJn || kurameerima akkasid sellega `meštima HMd **Vrd** mestama²

2. nõustuma Akkas `viimaks `mestima Jaa

mestima² `meštima, (ta) meštib meisterdama `meštis riha `pul'ki. meštib mis `ašsa tahes Nis

metin *metin* g -ä; pl *metinä*[?], `meetinä[?] hrl pl kuhjamalk *metinit* vaja `panda pääle, sis `laoda_i ar tuul' rōuku; ku `meetinä[?] sarra pääl, sis õi aja[?] tuulōga `maahha Se

metis *metis* Vig; *metiss* MMg, g -e Äks Ksi; *metti*|s g -sse IisR metsis *Mettisseid* on tänavude väga vähe näha õld IisR; *metissid* siin ei ole, *metissed* on - - `suude pääl Äks; *metiss* - - kevadi käisid `laskmas mängu ajal Ksi

metis|kukk isametsis *Kevadise mettiskukke liha* ei õle `suurem asi, `männiõkka `maitse IisR

metitama *metitama* immutama `süidvester `olli metitet `riidest `tehtud Muh

metja `metja abakala `metja, sie on `särje `muodi ise, aga õhukene. `vatsuli ei `sõisa, `langeb külite Lüg

metka `metka märk noodaköiel ühtlase vedamise tagamiseks *esimine* `metka ja `toine `metka - - `kümme viistoist `süldä on `vahet; `metkani `vieti [noot] `väljä ja siis `mindi `jälle `järgmisesse tabusse Kuu

metkutama `metkutama aega viitma, mökutama *Midäs siel* `metkudad, *eks lobeda juo* `laua taga ja hakka tulema; *Mes sen merele menuga* siin `metkutada Kuu

metolgas *metolg|as* g -a malakas Ku `tarrõ tulõt, *tuuj metolgas kah üten* Rõu

mets *mets* g *metsa* (-ä) eP, `metsa (-ä) R(n, g `metsa VNg Vai, `metsä Vai) TMr Võn

1. a. puude kooslus `Metsä ei `vieda puid ega `kaevu ei `kallada vett Kuu; `enne õli `luomi ka küll `metsides Lüg; *Arv mets on, puu siin, `tõine sääl*; *Pikk mets, paks mets, seest ei `leia `silgu varrast* = juuksed Jõh; `Metsal `kõrvad, `seinal `silmad vns IisR; `metsä `kaia `vasta, *kovast `kaia Vai*; `metste sees on neid `lindusi pailu; `metsas (sisemaal) on `talve εε elada, sui on liig pala, sii mere `ääres ikka tuule `nohku änam Khk; *Metsas oo tuulevarjuka ning soe, õötakse ju ikka, et mets oo vaese mehele üsna kasuka eest*; *Metsast tulnd ning metsa läind* (vallaslapse isast) Kaa; `lambad `kargavad vahest `metsa VII; *Ma mäleta, kui see oli veel noor mets, nõnda mehe `kõrgune*; *Mehel abe ees naagu mets* Põi; *ark all, `tünder peel, `tündri peel rist, risti peel nupp, nupu peel mets, metsa sees sead* = inimene Emm; *Kuidas sa `metsa üüad,*

nenda üüab mets `sulle `vastu Rei; rebasid `metses küll Noa; meil oo ussid `metsas, vanast mõisa mets oli täis, kubises Mar; ulguvad mööda `metsi Mär; küll metsad `lähtvad nüüd koledass, risu täis ja Var; oma mees olass läind `metsi_kada, aga võõras ei mõsta; metsal `olle silmad ja väl`lal kõrbad Mih; Ega mindki metsast pole toodud Tõs; `Painajad `käüe läbi `metse Khn; kus `metsades käbi on, sinna oravad joosevad; se laps on nii kui `metsas `kasvand Vän; äiu, äiu, kussu, kussu, memm läab `metsest `marju `tuuma; Väike tikk paneb suure metsa põlema (väikesest pahandusest tekib suur riid) Hää; kui mets kaua `lehtes on, siis tuleb lumine talve Saa; kis oli läin `sõnna paksu `metsa, ei ole tagasi tuln Ris; ennem oli jah `metsu, `vaata, nüid veel suured kännud Hag; nisukest `metsa meil on, kus ago suab; mets on `vangis, kõberas kõik lume all; see veis sai `metsa `viidud (maha maetud) Juu; nugis, nemad tahvad suurtes `metstes elada KuuK; mets läks ühe päevaga `aljast Amb; tuln just `praegult metsast agu toomast Tür; mul on siin neid poogituid [õunapuid] ka, mõned on `liiga paksud, metsaks läind (metsistunud) Pai; nemad olid üed mets (seesü); käisin mõisa metst ikke salaja riejalakseid `õsimas VMr; kõik ilm on lāmus - - mitte `metski ei pasta Kad; siin `metsen `lasti puid pali maha; kosa põlised metsäd one, siäl eläväd uñdid, kos one laiad metsäd; parem metsän puu all `õlla ku siäl [elada]; sij kabeli nukk one metsäss kasnud Kod; peris suurt `metsa ei ole - - kissi taludelle `metsa jättis, talud `aeti `senna, kos lagedam Äks; metsas `käämist oli `rohkem talvel; metsal kõrvad ja merel silmad vns Lai; kui mets `ehtima akkab, siis põllumees piab kiire olema Plt; `teibäd õsiti metst KJn; ku ma ukse `pihta `vaatan, siss on nagu mets üss; pärast `aeti sij tii kohe `metsä `müüdü Vil; metsas olema, metsa minema, metsa tulema 1. (metsastumisest) einama leind `metsa Khk; eenämä läb `metsä, kedä sa seält niidäd veel Juu; karjama [on] kõik metsas Amb; vanasti on old sial lapike `põldu, aga nüid on nad `metsas puha Ann; eenama läheb `metsa, sa ei tunnegi, et seal eenama on old Pai; eenäm oo `metsä lähnud Kod; `kõrge mäe küngas, se `praegu alle, aga ta on nüid nii `metses Pil 2. (veetõusust) meri on mend juo `metsa tänä VNg; mered tulad `metsa Khk; meri [on] `metsas, kui üleliia tõusnd Rid; täna on juba meri `metsa tulnu Hää

b. (metsapuudest, -materjalist) `Talvel akketi `metsä maha `tõmmama Lüg; Metsa varal see elu seal oli, müüsid `palkisi, tegid `algusi Põi; talumehed `lõikasid ilma lubata `metsa Mih; vanas kuus `metsa raiutse, [siis] ei mädäne Tõs; suurt nad `metsa ei ole varastand Vän; kui pien mets oli, viel `tienis, kui oli jäme mets, ei saand midagi; talvel `leikasime `metsa, suvel siis oli päävatüe VJg

c. euf hunt mets tuleb `karja Lüg; Mets tarvitaa (sõi) ää Vän; On varsal sündides ambad suus, selle võtab mets ära Lai

d. piltl millegi hulk, rohkus suur aņņer eina mets kasvab Mus; `Tuhlid on nõnda `rohtu kasund, paljas rohu mets Põi; ma `käisin suure ärjaammaste metsa sees Saa; vehvermentsi mets on mul vali JJn

2. (mittesobivusest, kõlbmatusest, viltuminekest) Mene `metsä oma juduga Kuu; mene `õige `metsa oma `rääkimisega Lüg; Sie läheb `viisiga kohe `metsa - - ei saa mitte arugi, mis laul on; `Räekima akkab_s läheb oma juttuga `metsa; `Metsa läind puha sie `õhta `puoliku tüö IisR; mine `metsa `seantse jutuga Khk; `aistel `juhted käivad `otsas, muðu `vanker akkab juhama, lähäb `metsa Lih; pauk läks `metsä - - ei läin `külge `ühti Tõs; päris `metsa ta ei räägi (jutt on veidi arukas) PJg; kis õppima akkab [voki tegemist]- - `viskab mõned pulgad ikke `metsa KuuK; pastel kui ta kak`ki on, ei süñni lappida, siis `viska `metsa Ann; kui `juhte ei ole kõrvas, `vanker juhab `metsa VJg; läks `oopis `metsa oma jutuga Trm; metsa poole nupust nikastanud, napakas Tal oo ikka püsut metsapoole küll see olemine Kaa; Senel muistus vehe metsapoole Emm; Jaan on töömees küll, aga ladvast pisut metsapoole Mar; Ju tal siis `mõistus metsa `puuļe oli, muidu põleks nõnda teinud Hää

3. metsaheinamaa, -karjamaa *kui karjane`metsa leheb, siis pannasse karjase kannik`seltsi Khk; ema tegi`mõisa metstes`eina Kaa; naine keib lapsega`seltsis`metsas Pha;`metsa`mentags einamad`raagama Käi; eenad on metsast toomata Kul; me tahme`metsä`niitmä minnä;`õhtati kõisi metsast kodu Vig; loomad jäid pikil päibil`metsa Mih; loomad juba`metsas Juu; ilmad nii ullud, ei sua`einugi`tuua metst Koe; siin`metstes panevad küll`kuhjasi VMr; mehed käsitse metsas`niitsid Rak; kari käis`metsa. minu lehm ei süü metsas, niisama õvve pial on; meil oli eenamaa`kaugel, nädala päavad olime metsas Pal; tulime metsest eina`koormatega Plt; sedä`viisi`õlli laps nädälpäeväd metses ja`kasvis ülesse Vil || põld karduled tõime metsast paariga kodu Saa*

Vrd mõts

metsa- metsa- *kaik`metsä alune`sieni täüs; Ei mina`tohtiks küll elädä siel`metsä`kolkass, siel jo`hundid ja metssead tulevad vägise`kallale Kuu;`talvel sai`võetud`metsalank -- ja siis`pal`gid`leigati ise oma`saagedega Hlj; sie on`metsä alune maa -- tämäst ei saa luom süä ei kedägi; Ei`pääsänd`sinne`metsä`kolka kudagi; Maa`ilma`metsä`laantes on kõiksugu mets`luomi viel;`metsä`männil`onvad all ka`õksad,`niisukest`õksiklast`üietä`metsä`männist Lüg; Metsaalune põld oo see aasta meitel kesas; Mul oo -- ee meel, et ma täna metsaväuse es lähe, kus pani tuiskama nõnda et ep nää mette maad ega taevast Kaa; Suured metsa loaned, kõik`olla moha`võetud; Metsa marjad`aitavad`süüa kõik; Vanasti oli metsa`varga rahv`sõuke --`võeti seliti ja`aeti puu`käistest läbi, kui kedagi_s leva, suri`sõnna sammuse Pöi; tihe padrik, kus äi peese läbi, siis`õõtagse metsa ränk Phl; ta jo suur metsa kütt (jahimees); üks va metsä rädistek,`neoke mets, mis kasant täis oo Mar;`ündid`joosid metsa`laande Kul; tee käib metsa nuka taka läbi Mär; lapsed`korjasid metsa`lilla ~`lillesi Vig; metsäpadrikus põle`õigi puid, vanad puud oo maha kukkun Tõs; sii kõevad talve`kaugelt inimest metsa töös Aud; sina saad mere`puulse, mina saa metsa`puulse einama Hää; kas temäle metsatööd ei soa`anda, et tedä`ulkuda`lastakse Juu; metsa rägast on`raske läbi`pääseda JõeK; nisuke vek`e metsa salk on tua ots (otsas),`mustab sial Amb; mis vanad metsamaad on, sial ta (võilill) ei aja oma`juuri JJn; metsa legendik on suure metsa sies, kus puud ei olegi`kasvand Koe; kus nesukesed mägilised maad, sääil on metsa orud IisK; metsarägastik, kust läbi ei saa, pal`ju maha`langenud [puid] ja`räissi täis Trm;`anti metsamuad, et ariga ja`tehkä Kod; miis oli metsa tüüj`ära Äks; vähe on siin`kuiva metsaalust Lai; metsarikas koht on seal tõrva`aukus, seal on suur Kabala mets Pil;`oõstis`sinna metsa`kolkasse maja SJn Vrd mõtsa-*

metsa|angerjas `metsa`angerja euf uss – VNg Vrd mõtsangerjas

mets|abi|elu vabaabieliu metsabieliu, kui elavad ilma laalatamata SJn

metsa|elajas metselajas *tä_j karda metsa eläjud koa mette Mar; määrkaõs`üiti, metsäeläjäs tä oo Vig; irv on metsa elajas, põle mina teda näind Kir; metsaelajate ette peab aia tegema, et nad`kurja ei tule tegema. metsaelajatega on peris äda, kui sa metsa ääres elad Saa || (metsas karjatatavast lehmast) lehem kuseb punass. ku`pal`ja piält lähäb`metsä, tuleb kõhe. metsäeläjäle ei tij kedägi Kod Vrd mõtsaelaja*

metsa|haldjas metshaldjas *`metsä`aldijas tuleb, emäd`irmutasivad`lapsi Lüg; metsa al`jas pettand ja eksitand Jäm;`Metsas elas metsa`aldjas Pöi; metsa`al`gjas,`enne`muistsed kurjad asjad Amb; metsaalijad, metsa`vaimude kirjas nad on Plt Vrd metsa|halkjak, mõtsa|haldjas -halkjak = metshaldjas metsa al`jak, neid ei nähnud`keegi; kas metsa al`jakut on õllud õlemangi -- inimese õma veri lüüüb`kartma MMg -hall euf hunt undid`üiti metsa alliks;`vaatke, et metsa allid äp tule lammaste sega Khk; eks ünt ole ikke metsa al`l Juu;*

metsaal'l käis külas JMd; metsa al'l, riimsil'm Krk -hani metshani koduani on `veikemb ja metsaani on suuremb vähä IisK Vrd mõtsahani -hein sääl oli - - `metsäein `kehvemb, ei öld `ninda paks Lüg; Sie`aastane `metsa ein läks keik `vihmaga `mustast IisR; ein leind üsna sõnniguks, metsa ein äi pea sadu `vastu Khk; Kõik oli metsäein - - põldeina püütäit polnd `kuskil Pöi; meil said ike metsäeenä maha, aga ruki jäi vehmä käte Vig; metsäein pidi `lambal olema, `lambad said metsa`eina Tõs; Metsä`einä suab vähä `niitä, pissike ein Khn; ärjapäid ike niidavad, ei metsä`einäs põle vel käind Juu; karjamoja oli pal`las ja metsäein ei and rammu Kos; sie metsa ein, sie oli jo paha `kuivama VMr; lepikutes ja einamatel on ikka metsa einad, niid põle põllu einad Trm Vrd mõtsahain

metsa|heina|maa *Vanasti tehti keik metsäeinamaad ka ära Kaa; põllal ärjabäd tehtud, nüid akame metsä eenämäle menemä Vig; metsa eenamoad olid viletsad Kos; mõnes kohas metsa eenamaas pal`las orava saba, luom ei süe seda VMr; metsäeenämud kasvavad ise Kod; mis `metsade ja võsade vahel oli mõni tükk einamad, see ol'i metsa einamaa Plt Vrd mõtsahaina|maa*

metsa|hiir *anton koduhiir metsäiired, mõned on `mustjad ja õete tilliksed KJn -hoidja metsavaht `metsa`oidajad, nied jo vahivad `metsa järele Lüg; kroonu `metsas käisid `kiskumas, metsa`oidijad said neid küll karguta Ans; Mõisatel olid omad metsäoidijad koha peel Kaa -humalas metsas kasvav humal metsäomalad, kellest õlut tehässe; metsäomalad kasovad `metsas puude `otsas, `metsas kasovad peeniksed omalad Mar Vrd mõtsahumal -hunt (üleannetust lapsest) õppetaned `lapsed `ninda `metsa`undist Jõh; laps karjob nagu metsä unt Mar; Laps väga üleannetu - - päris metsäunt `val`mis, pane änd taha, saada `metsa Hää; kui valitsust majas ei ole, laps lääb metsäundis Saa Vrd mõtsahunt -härä metsäülem, metsnik kui ise `läksid `metsa `vargale, siis `metsa`ärä `jälle `trahvis Lüg; `Metsa`ärä oli sie, mis oli kogu `metsa üle `pandud IisR; metsäärä `juurest keiasse puid `saamas Khk; eks neid metsääräsid ole minu `aegus mitu ja mitu olnd Vän; `enne ei old niisukest nagu siin oli `paerga metsäülemad ja abid, siis oli metsa ärä VJg; Metsäärä kääst tuleb täht `tuada, muudu ei tõhi eläjäid `väljä `laskä Kod; kui metsavahiga ei saand akkama, siis pidid metsäärä `juure minema Lai Vrd mõtsahärä*

metsa|jänes *metsjänes `metsä jänis [on] `valge jänis Lüg; metsajänes, paras suur, koalub kolmteist `naela Kos; metsa jännes ikke süüb lund, ega tal vett ole JJn Vrd mõtsajänes*

metsa|kana (lind) **a.** *teder Metsakanad on mustad linnud, `tiivade peal `valge laik, kukk natuke suurem ja `uhkem kut kana Pöi* **b.** *metsäkana ei tule millagi `väljä, kuuled aga, et kana kuagutab metsän Kod Vrd metskana*

metsakas *metsak|as g -a Mär Kse Koe; metsä|käs Kod, `metsä|gäs Vai, g -kä metsarikas; metsane `metsägäs `einämaa Vai; metsakad maad Mär; metsäkäs mua, `metsä lähnud Kod Vrd mõtsakas*

metsa|kass *peoleo metsakaás, mis `vihma teab, see karjub siis Muh; metsa kaás karida `enne `vihma PJg Vrd metskass -kell mustrahñ metsäkell lüüb, siis on vihma taga kah Saa -kits metskits `metsa kits on `pienemb kui `petra Vai; metsa `kitsesi on ka, aga ma neid ei ole `juhtund nägema, metsa kits `olla väga arg Ann -koer euf hunt metsakoer kappas, änd `väl`jas, iteldi kut seda kapa`kal`ja oli joulute `aegas; kolutad sedasi ning vahid altkulmu kut oleks suur - - metsakoer Jäm; lastele `eeti ikka: metsakoer tuleb lammaste sega Khk; vanad inimesed `üitsid `unti metsakoiraks Krj; metsakuerad sial pailu pahandust teind JMd -kohin euf, piltl puskar, samagonn Sie `metsäkohin_o `oite `kange; `Anna puol `tuopi `metsä kohina Kuu; Vana pidi vahest tegema metsakohinat Pha; Puskari voi viina nime äi tohtind suhu vetta,*

siis [hüüti]- - metsakohinaks Emm; Sõja ajal - - aeti ainult seda metsakohinat Mar; See on metsa kohinad võtnud (purjus) Trm **-koll** `Metsäkoll euf hunt – Kuu **Vrd** mõtsakoll **-kriim** Metsakriim euf hunt – Vig **-kuiv** metsas kuivanud (puu) laseb `palgid `metsä`kuivast `mennä Lüg; metsakuivad puud - - nad oo nii ää kuind. `karga ta `latva `kinni ja `tõmba ta maha `kärtsti Mar; metsa kuivad puud, mis `metsas oo ää `kuivin; metsäkuevad [puud]- - kasu `võimu tääl enäm ei ole Tõs; puu on metsakuiv - - ku ta `kasves `püsti on ja on ärä kujunu Saa; metsa `kuivasi `anti inimestele puuks korjata Juu; käisime Sikametst metsa `kuivi tuomas, neid `anti odavaste Amb **Vrd** metsakuivik **-kuivik** = metsakuiv `metsä `kuivikud, mis on mittu `aastat `kuivaned Lüg; `Metsa`kuivikud - - vilets puu, pane kui aganaid `alla Jõh; sa tahad metsa kuevikud saada Vän; `antakse luba korjata - - metsakuivikuid Juu; metsakuivikud, puud, mis `kasvajes on ää `kuivand JMd **-kuivne** metsakuiv metsa `kuivsed puud Tor

metsa|kukk 1. lind (hrl musträhn) Metsa kukk - - must lind, punane kukal Põi; metsa kukk - - suur lind, punane ari on tal peal, laulab sedasi pliu, pliu LNg; kui metsa kukk `lindas puu `latva, siis laalab seal kõl'l Kul; metsäkukk laald tumedass kurgu põhjass ku-ku-kuu Kod **Vrd** metskukk

2. kägu – Trm **Vrd** mõtsakukk

metsa|kull metsa kul'l öökull – Mar **-kuts** metsa kuts = metsakutsu – Koe **-kutsikas** -kutsikas Sim, -kuitsikas Krj Vig euf hunt [hunti] `üiti - - metsakuitsikaks Krj **Vrd** mõtsakutsik **-kutsu** euf hunt metsakuitsu `napsand teise (noa) leivatükiga ää Krj **Vrd** metsa|kuts, mõtsa|kutsa **-kõrv** (taim) metsakõrvad on, al'l isi, sees on niहुksed augud, alt on ilus ümmargune, peält on nagu kõrv seäl peäl, sakilesed eäred Juu

metsa|liha (seentest) `Käiti metsaliha `tuumas, metsalihast tehti kastet kartulte `kõrva Hää **-lind** metsalind alle kord lüüb sügisi maha, kui metsalinnud lähavad Kad; niid one metsälinnud, metsä ku mere õmad; metsälinnud one metsän, kul'lid ja muud. ja egä arak kua pal'ju kodo juuren ei õle; kägu `kuksi kolm sõna meie aian, `surma suab `seie `maia. ei tule metsälind `õvve ašjata Kod; tedred siin metsalinnud on Äks || (metsloomast) põdrad ja kitsed [on] metsalinnud Tor **Vrd** mõtsalind

metsaline¹ metsali|ne Jäm Khk Krj Pha Põi Muh Rei Rid/-lei|ne/ Kse Tor Saa Ris Hag JMd Koe VJg IPõ, -le|ne Muh Kul Mär Kir Tõs Hää Juu Plt Vil, metsäli|ne Mar Kod KJn/-le|ne/, `metsali|ne VNg Lüg Jõh, `metsäli|ne Kuu Lüg Jõh Vai, g -se

1. metsloom, kiskja `metsäline õli unt, nüüd neid `luomi siin ei õle Lüg; rebane ja uht on metsalised, nee `lähtvad `loomade kallale Krj; naad `tahtsid ikka ehk jääb omaks luomaks, aga mis ikka metsaline see metsaline - - ta jo `tahtis ää joosta (rebasest) Muh; undid ja karud on metsalesed Hää; metsaline käis `lambid `murdmäs (hundist) Saa; obesed pel'jasid karusid, metsäline noh Kod; siin on parmud nigu metsalesed kallal Vil

2. metsik, julm, hoolimatu (inimene) Sie mies_o alade `jusku `metsäline, `karda kohe Kuu; sie oled `justku `metsäline, et `kuule sana Vai; kut metsaline tuleb kallale, sehandust metsalist peab `kartma Khk; See on kut suur metsaline, `sõukse `näuga, et õsna karda Põi; paha inimene, ei ooli ihust ei ingest, päris metsäline Mar; olid jah küll need parunid metsalest Kir; oled ikke üks metsalene, mis sa lõhud Tõs; ei selle metsalisega sua keegi läbi JMd

Vrd metslane, mõtsaline¹

metsaline² metsali|ne Khk VII Mär Mih/-le|ne/ JMd, metsäli|ne Mar/-le|ne/ Kod, `metsäli|ne Lüg (`metsa-), g -se

1. metsane `metsälised kõhad Lüg; mõne koht oo metsaline VII; `sioke metsalene maa Mih
Vrd metsline

2. metsas töötégija `metsaline läheb `metsa `raiuma Lüg; `meite metsalised pole veel ee
tulnd Khk; metsalised jo kodu JMd; tijn süädä, metsälised tulevad nalj Kod

Vrd mõtsaline²

metsa|loom metsloom Mida te `tõmmata nagu `metsa `luamad (lastest) Jõh; [ema] ei
`laskend `mingisugusid `metsä `luoma `tuua kodo IisR; karu ja `unti, rebäne, jänüs - - nied on
kaik `metsä `luomad Vai; ilves on üks metsa loom Khk; äi seda põle tääda `uhti, mes metsa
loom teeb Rei; kõik metsäluamad süäväd eenäd ärä Kod; see old - - karvane nigu metsa loom
kohe Lai; kaks nädalid `enne `mihkle`pääva akkas jänese jaht, siis `aeti külast poisikesi
`väl'la, kis - - läk'st `metsa neid metsa `loomasi ette `aama Plt; ävinend [ära] kõik metsä
loomad KJn Vrd mõtsaloom **-lutikas** metslutikas metsa lutikas, vahest marja peal, lähäb
suhu, nii `kange saht lutika ais ja mekk Juu; muasikate juures on metsalutikad VJg
Vrd mõtsalutik

metsa|maasikas metsmaasikas metsa `maasigad kõik ilusad `suured troppid `kasvavad
IisR; ajamaasigud on suured, metsamaasigud aga on pisised Jäm; metsä maasikad oo `val'mis
Vig; metsa maasikad on magusamad ku aja maasikad IisK; metsamaasikid põle olnd
tänav`aasta Pal Vrd metsa|mansikas, mets-, mõtsa|maasik **-mansikas** metsmaasikas `metsä
`mansikuid on vähä `saada, `karjamail ja `põösaste all Lüg; `enne oli mei puol vaid `metsä
`mantsiko Vai Vrd metsamaasikas

metsa|mees 1. metsatöeline `metsä mies `praigus puu `kuormaga `metsäs Lüg; `metsames,
kes `lõikab, se piab `täpne olema, et [känd ei jääks] mitte `kõrge ega madal IisR; Vana metsa
mees, elu aja seda tööd teinud Pöi || metsaskäija `metsäs `marjas me oleme käind kovasti,
kova `metsamies ma olen old küll Kuu

2. jahimees nigu lumi oli sadanud ja siis metsamehed `piirassivad `sisse kos olid [hundid]
Äks

3. sisemaa elanik sii mere `ääres panga pæel annab `leiba `teenida, metsamehel ehk natise
`kergem; metsa meestel ikka paramad põllud, äi sii pole midagid Khk; metsames kiidab `õhta,
meremes omingu Plt

4. metsavend mineb sui olid metsämehed, nüid läksid sõtta Mar

Vrd mõtsamees

metsa|mesilane metsmesilane `metsamesilased `tievad pesa `eina`maale `metsa künka
`sisse Lüg; metsamesilastel on ka kärjed Khk; metsämesilane - - nendel oo pesäd ju `samla
`sisse `tehtud Vig **-murulane** metsamurulane sipelgas – Jäm

metsane metsa|ne Muh Rei LNg Kse Ris VMr VJg Lai Plt, metsä|ne Kod KJn, `metsa|ne
VNg, `metsä|ne Kuu Lüg, g -se metsaga kaetud; metsarohke siin `Viinistü külä `otsass üks
`metsäne niem Kuu; Siin õli `este `metsäne kõht, tulivad `siie `metsäse kõha `päälä Lüg;
Muhu põle metsane Muh; metsane maa Ris; einam on metsane VJg; metsäne mua, pari ja
võsu täis Kod; sial on metsane maa, ega sial kevade ei saa `õigel aeal `vil'ja maha, sial seisab
kaua märg. metsane maa on ikke madalam ka Lai Vrd metsine, metsne, mõtsane

metsa|nukk = metsanurk tee käib metsa nuka taka läbi Mär; Rakke puol on `kõrged
mägised kohad - - sial on `metsa ka, `kõrged metsa nukad Sim; meie ei tiä kedägi elämä
metsä nukan Kod; meie metsänukas põletasime `piirgu MMg; läks `sinna metsnukka elama; ei
tea, kust metsanukast tema on tuld Lai; Metsanuka meestel alles külid tegemata, maad
märjad; Kui sa sellest metsa nukast `mööda saad, oledki `maandı peal SJn **-nurk** (kõrvaline)

metsakoht siin `metsa`nurgas -- `kanneti` `virsi` VNg; `metsa`nurga mehed, nied ikke `tievad` `vannisi ja püttisi ja `vankrisi, neil jo metsa ligi Lüg; `Metsa`nurga inimesi `tunneti kõhe` `vällä -- [nad] `tõstasivad` `jalgu` `kõrgele,` `arjund` `ülä` `mättäste ja` `kandude` `astuma;` Puu `riistad` `tuadi` `metsa` `nurkidest,` `sääl` `õlid` `käsi` `tüüalised` Jõh; Kes `sõnna` metsa `nurka` lähed, `sõnna`_b lähed `änam` kedagi Põi; näe talvelgi `paergast,` kui metsa `nurka` suad, oled kui tupp suand Kad; `ol`lid metsanurga inimesed, aga meie oleme maesemaal, ega meil `metsa` siin ei ole; mina elasin -- metsa `nurkas,` arvad talud, üks siin ja teine sial `metses` SJn
Vrd metsa|nukk, mõtsa|nulk

metsa|onu euf **a.** hunt vana `metsä` onu Kuu; *metsaonu* oo uñt Mär; *metsäonusi* oli `enne` küll Juu **Vrd** mõtsaonu **b.** karu karu `kõhta` ikke `üellasse` enamb, et `metsaono` on jo lagel Lüg

metsa|ori (suurest tugevast puust) *metsäori, igäväne tugev vana puu* Kod

metsa|park taimevärv *kas se jäkk on värviga värvitud või on metsa pargiga* Juu **Vrd** mõtsapark **-part** *metspart metsapardid,` väiksed allid,` `auduvad maal` `väl`la oma poead* Var; *metsa part on suuremb ku kodu part,` läikiva` `sulgedega,` sinakad suled* IisK

metsa|pask|näär (lind) *metsa` pasknärid olid küll,` aga need ei tulnd` `aeda* Plt

metsa|pipar (taim) *metsa pipar on ka kõhuvalu` `vasta.` `läikivad libedad lehed,` `natke roosakad õied,` nigu maikellukesel magus ia lõhn* Plt **-puu** *metsapuud on nad keik,` mes` `metsas` `kasvavad` Käi;` Kõik metsapuud põle ühüsugused (inimesed pole sarnased)* Han; *mes metsä puud --` `niid` ei õle nõnna` `vintsked` --` [kui]` `väl`jä piäl` [kasvanud]* Kod
Vrd mõtsapuu **-püü** *metsä püü laanepüü --` Lüg` Vrd` mets|püü,` mõtsa|püvi*

metsa|rohi ravim- või värvtaim *mina tien` `aeva` `metsa` `rohtude tied` --` ei mina ole puetied` `ilmaski juond* Kuu; *oh nied vanad inimesed nägid ikke` `pal`ju` `vaeva` --` nemad kõik metsa` `rohtudega ja` `asjadega` `värvisivad;` metsa` `rohtudest ja` mis nad olid ikke` `sinna` lehmale siis annud ja` `kietnud` [painaja vastu] KuuK; `kõikisugosid` `värvä` on, *niid`_o` metsärohode värvid* Kod **Vrd** mõtsarohi*

metsa|saks metsäülem *metsä saks ja metsä ärrä,` nee oo need metsäülemäd* Mär; *kui metsa saksad` `juhtuvad` seda` `nägema` Mär;` metsäsaks` --` `andis` luba` `metsä` `minnä,` puid` `raiuda` Tõs;` Mõtus on suur lind` --` enne` `viiti` neid metsa` `sakstel` Hää **Vrd** mõtsasaks **-siga** *metssiga metsasead,` neid olen ka näind* Kul; *metsa siad,` `võtsid` minu` karduled` kõik` ää` JJn` Vrd` mõtsatsiga` -soostar` =` metsasõstar` arvikul kasvavad metsä` soostrad,` ei tea,` kuda kasuma akand* Mär; *neil metsa soostardel` põle` midagid` `maiku` Vig**

metsastama *metsastama` metsa kasvama lähäb` metsastama` --` põle` änam` põllu` `moodigi` PJg` Vrd` mõtsastem*

metsastik *metsasti|k` Iis,` metsässi|k` Kod,` g` -ku` metsatukk` mine` siält` metsässikuss` läbi` Kod*

metsa|susi *metsasusi* euf *uss --` Pil` -sõstar` (looduslik sõstar)` metsä` sõstrad` peris` metsikud` Kod` Vrd` metsasoostar*

metsa|tee¹ *metsavaheline tee` see` muidu` metsa` tee,` pole` `tehtud` tee` mette` Khk;` metsa` tee` saa` mette` sillutud` Mär;` metsa` tee` lähed` läbi` metsa,` einamaadele` või` mujale,` teda` vähe` tarvitatasse;` ega` metsa` teed` `keegi` ei` tee` Lai` Vrd` mõtsatee¹*

metsa|tee² **1.** (metsa)taimedest tee (jook) *metsatee on se,` mes` `metsas` `kasvab` nago` poola` oksa` tee` Käi;` mis` `metstest` korjatasse,` suured` rohod` ja,` see` on` metsä` tee.` maasika` õidest` tehässe` teed` ja` maasika` `marjest,` nääd` tegevad` kõigist` Mär;` metsa` teed` tehakse,` ku` küll` ma` `aigus` oo` Mär;` metsatee` on` mitu` `sel`tsi,` mis` `metsas` kasvab` Juu` Vrd` mõtsatee²*

2. liivatee (Thymus) – Phl

metsa|tont metshaldjas metsa tondid, ta eksitas ja pettas, ei osa enam `väl'ja [tulla], siis riie pahupidi üle, siis `mõistus tuleb piha Ans **-topp** metsatukk sääl oli üks pien `metsä toppi, läks obosega `sinne `metsä tobi `sisse -- et `kiegi ei näkkö, midä tämä sääl tekkö Vai; metsatoppide sies on nõgu, kui on vihmane, siis ikke on üks lomp JJn **-träks** käblik olen näind, `metsaträks `süödab teda (kägu) Jõe; `Metsaträks on `kõige väledam ja `kõige `veikem lind IisR **-tubakas** (taim) metsa tubakad `ol'lid -- piibumehed tegid -- [neid] maha; metsatubakad -- `õitsesid ilusti ja, ja `siuksed lehed, mõned `korjašt kokku ka neid ja kuevatašt SJn **-tukk** `metsa tukk `paistas `meille VNg; siin `metsatukka `varjus on üvä elada Lüg; metsa tukkas on `marju Jäm; läheme `sõnna metsatuka `sisse Khk; `justku metsa tukk oli mere_päl laevad Noa; üks elos metsä tukk, `kümmepond puud seal Mar; tal oo maja seal metsa tuka sees Mär; nää ilos metsa tukk kasvab `seia Ris; vek'e tükk `metsa `üitakse metsa tukk Amb; metsätukad paessavad ärä Kod Vrd metsa|topp, mõtsa|tukk **-tuvi** metstuvi `karduli`peldu_e `pääle tulevad `metsätuid Kuu; metsä tuid oo `metsäs, roheleste `sulgedega Mar; metsa tuvi, nisuke al'l lind, kuuk-kuuk-kuu -- teeb Mär **-töll** euf hunt metsa`tõlli kardeti, keis `lambud `murdmäs. kui sa `ütled uht, siis ta tuleb kohe, siis `ööti vanast metsatõll' Pöi

metsa|vaht `metsavaht `arvas minule seda süüst ja pani `trahvi `pääle Lüg; isa läks metsavahiks VII; Seal oli enne metsa vahi maja Pöi; metsavaht_o puude `välja `andaja Muh; `enni olid külä metsä vahid ja mõisa metsä vahid Mar; va metsavahi vanames tuleb; metsavaht tollitab puud ää Kse; esa oli metsavahe poeg; metsavahed oo ned kõege `väiksemad, kes kõevad ise `metsas. aga temal ikke see kõege `raskem töö oo Aud; metsa `vahte_j ole sess `valdas Tor; Isi vana metsavahi obune, aga igat kändu kardab (õeldi, kui inimene ei tule jõukohase tegevusega toime) Hää; Kõik ammetid on ää `pietud, tõine kõrd on suand kua mere pial metsavahist `õlla nalj Trm; kui nüüd metsavahist `lahti `tehti, siss `aeti metsavahid vallast `väl'la Äks; metsavaht pidi `metsa `vaatama järele, et `vargust ei ole. vahel võttis mõne `kiinni kua Lai; metsävaht ol'li lähnd `metsä, koeraga jahi `pääle Vil || (metsvindist) `Metsavaht `laulab -- siit, siit `metsast ei tõhi võtta mitte üks `pierutikk Lüg Vrd metsa|vester, mõtsa|vaht

metsa|vaim 1. folkl uskumuslik olend metsavaimud -- neid keik kohad täis Khk; Metsavaim eksitab paksu metsa Iis; metsa alijad, metsa `vaimude kirjas naad on Plt

2. heinaline metsavaimud `tullid koa kojo; ma akka `tuhlid `koorima, ehk metsavaimud akkavad tulema Muh

metsa|vana|moor öösorr `Metsä vanamuor `keträb, sie on lind, tieb vurr-vurr Lüg

metsa|vend siin õli üks mies, sie `lasti `metsä`vendäde puolt maha Lüg; ma olin siis metsavennaks, iljem läksin puna`armee-se Krj; miilitsad `laássid neid metsa`veñdi ja üks sai `koopas `surma Juu || euf hunt -- Juu Vrd metsamees **-vester** metsa `vester metsavaht -- HMd **-viderik** metsavõserik meil karjamal `kasvab metsa viderik Khk; menes kohas on jo küll pisike õhuke metsa viderik Pha; pisike metsaviderik, põle paks mets mitte Muh; `väike noor mets oo metsaviderik, noored puud Kse Vrd metsaviserik **-villem** metsävillem euf hunt -- Juu **-viserik** metsavõserik on muðu va metsaviserik, lepad, kadakad, `suuri puid põle `ühti Nis Vrd metsa|viderik, mõtsa|viserik **-värv** metsataimedest saadud värv `Metsä`värvid õlivad, `metsä`värvidegä `värviti `enne Lüg; enamesti olid al'lid nied [aluskuued]-- metsa `värvidega -- sai värvitud seda `al'li KuuK; `enne põld jo kedagi `värvisi, ikka metsa `värvidega `värvisin Tür Vrd mõtsavärv **-ülem** metskonna ülem, metsnik `metsä`ülemb, tämä on üle `kõikide; tämä õli siin metskoñnas -- `metsä`ülemb Lüg; üks inimene pannakse metsä`ülemaks Mar

mets|elajas metsloom *nao suur mets eläjäs lõugab* (inimesest) Mar; *metsas ol'id metselajad, need on sõra`kahjad elajad Saa; Ündid ja karud olid metselajad Jür; põder on metselajas JMd; ei nüüd ole enam metselajad ega midagi Kad; Vanal aal õli metselajaid pailu Trm Vrd* metsa|elajas, mõts|elaja **-elukas** metsloom *Muidu õleses `võined nied obosed `üksigi `õlla, aga siis õli neid metselokaid kole pali Lüg; `unti on mets eloka Vai; irv on kitse ja põdra vahepealne metselukas Kad*

mets|haldjas 1. folkl uskumuslik olend *Vanadusest `küökus ja all nigu mets `al'dijas IisR; metsal'jas, kui sa `metsas `uilgad, tuleb `vasta Kei; `enne `olla old metsalijas, nüüd ei usu Juu; tema (vanaisa) old `ärgade `juures ja kui üks kole mies old, teene jalg old obuse jalg, teene old inimese jalg - - tema tiand kohe, et sie on mets `al'gjas Jür; mets alijad tulevad Pai; kuuld on - - et neid on, kis inimesi eksitavad, mets `al'jad pidid olema Koe; vanast riagiti ike metsal'jastest, et viivad lapsed ära Iis; kui mets `al'ja `jälgede `piale lähäd, siis eksid ära ja ei soa enam `välja kudagi Trm; mets `al'jad `näitama nagu inimesed `välja Pal Vrd* metsa-, mõts|haldjas

2. öökull – Kei

mets|hani (vastandatuna koduhanele) *sui keivad sii metsaned - - nee teevad ka kahju küll; ühe_asta Ranna Aadu anid olid läind mere, metsanide sega Khk; metsaned on ka rahude peal, nendel on neli, viis või kuus muna Rid; metsaned oo allid Mar; [kui] Mina Pajupäral `tiinisi, peremijs `ol'li metsani pesa kätte saanu, tõi kodu ja `pañni oma ani `alla `auduma. Ani `audus `väl'la ka ja, aga sügisi, ku metsanid ja kured läksid, ikki pääd `püsti, ikki `tahtsid ära `minna Hää; nad `püitsid metsane `poegi Ris; ühe korra metsaned lasivad einamalle maha, panin paugu, ei trehvand JõeK; metsani oo `taeva all, kisendab metsäde siden Kod Vrd* metsa-, mõts|hani

mets|härg 1. euf karu karu vanad inimised olid `üidand metsärjaks Khk

2. (seentest) *Täna sööme metsärja liha Rei; Kui mõni juba esimisi seeni leidis - - siis küsis üleaedse käest: kas sa õled kua tänavade metsärja liha suanud Trm*

mets|härja|pea ristikhein *metsärjape, sedised `valged tutid Jäm*

metsik¹ *metsi|k Muh Vän, g -ku VII Mar Kse Iis Trm, -gu Jäm Khk; me'si|k SJn, g -ku Kul Mär Tõs Tor Hää Ris Juu JMd Koe VJg Iis Pal Lai Plt KJn, -ke Kod; `metsi|k Lüg, g -ku Hlj, -gu Kuu VNg/n `metsi|ku/*

1. looduslikul kujul esinev; inimtegevusest puutumata **a.** metsane, metsa kasvanud *teispuol tied lähäd moa `metsikuks Hlj; aid on `metsik, `metsa kõik täis Lüg; küll temal on me'sik eenamua. meie karjamaa on koa me'sikuks läind JMd; eenamid pal'lu, `lastud võsa `alla `minna. siledamad kuhad teevad ära, me'sikumad kuhad jäävad Pal* **b.** kultuuristamata (taimedest) *see va metsik `õunbu, siit saa midad Khk; va me'sik õunapuu, mis `pookimatta Mär; kuuvves õõnap on me'sik, ta ei jõvva `kanda Pal; meil on me'sikud õõnapuud Plt; kui ta isi kasvab, on me'sik puu SJn* **c.** (mittehoolitsetud inimesest) *inime, kui [on] arimata ja must, öeldasse: sa oled kohe me'sik Koe*

2. ohjeldamatu, taltsutamatu; julm, toores *see oo `sõuke metsik, et sest soa mette ead `nahka Muh; oo üks metsik inimene, `riidleb Mar; ullemad me'sikud ei `saagi `olla kui on siga Kul; se on päris metsik oma jutuga Vän; oi selle me'siku inimese `tempusi küll JMd; ela me'sikute inimeste ulgas Koe; inimesed läksid me'sikust Iis; metsluum ei `silmi (ei kodune), tämä one me'sik; me'sik luum on ike me'sik, siäl saman võib ta sinu lõmsata Kod; `purjes `piaga mõni läib me'sikust Lai; me'sik inime, kipub kallale Plt*

Vrd mõtsik¹

metsik² *metsi|k g -ku Pal; `metsi|k g -ki VNg (lind) `metsikil on pikka nokka VNg; kütid tulivad, et metsiku laasin maha Pal*

metsine *metsi|ne Pil, g -se Lai/-t-/ metsane metsine maa Pil*

metsis¹ *metsi|s Muh LNg Kul Mär Lih Kse, g -se Pha VII Hi Mar, -sse IisK Iis; meisi|s PJg HMd Tür Sim MMg Pil, g -se Mär Saa Ris Hag Juu Koe Plt, -kse JõeK KuuK Amb VMr Kad, -sse Kod; meississ g -e VJg Trm Lai KJn; `metsi|s Vai, g -se Lüg(g -sse) IisR, -kse Kuu VNg; pl `metsüksed Vai metsis (Tetrao urogallus) On `nindagu `metsis `laulu ajal, ei nää, ei `kuule Kuu; `metsis on `talvel ka siin, süöb `männiõkkaid; `metsisse peresi õli `ninda, `mieter vahet `jälle. `nindapali õli `metsissi Lüg; `metsüksed `mängid keväde Vai; Metsised on suured linnud. Metsise kukk [on] must, sur punane ari peas Rei; metsist ma põle näind, aga männä `metsäs tä laulab Mar; kui meisis laalab kõõrd-kõõrd, siis tuleb `kuiva, kui sill-sill laalab, siis `tulla `vihma Mär; metsis oo kotakas (kohmakas, paks) lind Lih; meisisse liha oleva väga ää; meisisse kari ol'li säääl, isad `kaklesid ja kõõristasid, emad ol'lid kavemal ja vaadasid Saa; meisisse on `jälle iad linnud, suured süöma linnud KuuK; meisis - - laulab silmad `kinni: `lõikadi lõks suús, `lõikadi lõks suús Amb; `kangesti toredad linnud on meisisse VMr; õlen süönd meisisse liha, must suur lind, jäme kõver nokk IisK; meisis on muss lind - - läiksuled siiväde piäl, punane ari piä piäl Kod; meisisse eläväd ilusa metsä `kohtades KJn Vrd metis, metsus¹*

metsis² *metsis g -e puuk metsiseks kutsudaste, verd imeb täis, siis pidi ära surema; Said metsise `selga; lehma udar vahel nenda täide metsissi Jäm*

metsiti *metsiti Trm Lai(-ts-), metsite, meisi- Kod mööda metsi metsiti kui mene, soad õtsemast kui `moantid kaut Trm; suve aal läksid metsite; mine meisi, siis_o lähem tii Kod; jala käisime Laiusse kirikus, meisi läksime, kingad `võtsime näppu Lai*

mets|jeesus (karva kasvanud inimesest) *No küll on mets`jesus, `juuksed pikkad ja sugemata, abe `tortis nigu takku `kuonal IisR; Seda mets`jeesust pole sii ammu änam näha olnd Kaa; Juused on ripakil kaela vahel, kammi nee pole änam teab millal näind, kut va mets `eesus Pöi; Nagu va mets `iesus, aand oma abõ ää Khn; Metsjeesus - - kis on lasnu omal suure abeme `kasvada Hää; mets `jeesus, kui `keegi `ästi `karvas ja `saassis on Lai*

mets|kana (lind) **a.** vaeras `vaarjad `üitasse ka metskanaks Khk **b.** *metskana one all'i kirjägä Kod Vrd metsakana*

mets|kanep (taim) *mets kanepis näväd (mesilased) `käiväd, säält võttavad magusa; nied siin `aia `nurkas on metskanepid, on akkand `sinne `kasvama, `lilla `õiledega Lüg; metskanepel on kua niin sel`jän, `tõmmad maha nagu suur pajokuur Kod Vrd mõtskanep -kass peoleo metskaás, ta laulab `kahte `moodi, kui ta kassi `moodi karjub, sis pidi `vihma tulema VII; metskaás oo suur elos kirjo lend, laulab: liivagu liiso ja vihma kiho Mar; teu leu_o metskaás, kes laulab, ku `vihma tuleb Kse; metskaás viiksub, tuleb `vihma, karjub viuks, viuks Var Vrd metsakass -kiitsakas harakas metskiitsakas, kül`lest käib [pesal] auk `sisse VII*

mets|kirp (putukas) **a.** puuk *metskerp `olle lehma kõhu all Phl b.* *metskerbud [on] kangest `väiksed `valged - - ned `tevad taimestele `ussisid VII; metskerbud elavad puu `lehtede piäl, pisikesed mustad luomad Koe*

mets|kits **1.** *metskits mets `kitsesi enam nüüd pole näha IisR; metskits karjub `erkja äälega, ta on `pooldet teise kitse `moodi ka, kut kodused kitsed on Krj; metskiitsi talled `tañsid kevadi vil`la piäl; metskiitsid magasid kuuste all Saa; üks metskits ole teist `sorti jälle kui põder Hag; mets `kitsesi on paelu, lõhuvad `talve kuhjad ää, `laska neid koa ei tohi Juu; metskitsed, ned on*

`talvel al'lid ja suvel punakad, siin oli neid `pal'lu JõeK; kui metskits lähäb sinu edess `müüdä pahemalt paremalle, suab üvä õhn Kod; mets`kitsesid - - nüid on neid `rohkem, kui neid oli Äks Vrd metsakits

2. lind (hrl tikutaja) mets kits ise `lennäb `kõrgel - - pisike `veike lind, mökkötab Lüg; metskits - - alati õhus linnab, nii nobe `taeva alutsi Khk; metskits `lendab `kõrges, ise mökitab kitse `moodi Krj; metskits - - möhitäb ja tikutab ja `veätsätäb. kui ta möhitäb, sis soab `pulmi, kui ta `veätsätäb, sis sab varrusi ja kui ta tikutab, sis astud jalad `orkide `otsa kahti Juu; metskits tikutab ja möhötab Jür; metskits tikutab `metsas JMd

Vrd mõtskits

mets|kiur (lind) Metskiur elab `metsas - - suokiur elab `suodes IisR **-kostal** koskel metskostal oo must - - metskostal elab laiu sees, roho sees teeb pesa Var **-kronks** puuk Metskronks läks ärja sisse Rei **-kukk** lind (hrl musträhn) metskukk on `mustakiri lind, metskukke `lassasse jä `süiasse Lüg; pisike must lind, punane ari pea_päl, see_o metskukk, teeb till Krj; Kui see metskukk tiilutab, siis akkab ka sadama Kaa; metskukk - - ari peäs samma kui kodo kukelgi. kui metskukk kõõretab, siis tuleb `kuiva ja kui ta sil'l, sil'l teeb, siis tuleb `vihma Mär; metskukk on `kange `lõhkuma, lõhub `puule augu `sisse Var; metskukk laalab ikke lõrr ja lõrr Juu; metskukk one al'l lind, ari pähän; metskukk laalab nagu kurgulaess tõene Kod Vrd metsakukk

mets|laas puuk Si ränkes on ermus palju metslaasese, ne joosved loomde ja iseoma kallale ka Käi; Lehmedel oli igavene ulk mets`laasisi `külges, suured nägu näpuotsad; metslaas tikub naha `sisse Rei; metslaas - - pisine lai loom, sööb inimese ihu `sisse justku lutik Phl Vrd metslass

metslane `metsla|ne Juu JMd Ksi Plt, `metslä|ne Kuu, `metslai|ne Iis, g -se metsaline `Olgu moni nii `metsläne kui tahes, ega neid `karta saa Kuu; oh sa `metslaine Iis; uht on kua `metslane Plt Vrd mõtslane

mets|lass puuk Metslaäs oli ennast naha `sisse imend Kaa Vrd mets|laas, -latt **-latak** metslatak = metslatikas – Khk **-latikas** puuk ku lehmad kebadel lepa `metsas käivad, siss oo niipaalu mõnikord metslatikid `kül'ges Aud Vrd mets|latak, -lutik(as) **-lats** puuk metslats pueb `loomele naha `sisse; metslats oo esite pisike, pärast imeb ennast täis ja läheb jämedase Var; metslatsid `poevad loomase ja inimesese Tõs Vrd metslatt **-latt** puuk metslatid, ega teda ennem es tunne, kui nahk akkas sügelema; metslatid lehma udara `külges ja koeral oo neid alati Mus Vrd mets|lass, -latak, -lats **-liis(u)** mets|liis, -liisu puuk metsliisu - - leheb naha `sesse, üks pisine koñn; Kui sui kuskil rohu pääl istud, varsti nääd va metsliisu ronib pääl Khk

metsline `metsli|ne Kei KuuK Iis Trm, `metsle|ne Tõs Plt, g -se metsane see oo `metslene ja `põõslene maa Tõs; Meil `metslised einamoad, soa `ilmaski sedasi teha, et niidad ühe ulga maha Kei; meil õu on irmus `metsline KuuK; vanast on õld se paik `metsline Trm Vrd metsaline²

mets|loom karu on `kõige tigidämb mets luom Lüg; Sie nii ku metsluom, saa kedagi aru IisR; Katsu sa mets`looma talitseda Jäm; Talled on nii ergud, `kartvad inimest kut metsloomad Pöi; koerad kõevad aeavad mets`loomi taka Vig; uñdid ja karud ja rebäsed on metsloomad Juu; irv on kitses suuremb metsluom Kad; part one ike metsluum ja eläb meísikult; jušku metsluumass läks [siga] Kod || (metslinnust) part one ike metsluum ja eläb meísikult Kod Vrd metsa-, mõts|loom **-luste** (taim) metsluste kasvab nesuke nagu araline Lai

mets|lutik(as) (putukas) **a.** lutikaline (hrl marjalutikas) *Metsluttikas* - - `marju `korjades `juhtud `marja `korvi panema; *Metsluttikas on `latsergune nigu tua luttikaski, aga ruheline; Mõned metsluttikad on `suuremad, `paksemad ja `pruunide täppidega IisR; mets lutikas* - - allika karvaga, aeseb `kangeste Tõs; *metslütikid vahest `vaargad täis Tor; metslutik laseb `aisu kohe kui puudutad; marjade pääl ol'li metslutikid pal'lu Saa; räägitasse, et ku pane mets lütikaid oma lütikate `juurde, siis `piavad omad lütikad ära kaduma IisK Vrd metsalutikas b.* puuk *metslutiked* - - kui ta pal'lu imend on, ta tagumene osa läheb nii verd täis Kär Vrd mets|latikas, -lutt

mets|luts puuk *ees_o metslutsul kuus `jalga ja taga oo suur kott; metsluts sööb ennast nõnna inimese naha `sisse et naksub Muh Vrd metslutt -lutt* puuk *metslutid `kõikse `rohkem lepa metsa sehes; mets lutt, inimeste `külge ka akkavad VII Vrd mets|lutik(as), -luts*

mets|maasik metsmaasikas *mets`muaskel one piäniksed teräd Kod Vrd metsamaasikas -meigas* *metsmeegas* kaelustuvi – Noa **-mesilane** *ega sie metsmesilane õle `targemb ku `tõinegi Lüg; ma `leitsi metsmesilase pesa Khk; metsmesilased on pailu suuremad kut_ne aja mesilased Kär; metsmesilane, tegad pesa `samla tuka `alla Mih; mets mesiläne oo jäme, jäme iäl koa kohe Tõs; metsmesiläsed eläväd muas Juu Vrd metsa-, mõts|mesilane -mint münt (Mentha) *metsmindid pisised `taimed rohu sees - - pole nii `kärme ais üht kut kodumindil Khk; Metsmint kasub soodes, roavides Pöi**

metsne `metsne *metsane maa on `metsne Rei*

metsnik `metsnik Mar/-ek/ Aud Koe, g -ku Lüg Vai Khk Pöi Rei Mär Tor Ris JMd VJg I Plt *metsaülem [ta] `Olla nüüd Kuus nõmmes `metsnikuks Pöi; `metsnik tuli Iiumaale pärast söda Rei; `metsnik oo natuke ikke `kõrgem kui metsavaht Mär; `metsniku koht `ol'li vaba Tor; tema oli siin mõisas `metsnik Koe; `metsnikkude kääst `tuada kõik puu sädelid VJg; `metsnikud on ülemad metsavahid Iis Vrd mõtsnik*

mets|paju (puu) *metspaju on abrass, sij lähäb `katki - - kannust (kännust) aavad teese `aasta kasud, need on `sirged, siis nendest `tehtasse `korvisid Äks Vrd mõtspaju -part* *mets`pardid on kaht `seltsi, `laane`pardid ja piritsäd Lüg; pardid on tasased loomad, aga metspardid akkavad käde `kinni ka Krj; Kodu pardid olid mets pardist pireke suuremad Pöi; Metspart, neid on `mitmet `liiki Rei; mets part `taeva all, siss `öetasse, et näe kus mets pardid lähäd Vig; mets`par'ta on ikke siin, aga ennemalt neid oli `rohkem Tõs; Metspar't põlõ `siokõ `rasva süedetüd mete nagu kodopar't, et sua lentüd_mte Khn; siin sammad al'lika pial oli mets pardi pesa - - sie mets part on üks `lõpmatta kaval lind Amb; kodo `partel ei õle nõnna suured munad ku mets`partel Kod Vrd metsa|part, mets|parts -parts* *metspart metspar'tsid tegid ikki vee `ääre pesa. ma korjasin metspar'tsi mune Saa Vrd mõtsparts -pilu* *mets|pilu, -pilo* puuk – Ris **-pipar** *metspipar (Asarum) Metsas pidade koa üks `sõuke rohi kasuma, mis `üütakse mets`pipraks Pöi -piuk* *metspiuk* puuk – Ris HMd Vrd *metspilu -puik* *kalmus Loopsu on pehme mudane vee auk - - vahest kasub ka mets `puiku Krj -pukk* puuk *metspukad_o* looma kallale läind. *metspukad imevad endid täis Mar Vrd metspuuk -pung* puuk *metspungad* pugevad ihu `sisse; loomad `lähtvad mets`pungasi nii täis et paistetab ülese Kse; *metspung - - sööb oma täis, sinine perse taga Tõs; metspungad - - pisikene, aga lähäb - - loomale naha `sisse, siis sööb enese jämedaks Nis -putk (taim) *mets`pu'ki ja vares`pu'ki seid lapsed ja vanad; metsputked kasvavad eenämäl, pitkä eenä siden Kod -puuk* puuk *metspuuk, lēheb naha `sesse Khk; metspuugad oo `neoksed suured sinised. `lähtväd naha `sesse. kui `tõmbad ää, siis pea jääb kihelema Mar Vrd metspukk -pääsuke (lind) *Muraka rabal on ka mets`pääsuke, nad elavad raba `servas `õõne `puie sies IisR***

mets|püü (lind) **a.** laanepüü *Metspüü pidi õlema nii, et inimese `silma`vaadet ei `kannata, kõhe `lennab menema IisR; püivilega narritase mets `püia ligi Tor; metspüid `lendäväd ja kahatavad, one nagu mussemad ku põldpüid Kod Vrd metsa|püü, mõts|püvi* **b.** põldpüü *Metspüü on põldpüü - - `ánti neil aida `alla teri, `ollid `varsti nii `julged Hää*

mets|siga **1.** metssiga *`meie oleme igäväsess ädäss metssigu,ega, nää `süöväd `karduli`pellud `puhtaks Kuu; mets `seale või lisi `minna mette, ta ammustab Khk; Mets sead akate juba seal `Kurdla soos ka pahandust tegema Pöi; mets siad süevad kardulad ära VMR; lastud metssiga maha Kod; nüüd mets sigu on meil paelu SJn Vrd metsa|siga, mõts|tsiga*

2. mäger – Hlj VNg LNg Hag

Vrd mõtssiga

3. siil metssiga vahede ogadega, seda_p või kedad kipuda Khk; *Metssiga muistab `eesti ujuda. Tal on teravad ogad Emm*

mets|tihane (lind) *metstihastel on `koltsed pæed Emm -tikas metstikas kirjurähn – Trm -tikk metstikk* (lind) – Khn **-tuuvikas** *mets`tuuvikas* (lind) – IisR **-tuvi** looduslik tuvi *Sügise on metstuvi jaht ka lubatud IisR; metstui, see on `sõuke teise tui `suurdune valvakas sinine lind VII; Metstui - - ma usu, et neid on sii kaks `liiki. Üks kudrutab ja teeb pesa puu `otsa - - teine ututab `rohkem ja teeb oma pesa tüha puu `sisse Pöi; metstui - - alli kiri, nee_p anna nõnna elude likki mitte Muh; metstuvi - - täis tuvi `moodi, tä pesitab sii `metses Mar; metstui teeb oot-oot-oot-oot-oot Tõs; Metstui pesitles ühekorra `kosla `kongis Khn; mets`tuusi on `metses küll Juu; väiladel `lendavad sügisi al`lid linnud, `üita metstuid JJn; metstuid - - pesa on puus IisK; metstui, ele al`l lind Pil Vrd metsa|tuvi, mõts|tuvi(ke) **-täi** puuk *`Lehmäd_o suvel kaik kohe täüs neid mets`täisi Kuu; Enä, kudäs metstäi oma verd täüs imen Khn; metstäi akand `kül`gi Nis**

mets|uba ubaleht *metsuad, `valged `õitsed, ua `moodi lehed Jäm; metsuba varred, keige `aiguse `vastu Khk Vrd metsuba|leht **-uba|leht** = metsuba `Tõrvamäe `einamal ei ole muud kui metsubalehed IisR; Mets uba leht on tiisikuse `vastu, nendest tehakse teed Rei*

metsus¹ *`metsu|s g -kse Kuu Vai metsis suvel `suuris `metsis on `metsuksi - - tämä ku `laula, siis ei `kuulegi `eigä nää Vai*

metsus² *metsus metsõunapuu vana metsus oo nõnna `õitsid täis et Muh*

mets|vink *metsvint Ühekorra tegi metsvink pesä mede `aida `õmbu `otsa; Meil oli ühekorra metsvingi pesä pihelgä `otsõs Khn*

mets|õun *metsõunapuu õun Kui mets õunad ää `külmavad, siis `aitavad `süüa küll Pöi; Kibe nagu metsõun Kul; kao `juures oo mets`õuni Tõs; metsõõnad ei süñni `süüa KJn*

mets|õuna|puu *mets õumbu, sellel oo abud vihad õunad Khk; Mets õumpuu oli kõva libe puu, sellest `tehti tuulingu ratta `ambud Pöi; mets`õmbu õunad on vihad Rei; `meitel oli mets õunpuu, pisigest sibulad `kasvasid pääl Phl; mets õõnapud, nüüd ei õle üväd õõnapud, ei õle `süüdväd õõnad Kod Vrd mõtsõõnap*

metsässik → metsastik

mett *mett g meti Koe Plt Pil; mett Mih; g meti Jäm hrl linaseemnetest valmistatud liimjas aine siis `kangrud kodusid, tegid lõngad lina`siemne metiiga, muidu ei suand kududa Koe; mett tehase linaseemendest, linaseemendele pannasse keev vesi `piale, seistes lääb paksuks ja libedaks Plt; loom on `aige, `antasse lina`seemne metti Pil Vrd mitt*

mettima *mettima, (ma) meti Han, medin Kuu/ma-inf -mä/; mettima Tor Sim Plt, `metmä Kod KJn, (ma) metin; mättima, (ta) mätib Khk Mus Kaa Pöi Muh Var*

1. metiga katma linast riiet meítase lina`seemne `veega Tor; kui kangas on laug ja villane (karvane), meímä tämädä piimägä või lambieliga; `lõngu meítässe lina`siimne eliga ehk rõõsa piimägä Kod; lõngad on abrad, peab meítima Plt; kangast meítasse lina`seemne meítiga, ku kangas pude KJn

2. määrduuks tegema mättind ennast `jälle sitaga kogu; sa oled leidi ää mättind Mus; poiss mättis oma kooli asjad tindiga ää Pöi; äe mättig roamatud - - äe mitte Muh; Jakk eest na metitud Han; porine tee mätib ärä Var || minkima oli ennast nii ära meítind, uuled olid ära värvitud ja silma kulmud olid mustad Sim

Vrd mittima

3. mätsima Kus täna pani lund varpima - - mätib suud-silmad otse pümeks Kaa; ma mäti selle - - sauega `kinni Pöi

meuke → mihuke

meurama `meurama HJn VMr Iis, da-inf meurata Sim; `meürämä, da-inf meörätä Khn

1. möirgama suure iälega mies - - `meurab Sim; är'g `meurab Iis

2. möllama, mässama Ää lask `lapsi sedäsi meörätä; lapsed `meüräväd `piäle Khn; elidinga `aigus - - `éstis lüeb punase vil'li aga ülesse, voata pärast läb `meurama piltl VMr

meä → mia¹

meüäl, meüäle meüäl, meüäle alltuule; päri-, allatuult meüäl `kül'ges; puät lähäb meüäle; Vägisí kannab meüäle, ei jõva `vasta sõoda; Rist`purjuga oli meüäle iä purjuta Khn

Vrd mõale

mi → meie

mia¹ mia, miä g mink, `minka, minga Vil San V(n meä Rõu Plv); seestü miijst Krl Har Vas

I. mis 1. küsiv-siduv asesõna **a.** (küsisõnana) miä sa `ütlit Puh; `minkaga ma sinnä_lää Kan; miijst sa kõnõlõt; Minkagõ ma kartulid tuu Krl; mingass ma sinnu avida; miijst meil juttu ol'li Har; Kõik' oodi? alahan, et miä säääl tarõpäääl nu_sünnüss; meä sa tahat Rõu; `minkass nima_pidävä nuu_puhtõ? Vas; Minka pääle mi? kihla viäme? Räp; minkst tä tetäss Se; `minka sa_lätsi? Lut **b.** (siduva sõnana) pruudi `andõ? ol'li? ütškõik', mia `kiäki_kiinkse; ta om `löhtre, `minka vorstõ valõtass Kan; ta om nakanu kõhimä, ei tiiä? viil, miijss (milleks) lätt Krl; ma_lõ tuuşamaga? rahu, mia kätte om ant; silmä siijp om minga suud mõstass; ei_tiiä?, miijst nail tuu riid `nõssi Har; mia kuulõt, tuu piä_hindäle Rõu; mul ol'li_rõiva? aidah varnah, mia peenemb kraam, tuu ol'l `kuhvrih; panõ nõdõrmõ `külge nüüy, `minkaga hällütädä Plv; miä pini jo är_tsäl'käss `kaiski?, tuu kananõ koolõss ar?; seo olõ õi_mul uma kodo, sjaal tij, mia esi_taha; timä es mõista_`kosta?, mia ma_timä käest `kisse; edi_mia mul ol'l, `tahtsõ sullõ kõnõlda?; är_tijit kõik', ku om, miijst tetä? Vas; võtat, miä saat õnnõ; esä tegi `hindäle kadajadse `palka, minka tal hää ol'l kerikohe minnä?; mina mälehtä puu `atro ja puu `viklo, ma_i tiiä?, kas pähnäst vai `minkast naa ol'li? Räp; mõni `vaenõ `lätski räbiguga mehele, olõ õs `särki, `minkast kuta? ni tetä?; tu om kerí, mink_päle keride?; miä nätal' [edasi], tuu suurõmbass Se; säl'gruuds [on] tuu luu, miä lätt üle kõõ säl'ä pikäldä? Lut **c.** (retooriliselt) Ku viil õlu_ka ol'l tett, miä sõss viga Rõu; ütš karruús ai meil lehmä - - `suuõhho `sisse, lehm sa_as `väl'lä hoí (kas või) miä Se

2. (sidesõnalaadselt) vana inemise surmakõnõ, muld mia muld Har; ik'i mia ik'i, a tõõnõ kõrd lätsi jäl?; vok'k - - mitte `nüüri pääl es piä? - - tij no_miä tijit Rõu; `ankõ no mia annadõ? Vas

3. (umbmäärastes või määratlevates asendusväljendites) **a.** (suvalisust väljendavalt) sinna võit kõkkõ `asja `panda, paa mia taht; `tulkõ pääle mia taht San; tege mia taht Rõu; taalõ

`üttele_mia taht Plv; tek'e no mu_peräst mia taht Vas; mõnikõrd `vaehtimõ [kala] sõss `kartoliga vai `minkaga taht Räp; `anti valla vai miä taht, pidi `kõõga? rahu olõma Se **b.** (ebaselgust, teadmataolu märkival) `eiske ollit edimäist `päivä karah, sis saisit pääle, tohi_jis `maalõ `isto_vai miä; ei jovva_`kiitä vai miä; timä l'ätt ruttu `katski, rõivass, puu vai mia Se

II. miski kas muide `rahval no mia maa om, vana `nõtsklikanõ maa rõibõ? Har; määri `minkaga?, noh nigu? `hapnõ koorõga vai Plv; ega sa herräle tohi es miä üteldä?; tuu om üts näri inemine, `minkage olõ ei raahu Räp; mi_sa minno `toukõlõt, tah olõ õi miä tougõlda_ai? Se

mia² → mina¹

miake → mihake

miaki `miaki Kra/`miä-/; g `minki Har; seestü `minkastki Räp, `mijstki Lut; saav `mijski Har; kaasaü mingagi Urv Har, `minkagi Plv miski Tsuua oll'li nii `katski, et es mõista mingagi paranda Urv; taad maia ei saa `miaki `nõuga üless `kaalu; `taaga eläse na ilma laulatamada ja ilma `mijldäki (milletagi); ta ei pia minnu õigõ `mijski; sa ei_pia_taad hobõst enämb kinni mingagi Har; `minkagi ribõliga um topit [pesa] Plv; saa ai? `arvo `minkastki, latsõ aro joba Räp; `mijstki piä_s (millestki ei pidanud) Lut

miande, miante → mihande

mias mias missugune Mias ta olli, sedä mia küll ei tää Hls

miastegi, miastig → mihastigi

mida → mis

midagi → miski

midagi|sugune mingisugune tämäl midägisugust `kõhta ei õle, `ilma kõhata; tämä ei õle midägisugust `kahju saand, `luomad ei õle `surred ei Lüg **Vrd** miskisugune

mida|moodi a. missugune `enne valati - - vie `sisse tina ja siis vahiti, mida`muodi tuli VNg; mina_n õle näht, midä `muodi nied `rõuge `aiged on; midä `muodi `ahju peremes tahab sis, kui suurt tämä tahab vai; mina_j tia, mda `muodi se lääts õli Lüg **b.** mil viisil midä `muodi seda tüöd tehase; midä `muodi ma nied `püksid tien Lüg

Vrd mismoodi

mida|perä = midapärest vana praust küsis, et mida perä sina vana inimine viel `naisest võttad; mida perä ta `pandi `kinni; Ei õle `mieless, midäperä `venda `pekseti Lüg **-pärest** mispärest midaperäst siis ise akkas `kiesi `süõma VNg; midäpärest sa tegid selle, kui `arvo ei saa Lüg **Vrd** midaperä

midas midas VNg, midäs Kuu Lüg, midäss Trv Krk San Rõu/-s/s/ Plv Se

1. mis Täna `huomigul old ku moned kala `paarid, midäs neist saab jagada vai `süüä; No midäs `kuulub ka külä puold; Midäs `karva se vasika teil - - on Kuu; tämä (poeg) `ütles, et isa_j `üttele midagi, ema piriseb, midas emastki `asja VNg; midäs nied lukku `krõpsikud pidäsid viel Lüg; midäss mea sulle anna Trv; midäss ma pia kõnelem Krk; midäss ä nüist pennest pelläss San

2. miks, mispärest midäss tuu plarak `kündmäädä jäi Plv; tulõva latsõ? kodo ja küüsüse? tuu vaname käest, õt midäss sa ikõdõ? Se

mida|sugu(ne) missugune midäsugu `kelgi `riided olid, nied ikke `pandi `selga [surnule]; mina olin siis ikke `kapteni `kirjas, aga no midasugust `kapteni siin nüüd oli VNg; midäsugune mies sie on; kas labane `kaņass vai `toimine `kaņass vai midäsugune tuleb Lüg

midike *midil|ke* g -se Mus, -kse Kaa = midine *teeb midiksed inimesed säääl on; Midike see ilm niid täna veib tulla; Midike üks mees siis veel peaks olema* Kaa **Vrd** miduke

midine *midil|ne* Jäm Ans Kaa, *medi|ne* Ans Mus, g -se missugune *mool niipailu tööd, ma_p täägid midist tegema akata; midised metsad Jäm; Midist putru keski valmis keedab, sedist ta ka ise ää sööb; Ma_p tee, midised taimed siit üles tulavad* Kaa **Vrd** midike

midsin *midsin* deskr *lätsiv ku midsin ja madsin* Krk

midu → mitu

miduke *midul|ke* g -kse missugune *miduke pää (päev) se oli, kui me säääl olime* Kaa **Vrd** midike, misuke(ne)

miduks → mituks

midägide mitte midagi *midägide ei õle* Lüg

mie → mina¹

miegas → meigas¹

mieldi meeltnööda *`Kellel sie `mieldi ei ole, kui `kiita saab; `Kassile on `mieldi, kui tekki `alle `suoja saab; Sie `talle `mieldi `ongi, kui `teisel `alvast läheb* IisR

mielelasa meelsasti *`mielelasa lähän `sinne* Hlj **Vrd** mieleldasa

mieleld *`mieleld* Hlj Vai meelsasti *`mieleld kohe vottaksin `selle `asja omale* Hlj; *mie mäniksin `mieleld `sinne* Vai **Vrd** meeledi, mieleldasa

mieleldasa *mieleldasa* Koe Iis, *miäleldäsä* Kod; *`mieleld|asa* VNg, -äsä Kuu, *`Meeleldase* Jöh

1. adv **a.** meelsasti *Olisin `mieleldäsä küll omale `toise `porsa ottand* Kuu; *olixsin mend `mieleldasa, aga ei `kutsutu* VNg **Vrd** mielelasa, mieleld **b.** meelega, sihilikult *ta tieb seda kohe mieleldasa* Koe; *võtin `õige miäleldäsä (sõin õige tublisti)* Kod

2. adj meeldiv *on mieleldasa sie inime* Iis

mielestäs meelsasti *`Mielestäs tulisin ka `kaasa* Kuu **Vrd** mielissäs(s)

miele|tietu 1. meelepärane *Ei old siel `talle midägi `miele`tietu; Eks sul on igä midägi `miele`tietu siel peress - - on küll siel `oite ilusad `tütrigud* Kuu

2. teadupärast *tal old siis ige `peigmes `miele`tietu ka* Kuu

mieligäne *`mieligä|ne* g -se huvi; soov *Sul tegeb igä `mieligäne tänä pidule `mennä; `Mieligäsest - - `tahtus valatada, mes siel pagis on* Kuu

mielis|kaute meelsasti *`mielis `kaute olixsin ottand, aga ei old raha* VNg

mielissäs(s) *`mielissäs(s)*

1. rõõmus *Oli `oige `mielissäs; Oled kohe `mielissäs, ku `jälle isa `viimaks kuo tuli* Kuu

2. meeledi *`Mielissäss olisin `ostand omale `toise `lehmä, aga `eini ei olis `jatkund üle `talve* Kuu **Vrd** mielestäs

mielletumalt meeletult *Läheb `irmus `mielletumalt kallale, aga lapsed ei `kuula* Sim

mielsaste meelsasti *Tüttar läks `mielsaste õppetaja `ammeti `pääle* Jöh

mielustama *`mielustama* himustama *`mielustaksin seda otta* VNg

mies|tota → miestuttu

mies|tuttu *miestuttu* Kuu(-tottu) Kad; *miestota* JõeK tutvuse poolest *Lähämme, küll mei miestuttu `kaubale `saamme; Sul käüb se kalue `müõmine miestuttu* Kuu; *ma naa miestuttu sain viel, aga teised jäivad kõik `ilma; sial `aetakse `asju ka naa miestuttu* Kad **Vrd** meestute

mies|voimal kogu jõuga *Nii suur `tuhli kott oli, et kohe mies `voimal sai toist ubida; Merel `täüdüb `olla igä mies `voimal alade `väljäss* Kuu

miga miga Vai Ote, migä Kuu Lüg Vai Ote mis ei tea, migä lind se on; migä inimene sinä omite oled; vahedid [kalad] `vilja `vasta siel, said rugi ehk `ohri ehk migä siis oli; `Täüdüb merele `mennä, `olgu ilm migä taht Kuu; mikä sene `Mihkli `Antoniga [lahti] on Lüg; migaga vorstele aeti `suurmid `sisse; koodi olli, migaga `lüüdi Ote || kes mul `vennad - - `mängisid `palli `oues. ja_s `kaige `nuoremb, migä viel ei `mängind, sie `istus `toiste `juuress Kuu **Vrd** migäs(s)

migeli|päev mihkclipäev sääsk üttel: paarm `paske (sureb) juo `jaani `päiväl, aga mina mies migeli `päiväl Lüg

migula|päev nigulapäev (9. mai) Migulapäävä õks külbeti upa ja `hernit ja `säntsit eläjäle `andamisõ `vilju Vas; Jüripääväst kats nädalit om keväjäne migulapäiv Se; migulapäiv, tuud arvati jo? parõmb pühä, jo lämminnd tõi? Lut

migägi migägi g `miñnegi miski Migägi ei edene sinu kääs; emä igä laul sidä, sel oli igä migägi viis ka; Migägi `haigus on `kallal küll; Näid (ravimtaimi) tule `vaide `tundeda ja `tiedä, migäs `miñnegi jauks `tarvida Kuu

migäs(s) migäs, migäss mis Migäs mekk sel `kiisil ka on; `läksin siis `siie `suure tuba valatamma, et migäss siin siis `lahti oli; Kui olis `tahtund radast `ostada, olis mend kogu suve `tienistüs ja `mingegäs siis olis eländ; Migäs pill se nii ilusa `äänegä on Kuu **Vrd** miga

mih mih Jäm Trm Trv Hls Krk, meh Jäm Kod Puh Nõo TMr mis Mih sa ütliid Jäm; meh näil õli masin ühen või Kod; koit läits `lõhki, mih ma nüid taha tetä Krk; lähme kuusikude `siñni `oitsma, meh me istume siin; miä jäi `õkva kikin kõrvun `kullema, et meh nä kõneliva; mul ei ole jo `ambit, meh mä suurnd enämb süü Puh; `ütte, meh mä pia tegemä Nõo

mihade → mihande

mihake miha|ke Vil, g -kse SJn Kõp; mehake Saa Kõp; `miake Vil; `mea|ke SJn, g -kse Saa mihuke mehake vili on; puust nüssikud, ma ei mäleta, `meake see ol'li; `meakse sia võtad Saa; `Püidjäd `püidsid [vähki] sel aal lootsikute ja künäde päält, mihake riist kellegil just `ol'li Vil **Vrd** mihike

mihande mihan|de Hls, g -tse Ans/n mihan|d/, -dse Vil; hrv mihände Kod; mehan|de Vil, g -se Kõp; mihante, me- Hls; hrv miha|de g -tse Vil; `miande Krk Hel Rõn; `mean|de Aud, g -tse Saa, -dse Trv(`meatse); mean|de Pst, g -tse, -dse Trv; `mean|te (`mia-) g -tse Hls Krk, meantse Hel; meante Saa; `mean|ne g -tse Kär; g mihantse Khk missugune ma_p tæe mihantsed nee on Khk; `meantse sa miul annad; sia põrna päält vaadatse, meante talve tuleb Saa; ei tää kah, mehände sij on, õhetaolesed ullud poha Vil; vaata meande aig-ilm nüid maa pääl om; `meandse jaki sa einäle `sel'gä ajad Trv; sõss olli üits puha, meande [kleit] kellekil olli Pst; `miande ilm `riidi om, `siande om ta pühäbe kah Hel **Vrd** mihandne

mihandene mihande|ne, mehan-, mahan- g -se missugune Mihandene `meeldima akkas; Mehandese sa omale võtad; Mähandene see siis peab olema Jäm **Vrd** mihandne, mihandune

mihandne mihan|dne, mehan-, mahan- g -tse = mihandene Mehandne sinu peigmis on; Mähantse sa said Jäm **Vrd** mihande

mihandune mihandune Khk; pl mihandused Ans missugune vaada mihandune `tütre poeg mool on Khk **Vrd** mihandene

mihane miha|ne g -se Jäm, -ntse Emm Hls(mehä-); meha|ne g -se Jäm, -nse Emm; g mihantse Pst missugune Mehast sa tahad Jäm; Mihane tüdruk äi tahaks mihele Emm; kes tääb, mihantses si ilma elu lääb Pst; olgu ta mihane `tahte luym Hls **Vrd** mihine

mihastegi, mihastigi mihastegi Vil Hls(mihä-), `miastegi Hls; mihastigi Saa, mihastig, `miastig Hls; `meastigi Krk midagi Mul ei ole mihastigi süia Saa; mitti ku mihastegi änäm es

kuule Vil; Nevä ei saa mihästegi aru; Väiksest vihmast es panna ka miastig, kakuti õhtu senigu näi; Me es saa `kesvi täo `miastig; Mia -- ei tää `üntest mihastig Hls; ää ku me päevitigi jõvvam `meastigi är tetä; kas tal ädä `meastigi olli Krk

mihike mihi|ke g -kse Kaa; mehike Jaa mihuke Mihikseks sa eese riided -- oled määrind; Mihiksest mehest sa räägid Kaa; mehike loom se on Jaa **Vrd** mihake

mihim|midägi, -miäki mitte midagi lašk talo är müvvä, jää_äs `hiindäle mihi midägi `perrä; sjo olõ õi meil mihi `miäki Se

mihine mihi|ne g -se missugune – Kuu **Vrd** mihane

mihisest(i) mihisest Khk, mihisesti Kaa rohkesti, mehiselt tuli seda sadu üsna mihisest Khk; Sai ikka pääva otsa mihisesti tööd murtud Kaa

mihkel `mihkel Rei Khn, g `mihkli Jõe Kuu IisR Ans Emm VJg Trm Kod, `mihkle Jür Ran; n, g `mihkli Kam Urv/-hk-/ Rõu Vas, `mihkle Röp; `mihkli- Hlj RId(`mihkeli- Vai) Jäm Khk SaId Muh hajusalt Lä(`mehkli- Rid Mar), Mih Tõs Pär Juu HJn JõeK VMr Kad Pal Lai Hls hajusalt T V(-hk- Rõu Plv), `mihkle- Phl hajusalt L, HaLo Juu Tür Plt KJn M Lut(`mihle-), `mihli- Krj Mär Lut, `mihkli- Vas

1. mihklipäev Mittu `päivä `enne `mihkli `külmä, sama `palju `päivi peräst `jürgi jääd Kuu; möni teeb `mihkli õlut ka Ans; Seda tuli `arva ette, kui veel piale mihklid `rehte pekseti Trm; kaks nädäläd `piäle `mihklid läks kuul `juure Kod; `mihkli `viskap kolmanda kivi vette, siss om vesi periss kül'm ja agu enämp ei anna `aole kätt Kam; Vana? inemise? iks `ütlivä?, et jüri `panvat `soelõ `päitse_pähä? ja `mihkli `võtvat iks soel `päitse_pääst ärh -- et sõss olluva niä jäl jälede vihatsõ? ja `tük'nivä `karja Urv; `süüdi `mihklist jürini_kolm ja jürist `mihklini_neli `kõrda päävän Rõu; Ku pääle `mihkle viij iloset `ilmo pidä, sõss tuu om jo armu aost Röp

2. millegi peale hakkaja, meister või maias `verkudes ta (hüljes) on küll `mihkel -- `temmab `vergud puruks ja kalad `välja Jõe; `Teiste `piale kielt `peksama on `mihkel küll, a ku `tüöle `tarvis, siis pole miest `ollagi IisR; ta on `mihkel mie `piale VJg; Külas talude juures on ta mihkel küll see varblane, aga lepiku vai metsa ligi maja juure ei julge minna, seal kardab Trm

3. (parmust) Kui sui `mihklid `lindvad ja valusti ammustavad, siis tuleb `vihma Emm

mihkli|kuu september `mihklikuu on sügise -- `selles kuus piab jo `kartuli noppima Lüg; `mihkli kuus oo `mihkli laadad Khk; Mihklikuus oli veel suiviljade õsumine käsis Kaa; `mihklikuus -- soavad väljatõd änamast `otsa Põi; mo sünnipäe_o sügisi, `mihkli kuus Tõs; `mihklikuu lõpust -- akkas kaks süömavahet JõeK

mihklipäev rahvakalendri tähtpäev, 29. september (põhisõna sag lühenenud) `mihkli `päiväks tabeti `lamba -- igä `oinal oli oma `mihklipäev Kuu; sügise sai `ninda `kaua `karjas `käia, kui päält `mihkli `päivä külm tuli; `mihkli `päiväst tappetasse päss, tehässe õlut ja pühitsetasse Lüg; `mihklipäiv õli `jällä küläs `tähtis päiv, siis õli -- `karja `poisilgi pühä; Iga `mihklibe -- `möldrid tegivad `aasta `liiku `neile, kes `aasta `ümbär `veskil `käisivad Jõh; `mihkeli `päivä `aegu tulovad `külmäd ja rajod Vai; `Mihklipäe `lasti `suilised `lahti Jäm; sügisine püiaeg, see on nda `mihklibe `ümbär Khk; `Mihklibeks olid `tuhlid `kistud Kaa; `Mihklipäe `näitas, mis sui kasvatas Põi; `mihklibest akati `ketrama Muh; Kaapsas kasub mihklibe ööse viltse lõnga katki Emm; `tantsisime ja `mängisime ja, sedasi `võtsime siis seda `mehklibäd `vastu Rid; seetse nädälid `enni `mehklipäevä oo `seemne tego; kihulane oli laulun: sääsk sitt sügisini, mena mees `mihklibäni Mar; Juripää annab lammas kuue, `mihklipää kasuka Han; `meitel põle `pauku egä palukest [leiba] mineväst `mihklibäst soadik Tõs; Mõnes

talus `olli nii, et tüdrik tegi sügisi `mihklepäevast mardipäevani oma tüüid Hää; `mihklepäevaks olid kõik `tehtud, rehed olid peksetud ja -- linad olid lõugatud Nis; `mihklepäevaks pidi kohe `saama lammas tapetud, muidu uút viis `lammas ära Kei; `mihklepäevaks -- `tapsid `lammas ära, tegid õlut, siis sõid ja jõid, `teenijad olid ka TÜR; `mihkclipäeval sai karjane siis `lahti Kad; `mihkclipäeval vedeti õenass `ümber kivi, et lumi ruttu maha `tulla ja `putru kiädeti Kod; kõik õli `mihkli päevast lõpetet, pideti püha Pal; jüripäeval paneb püha jüri `untidelle `päitsed pähe ja `mihklepäeval võtab peast ää Plt; `mihklepäevast kuus [nädalat] `marti, mardist kuus `jõulu KJn; `mihklebä `üüße aab kaal` villatse lõnga katik, ninda pal`lu kasuved Hls; `mihklepäevast pannass undi suu `kinni, ta j saa ääp `lambit murda Krk; kui `mihklepäevasse puulehe maha om lännu, siss om kah maarjapäevasse lumi lännu Hel; meil võtit jaanipävän riha `säl`gä, iki vikat ja riha, vikat ja riha seenigu `mihklepäeväni Ran; `mihkclipäeväss om `kartoli ärä `võetu, `kuhja ja `kel`drede `pantu Nõo; `varsti om kaits nädalit `mihkclipäeväst ärä, aga puu om viij enämbide lehen Ote; `mihkli päeval lõpõss `oina vaiv Plv; `mihtlipävä käve_sañdi?, `añti `lamba`jalgu ja saiamunakõisi Vas; lämmä suvõga maasikõ? `häitsese? `mihklepäeväne? Röp **Vrd** migelipäev

mihuke mihu|ke Mar/miho-/ Lih Aud TÜR Pee VJg Lai Pil, g -kse Jäm Kaa Muh Tor Saa Sim Kod KJn Vil, -kese Juu; mehu|ke Lih Pär, g -kese Muh Han PJg Tor, -kese Kse; mehoke Rid Aud PJg, -ne Plt; mühu|ke Pöi, g -kese Kaa VII; `miu|ke Mär Aud Vän Pil KJn, g -kese Kaa Kse Tor; miu|ke Pöi, g -kese Jäm(me-) Koe Plt(-kese) SJn; `meu|ke Tõs, g -kese Kär Han Aud Hää, -kese Kse; `meo|ke Mar Aud Hää, `mei|ke Kaa, g -kese; `mio|kõ g -ksõ Khn; pl meoksed Mih Aud missugune Meuksel perel on siin külas keikse rohkem maad Jäm; `meukse lasna ma pia `viima Kär; Mühuke see ilm täna oo; Mihukste `püüstega te sihukse kala käde `saite; `Meikest kinnast sa niid kojud Kaa; Voadake mihuke taevas päeva looja pealt on Pöi; mihukse ma võta Muh; eks igä mees näe, mihoke tä oo Mar; ega ma tea, `miuke kuhi seest veis `olla Mär; Oi, mehuke suur koormas Han; nagu `sortivad meukst näd `tahtvad ja meukst ei taha Tõs; `Miokõ inime_ss paramad taha_mtõ Khn; katsu meoksed käe seilad oo; kis `meokest tööd tegi -- sellele `añti siis `jõudu koa Aud; mehukse obuse sa `ostsid Tor; mihukse riha sa võtad Saa; mihuke inime se oli, kes teil käis Juu; miukse naise ta koa sai Koe; võta mihukess tahad Kod; ma võin `teile näedata kõik, sis `nääte kohe, `miuke ta tegelikult on Pil; nad `tuütsid, miuke lubja paas on SJn **Vrd** mihake, mihike, mihune, möhuke

mihulane mihula|ne g -se Jäm Ans Khk Pha Pöi kihulane mihulased, nee on piisigeised, `karvade `sisse pugevad Jäm; täna `õhta mihulased kihuvad, toppivad kallale Khk; mihulased on vihasemad kut sääsed Pha; mihulasi nii pailu, õhtati_p soa mihulaste eest rahu Pöi **Vrd** mihuline, muhulane

mihuline mihuli|ne Kär, mihule|ne Ans Khk, g -se = mihulane mihulene `õige pisike Khk; mihulised on keige pisemad Kär

mihune mihune missugune – Rei **Vrd** mihuke, möhune

mii- → mee-

mii¹ mii Lüg Jõh Vai Khk Iis, mi Jõh Khk Hls Krk, mee Khk, me Rei mis Sie raud, `miiga saab `kriipsu `palgile `tõmbada, sie on vara; `Sieme siis `tuulati, miist `tehti siis `jõuludel `puhta `leiba; Laseta last `ninda `karjuda, no mi luam senest seda `muadi saab; Mii sa `uudad üäd kui `päiväd `müädä külä Jõh; mii sest `viimaks tuleb, seda_p tæ; `tehka mi tahab; tæ_p mee nad siis tegema akkavad, kui ein `valmis on Khk; Need (näed) sa, me ma voi Rei; mii pagan sial tievad Iis; Mi ninda pailu rahmelted Hls

mii² → miuu

miider `miider g `miidri VNg Jäm PJg VJg, `miidre Mär Tor Hää Ris Hag Juu Koe, `miitri Kuu; *miider g miideri* Hel Krl Har, `miidre Phl; *meed|er g -ri* Rei; `meeter g `meetre Saa(-ii-) KJn

1. värvel `miidriga püksid `seisid änam ülal Jäm; `kahti `miidrega seelikuid Mär; *paksud villased kördid, keś_si neid `jõudis muđu üleval kanda - - `meeter `oidis üleval; `meeter on `seante lai paal, visspiinnid on sees* Saa; *siiliku `miider jäänd nõnna laiaks* Juu; `miidriga *kuub* VJg; *miider om proñdsi pääl* Krl

2. pihik `miidrega kõrt *keis kaenla auguni* Tor

miigi `miigi Khk, g `miigagi Jõh; *saav `miistki* Lüg, *seestü `miistkina* Har *mingi, miski mina küll ei pane sedä `miistki* Lüg; *Ma ei saa `miigagiga `kinni `oidada; Ta `õmmete `miistki `asjast ei `täidi, `mutku `karjub `lõuad `lialali* Jõh; `miigi `nõuga [sai] *selle asjaga `korda* Khk; *mul ei olõ `miistkina `puuduss, ennedä ikäv om; taal ei olõ konagina hää, ta `miistkina ei_saa täüs* Har

miigi|sugune *mingisugune (mõlemad osised võivad käänduda) seisu mees muidu, pole tööd `miigid sugust; vahib kääd vaheliti, p_tee `miigid sugust* Khk

miigu → *miiu*

miiks *miiks g miikso võhumõök need miiksod kasovad suured nagu `vemblad* Mar

miil¹ *miil g miili* *hajusalt* Sa, Emm Rei Mar Mär Kir Kse Aud Tor Ris Rap Juu Koe VJg Kod KJn Krk Rõu, `miili Kuu Jõh; *miili-* Phl Rid Nis Jür Trm Plt Nõo Urv *seade söe valmistamiseks; sõepõletus Tegi `metsas `miili* Jõh; *akame `miili põletama* Jäm; *kui `miili `tehti, siis kaeveti maa sisse auk ning `pandi puid täis - - `turblitega pääält `kinni [ja] tuli `pandi `otsa* Kär; *mehed akkavad `miili tegema* Rei; *need puud saab miiliks põletud* Mär; *miilist saab `süssa* Tor; *kuulta on õllud, et `mõisan `tehti suured miilid, kõhe obesegä `tuydi puid* Kod; *tuli palass ku miil ahjun* Krk

miil² *miil g miili* Muh Kse Han/n -l/ Var *piklik kartuli- vms kuhi täna paneme `tuhlid `miili. toa taga oo `tuhli miilid; kui palju looma `naerid `olli, siis `tehti nendele koa miil* Muh; *kardulid pannatse `miili* Han; *kardula miilid või vallid - - kus kardulad talve olid `pandud; peedi miilid* Var

miilama `miilama VJg Ksi Urv, da-inf *miilata* Kod Nõo, `miilada Kuu Jõh Vai Jür; `miilame, da-inf *miila|te* Hls(-lä-), -de Krk; (ta) *Miilap* Trv

1. *heledalt põlema, leegitsema tuli `oige `miilas* Vai; *ahi küdeb nagu `miilab, `kangess küdeb* Kod; *tuli `miilab, annab valusa tule* Ksi; *Tuli - - `miiläb õige [ahju] suust `vällä* Hls; *tetti tuli rehe`ahju, siss üteldi: nüid `miilab nigu lubiahi* Nõo; *tuli palass kui `miilass* Urv
Vrd *miilgama*

2. *hõõguma ei pole, `miilab `muidu; puud `miilavad `miili `auguss* Kuu; *Süed `miilasid kaua `aega* Jür

Vrd *miilima*

miilamiste *miilates `miilamiste poleb* Kuu

miildüm(m)ä → *meeldima*

miilgama `miilgama, da-inf *miilata* Plt KJn *hoogsalt põlema ahi `miilgab küdeda kõvašti* Plt **Vrd** *miilama*

miili|ahi = *miiliauk miili `ahjus saab sepa `süssa `tehtud* Tor; *Roela mõisas õli miiliahi kõhe paja ees* Trm; *miili ahu?*, *kon ütsi palutõdi* Urv -**auk** süvend süte põletamiseks *meitel siit miiliaugu `künkude pēelt keib läbi tee* Khk; *mool oli ikka pisike kipp - - miiliaugu kipp, sellega, missega ma_sis seda `kastasi* (miiliaugu kustutamisest) Mus; *miili `aukus põletase*

*puid `ummuse all Tor; kuevad jämedad pakud pannasse miili `auku - - mulla all pikkamisi põles, said iad süed Nis; miili augud `tehti mua `sesse, peält `maeti `kinni, seält `suadi `süssa Juu; egäl talul õli õma miiliauk, süded `seisid siden, kuñni `õtsa saed; kos vesi tuli, `sinnä ei sua tehä miili `auku Kod Vrd miili|ahi, -haud -**haud** = miiliauk ahi `miilab nigu suur miiliaud Nõo*

miilima `miilima Jäm Emm Rei LäLo(`miil|ma, -mä Mar) Mär Kse PJg Tor Ris Kei Juu Kos JMd Koe Trm, `miil`mä Kod, (ta) miilib

1. aeglaselt (ummuksis) põlema (ka põletama); hõõguma Tuli `miilis `vaikselt pliida all Jäm; üks ouk, `sinna `panta erred `sisse, `lööda päälđ miili puruga `kinni, tuli `õtsa ja peab `miilima Emm; kännud pannakse ja puud maa `sisse põlema, siis see miilib `kinniselt LNg; kui `neoksed vettind puud oo, siis `öötass et `miilvad aga `peale, ei taha põleđa Mar; muđu miilib sii all, siit ei tule `miskit `soojust Mär; tuli miilib või `õõgub `künka sees, kui mets on põlema läind PJg; Ma olen ise kütist küll teind - - vintsud `pañdi unikusse, risudega segamini, siis `miilis Kei; üheksasaja esimestel `oastatel - - nägin, kudas `mõisas sepašüsi miiliti Kos

2. hoogsalt põlema, lõõmama kui kuivad puud `ahjus, eks siis ahi ike miili JMd; ahi miilib, kõvass küdeb Kod || kõvasti kütma mis sa sest ahjust miilid; `miilis ahju tuliseks Koe

Vrd miilama

miilimaali miilimaali = miilimaalikas miilimaali, läheb lodides vett kaudu Muh Vrd millimall(i)

miilimaalikas miili|maalikas, -malikas millimallikas miilimaalikad_o `lötsis nagu pilve natukesed Muh Vrd miilimaali, millimaalikas

miiline miili|ne g -dse teise aasta leerilaps miilidse[?], puul' `aiga är olnu[?], puul' viil' olemada[?]; noid nii iks sõimati miilidse[?] ja poolõ[?] haki[?]. es olõ `tütriku[?], es olõ[?] latsõ[?] ka inämp Kan

miili|šüsi miilipõletamisel saadud söed sepad tegid miili šüsi omale; [ahjusöed] pole nii kenad kut miili sööd Kär; ravva kokko `kiitmisess õlema miilisüsi parem, võtab ravva `rohkem sulass; miilisüšä sae tehä lepä ehk kase puuss Kod

miilitama miilitama JMd, -ämä Kod

1. šüsi põletama süte põletamine, siij õli miilitamine; vanass miiliteti süšä aagun; võtid süded miiliaaguss `väl`jä, puhassasid [augu] ärä ja miilitäsid `jälle Kod

2. kõvasti kütma küll seda rehe `ahju miilitati, aga see ei `aita, vili on ike tuores JMd; kui suad `natke süümmiss tehä, mes miilitäd; `kal`lid puud, kos sa egä päev miilitäd Kod

miilits miili|ts Kam Ote, g -tsa Khk VII Pöi Muh Mar Mär Tõs Tor Hää Saa Juu Kos Jür JMd VJg Trm Plt KJn Trv Puh, -tse Rei Tõs Ris Hls Krk Nõo Rõu Plv, -tsä Nõo Röp, -dse Har, -dsä Rõu Vas, -dsõ Krl; `miilits g -a Lüg IisR Vai, -ä Kuu; n, g `miilitsa VNg; mili|ts g -dsä Se; mil'ts g `mil'tsa Se uus korralvur `enne õlid `sanda-rmid ja `urätnikud, `miilitsasi ei õld Lüg; Esiti oli egas `valdas miilits, nüid käib vahest linnast Pöi; miilitsat sii küläs ei ole, miilits oo vallamaea `juures Mar; miilits tegi `protogoo-li ja kõik jah Tõs; kus `vargad oo, sinna miilitsad lähvad Tor; `enne oli `varguse `õtsijad - - `sandrid - - käisid nagu nüüd miilits käib VJg; mea sedä mede vastast miilitsat ei tunnegi Trv; mia ole `latsi kallistanu ja kasvatanu, nüid teie teede `vargass, `lähte miilist `tuuma; temä sätte viina`aamisega `sisse, miilits käis läbi `õisman Nõo; ommuku `tuudi kaits miilist Kam; miilitsil ol'l veripeni üten ja säält `saadu siss tuu kraam` jälle kätte (vargusest) Ote; [kurjategijjat] `veeti miilitsidega ku terä kotti; kae_šõss tul`li_miilidsä_tuud last `õisma Rõu; [mindi] `mil'tsahe üless `andma Se

miilustama *miilustama* Kse Juu Jür HJn JõeK Koe ViK Ksi KJn, `miilustama R(-mma VNg Vai)

1. mehkeldama, lipitsema; kurameerima; himustama *mis sa sest tüdrukust`miilustad Jõe;`Nuorik`miilustab nigu kaás mehe`ümber; Kus`miilustas`ämmaga, puges kas vai nahast`väl`ja IisR; nii miilustavad kahekeésti Juu; Juba miilustas`jälle uue poisiga Jür; mis ta piaks siin muosipurgi`ümber miilustama VMr; pailud miilustavad seda tüdrukud VJg*

2. toitu valima *mis sa miilustad, söö söögiaeg kõht täis KJn*

miin¹ *miin g miini Khk Kaa Juu Plt Krk,`miini hajusalt R lõhkelaeng kui sie esimene maa`ilmasoda oli, siis oli juo`miinisi siin meress ja Kuu; vanemb poig sai`miiniga mere`ääres`surma VNg; söa aeg`lasti`laevu`põhja küll va`miinidega Khk;`miinisi`olla vägå paelu`merdes, ei tohi merel`sõita Juu || piltl Ratta ostuga Seiü läks küll`miini (sai petta) Kaa; arvate muud ku, et ta mõne miini`otsa kukkus (suguhaigeks jäämisest) Krk*

miin² → jasmiin

miine *miine g`miidse missugune Ma^o ei`tiiä^o,`miidse_nuu^o (savikruusid)`ol`li^o Har*

miini|kollane *Moness`miiniss old`miini`kollast, sedä`aetud`jälle taga kui üäd`prüssäkä`rohtu Kuu; Miini kollane - - killega tõmmeda`kriipsusi seina ja ahju`pääle lutigate,`kilkide ja prossagate`vasta Rei; Miini kollane võtab kõik kansikad (prussakad) maha Mar*

miinitama *miinitama Plt,`-ämä Har Se mineerima [vaenlane] oli miinitand kõik selle maa ära Plt; liivak ol`l sääil`väega ar`miinitet Se*

miir → mirr

miis → miiu

miisaljuur → miisujuur

miisk *miisk g miisa niisk noo omma^o esädse kala, kel miisk om;`miiska ka süüäss külh, a_mari om õks magusamb ku miisk Har*

miiskanõ *miiskanõ g miisadsõ niisaga ma sai üte miisadsõ kala Har*

miisu¹ *miisu Jäm Rei Mär Kse Tõs Ris Hag Juu Kod/-s-/ Hls Rõu Plv, miissu Iis,`miisu VNg IisR Vai kiisu`miisu`nurrib`ahju taga IisR;`kissasi moned`kutsud`kiisa ja`miisu Vai; miisu, miisu, mine nüid`väl`la, kõht oo täis sool Mär; nää, miisu tab`tuppa Juu; anna miissule`leiba Iis; miisu, õle vagasess Kod*

miisu² *miisu Kaa Pha Põi kratt miisu tule, ora olnd`järges Kaa; vii miisule puppu (putru) Pha Vrd miitsu²*

miisu|juur *miisu- Muh Hi(miiso- Emm) Mar(miiso-) Kse Han Kad,`miisu- VNg, misu- Krl, miisa- Ris Nis Kei, niisu- Tor Ris KJn, nisu- Ris Trv, niisi- Sim Trm,`niisa- Kuu (arstim) parisnikud`andavad tükkimies obusele`niisujuurt, sie tieb`uimasest VNg; miisu`juuri tuuasse`aptegist, neid andasse sigadele, kui sead`kipris oo Muh; miiso juurd saab arja`meeste keest, senega ohatledi sega Emm; Kui sedasi rünna all`aige oli, siis`kästi ikka miisu juurd vetta Rei; miisu juur oo`nõidumese rohe; miisu juur aeseb kui reo Kse; niisu juur ajab aevastama Tor; va arjuskid müisid miisa juurt,`valge juurikas - - sia`põrssale`anti, kui pasandama akkas Nis; niisjuur oli jäme juurikas kohe, nii jäme nagu pudelikoõk - -`aiguse ja kuñsi vasta`anti`sisse Sim; niisa juurt võtivate naise arjukide käest ja annive rohus elajile Pst Vrd miisujuurikas*

miisu|juurikas *miisu- Kse Tõs, niisu- Tõs = miisujuur miisu juurikast`toodi [aptegist] sea`põrstele Kse; niisujurikad oo`arsti rohod; niisujuriki`anti`lehmele ja sigadele Tõs*

miisutama *miisutama Kse Juu KJn Rõu/-mma/, miissu- Iis, miiso- Ris kassi kutsuma miisotab`kaási Ris; miisuta, küll ta sis tuleb Juu*

miitrama `miitrama hiilima `Metsävaht `miitras `puude vahelt, tahi `miitrada Lüg
miitsima `miitsima, (ma) miitsi lutsima Laps miitsib lutist; Pörsas miitsib läbi ammaste
Rei

miitsu¹ miitsu Tõs Hag, `miitsu VNg, miidsu Puh kass `kassi kutsutse koa vahest miitsu
Tõs

miitsu² miitsu Jäm Mus Pha VII kratt miitsule pippi pupu `körva (piima pudru kõrvale) ka
Jäm; miitsu, kraít - - egade `kanti [kutsuti] Mus **Vrd** miisu²

miitsuma `miitsuma, (ta) miitsub rinda imema Juba suur poiss, aga miitsub ikka veel Emm
miitvidi `miitvidi kissell Keeda `miitvidid Khk

miuu n, g miuu Mus Emm Mär Nis Kei Kad Iis, `miuu Kuu Lüg, mii Var Khn Saa Lai Hls
Krk Kan, miigu Khk Pöi Kan, meu Jäm; miuus Jäm Khk Han, g -e Rei; `miius Kuu, g -e
Lüg(`miuss); miis Mih, g miisi Plt; miuu- Kaa Pöi Kaa Juu Trm, miuuse- Phl, niuu- Kod

1. miunurgik `Mieda `miiuga, kui `viltu sie serv on Kuu; `Miiu - - kui tahid `nurka `mõõta,
sai igalt `kandilt Lüg; miius, kui `akna `oukusi tegevad, siis tarvilik `tarberiist Rei; Plangulõ
tehakse `numbrid `piäle, sjõnna pannaksõ mii `piäle Khn; miuu uarud annavad nurga juurest
`liikuma, nõnna võib miuuga `mõeta igasust `nurka Kad; `vankre kõdare pannas mii `järke
sinna `sisse Hls; `miige mõõdets `siantsit `nurke, mis mitte `vinklin ei oole Krk

2. teat nurk, kalle Sie serv on `liiga vähä `miiusse `vestetüd Kuu; Peab olema natuse
miiuuses Jäm; taris `miigu `saeda Pöi; Laeva kuär piäb miis olõma Khn; `akna ja ukse lengid
tehasse miis Lai; täisnurk on `vinkel, `väiksem on miis Plt

miius(s) → miuu

miuu|vinkel miunurgik Mies `mõõtas `miuu`vinkliga, õli puusepp Lüg; miuu `vinkliga
katsutase, onts asi `õige, kui seandust `nurka taris `mõeta on Khk; mei `poistel on ka sii
miuuse`vinkel Phl; miuu `vinkel, üks ots liigub, teine on `kinni Nis; miuu`vinkel on `lahtine,
seda võid igade pidi `panna Juu; Miuuvinkli lehel on soon sees, see annab mitmed moodi
seada Trm; `surnukerso õtsad lõegatasse niuu `vinkligä Kod

mikass|perän mikass|perän, mikkas- mispärast mikkasperän sul rapatusõ tulõva Lei
Vrd mikspärast

mikeke mikeke miski mikeke `nõuge es saa jagu tast Hls

mikes mikes miks mikes sa teid sedä `viisi Hls

mikk mikk g miku (merelind) mikk oo väiksem kui kaeakas, mikk, mikk, mikk teeb Var

miks miks hajusalt R, SaLä Kaa Pöi Muh Rei Phl Mar Mär Kse Tõs Khn Tor Rap Juu
hajusalt Jä, Kad Iis Pal KJn, meks LNg Mar Ris Trm Kod MMg

1. küsiv-siduv sõna **a.** otseses küsimuses miks sa ei tule jo VNg; Miks sa nutad Kaa;
`kutser jään `seisma ja küsin: miks mees puu `otsas oo Muh; miks sa nii kurb oled Rei; miks
sa ei pane soodat `sesse Mar; miks sa löid seda `looma Tor; miks ja miks, sellepärest et koera
nimi on Riks Juu; miks sa nii kuri oled JMd; miks sa `sinna_i läind Iis **Vrd** mikes **b.** alustab
kõrvallauset ket seda tæeb, miks laps karjub Khk; miks neid (püüniseid) `õösse, miks neid es
`jääta merese, mina seda ei tæe Mus; seda ma ise ei mäleta sugugi, miks ma siis `karjuma
akkasin JIn

2. esineb sisult küsimuseta lausetes, väljendades etteheidet, mööndust, võimalikkust,
olukorra ebamäärasust vms [maarohtusid] `korjati küll, aga nüüd enamb mei ei `korja, ei tea
miks VNg; miks ei õle, õlen küll [põdraliha maitsnud] Lüg; ooh, miks neid es jää (sõrvelasi
Saksamaale) Ans; meks sa muedo lubad; oi `aega, meks tääl polnd `raske Mar; miks ei saa,
saab küll Mär; Miks lubataga `üese `ulku Khn; miks ei `söödud, kis `tahtis [see sõi rõõska

piima] Rap; *miks ma seda ei tia, isane lammas on oinas jo* Kad; *vanass kualin pekseti, et meks lugeda ei mõessa* Kod; *miks ta j võind tiha, kui ta `niskene oli* Pal; *no miks sa ennem ei tulnd; miks poiss põle `ütlend, et on lõegand rihmad `katki* KJn

3. *sest siält üksess vingob `kisko tuult läbi, meks aken [on] `lašti; mette üks linnuke ei laala, meks nii vilu one* Kod

mikski(d) `mikski panema Muh Mär Vig, `mikskid Khk miskiks pidama ma_s pane seda `mikskid mette Khk; *ei pane teist `mikski* Mär

miks|pärast mispära^st mikspära^st on nied vanad maja `palgid nii kõvad - - aga nüüd on mõni `aasta ja mädänd Jõh; *aga mikspära^st ee-`pookstav `puudub* Mär; *mina ei tia, mikspära^st seda maja `seinasid männist tehakse* KuuK; *mikspära^st sa siis sedasi selle koore ära võtad pialt* Plt **Vrd** mikassperän

mikul mikul, -l Vas Se Lut nigulapäev Mikul' tulõ ruaga Se; *mikul' um `ütsädäl maiel, pühitäss tuud, et pühä Mikul' annu[?] hüvvä keväjat, lämmind; tal'vinõ mikul', sõedöldass `turgu, jumalat `pallõma, keä `ostma, kea `müümä* Lut

mikäkille mikäkille naerukil – Kod

mil mil Kuu VNg Lüg Pöi Muh Hää Ris Nis JJn Trv Krk Nõo, mel Puh Nõo

1. *millal on aig, mil `võrguga kala saab ja rüsäga ja `nuodaga* Lüg; *kell `näitab, mil ta (päike) tõuseb* Nis

2. *mis seda mul ei ole `mieles küll, mil `aastal se oli* VNg; *ei tea, mil aal kojo tulavad Muh; mil ajal siis vihad tehakse* Ris; *põle neid [laule] mil ajal enam lauld* JJn; *mil `aastel sa `sündin olet* Krk; *mia joht ei tiia, mel kelläajal - - `lehmi nüssetäss* Puh

mildine `mildi|ne Kuu VNg Lüg Vai, `milde|ne Sim, g -se milline `Näüdü `mulle siis ka oma `pruuti, `mildine see on Kuu; *nää `mildine nattane su nenä on* Lüg; *`mildist tahad, votta alumist voi `päälmist; `mildisi jaho siä toid* Vai; *`mildese mehe obune sie siss on* Sim **Vrd** miltine

mildine^a a < milt ku peenike jahu, siss saa mildine Trv

milgi `milgi VNg Ann Pai Nõo Röp, `milgil Trv Krk mingil ei tule `milgi `kombel `miele VNg; *ma põld mustikeid `milgi aal `katsuda saand* Ann; *`milgil viisil es saa tedä ütten tuvva* Trv; *tuu ei kannu_`milgi moodol `vällä, et `mõrdoga `tinte püüdü[?]* Röp

milgi^a marraskile nahk lähäb `milgi Ris

***milgutama** (ta) milgut pilgutama milgut `šil'mi Lei

mili|kivi milikivi neljas sõrm – Muh

milimali → millimall(i)

milimalikas → millimallikas

milimaling → millimalling(as)

miljon `miljon VNg Lüg Vai Jäm Pöi Muh Rei Tõs Hää JMd Tür, `mil'jon VII Kul Mär Kse Tor Hää Ris Juu Trm Hls Puh San, `miljun Kuu Khk Kär Krl, `mil'jun Khk Kos Koe, mil'jun Kod, mil'lon Mar, g -i; `mil'jo|ń VJg Plt KJn Rõu Plv, miliu(u)|ń Vas, g -ni; `mil'juun g -juni Trv; `mil'juun Krk, miili|juun Har, g -jooi; p `mil'juun-ni Se

1. *tuhad tuhandet ku tuhandess lähäb `müüdü, siis mil'jun tuleb* Kod; *mitu `mil'joni ta koju (kuju, ausammas) maśs* Puh; *meil Eestimaal üle miilijooni inemiisi pal'lu ei olõki* Har; *kes Vinnemaal noid `mil'jone jõud är[?] lukõ[?]* Plv || pilti tohutu hulk võib `õlla mõne `miljoni `kiskusin `pilpaid Lüg

2. (rahast, varandusest) *Kui `võidaks `miljoni, siis `õstaks suss`kehjad* Lüg; *mõnel mütu `mil'joni `pankas* VII; *loosivad `miljonisi `väl'la* Mär; *mõnel on raha `miljonide `viisi* Ris;

oli - - mitu `mil'juni kaasaraaha soand Kos; `miljonite pärast `läkski ta ukka JMd; oleks neid `mil'junid kääs olema Koe; kis seda `mil'joni näind on Plt

miljong miljo-ng (teat tants) siis oli viel krakulja-kk ja miljo-ng Jõe

miljonär miljonär VNg/`mil-/ Rid/-ar/ Tõs JMd, mil'jonär Kod Plt, miljonäär Jäm Muh Häa Ris Iis, mil'jonäär Trm Rõu Plv, `miljonää-r Lüg, mil'lonär Mar, miljunär VII/-l-/ VJg, mil'junäär Muh/-l-/ Kse Tor, `miljunäär Kuu VNg, mil'lunär Koe, millunäär Rid, g -i; mil'jo|näa-r Mär, mil'jo|näa-r Vas, mil'ju|näa-r Khk, mil'ju|näa-r Khk Kad, mil'ju|näa-r Har, millu|näa-r Krk, mil'lu|näa-r KJn, g -nääri; milunää-r, minnunäär Trv varakas isik `miljunäär kui ära sureb, siis laseb poletada VNg; kellel seda raha nii pailu on, et ta miljunää-r on Khk; see oo ühna miljunääriks saan Muh; `arvad mo miljonari olavad Rid; miljonär, jo se suur rahamees ikke oo Tõs; mõesa ärrad `ol'lid suured mil'junäärid Tor; mis viga mil'lunäril elada Koe; [pastor] lugend siis maha_t meie kehelkoõnda tuli `mil'junää-ride mil'junää-r, `Vohnja `mõisa üks sur krahv Kad; inimene nõnna rikas, et mil'jonär Kod; üks mees sai mil'lunääris KJn; mitu `mil'jooi `võiten kaardi `mähgimisege, nüid om millunäär Krk; sai loosiga mil'liooni, no_ `kutsuva rahvass tedä mil'junäär Har

milla milla Rei Mär Kir Mih hajusalt K, ILõ Lai, `milla R(`millä Lüg) millal mitte ei `märkandki, `milla paat `ringi `kieras Jõe; nisukest `noiduse `asja oli `ühte `puhku, `milla `lehma piim kokku läks, `milla lehm märg oli `ommiku VNg; piab `pitka viha minu `pääle, `milla juo `läksimä kahekeste `taplemaie Lüg; nüid lähäd `milla lähäd `arstile, `millaski ei saa Jõh; no ken sedä `jaksa `uodella, `milla sie mägi tasasest saab, `maaga tasa Vai; Milla sa kodu tuled Rei; ei ma tea, milla neid (rosinaid) tarvitama akati Mär; milla vanal lüpsikul see ropp ees oo Mih; milla tal seda `aega on HMd; üheko-rraga, ei soand aru milla, rahakoit oli läind Jür; milla kuu `luodakse Amb; saab näha, milla se `puegadega kana munele akkab Ann; milla meil jalas kedagi oli, `pal'la jalu alati Koe; `mõtle milla `ilmas siin viimati puid maha `võeti VMr; `tähtede järele ikke need vanad inimest vaadand, milla tuleb ommiku ja milla `jälle `õhta VJg; milla sul kärts kärnän, milla mua iätet Kod; suured väl'läd, milla sa `lõikad ära Pal; ma_j tia - - milla se `surnuaa `jutlus on nüid Plt; milla sina siis akkad `eina tegema Pil

millagi millagi Jä ViK ILõ Lai Pil, `millagi hajusalt R

1. millagi a. mingil ajal `millagi ta käis siin Jõe; `sinne on `maetu `millagi inimesi, `sinne `kruusi`auku VNg b. mitte kunagi ei ole `päivä `paistet `millagi Kuu; `teine paat sai iga `ommiku kala, aga `teine ei saand `millagi Hlj; ole vaid `püsti `jalgul, ei saa `puhka `millagi VNg; ei saa lüpsitud millagi Amb; jalgrataski oli ime asi, autud põld millagi näha Ann; ega sial [rehe] tuas old külm millagi, aga suits `tüütas ää VMr; al'lika kiedu kohast ei külmata millagi `kinni Kad; ei pühi millagi käsi `puhtass; `pal'ja `piägä ei lähnud millagi, vari ike piäb õlema naesel piäl Kod; eietab `peale, ei soa millagi `tehtud Pil

2. ammu, kaua aega põle `piegli all millagi käind (pole ammu peeglist vaadanud) JJn; se `valge kana põle millagi munend Ann

millaks `millaks millal lehm tuli `piimä. näib, `millaks tämä `jälle akkab `seltsi `õtsima Lüg

millal millal SaLä VII Põi Muh Rei Mär Kir Kse Häa Ris Kei Kos Tür I Plt KJn Trv, `millal VNg Lüg Vai mis ajal, kunas neil kadus `ühte `puhku, `millal `piiriduse pudeli, `millal `suhkur VNg; seppäl õli jo `mõisa kõhas `ühtä `puhku tüöd, `millal oost `rautada, `millal atru teritada, `millal `massinaid `praavitada Lüg; tæb jumal, millal sellest `asja saab Khk; ma_s kuulegid, millal ta teretas VII; Kalapojad `väetakse merest ää, äi tea, millal ta kasub Põi; võrgu laos `näitab, millal võrk kojotud oo Muh; olgu millal tahes Kir; vanas kallendres oli

kõik üleval, millal külvinädal`algas ja millal nad lõppesid Kos;`vaatas, et millal tulevad Iis; ei tää, millal ta sinna lääb Trv Vrd mil, milla, millaks, millas

millalgi *millalgi* Mus Aud Saa Rap HJn JõeK Pal Lai, `millalgi Jõe Kuu IisR Vai, *millalgi* Khk Kaa Muh

1. *mingil ajal`Suome laev oli`millalgi`sinne`kinni ajand ja siis sie kivi sai nime Kuu; millalgi eb jõva pühabä`tulla Khk; Kui te millalgi jälle`linna lähete, siis tulge`kautumannes`meitele ka Kaa*

2. *iialgi, mitte kunagi Nad pole millalgi il'laks jäänd Kaa;`sõukest`tormi põle mette millalgi oln Muh; ma ei ole millalgi änam siia poole saan Aud; suur süda ei sua millalgi täis JõeK; põle millalgi oln Pal*

Vrd millaski

3. *ammu, kaua aega mina põle koa nüid millalgi käind sial Rap*

Vrd millagi

millas *millas* Jäm Khk Rei hajusalt Lä, HMd Hag Juu Ann Tür Pai Plt Pil SJn, `millas Kuu VNg Lüg, *millas* Lih Mih San, *mellas* Käi LNg Mar Vig Ris, *mjõllas* Khn millal on `mielest ärä mend, oli vist sügüsül vai `millas Kuu; *Millas sa mind`vaatama tuled Jäm; jähi pemegs, äi tema saa aro, mellas öö ehk mellas pee on Käi; Millas`kriiskad`pääle`panta Rei; mellas me jõuame selle einämä üksi ää`töökidä Mar; millas ta`katki läks Mär; maaelma paak`lehti, mellas sa nad täis saad Vig; millas sedasi`jõutsid Lih; vaadati ika, millas esimest puulehed sui maha tulebad kueba pärast Mih; ei tiä, millas tä`riäkmä akkab Tõs; Kutsumõ abi`räimi`rapma, mjõllas meie ise suamõ Khn; Tule millas tahad Tor; millas sul aeg, kis`sulle`aega`ändis pidule`minna Hag; millas te rahvas eenäle lähvad Juu; millas sa`õhta ete koju läksid Tür; üks kõik, millas seda`vorsti teed Pil; no millas meil on olnud metsu, aga nüid on SJn; millas ma tulõ San || kunagi mina ei`ostand`millas`lehma, mei`kasvatasima ise VNg*

millaski *millaski* Khk Tõs Aud Trm Kod Lai Plt, `millaski hajusalt R, *millaskid* Ans millalgi
a. *mingil ajal Moned`arvasid`jälle, et ku`vastla`päivä`ehtul oda tuli tuba, siis`millaski`lähteb tuba kohe polema Kuu; Kui`aega saan, siis tulen`millaski IisR; kas sina oled ka millaskid loua`kirkus käind Ans* b. *iialgi, mitte kunagi lohe ega`añnerja`saaki - - sedä mitte`millaski ei`üöldud; Ega jalad`olled siis (merel käies)`palju kohe`millaski`kuivad Kuu; Ah sie sul`millaski`õigust`rægib IisR; nii`tiidus, et põle`aega millaski Khk; sellest tööst põles kedagi saan ka mette millaski kedagi Aud; ei õle millaski käind Trm; va laisk veenusk - - ei saa millaski`riidesse Plt*

mille *mille* VII VJg Ote VId(-l/- Se), `mille Vai, *melle* Hel Puh Nõo Kam San VLä miks *Nakass`ik`me, ei tiia melle Hel; melle ei (miks mitte) Puh; mille mul seda tuld vaja olli Ote; melle sa`aigõss jäi Krl; esi? um`süüdü, mille tiä nii`mõtlõmada`kõnõli Rõu; ei`tiä?, mille? mul`täambä süä nii`häll`kless Plv; mille sa minevä nädäli tulõ õs Vas;`tahtoss kaia, mille lehm müüg; mille sa olt tõbinõ Lut Vrd milless*

millerei → meierei

milless *milless* Võn Ote San VId(-l/- Räp Se), *melless* Puh Nõo Rõn San VLä miks *no melless ma aru ei saa, ma saa jo aru nigu suur inimene Puh; no ku rõebe maan om, melless ta`i süü (rebasest) Nõo; Milless sa teid sedä Võn; melless ta ei tulõ San; melless ma`j`taha?, ma võta`kõik`vasta, mis andass Krl; melless sa kerikudõ ei lähä? Har; milless ma`tuud ei mälehtä siss Plv; milless siss`eläjid`kablutada ai? Vas; latsõ`sal`li`ka`ai, õt milless ma`kõgõ`käse, a ma jäl`kärsi`ii Se; melless ti`mullõ is`näüdä? Lei Vrd mille*

millikas *millik|as g -a millimallikas siin`rannas ei ole`millikaid VNg*

millimaalikas *millimaalik|as* g -a Aud Pär millimallikas *millimaalikas* oo nagu sült mere peal. mede meres oo millimaalikasi vähä Pär **Vrd** miilimaalikas

millimali → millimall(i)

millimaling → millimalling(as)

millimall(i) *milli|mal'l* g -malli Kad; n, g *millimalli* Emm, `millimali, *milimali* Kuu; *mil'lmal'l*, pl *millimallid* Var millimallikas `millimali - - vahest panevad `vergud täüs ja rüsä perä täüs, et ei ole - - [angerjatel] `ruumi sise `mennägi Kuu; *millimallil on ing sees ka* Emm; *millimallid oo vee piäl, kui soe ja vaga ilm; mil'lmal'l kõegub vee piäl, aga käde ei soa võtta* Var **Vrd** miilimaali

millimallik → millimallikas

millimallikas *millimallik|as* Kse JõeK, *mil'limal'lik|as* Tor HMd Kei Ksi Rõu/-ss/, `millimallik|as, `mil'limal'lik|as Jõe Kuu(-gas) Hlj Lüg IisR, *millimallik|as* Jäm, *milimalik|as* Jõe, g -a; *millimalli|k* Rei, g -ka Trv meduus `millimalligas, sie uo üks `oite `pehmik; `mil'limal'likad - - neid tuleb `pal'ju vette, siis nied takkistavad `püidmist Kuu; `millimallikas lähäb `kõrdiks kohe Hlj; *millimallik, süldi `moodi* Rei; *millimallikas on `valge ja paks ning punane ruos `keskel, liigub vie peal* JõeK; *mil'li mal'likas on mere luum, mina ei ole teda näenud* Ksi **Vrd** miilimaalikas, millimaalikas, millimalling(as)

millimalling(as) *millimalling* Mus, `millimaling, *milimaling* g -a Kuu; `millimallingas Kuu millimallikas `millimaling on lima `muodi ja `mitme`värviline; `millimallingas on sügüse `puole suve kiluperede `hulgass, `justku ois; vahest pani `vergud kohe täüs sedä `millimallingast Kuu; *millimalling, sügavas vees ta lupsib* Mus

milline *milli|ne* Pöi KuuK Amb/-l'l-/ Koe VJg, `milli|ne Hlj, g -se; p *mil'list* Kad, `millist Kuu missugune `milline jutt see nüd on Hlj; *Milline see maja sihest on, seda ma küll äi tea* Pöi; `anti käsk, et lähed täna ehk millisel pääval mõisatükki `leikama KuuK; *mil'line sie sõna oli* Amb; *millist midagi mitte midagi* Moni on igävene `lõnnerüs, ei `viitsi tehä `millist midägi; *Egas tämä `tiie sis näist `tondi juttuist mitte `millist midägi; Ei old pada ega `pannile `millist midägi `panna* Kuu; *ei mina soa sellest mite mil'list midagi aru* Kad **Vrd** mildine¹

millmall → millimall(i)

millmallikas → millimallikas

milt *mil't* (sültjast, paksust vedelikust) *supp om äräde ütte keenu, `mil'ti `minnu; Linnassa oliva `seantse mil't* Trv

miltine `milti|ne, `milte|ne g -se milline `miltine `sorme siul on kippe; lähän `ovve `katsoma, `miltene `ilma tänä on Vai **Vrd** mildine¹

mimisemä *mimisemä* pinisema *tummid* (teat putukad) *one nüid, mes mimiseväd, nääd ei ammussa* Kod

mimm *mimm* g *mimm|i* Khk VII Hi Mar Mär Tõs Aud PJg Kei Juu/n -m/m/ Jür Amb Ann Kad, -e VJg, -u Han, `mimmi Kuu Jõh; n, g *mimmi* Jäm Rei Kse Ris JMd Kad, `mimmi VNg Lüg IisR Vai lastek piim *laps `tahtub `mimmi* Kuu; `Oata, *ema tuab `mimmi* Jõh; *laps karjub, tahab `mimmi* Khk; *rüüba `mimmi ka* Rei; *ma anna `soole `mimmi ja puðu* Mar; *lastele andetse `mimmi* Tõs; *sel alles mimmi ais `juures ja kõrvatagused sitased* (noorest inimesest) Juu; *see on jo küll magus mimmi* JMd; *laps tahab `mimmi* VJg

mimmi → mimm

mimine *mimmi|ne* g -se lastek piimane *lapsel suu mimine* Phl

mina¹ *mina* g *minu* R hajusalt S L, K I Trv Pst Hel T(g -o Vön) V(g -o), *münu* Pha Hi Ris; n *minä* Lüg LNg(*mäna*) Vig Var Kod Krl; *mena* Kär Emm Ris VIPõ, g *menu* LäLo Kul(g -o) Mih(g -o) Pär HMd JJn Vil, *moo* LNg Rid Mih; *mia*, *mea* g *miu* Vai/n *mie/* Vän Hää Saa Tür Pee VMr KLõ M T, *mio* Khn, *meo* KJn, *moo* Var; n *miä* Vai Saa Ran Nõo Krl; *ma* g *mu* hajusalt R, Krj Pha Muh Rei Rid Kul Lih Var hajusalt Pä, K I Trv Krk Hel T V(*ma*[?] g *mu*[?]), *mo(o)* Hlj S Lä Pälö Ha Ann; n *mä* Lüg Khn(g *mü*) Ran Nõo Röp Se; p *mind* Jõe Jõh eP(*mend*), *minu* R Kod Pal Äks Ksi Lai Trv Pst TLä(*mu* Puh) TMr, *minud*, *minut* Jõe Kuu Kod Hls Hel, *minuda* RId I, *minnu* Hel(*minnu*) hajusalt T(*minnu*; *minno* Vön), V(*minno*), *minn|u*, -o Vai, *miud*, *miut* M Nõo(*miu*), *mjõnd*, *mia* Khn, *mut* Krk, *muda* Kod, *mood* Rid pron ainsuse 1. isik *minut* `käidi ka `kosjas ikke vana `kombe järel Jõe; *kuor on viel paremb* `süia *minust* (minu arvates); *siis tiriti sie rätt muld puruks* Kuu; *nie* `kutsusivad *minuda* `kaasa VNg; *tä pidäs minu ikke sugulasest ja käis siin minul* (minu pool) Lüg; *minnu niguta*, *ei tiie, ken miu taga* `rääki Vai; *ta_s tee* `moole *midagid* Jäm; *nad* `üidasid *mind* ka `seltsi Khk; *mena ep taha* `süia `saaja *mette* Kär; *see odrarehe töö oli moo eest* `irmus Pha; *käis sügise mind* (mul) *abis* VII; *põle muul* `aega *ta last oeda* Muh; *se mure jähi küll münust maha* Emm; *ilma münuta oleks sind kohe läbi pekset* Käi; *ta elas mere pool mind* Rei; *mäna põle kuulnd* LNg; *menu pärast kasvata kassi* `karja *kui tahad* Mar; *mool oo see* `meelis küll Kul; *kõik olid platsis juba, varasemad mind* Mär; *mea* `oska `rääki Var; *uni rammastas mu naa* ää Tõs; *mia lubati üheks nädälik* `minnä; *Sia usu* `miossõ *mitte natukõst*; *Anna mulõ mõni* `värske *räim*; *Mjõnd sie asi ei uuvita* Khn; [uss] *ei puutun* `muuse Aud; *moo pia köib* `ümmer Pär; *miust kõege vanem õde* `olli *seal tüdrekuks* Hää; *miä* `mõli, *et küll sii läks ruttu* Saa; *müinol oli kolm* `lehma Ris; *mol olid teist* `moodi *telled* Nis; *mina olin ikka vägev sirbiga* `leikama Hag; *mina seda küll koguniste kuuld ei ole, muust on ta nii* `kuulmata Juu; *üks õde oli moost noorem* Jür; *mina teen ikka mis minu tüö on* HJn; *enne mind on need pered kadund* Amb; *seda ei tia, kus* `kohta *tema menu* `pastlid *pani* JJn; *minust jähi ta käimata, mina küll* `sõnna *ei saand* Tür; *mis sa muksid must* Koe; *miul sai käsi* `tervest VMr; *maagi ise* `katsusin *seal konna liha* Kad; *ää minu vanainimest soрги, küll lähäd ise kua vanast* VJg; *nad* `kutsusivad *minuda* `kaasa Iis; *mina olen nii* `kange, *et kuratki minu ei võida*; *kervegä visati* *minud*; *sigä nägi minuda ja kisendäss* `süümiss; *üväd lapsed tulita muda* `vaatama Kod; *minu ei tülita* `kijgi Pal; *nüid ei ole must* `käijad *ei toojad* Äks; *pidas minu meeles* Lai; *viimäti* `ütleb `meole, *et - - kui sa mulle siit natuke maad annad ja, mea ei lähä* `kuskile; *ega mena kala* `püidja *ja siuke ei ole ond* KJn; *käis ka miud* `vaatamas; *mea pidasin neid* (kitsi) *kah korra*; *vanaisa - - pistis mend siit särgi* `kaukast `sissi, *et mesilased ei nõõla* Vil; *ega_s vanema inimese es roogi linu, mia oli nuuf ja kärmäss; ma otsi oma* `kengu Trv; *sõss lunisiv miut, et pane tuli* `ahju Pst; *nüid ei avide mut* `kennigi; *sa mitt ilma miut ei mõista minnä; ta läiis* `müüdä *ja putte miuss* `kinni; *ega mea_s tahagi tulla* Krk; *minnu ta oid* Hel; *miagina ole vahel* `tunnu, *nigu oless võemetumbass jäänu* Ran; *ega* `karja *mu es panda sugugina* Puh; *ta_s ole* `miuga *siss* `äste *läbi* `käija, *ta_s tunnegi miu; toda sõna miä ei tiä, tuu jääb* *minust seletämädä* Nõo; *tostsaanikelt ku ta* `riste, *es ole ta minnu nännü* Vön; *minnu ei saa* `kiäki *pettä* Kam; *kühä mõnikörd tulöp, aga ega ta minnu ei* `vaiva Ote; *oh mina* `vaesõkõnõ, *ämp ei jõvva naarda; ma* `Ja *võta mõnõ suupala* `piimä *kah; es tohe ma* `nt (ma nüüd) *sõnnagi* `lausu San; *mitte midägi ma*[?] *joht ei tiä*[?] Kan; *ma* `lli *tälle nii imä iust ja tiä minnu hoi*s ka `väega[?] Urv; *kas sa saat kätte ilma minulda*[?]; *taplõ no mukka; olõ* `mul *enämb üttegi* `hobõst *õi*[?] Har; *piirimijss tul* `l *minno kosima; mullõ ka näüidäti* *tuud* `paika Rõu; *muust ei olõ inäp lehmä* `nüsjat; *vanast ol* `l *rassõ tüü - - kõik* `har`giga *künneti, muk* `ki *esä tegi* Plv; *mina es taha* `noid

lutsukallu; veli ol' iks noorõb minno (minust noorem); ma_kae, et ma[?] olõ iks targõmb ku nimä[?] Vas; `mäage (minagi) pidi ragõma, karossõ pidivä ragõma, ai tuu ol' rassõ Räp; `suikma jää ma[?] Se; tulõ `laulma muka Lei

mina² *miña* Vil, *mina-* Saa möödunud *minanädal ol'li kah kül'm Saa; miña sügisi ol'lid ääd kardulad* Vil **Vrd** minev

minask *minask* g -i Kod(-s-) Ran Puh (suur) piimanõu, -mannerg *panema minaskid vett täis* Kod; *piimä `veetäss minaskide sehen* Puh

***minastus** g *minastuse* minestus `langes *minastuse `sisse maha* Aud

minav|aasta *minäv-* mullu *minävuassa mul õli rükid* Kod **Vrd** minevaasta

minav|aastane *miñav-* Vil, *minäv-* Kod mineva-aastane *miñav`aastane kõrnits on alle* Vil; *minävuassased `vaškad* Kod

mindu → mint¹

minehhümmä *minehhümmä* minestama *mõni kiä nõrga verega, ar[?] minehhüss, siss olõ_i `mültkki pääh; nii minehhüss ar[?] ku, `maalõ satass ku `kuul'ja* Se **Vrd** minehtämä

minehhüümä *minehhüümä* edenema `lamba[?] `naksi[?] mul *minehhüümä; `tal ka naaäss elo `veitkese jo minehhüümä; sul ka minehhü_i-[?] taa elo sukugi[?]* Se **Vrd** minehtümä

minehtämä *minehtämä* Rõu; pr (ta) *minehtäs* Vas; imperf (ta) *minehti* Se minestama *minehtäs ar[?] Vas; ar minehti käsäi pääle, nõrgahti nigu `kuul'ja* Se **Vrd** minehhümmä

minehtümä *minehtümä* edenema *tüü minehtüs* Vas **Vrd** minehhüümä

minek *mine|k* Kaa Põi Kad Hel San, g -ku IisR Jäm Khk VII Muh Mär Kse hajusalt Pä, Ris Juu JMd JN Sim IPõ Plt Pil KJn Krk Puh Nõo Kam Ote Har, -ki Tõs Kod MMg Plt Krk T(-ri- Ran Kam) Plv, -gu Rei Krk Rõu Lei; *mine|k'* Hel, g -ki Trv Võn V(-gi), -ke, -ko Räp; *mini|k* Pha LNg Var PJg Kõp, g -ku Kir Aud Ris Tür Koe, -ki Tor, -gu Khk; *mene|k* g -ku Lüg IisR Vän VJg; *meni|k* g -gu Kuu; *miñek', mie|k', -k* Lei; g *mineku* Lut

1. liikumine, minemine *ma jähi `eese mineguga `il'jaks* Khk; *kas nüid oo minek käe* Mär; *naa kui kiri tuli, naa oli ka minik `lahti* Var; *enne raba `piäle minekid* Tõs; *oome neil `Tartu minik* Tor; *ta jättis selle mineku pärast `sõomisegi kattii; `enne armulauale minekud peab `paastuma* Saa; *`linna minikuga jähin `aigeks* Ris; *ega mul `kuškille minikud põle* Tür; *jättis miniku järele* Koe; *menekust ei tuld `miski `väl'la* VJg; *mõned o kõhe ilosad obesed, aga minekid ei õle* Kod; *kas teil `kaugele minek* Plt; *`enne `kuuli minekud sai `süüä* KJn; *ku miul kirikuss minegu tiid ei os ehen ollu* Krk; *`vaate, kos olli minek, või `ojja `sisse kohe (hobusega sõitmisest)* Hel; *ilbutanu ennäst miñeki `pääle* Ran; *ku kesä üless sai künnetuss, siss `olli meil kippe aenale minek* Puh; *ilma asjanda minek, muku kõnni `ulka maad ärä; jätäme tolle mineku ommeniss* Nõo; *undid länno ike oma minekit* KodT; *obesel om `vastapidi minek, pik'k mägi `vastapidi minnä* Ote; *kui kavvele om minek* San; *tul'l õks pinikene tagasi, susi läts umma minekit* Har; *es keelä[?] `ütski_tuud `pulumõ minekit; `üüüse kell kaits ol' rehele minek', kes sul sõss `maada lašk* Vas; *mullõ om miñek' tiid saadma (pean minema teed tegema)* Lei || väljaminek, kulutus *`suures talus olid veel suuremad minekud kui `veikses talus oligi, sial on maksud suuremad ja `tõöleste palgad `maksa ja; `linnes on muedugi `kal'limad palgad jaa aga noh, sial on suuremad minekud ka* Pil

2. a. lahkumine, äraminek; (tugevdatult:) ära, minema *akkame menekut tegemä* Lüg; *siis akati pulmarahvast `väl'ja `pühkima kolmandamal päeval, siis pidi aru `soama, et minek oo Muh; olime jo minekul* Tõs; *kui kolmas kord kuuse apused maha tul'lid - - siss ol'li lumel minek käes* Saa; *tie siit minekut* JMd; *kurede mineki aal one kurjad ilmad; nüid o - - keltsä mineki aeg* Kod; *vee mineki (äravoolu) `kohta ei olnd* Plt; *ma akka nüid `säädmä minekul* Krk;

siss tennuva minekit, et serätse kotusse pääle enämb ei või `tulla Ran; siss roobitsedi ärä ja siis visati minekit, tuu [linapeo] Puh; ennembide ütäl, no jääge siss jumalaga, ku minekit läits; poesi - - karassiva maast üless, lassiva minekit; kui suure vihmaga sagar tulep, siss - - pühip kõik minekit Nõo; puul' `tunni om pussi minekide Ote; hää küll et sa no_tul'li. mi `ol'li `õkva kotust minekil Har; vai kaits `tunni `omgi minekihe `aigo Vas; nakass joba kabima mineket; es kuulõ inämp midagi, `muudku lahaás minekot Ráp b. (loojangust, loojumisest) `kapsta `luume istutedi perän päevä miñekit Ran; me_i saa päevä minekuss kodu Nõo; tuul om päevä miñeki puult Kam; eläje_tulõsi `lauta `laskõ?, päiv om minekin Krl; olõss ta tuulõ suvitsõhegi päävaminekuhe pöörässi Plv; `Tüütedi päävä tõsõngost päävä minekoni? Ráp

3. (surmast, suremisest) Ei minust enam, mul minek ies IisR; Vana inimesel pole muud änam midagi kui minek on jala all Põi; kui `aiguse tuurid tulevad, siis `mõtlen vahel, et nüid on minek käes Kad; mis sa sest obuse sufikast ääm (enam) peksad, ing mineku pial Sim; mai mitu `kõrda minekul ollu, aga elä `pirla alle Krk; `ol'li joba miñekil, aga ärä paravusi Ran; lätt `aastaig vai kaits, om mul ka maa `mulda minek' Võn; ing om minegi pääl Krl; süä nakass nii `klopma et, kas vai elovaim minekil Rõu

Vrd menuk

4. teise olukorda või seisundisse siirdumine See soldatisse minik oli küll raske ja vastik asi PJg; koeral akass enne `marruminekit suu ila `juuskme Krk; nüid om inimese lihast `lahki minekil - - siss olliva kõik kehväksed Ran; `enne soldatiss minekut tei `tütrigule latse Nõo; uma naanõ ol' jo hulluss minekil Rõu; pöksi põlvõ? joba hevvetäse?, `katske minekel jo? Ráp

5. nõutavus Menel toidul oo ee minek Kaa; nüid om kanadel minek Nõo

minema minema, da-inf `minna uus IisR, eP(minna Jäm Mus); minemä, da-inf `minnä hajusalt L, Juu Kod KJn(-ne-) hajusalt T(-ne- Ran), minnä Vig Khn KJn T, minnä? V(mindä? Har Lei); mineme, da-inf minnä M(-m Krk) San Krl/-ä?/; menema (-mä), da-inf `menna (-ä) R(-mäie Lüg) Muh Hi Lä Mih Ris JõeK KuuK Tür ViK VIPõ Iis Trm MMg; mänemä Jõh(mänä-), da-inf `männä Vai; pr (ta) läheb, lähäb, lääb R(`lähteb Hlj, `lähte VNg, `lähtõ Vai) eP(lihab Sa, lehab Ans Jaa, leheb Kär Hi) eL(läap hajusalt M T, lätt hajusalt T, V), mene(b) hajusalt R, (nad) `lähtvad S(`le- Kär Hi, `lähtavad Khk Mus) L(-äd; `lähtad Mih) Ris; imperf (ta) läks R(meni; mäni Vai) eP, läits M hajusalt T, läits T V; impers, pr lästässe, imperf `lästi Kod

1. liikuma (eesmärgile osutamata) `Lähteb `nindagu leppäse `riegä Hlj; `vihma akkas sadamaie, en saand `mendost `ühtä; tämäl ei õld `aiga `õlla, läks `nindagu vana kuu `taivast Lüg; `Lähmä `seltsis, et kuas paremb `menna Jõh; mäni jokke müöd `vennegä Vai; ühed tulavad, teised `lähtvad Jäm; lihab kut tigu Ans; rannast `tõmbab võrgu öla `peele ning võtab `minna; kured `lähtvad `viirgas (lendavad reas) Khk; läheb igavese valuga; ranna äärt pidi `minna on `paksu `rohtu Mus; võttis jõge mööda `minna Pha; Vana inimesel pole `sõukest minemise isu änam `õhti Põi; ää `palja seari ming, ehk oo matakumi Muh; laeb läheb `peale `loksodes; läks lõigates Mar; muul oo sadamas, kus laevad lähvad Var; tõttas `minna Mih; [koerad] `lähtvad nigu üks tuul Aud; Läheb ku kiis Hää; peab kõndiauruga edasi minema Ris; obune läks na et tuisk oli taga Hag; lähvad tie pial nagu `lamma kari; suure `teeni annab siit ulga moad `minna Tür; kui ta (lehm) `süies läheb, läheb tükk `aega `minna kua Pai; lähäb kui tükid taga VJg; lääb kui nool Trm; mõni - - one sõna piält minijä, krapsu pialt lähäb; kuda tullasse ja lästässe Kod; lähäb luugaku, luugaku Ksi; ilusat teed ei ole, mine `reega või kuker`pal'li Plt; läks nigu rapsatas KJn; miij ruttu; sis lähnd jälle seantse obuse kabja plaginaga Vil; lää ku nuul' tulist Krk; läits nii, et `pal'la seere `välkusiva; susi võit

leeväkandsiku ja väedse ja läits Ran; ku `lämmi ilm om, siss mindäss `palli jalu Puh; lähme ruttu, tõese oodava; nahast ratuss om päedsete kül`len, toda pidi `võetass obene `perrä ja mindäss Nõo; kepi nõal saat edesi minnä; ei saa `astu nii valiste nigu nuur inemine lätt Rõn; lätsive ku vana varese San; ma_lähä takan Har; ma ol`li tagumanõ minnej; ku mehiläse sülle lätt, siss um ka su`min; ku ma `üüli pinikesele, et läk'e?, siss ol`l hüä miil' Rõu; `lätvä? tük'k maad; kas minnü? hobõsõga vai jalaga vai Vas; ta läts kui tuul', nii `virka läts; hobõnõ lätt üle neläjala, kappadi, kappadi Röp; edimält lätt karatõh - - [siis] nakass `rissi minemä (hobusest) Lut

2. eesmärgipäraselt liikuma, kuhugi või midagi tegema suunduma a. oli mend `sauna lakka `vahtima, kes siel on Jõe; Ärä sa lähä jää `pääle; Ega `heinäle ole veel nüüd menemistigi, `vihma sadab jo krabinall Kuu; men igestä `ärjäd `vällä ja men `kündämä VNg; `mengä `tuoga save; inimesi `tilgub juo `seltsimaja `mennä Lüg; läks aja taha, ikke oma `asjale; Tulivad siis `ommiku mattuselised ja `mendi mattusele; nüüd `lähmä `pohla Jõh; tahin `mennä `toise talo, ei saand `mendust; `sorsad mänivad `pilli `ruostikko; `muidu nämäd ei `saaned `asjaga `toime, kui `läksivad `kohtu Vai; ta lihab `seia rohu `peele magama Jäm; koes sa lihad Ans; kardab kut tuld, lähe mette lisigid; `anti käsk, pidi `küiti minema; kana leind munele Khk; kas merese (kalale) ka lähed Pha; kui Mardi Mariie lihab [tööle], siis ma liha koa, kui äi liha, jääb lihamata; mõni läheb üsna pääva `aegu `vargile Vll; `Eesel külm juba kõrvalestad siniseks `tõmmand, aga tuba äi `minda Põi; täna pidi `otra `mendama Muh; kui on `vaene laps, leheb `teenima Emm; teised on keik läind einamale Käi; läksid `kosja, teina mees `seltsis Phl; `lähtvad `niitma; laps läind unele Mar; ma saa teeste `ulka `mennagi; ää mene teese `peale `kaevama Kul; ei taht isi `metsä minnä Vig; läht angeri `püidma Kse; poist `lähtväd `ulkuma Var; kell neli lüpetasse, siiss `lähtad [lehmad] `metsa `jälle Mih; tä `minne `puhkama Tõs; `aeti juba pääva tõusust ülese, `loomega `väl`la `minna Aud; Saa minust änam põllul `mintud Hää; `rahmed `pañti ärjäle `kaala, ku `künmä `lähti Saa; lapsed lähvad redusse, kui paha on teind Nis; mul ei ole minemist `kuskile Kei; ta lähäb `linna `tohtre `alla (arsti juurde) Juu; jaani päävast läksivad einamalle JõeK; minust põle kiriku enam minijad Amb; rahvas lääb `tööle Tür; tema põle `tohtind siga `menna `tapma; läen vett `tuoma VMr; lähänd `üösse - - obust `tuoma Rak; teine läheb laia kaarega, sa lähed nigu `pastli paelaga (niitmisel) Sim; võta korv kätte ja mene marjule IisK; vaea `luu`le `minna Trm; ma ei lähäsi vihмага `väl`jagi; kohe (kuhu) siij lästässe; vasik lähäb (viiakse) kõhe `linna Kod; nüüd on viij uus `seadus, et seetsetõiss `kümne `oastane lähäb `liiri Pal; mis ma `rahva sekka lähän; lähnud laade `pääle Äks; lään `poodi Lai; obusega `mindi `vasta; läksin parajast `peale, ku oli leeva kallal Plt; akkasime - - kõrtsi poole menemä KJn; muist ol`lid lähnd kellälööja `juure Vil; nemä lääve nüüd sinna poole midägi `asju `aame Trv; mia pidi emäle (ema vaatama) mineme Hls; ku kukk õrrel minnän laul, ütelts ommen tõist `ilma; ku `lääde `linna, sõss tooge seppä (pärimi), teeme karaskit; ole sa ää laits, min sa ärä kodu Krk; peremiis minnev kah ommen oma nuumikuge laadale Hel; jänest ei tohi järve pääl nimitädä, ega järvele minnen; temä lännu ommuku vara lehessile Ran; ku ma kipeste mäkke lätsi, siss matt eñgu `kinni; `kuu`li piäd iki minemä, küll nä siu oppeva, ku sa_i mõsta Puh; mia lätsi `säñgi pikäli; vanast üteldi, et `aige jalg lääb ahju pääle, terve jalg lääb `teole; oless me lännume kuuse `alla, siss oless me kueva ollume; mee tuu mõhk `sisse Nõo; lapule mindäss `kutsmada; ull obene, `pel`gäb `autut, `taaga ei taha minnäkine `liina Ote; edimäne asi, kui nüüd `aige `majja läävet, om vere pruum Rõn; ma_Ja (ma lähen) kae, kos kana ommavõ; miij pääle, ma lähä siss `kartold rääbitseme San; ärä_mingu_jõe `viirde Kan; Kas `läämi ojulõ (ujuma); inne kümmand `aastat

es `lääki latsõ_`kuuli Urv; latsõ es lää_karjagõ `mötsa Krl; `minkega `vällä mötsast; noorõ inemise lättävã pidulõ; anna mullõ kätte tuu asi, siss ma ei lähãki `kuhtullõ; tuul` lätt magama (vaibub) piltl Har; ma lätsi `siinde; meil `Osval't ku `sãngü lätt, nii tulõ uni Rõu; tulõ sepãle minnä?; `minke no_tij_ka magama Vas; hummogo lätt `vällä niikavva ku õdagoni; ku söõgi aig ligi tul'l, sõss `tütrik `lätse `kijtmã Rãp; ma? küdsã `saiu, a sa? `läädõ? jãl? `müümã turu pääle; taa noorõmp poig, taa om sul nigu ahv, pedãjä `nõkla pite ka lätt ülest Se; läteme `marju (lähme marjule) Lei **b.** (väljendab liikumise suunda) Kakuna küla oo `Kõrkverest `mindavas Põi; siit `saare `minna on kuus setse `sülda vett HMD; siit `minnes on kingissepa maea paremat kätt Ann; `mõisast külasse `minna ei ole nii pikk vahe kui siit `mõisasse Äks; soonetuisi on Laiusse poole `minna veel mitu tükki Lai; siit tahabole `minnä, suured kased `ol'lid; mis nii üle tij kohe on minnä, si_on - - meie maa KJn; säält `veške tammist üle minnãn om tij kaevet Krk; tuu maja om `õkva tij veeren, siist minnä ääd kätt Ote; siist Võru poolõ minnehn um `puutka, säält timã `el'li Rõu **c.** (ehale minemisest) millal ma änam koodile lähe, koodile minemise ajad_o `möödas Mus; kõlapoisid `lehtvad putsale; naise`randa minemest toleb vehe ede; tüdrogate `juure `minta lepsõle Emm; poisid läksid neiu `randa Tõs; poisid lähvãd `õhtu luisule Saa; lähãn õte tänã õhta naesele Juu; mis ta mudu külasse lähãb, kui ta `naisima ei lähã Kos; läãb muiti Ksi; Mi_`poiskõnõ läts ka `täãmbã õdagu ummõtõgi jõõsa pääle?; noh kas tädi`randa minek' Urv; poisi_lããvã_hu'tma; ku õtak tulõ, sõss poisi_lããvã_hu'ti pääle Plv; poisi? lättevã kabõid'sidõ Lei **d.** (sünnitamisest) naene lähãb `nurka Mar; ta oo - - `nurka minija Mär; vel'je naene minemã varsi nukka Kod; üt'el mehel läts ka naane `nulka Se **e.** kallale minema, ründama `kãrbased `lãhvate `lapse kallale Jõe; süda `kargas täis, kas mine käsitsi kallale Khk; `tuhtituba `kõõtassee sojaks, et külm ep lähe kallale piltl Mus; tema äi ole `kaaklend, ta põle kenegi silmile läind Rei; ega loomal aru ole, ta lähãb ju kohe kallale Mär; kae kos loõdu, ei läã `pääle (koerast); meie lätsime ommuku`pääle, õdagu tagasime ärä, säält nakati kõvaste `lүүmã (sõjast) Ran; peni aogup, joosep `perrã, viimãte lähãp `kül'ge Nõo; mi `nak'sime pääle minemã, sõss lätsivã paku Rãp **f.** (väljendatakse tegevuse võimatust) nüüd on [angerjad] nii `kal'lid - - no mene `osta seda Jõe; mene siit `kaugalt `kãümã Kuu; Mene sa akka nüüd viel kudumist õppima; Misuke kiri `kangal, mene sa saa aru, kuda`muodi seda tehasse IisR; mäne viel `suuri `kallo `püüdãmã Vai; saa raha `koestkid, mine maksa siis `võlga või midad; mine katsu `amba valuga `süia Khk; mine tee siis, kui sa ei jõua Mär; Tüdrikutest äã mine `rããkmagi Han; Mine akka neid esivanemaid auast `väl'ja kangutama ja nende käest küsima Trm; mine tij, ku sul `jõudu ei ole Trv; kassi`poigel silmä pään ja mine nüüd mina `tapma näid Nõo; teiti [tõõd] õnnõ nal'aga, rõõmuga, mee_sã keelã vai käse_kedã Plv **g.** (halvustavalt tõrjudes) mine kus kurat Jãm; Mingu ette põrgu Kaa; Mingu kus see ja teina Emm; mine om jutuga õege `metsã Tõs; Mine sea persse silda tegema Lai; Mee õigõ_sitalõ `saiba `otsã Urv; mine? `persehe Plv; Mine? kassi hanna ala Rãp

3. a. (suunatud või juhuslikest liigutustest või liikumisest) ma `läksin `vasta puud, nii pime oli; tugev obune, läks `teiba otsa Lüg; `puiko mäni kätte Vai; `patron läin `lahti ja viind silma peest Jãm; `lambad läksid mo kãest laiali; `katle põha `vastu käsi leind, nõnda tahmane; `kange õlut läheb pehe Khk; säält läks `laevi - - madalale Pha; nii pailu vett nad said, et [tuli] es liha teiste majade `sisse VII; Lãind õhe `õhta pümes aõõu `otsã, ajand sääre `katki; Udu läks õles; Püss oli enne `aegu `lahti läind Põi; räemed `lãhtvad võrgu `silma; nii vali tuul et, aga nii `pissi läks `veski `eetsi Muh; äi nemad pole osand, nemad läind nii `eksi (eksisid ära) Rei; kala hakkas sealt [mõrratiiva] `æri kauda minema Phl; laeb läks `krunti; vesi on tagasi

läind (mõõnamisest) Rid; sa ei `oska ojoda, siis sa lähäd `põhja kui kerves; rott läks `lõkso Mar; lapse pea läks `vasta `lauda; jalad läksid libeda peal alt ää Mär; piisad `lähtvad leidi `peale Kse; jaanipäevani [kägu] laulab, siis `minne odra okas `kurku Tõs; ahuni, `siigu, kohasi, mis siält iä alt mutissõ `lähtväd Khn; pidi see jutt ikke `soama koos `oitud, aga läks laiale kui vesi kohe Juu; ega siis suits majalt `väl'la ei läind HJn; pleki serv oli pumba vahele läind JJn; sibul lähäb `silma VJg; linad õlid `kuivman, kiudu kül'jess läks tuli maja `külge Kod; pääv läks ära (päike läks pilve taha) Pal; nuga läks `sõrme KJn; ais lää `ninna; lehm olli lõa `pääle lännu ja ärä koolu Krk; miul läits tuu läbi `kõrvu Hel; terä `pelgäb ärä `lüüimist, kas lääb `kivvi kohegi vai; ruad tetti `õkva perätside, et ütte tujd `müüjä sai `kanda, et `ainu pal'lu lak'ka es lää; kae kui irm `nahka lääb, kas siss viil `julgeb sedä `viisi üteldä; suur varanduss `õkva `piiu `võtmisel ja lääp käest ärä Ran; ku me nüid siit `purde pääl üle pää lähäme, siss oleme kadunu; ku ta sõna `üttep, siss ma kuule ääld küll, aga sõna lääb nigu lak'ka jälle; nigu ma lei, nii läits kirvess `kivvi Puh; tuu ase om põlla alali, kos ta päädpidi `lumme läits (kukkus); siin tapa vai inimene ärä, siist ei lähä mitte üits sõna `väl'lä; pusi`puuga susiti vil'läle mulgu `sisse, ku vili parsil `olli, siss läits `lämmi manu Nõo; tuli nakass jo puu `kül'ge minemä; ku umala `kasviva, siss puud piti lätsivä üless Ote; `mustlasõ nainõ üt'el, et tiä ei saavõt suku vok'ki kedrate, et vok'k minnev `sälgä telle San; ku os teedä `lännü? (teatavaks saanud), et ma rassõ `jalgnõ, ei olõss minnu `ütski võttunu? Krl; tuu is mõista uiu, läts kõrraga `perä ala (vajus põhja); tuli lätt lak'ka; tuulõ `veški siiva `lätvä `tuulõga `ümbre?; see om `ümbre minnej puu, see häste ei `lahkõ? (keerdpuust) Har; püdälä `lätvä naha ala?, imese verd; püssä paugu `lätsi `kül'ge ja poiss nakass `oigamma; siss läts `rahvalõ hais `nõnna (saadi teada), et mul sääne õnnõtuss Rõu; külm um lännü? tagasi Vas; kõigilõ läävä näpo `kül'ge (varastab) Se || piltl vois akkada `jälle [kalu] `püüdämä ja vois ige rahulikkuld `talvele `vasta `mennä Kuu; sie läheb oma `suuga juo `liiale Jõh; nee `akvad alasmäge minema (laostuma) Khk; ega muedo ei tule `mijilde, ku lähäd selle jutu `piäle (võtad selle teema üles); `väl'jä läks õma jäälegä tõesse tuaniss (laulis valesti) Kod; mina olen näind unes mitud sihukest `asja, mis on niiväga täppi läind Plt; täl (poisil) om `süämehe lännü?; tä jovva `i inäp [tüdrukut] `maalõ jättä? Se; umma? `säändse? kua, `vasta jumalat `lätvä? Lut **b.** ajaliselts nihkuma lehmäd lähvad suvesse (tulevad suvel lüpsma) Koe; meil kolm tükki toove viil poja, tõise lehmä lääve kik'k suvesse (poegivad suvel) Hel; lehmäl oless pidinu tulema poig, aga es ole, om üle `täisi (üle aja) `lännu Nõo || surnult, enneaegselt sündima (ka surema) laps `pille läind, kut sedasi ää `kaudud oo; laps läks aja taa, esimene läks aja `ta Khk; `lambit läits pal'lu aia `taade, noh suu pääl `käimine, lammass vett ei kannata Ran; tinav`aasta `olli ka lehmäl kaits `poiga, mõlemba lätsivä aia `taade Nõo; Varajatse `vaška lätsivä aia `taade Rõn **c.** kaua kestma jutto mäni `pitkelle Vai; kaks nädalid `õitseb, kaks nädalid tera kasvatab ja kaks nädalid val'mistab, kui on vihmased aead, siis muedugi läheb pikemalle Tür; ma tüdinesi ärä, sij kõne läits `väege pikäle Hel; üits kõnõlõp üttest ja tõnõ tõsest, siss lätt tu jutt pikkäle näil Rõn; es `mõtlõgi, et nii pikkäle lätt Har; lätt pikkäle `saolõ, satass kolm `päivä Röp **d.** (loojumisest) päiv lähäb Lüg; `Tulled `ninda `kaua, kui päiv akkand `luaja menema Jõh; `akned `iilgavad `vastu `pääva, kui `õhta `päike `looja leheb Khk; päe `olli ühna `looja menemes; silmad korra `looja läin (tukastamisest) piltl Muh; päev lähäb nii madalasse Mar; kui päe `looja lähäb, siss akkab koi `valge Mih; pääväke läks `luuja KJn; päe läits vette `luuja, ommen tule `vihma Krk; üits vedelik poiss nakass `lõun`aigu `päivä `vahtma: konass piäss si päiv ärä minemä Puh; päiv `olli ammu lännu, ku na tulliva Nõo; uss ei sure `enne ära, ku päiv lätt Võn; päiv nakkass minemä, kari kodu `aada Ote; siist

`aknast om nätä_ku päiv lätt Krl; päiv nakass pia jumaladõ minemä; päiv lätt õdagullõ jo? Har; päiv lätt, `naakõ no kodo poolõ `astma Rõu; talvõl kellä kolme `aigu nakkas jo päiv minemä Se; jumalihi lätt päiv Lut

4. a. (üksteisest) lahkuma; mujale siirduma; (verbi tugevdavalt:) ära vahest `tüütab ära [võrgu parandamine], `viska kääst menema Jõe; Rodid o kaik ei tie kuhu `menned; mina `rääkesin siis, et vie, isa, se `hülgepoig menemä Kuu; `kello `viie ajal `lähväd menemä Lüg; `kolme `päävä peräst - - `piata õlema siit mend Jõh; tuul vei `vergod menemä Vai; pani aga ennast minema, es ooda teissi üht Khk; ühükorra `õhta ees sai minema Pha; Ma akka siis `peale minema Põi; ometi läks ää, ometi läks tülist ää (tüli jäi tulemata) Muh; kui rotid laevast ära `lehtvad, siis `sõosta `maale Emm; Mine siit minema Rei; kõik `lähtvad `linna, põllutõõd ei taha `keegi teha Rid; tääl oli minemene käe; `pühkis minema; need läksid kohe `teise `leiba Mar; pani minemä eese, ei taha tööd tehä Vig; ma lähän kotto ää Kul; mine ommete kord minemä Tõs; `Mindägä ühekorra ää kua Khn; [kala] läks ära, ei jäänd `otsa Vän; kui sa taga ia ei ole, läheb minema Kei; ma just olin minemas Amb; kis lubas `Peetrel ää `minna TÜR; kerves `lendas varre otst minema; lumi tuleb, luiged lähväd, aned lähväd, allad käivad, kured lähväd, kurjad ilmad VMr; läki nüid minemä, mes sa enäm vahid; minnud `ükski ärä; terviss suab ruttu juuress ärä mindud, aga egä ta nõnna ruttu tagasi ei tule piltl Kod; tema_j saand ära `mintud Äks; lehm `pañdi kammitsasse, kui ta oli jooksik - - pani karjast minema Lai; `minti juba minema KJn; ma müüsi obes ja `vankre üten tükin mineme; pääsukse lööve `parti, ku är minem lääve; miu peräst mingu või minemedede Krk; kui kaegass `kül'ge käis, siss niutsat üits kõrd ja pühk minemä (koerast); seeniss ku tok'ki otsiti, `ol'li uss joba `lännu; kuidass `kiägi [kiisku] sei, mõni pañd üten luiega minema piltl Ran; `seie (sõi) ja läits oma tiid; kui ta tahap, võib ärä `minnä, `kutsmata om tullu, `aamata mingu; küll ta jahvat, mitte ärä es lähä; sil'mä pilk olgu `mintu; kägu - - `kuknu kolm suutäit ja lennänu minemä; pehme sai, kana lei noki `sisse ja läits Nõo; ma anni tälle veerändigu `kapstit kah üten ja saadi minemä; tõne võlsip sul suu sil'mä täis ja lätt esi kos tuhat Rõn; olgu `mintü mu elämisest San; tiä käsk mul minnä? Krl; ma `leie ta majast minemä; no_kae, is saa `mintüss Har; tuu es `lääkina ar? Rõu; nüüd ma_j olõ nännü?, ega na (pääsukesed) är joht ei olõ lännüvä? Plv; sini `tialasõ_talvõss `lätvä är?; poig võtt naasõ, sõss läts esäle (eraldi elama) Vas; aamõtnika taha ai maahha minnä? (ametist lahkuda) Se **b.** (suremisest) Tämä õli ikke `raskest `aige, ikke `surma `mendava juba Jõh; Mina lähen `enne, kui tämä kodu tagasi ükskord tuleb IisR; ela kui kaua tahad, sa peed ee ikka minema; sii oli noor poisike, läks ee `mulda Khk; kahe nädalaga oli viis tükki leind Kär; ing läks enne ära, kui ta `tohtri `alla sai Põi; `molda nad lehevad keik, `molda peab egäüks menema Käi; jubas tä ing läks `vällä Mar; ega see kaua ela, see lähäb `varsti Mär; Vassikad oo kõik minemas - - mõned oo juba läin; eks ta ole siit ilmast minija Han; noored `lähtvad mis kõbinal, mis ei tahagi minna Tõs; jäi `aigeks jälle ja läks Vän; Igavese unel minek on nõnda, et säält änam `kijgi ei tulnu, `senna ta läks ja `senna ta jäi Hää; see on ää surnd, on koju läind Juu; eks ta kõige mõnukam olekski nii, et rabistad (rabad tööd) ja oledki läind; naene pidi juba minema, aga nüid ikke tõksub JJn; läks `teise `ilma Kad; sie läheb `varsti `taeva `kambri Iis; tõene on minijä, mes sul vaja `üeldä; tämä on jo õma kodo lähnud Kod; et küll mõni kaua eläb, aga iki ükskord lähäb; aeg jo `mulda `minna Plt; sij om jumala `karja ärä lännu joh; ta iki `varsti ärä lää - - luu ja nahk pal't; mis sa viij sest patust kogut `endel, sea olet jo egäpäe mineje Krk; sõsar läits toda `viisi `auda, et kobsu põlendik võtt sõsara ärä; sia lõppiva ärä viimätseni, pojatooja emmiss kõik üten tävvega lätsivä Ran; vanadel om kohuss minnä iki, aga toda ei tiä, konass sij tuñn tuleb Puh; ega siss enämb

muret ei näe, ku sa mulla `alla lääd; aga mõni sel'ts om kah, kõik lähvä vähjän (surevad vähki); kevade puuld nakass sehen valutama ja suu vett `juuskma ja `olli `lännu; kolm last `olli, a kõik om jumala `karja `lännu Nõo; ma ei ole viijl ajaline ära minemä Rõn; mul om ka `varsti `mulda minnä? Har; säääl samahn `silgatu maha? ja `ol'gi lännü? Rõu; sul põsõ_roosa?, punõtasõ?, sa olõ õi_vijl minnej; timä ol'l kolm nädälit `haigõ, nii ol'l mint kah Vas; mina ol'li `üüise elost `väl'lä minejä, kramp lei jala `sisse, iho ol'l `iätedü ülevält `alla. aig om minnä_kah, las `poiskasõ_rabõlõsõ? Röp; üte ajastagaga? läts ar kaits hobõst Se; timä lätt tuole maalõ Lut || (uppumisest) `toine poiss läks mere Jõe; `tuule`priissi löi [paadi]- - `kummulle, olivadki `menned kaig Vai; Kalade söödaks läinu Hää; juba läks vede põhõja Kod

5. a. (tegevust, elukorda vms vahetades) millelegi või kellelegi muule siirduma (ka abielluma) Ma olen `ninda `kahjanud, et mes ma nüid `läksin küll niisuguse mihega elämä Kuu; läks viel vanal ial mehele Lüg; ega sellele_p lehe `ükskid tüdruk; vana Urve isa läks nüid pintsi `peele; tüdruk vigane, mis mehele minija see on Khk; läks `Oskarile; läks `sinna tüdrugule miheks Mus; Odra aganad läksid kõik `veiste ede Põi; `paalibest (paavlipäevast) varvassjalad (linnud) `mendade `paari Muh; ega see tüdruk `taale ei lähä; asi läks `kohtu kätte Mär; läks - - lese naese `peale (abiellus lesknaisega) Mih; kas sa lähäd `tääle Tõs; vanas eas läksin veel mehele TÜR; mina läksin siis ka poole kuha `piale Pee; obune läks odavalt käest ää (müüdi ära) Koe; kaks `kal'imad jäi maha, kolmandale läksin Sim; tütar läks ühe avinur'mikele Jõe `valda; kos `pulme suab, ku `ükski ei lähä Kod; põlemagi `niukest meest, kellele `minna saab Plt; nii tahav `paari minnä Krk; mes iki joba `vaidenu, tuu läeb enämbide loomale (riknenud toidust) Ran; oh `oitku küll joodikule mehele minemäst Puh; oma peigmehe `põlgse ärä ja lätsi `uupiss tõesele; ku Vene `keisri poig tulep mu `võtma, tollele ma ka_j lähä; mes te kiusasside temäst, lasnu täl minnä tolle poesile Nõo; kui sa nii suure abena ärä laset `aada ja `juusse ärä polgata, siss ma lää sulle Võn; lätsivä `paari, nüid ei võeva nätä tõnetõist Rõn; seo läts Valga `liina ütele kaupmehele San; kelless tuu Alma tütar minnev [mehele] Har; mi_sa_saändilõ `lääde?; täl ol'l tõösõga läts, ma es lännü_tälle; pärast läts timä `naistõ, noh kodoväüss Rõu; täl ol'l kõgõsugutsiid `võtjiid, koolitõduisi ja koolitamalla?, a es lää_mehele; veli läts är_kodo `väühhe Vas; sõss sõsar nakass `väega `pallõma, et `kiäke olõ_i velele `lännü naasest Se || piltl `Õhtane vats lähäb - - `õlgile (enne magamaminekut pole mõtet süüa) Jõh **b.** (usulisest pöördumisest) see on kirkust ära `langend, meite usust ära leind Jäm; nüid lehvad pailud inimesed lahk`usku; ma pia ikka oma usu `kinni, ma_p lähe teisse `usku Khk; kui `lähtväd `teise `usku, siis ristitasse `ümber Mar; läks vene `usku Mär; tahab `paptisti `usku `minnä, neid sii paelu Tõs; temä läks luteruse `usku KJn; ol'l nuu'raimiiis venne `usku, siss pedi `mõrsa ka venne `usku minemä Har

6. kaduma; (ära) kuluma **a.** kaotsi minema; otsa saama, olematuks muutuma On mend `vanker, `mengu kodarad tagant järel Kuu; meil ükskord `läksivad `seura `võrgud ära Hlj; mis on mend, sie on mend, sedä enäm kätte ei saa Lüg; Jättä viel `õue, nüid on mend Jõh; vahi pääl, kui kala `riistad `männõd; meil läks mittu tekki kaduma Vai; uni leheb peeld ee Khk; lumi läks see kevade nii vara Mus; Loasul läks kaheksa `koormad `einu ja küin (hävis tules) Põi; ehk lähäb kõhä pealt ää Mar; oh, se vähike lekikene läheb ää Kse; ramu oli obusel kõik ää läin Tõs; Kui obune läinu, `viska ohjad ka järele Hää; ühekorraga, ei soand aru milla, rahakoit oli läind Jür; kui [treimisel]- - nüid kudagi `viitab, siis on sie suur tüö juo läind KuuK; Kui on lähnud prillid, siis mingi ruamid kua; Kui on lähnud lootsik, siis mingi mõlad tagast järele Trm; nii kui lumi läks, oli maa sula kohe Pal; kõne läks tal ärä, es saa kõnelda

Vil; süü nüid `piimä, nõnda_t sul `tahtmin ärä lää Krk; sügise kui niij alla `üüde tuleve, siss om kardule päälitse üte `üüge lännu; vihm lääb `varsti ärä Hel; vana inimesel ei ole üttegi lõbu - - lõbud om lännuva kõik; mes_säl enämb kahitseda, om lännu, om lännu; nüid vaest `onte nakava minu päevä ka lõpule minemä Ran; lumi om ärä `lännu, aga mõnen paegan om viij sedä `kolssu all Puh; kõik mu eluaja `korjamine ja `rühmamine om lännu vett vedämä; mes om ajast `lännu, to_m arvust ka `lännu; mitte onde magada ei saa, uni läits `üüise ärä; suka om lännuva kos süj ja tõene; viinatse `pääga tei nii suure võla talule `säl'gä, et talu läits Nõo; näet siss, kuiss mõne varanduss lätt `ilma Ote; mis lännu_tuuj lännu?, kas tuud enämb kätte saat Har; kaís kolm kõrd mõsi, [tedretähed] läisi är? Rõu; tal'v lätt Vas; leivu kijl' lätt loppusõ_päle Lei || nüid `kaibavad, et angerad vähäs `lähtväd (angerjaid jääb väheks) Var **b.** (millegi peale) kuluma suur maa oli, `tienijad sai pida, siis läks tekkisi ja linasi ja VNg; Keik, mis `luomadest saab, läheb nigu `undi `kurku IisR; ühe katuse ruutsüllä peele läheb neli `sülda `roogu Ans; siial on see `väärduus, et sa saad midagid, ahvenal leheb pool soomuseks Khk; Poisi riiete peele minna kümme küünart riidet ää Kaa; nüid saa rubla eest kedägist, nüid lähäb jo tea meto `rupla; vat kui pal'lo vett lähäb oosteale Mar; ulk raha läind, põle saand kedagi; suur pere `söömes, eks seal lähä `toitu pal'lu; nende paranduste `peale lähäb `rohkem ää, kui masin väärt oo Mär; `Kuivi puid lähäb paelu vähämä kui `tuõrõsi Khn; mis se kõik `maksma lähäb HJn; pailu neid `naelu `sinna katuksesse lähäb VMr; võtin `sõõrde linu ja akkasin punuma `nüeri. kaks sõõret lähäb viel VJg; unnadel_o selgpaal, kahed selgpaalad lähväd `suvvess ärä Kod; `eñni arvati, kui pal'lu seemet lähäb tüki `peale Äks; viis rubla läks ärä, siis `ol'li saabas nisuke_t KJn; meil oo nüid suur levä minek, ahju täis `leibi lää egä päe; ega süj üte `ammess ärä ei lää ottigi, siit saa iki `rohkep ku üüts ame Krk; `mõtli, et mes mä `tolle ülejäänü veerega piä tegemä, siss - - kodasi tõesele `kangale `sisse, läits tuuj viij ka `täide Nõo; pand raha minemä (kulutas ära) Ote; temä kröömitsep kokku `endäle, mes vaja, no täl lätt jo `ulka üless (kulub pal'ju); meste `amme pääle läits viis küünärd linast Rõn; Nigu? üüts inemine är_`kuuüli, nii mõõdõti är_ku_pik'k kirst timäle lätt Rõu **c.** mööduma, kuluma (ajast) `läined tükk `aega, üe`korra `veski `paistab Jõe; mend pühäbä õlimma kõik kodo; sie aig on `nõnda `välla mend, et midagi `asja en õle saand teha Lüg; leheb veel `aega, enne kut minema saab; pailu teil einamal veel `aega leheb Khk; `öetse kaks kuud `aega_vel menavad; vihmäne `olli, siis läks paar nädalt ää (heinateost) Muh; lähäb `aega niipaelo ku lähäb Vig; oli teine `aasta läind Lih; `viskasin kibi `senna `sisse (kaevu), läks ea tükk `aega, kui `sulpsu oli kuulda; `peale `lõunine aeg läks ruttu Mih; mul oo põial kõber, läin `aasta jäi `vankre vahele Aud; kolm `päeva lähäb õõnistada, sis tuleb laiali ajada (lootsiku tegemisest) Tor; `mööda läin suvel oli `ühte lugu sadu HMD; tema tulemisega lähäb veel `aega Juu; `aasta `otsa läks ikke [päevateki heelgeldamiseks] JJn; nii juuni kui juuli läksid `mööda, ilma et `vihma oleks sadand Tür; kui oli pikk kangas, ikke puole `pääva läks [käärimiseks] ära VMr; sue aeg on nüüd lähnd Kad; ulk `õstad (õhtut) ärä lähnud; suvi lähäb nõnna ärä alva ja kurja ilmaga; pulmadegä läks nädäl ärä Kod; versta postid lähvad nigu aea `teibad (mööduvad kiiresti) Lai; lääb viij raasike `aiga Trv; mõni vikat `olli väegä kõva, tollega läits `ulka `aiga, enne kui ta teräväss sai Ran; kinnast kodaden läits aig ärä; kui nüid `aasta ehk kaits edesi lähäp, jälle om elu tõist `muudu; ku sa midägi nokitsed, siss lääb aig ruttu edesi Nõo; `Täämbä om päiv nii är_lännu?, tettüss es saa mitte midägi? Urv; `kruuslit teten läts kõik üü är? Rõu; kiudomehel läts iks kaís kolm `päivä ärä? Röp || `seaste asjad lähvad kõik nii il'jaks (jäävad hiliseks) Khk **d.** pleekima, värvi kaotama mõni värv leheb nii `kergesti peelt ee Khk; riie pealt ära läind - - värv oo pealt ää läind Mär; potisinine, tää oo eä värm, ei läind pealt

ää; lellad ja roosad, nee lähväd `kangest peält ää Vig; see läind nii karvast ää kohe Juu; kaha - - sie tegi kohe nisukese ilusa sinise värvi et, ei sie ei läind iial pialt ära KuuK; enne viidi jo `Suame lõngad, vaata nied ei lähend pealt ära; kõva värv, sie väl'ja ei lähe Kad; marana punane ei lähä `minemä·ngi `väl'jä ja muagetsi punane Kod; aleda värviga - - värv `väl'la läind Lai; rõõvass om pääl'd ärä minnu Trv e. piltl ununema ei mina taha enamb midagi `rääkida, kõik on `mielest mend Hlj; Mina `tiasin ka, kie tämä õli, aga nimi nüüd on mend `mielest `vällä Jõh; ket neid `asju `kõiki määdab, nee `meelest ε leind Khk; nied vanad nimed on jo mielest ää läind VMr; ma ole selle `lasken meelest är minnä Krk; nigu sa lõpetat kõnelda, nii om meelest lännu Nõo; mõni asi sais meeeln mitu `aastat, a tõõne unõhhuss, lätt meelest är² Rõu; mul lää_i elopõlv, eloigä meelest sääne sõna, kooni² ma koolõ Se

7. seisundit, olekut või asendit muutma; senisest erinevaks muutuma a. (elusolendiga toimuvatest muutustest) ei võttand enam õppust, õli ülekäe mend; luom sei pali, meni `lõhki Lüg; `kulmu `karvad `lähväd `alli; `kõrvad `lähvad lukku; küll sie on abeme mend Jõh; miu `juksed `mändi `sassi; no pappi kui `kuuli sedä `kõstõri juttu, siis läks `ninda punasest Vai; obuse jalg läind tükis katti Jäm; vahel on nii suur vae rinnus, et silmad `lähtvad mustaks Ans; [tal] oli üks poeg ning see läks koiraks; laps leheb juba uniseks; `koera äi tohi `narrida, koer leheb kurjaks; mo meel läks ka aleks; nee laanid läksid mool keik `tühja; kilgid läksid `meite maeas nõnda isandaks piltl Khk; see_o mullikas, mis pole veel kannund, lehmaks pole läind Krj; se_o nii mutti (priskeks) läind Jaa; Ju nüüd kere eleks läks, et ää `tuldi Põi; inime läheb vanemaks, tõbi nooremaks; `peasslase kirjad (tedretähed) `lähtvad `palge Muh; läks aeg ajald ikka `aigemags; mes kurja tembu teeb, ukka on läind, see on ällile läind Emm; jälg läind asemest ε (jalg on nikastunud) Phl; jalad nii mustad, üsna `karpa läind; nahk läheb `kuplo, kui tulevad maa-alosed inimese `peale; tä_o juba üsna karma·ntsikuks läind Mar; kääd oo raku läind Mär; mo ammad läind suust ää (hellaks muutunud); süda lähäb tahedas Vig; `õhtuti läks pea ja süda sandimasse Mih; tüdrik oo `raisku läin; südä lähäb ruttu täis, vihastab `kergeste piltl Tõs; mõni ond `väikse kasuga, `känni läin Khn; kõri lääb kinni - - ei saa `rääki ega mätte kedagi PJg; kana `rasva läinu, ei mune änam; `Sohki lähvad tüdrikud Hää; mo kõht on nii suureks läin, mis ma tal annan Ris; paled `auku läind Rap; `siia `nurka aas nihuke `kaşvjas, silm läks `aigeaks; ukka läind inime - - kääst ää läind; valu on nii suur, et süda tahab üsna `lõhki `minna piltl Juu; teine luom ei võta `rammu, teine - - läheb ruttu `rammu KuuK; abaluu koñt lääb paigast ää, kui põrutud suab JMd; ta läks jo `vargaks JJn; läind `purju; mõnel lähvad need `juuksed ikke ruttu al'liks Tür; läksin üle raba, kukkusin maha - - läksin märjaks Pai; jäme nagu last, on `kõhtu läind Pee; mida vanemast saivad, seda lol'limast läksivad VMr; `äste sõber tüdruk läks kasust Kad; vanal kuul võetud naised lähvad `krimpsu Rak; läks tulivihastest VJg; akab vana `puulde minemä; nii abemikku läks metsän; siäred lähväd kure `suapa; lehem akab kua juaksikess minemä; tüdrik one uarass lähnud Kod; koer läks rumalast, võeras koer tuli ja `kiskus Pal; lehm enam ei akkagi `lüpsma - - lehm läks pul'list; kui lehm `kastega ädala või orasse pial täis läheb, siis võib `kergesti `lõhki `minna Lai; arust ää läind; kui pia läks `kõõma, ikke `võiga määriti; mul `varvad läksid puruks, on kramaskil kohe Plt; inimest läävad väga laesass kah, kui nad nõnna jorutavad Vil; kõht om puhutsisse minnu; ärä `lõhki minnä vihage piltl Trv; sel lätsiv kaiñs siga `aidun `püürä Hls; pää lää `tiiru ja silmä lääv kirivesess, putu või maha; ma lätsi näost `valges ku surnu; sa olet käest ärä lännu, ei `kulle mitte üiñs lõhn; küll lääp siul ruttu kops üle massa, juñt ku püssipauk kunagi piltl Krk; vanainimese mälu lää segi; ku sa ohja laset, siss [hobune] lää ku `ullu `miñl'de (peruks) Hel; ku pal'lu `viina om `võtnu, siss lähäb `uugu; nigu kõtt tühjäss lääb, nii

sooliku nakava kolisema; mõni läb nii vereväss, et nõna ots kah verev; jalg `ol'li `liikmest ärä lännu; nüid kanapoja lähvä `muudu (võtavad kuju), kui na til'lukese om, siss om nigu munad ümärigu Ran; sõrmevahe om kõik `kärnä lännuva; ma_j saa sannan `kuiki kavva olla, ihu lääb nõrgass; kes sedä ikku `kiñni saap keeldä, ku südä lähäp aledass; obene lääb jalust ärä (muutub jõuetuks), kui `lämmäld juuvva andass; anna `õigel aal lastele valu, siss ei lää ta sul ülekäte Nõo; vasik om `prälli (kiduraks) lännu Võn; sel (tüdrukul) lännuva sil'mä veidikse `kinni Kam; tol om ka pää `pal'lass lännu, `juusse om pää päält ärä lännu Ote; om nigu segi `lännu, üte maja palut ärä, nüid ollev jälle `tennu Rõn; jala omma ukka `lännuve, ei olõ `jõudu änt seen sukugi San; om är eridsess lännu?, `tempu tege, koerass lännu?; liinan koolin kävven ol' mu poig säändsess antslagriss lännu? Kan; naanõ lännu `hirmu, `naksi `pel'gämmä; lähät vanass, nakat jo `kortsu minemä Har; naba suurõss lätt, üless `punni kõik'; poig om käist är? lännu?, ei kuulõ? ämp sõnna Krl; inemine lätt ka? `marru, ku? maru pini purõ?; kas mul jala_`lätvä_ka pik'kä (sirgu); õdag tul'l, silmä_`lätsi_rassõss Rõu; imä `viidi är?, esä läts ul'li meelee pääle; siss läts mul hallõss `hinnel, et mis ma `sirgukõist hirmuda; kiä pal'lo murõhhasõ?, nuu_`lätväki hulluss; silmäkolmu? `lääki ei_kuna `valgõss Vas; ilma amõtida nuu_ inemine lätt nuhlepähä (hukka) Räp; täl `väega elo läts täüs; inemine lätt `vihho, mito `päivä pidä vihha; verest lätt `vällä, `väega är `heitü Se; pää lätt `ümbre (käib ringi); timä ä_`läts miele päält Lut **b.** (elutute objektide, esemete, nähtuste vms muutustest) vesi on jo `suojaks mend; keik rahad menivad `ümber (kaotasid väärtuse) Hlj; `ilmad `lähvad vilust VNg; `riide meni `seljäs `lõhki Lüg; kui lõng on `liiga kierd, siis lähäb `krussi Jõh; kerves läheb `lossi, tera läheb kõveraks; mai kuus lihab juba üsna kevadeks Ans; taevas læheb `jälle `pilve; nael læind kõverase; mõnel läksid `räimed abuks; keik mo töö læks `raisku Khk; maa lähäb `kõrgemaks Kär; akab `jälle tuulele minema; `kindad oo katti läind Mus; kui `liiga pailu käiata, sis lihab vikat lakale Jaa; Läks `jälle nagu kotti (pilve); lämmkäpa käe lähvad kõik tööd ukka Põi; lõng oo `tuusti läin; puud akkavad iiri `kõrva menema; päe läin juba ühna `õhtale Muh; põld jo naa `aljaks läind Käi; kuld läind `ammo joba ukka, põle maksnd Rei; elm läks omingo `kangeste `vinka (pilve), ma `mõtlesi, et akkab sadama; suine liha kepob vägise sandiks minema; räägime aga, aeg lähäb muedu igäväks; kirs oo vee peal, akkab talveks minemä Mar; ajad lähvad paremaks; läks `eese jutoga rabasse Kul; pañn oo -- `roostess läind Mär; vili oo kõik `rohto läind Vig; põhja `poole `lasti puu maha, siis ei minna koisse Kir; supp tuleb nii `keeta, et `tummi lähäb; tuul mürgib naa et puud purus lähvad Kse; leväd läksid naa rikki käest, `toores jäid ja koruksed `lahti Var; eenämä lähäb `metsä, mets kasvab `piäle; `saapad `lähtväd `lääpi; meri kohab -- ei tia, kas tuulele lähäb Tõs; temäl `minne leib vanaks; Miol läks `kjõnda kiri ukka Khn; unna pael läks `katki Vän; kase `lähtväd keige `enni kollaseks Ris; ükskord on nii külm suvi old, et puud põle `lehte läind; ilm läks vihmale; tuul puhus `lõunest ja nüid läks `põhja Kei; ratas akab `kierdu minema Hag; `pastle paelad läind naa vallali Rap; `kangeste saeab ja tuul on, siis puud lähvad nõnna `looka; kui lina ei kasva `ästi, lina läheb takule; näe, vorstil nahk läks `lõhki, pal'las pudru jäi pañni `peale; see kaup läks nii `tühja Juu; teine serv oli õhukeseks lähnud KuuK; mets läks ühe päevaga `aljast Amb; sibul läheb `putke Koe; sieme oli segamini läind VMr; ilm lähäb to'rmile VJg; villad vanuvad pesemisega ja `värvimisega, läävad `panka; põld lähäb `süeti; kui sieme saab `märğa `maasse -- siis lähäb piimale, iva sies on `valge sodi Sim; magus apu leib läks `viiru, kooriku `alla võttis viiru; makku lähnd, kui madal kuhi ja lai Trm; kui lusik läks `võidu, kruusati ärä; leib lähäb `tahku; kui `valgess läks, läksid `künmä; piim minemä pütikun apuss; mette ei lähä `selgele (ilmast); pääv lääb `õstale, ei sua tüüd ärä

Kod; `kapsad läind `jäässe; mõni koht läks sooks, kui ta `enne oli kõvem, pärast läks `pehmemaks; klobistas adra kudagi kokku, `varsti läks `jälle laiali; töö läks `sossi Lai; kõis läks `sõlme; asi on nõnna `sampsu (halvasti) läind, ei lähä kudagi `korda; kui tuli lääb väga suures, lääb [vorst] kattii KJn; püttil vits pääl ärä minnu Trv; `erne lääve `nakla, naglatse `erne om kõva ku kadaje marja Krk; kui juuli kuun oless kuivale minnu, mis siss viga oless ollu `einä tetä Hel; nii läits ilm `utsu; linane lang om vali `vassi minemä; ega [koort] kloppi ei vei, `klopmisega lääb vatule; serände puulkeenu liha ei lähä alvass; üdse `õõguva ärä, lähvä tuhass Nõo; kae ka tuu piim kääse kohvile vai om -- `lämmän `mürrest lännü Võn; minev`aasta lätsivä kõik` sibula `pütskude, `äitsmenuti tulliva `otsa; tuli palap pliidi all, piä lääp truup ka `lämmäss Ote; rabedist `paklist kõids lätt ruttu `kaatski Kam; nüüd omma üless `kirki kõik `lännüve, pääle vihma; kauss om `lahki lännü San; pümes lätt, kunass mi_kodu saa; rõõvass om lõhvõlõ lännü? Urv; peräst päävä `püürdü nakass tä (päev) lühimbess mineme Krl; ma `iske, siss läts lang kõik` kana `säl`gä (keerdu); sul om -- kaalaratik `kuusti lännü?; leeväkene om `kuurdõ lännü?, om `kaugõss `ahju jäänü?; tähe `juuskõva maha?, ilm lätt sadulõ Har; ku tuu jahepudõr ol`l külmäss lännü?, siss ol`l `väega hüü magu; sai `puuldõ tii `kaldõhe, nii läts koit purulõ; suvõ aig ol`l, õdagu pümmess es `lääki? Rõu; `ündrek um joba `mitmõst paigast lõhele lännü? Plv; lätt iks regi kah kummalõ; kanariku varrõ pik`k ots lätt `lil`le; Tülü läts suurõst; oravitso `häitsme omma? periss ilosa?, kui na? viij periss `lakja ei olõ? lännü? Rärp; pañg läts `ümbre; ku põhast sel`etämä nakkass, l`att ar põvvalõ; liha lätt soolada? hukka Se; lang lätt `kiirdu; `rüäkese? jo `lätvä? vereväst Lut || hukkuma sii läks üks -- laev ukka Pha; laevad läksid vanasti `Restna `otsas ukka Rei; Lae läks `terven miestegä ukka Khn; se laeva täis läks rahvast ukka Juu; tormiga lähäbegi laiv ukka, ega vaa ilmaga ei lähä Nõo c. kellegi sarnaseks kujunema ta on isasse läind Koe; laps lähäb isäje ehk emäje Kod; olõ_õi` ütski tütar `lännü `immä Se

8. a. protsessi või tegevust alustama; hakkama, algama, puhkema liha meni `lõhnamaie Lüg; Tuld ei tõhi üläs võttada -- `leivad `lähväd põlema Jõh; [neil] Läks jälle ütlemiseks Kaa; `Seastesi `tuhlid saa `keeta kudagi, nõnda kui `keema lähvad, juba on lagund Põi; muulikad akkavad jälle `valmis menema Muh; vili lähäb kopastama LNg; kas õlut läks `käima; karduled kõik puhas mädanema läind Mär; vili läheb idanema, kui ta maas `muldas_o Lih; `varbad `lähtad märjasse -- `lähtad `auduma Mih; `kartsid, et sulased `mässäma `lähtväd; isased [mutid] `minne `kiskuma, `murde üksteist ärä; obusega ei lähegi änam `keegi `Pärnu minema; mina läksi üle selle lääve `astuma Tõs; te magate ja te_j `tiagi, et te lähete põlema Aud; piim läind `apnema Juu; vahest pane märg vili `salve, lähäb läppama Jür; ahi läks kütte JJn; mis sa lähäd teda ilma aegu `torkima Koe; varsa jalg läks mädanema VMr; liha lähäb tuulitama VJg; rehä ei tõhi seliti `panna, lähäb `vihma sadama; leib ei lähä `kerkimä; ümmärgune puu, egä sij kõhe `lõõskama ei lähä; näväd läksid `luule minemä Kod; `kasma (kasvama) lähnud terä on vedel Pal; mädanik -- kui lähäd säält üle minema, siis `jalgupidi jääd `sisse Äks; leib läind `piikuma Pil; tohlotama lähäväd meil kaalid; läksid `riidlema KJn; neil lähäb tüli ruttu Vil; pada sosisap, joba lääb `kijmä; leib al`litama minnu Trv; rüä lääve kasume likege; liha minevet `süäme `pääle, ta ei või liha süvvä Krk; kui `varblase sirtsuva, siss lääb sadama; ahi ei minnä palama; ku kae ärä om kooluva -- õõru, siss lääp veri `käimä Ran; lombi vesi ku ta pikälä saesap, lähäb `aisema; lätsime `rääblemä, ma panni mõlõmba maha; lääp `tuiskama; ku -- juuskma lääb, mäda nakap tulema, kaob valu ka ärä; ommuku `sääsi `endä `rõivile ja `lätsi lavva `kerkude minemä; küll lääb `irmsade sadama Nõo; lätsi läbi viij minemä, sattõ õkka kõtuli `lompi Võn; lina lääp `äitsemä Kam; ku vili saab `vihma

õigel ajal, siss nakkas viil minema, ku `ildas jääb, siss ei `aita kedagi; leti olliva vallalitse ja satteva päält maha, ku obese `lendu lätsivä (kiiresti jooksmata hakkasid) Ote; Kuiva avoga es tapa_ `kiäki tsika, sõss läts liha vahatsõss ja `haisama Urv; ega iks `lindu minnä? ei_saa?, ku `siibu ei olõ? Krl; ma_lätsi `mõtsa haina manu minemä; puu urva nakasõ jo `lahki minemä (puhkema) Har; Mõhele `pañti kaas pääle? ja_visati viil mõni rõõvass ka üle ja_ `lahti nõsõma (kerkima) minnä?; sädeme_ `kirgli, kuiv aig ol'li, tuli läts minemä; tu ol' sõss, ku suur sõda läts Rõu; läävät jo ilma? ilosalõ minemä, ku lina `västrik väläh Plv; pilve? lüü lak'ka, ilm lätt är? kuivalõ minemä; läk'e_kodo minemä Vas; ärä jäät vätsess, ma vast ei `lääki `sanna minemä; läts jo meelest nõrgast minemä, nii suur `süäme valu ol' Röp; taa mijs läts kul `vargusõ päält elämä Se || käima küdimine läheb joostes Khk; vabrik läks sel aal puudega PJg

b. (riidu, tülli minemisest) Vanal ajal `läksivad `Kauhula küläs kaks talu peremest `riidu ühä maatükki pera Jõh; olid jooma juures ni_sa_mma tülise läind Khk; mis te_s nukki lähete Muh; me olime nii suured sõbrad, aga pärast läksime `vänti Mar; ma olen kuulnd, et õed ko `riidu `lähtad vanemate vara pärast Mih; ma ükskord läksin temaga nurinasse; läksime õige vastastiku Juu; nõnna tige õlema sij nuarik, et raud`kange kua ammussab, ku `riidu lähväd Kod; [nad] lännü sääl iki `näksu Krk; kui ta üleaiatsidega pahandusi läits - - siss `ol'li iki kuri karjan küll Ran; raha pääle lätsivä `tülli ja olliva elu aig tulin; lätsivä tolle Mõtsa Almaga siss `vassi, aga nüid om kõik sõbra; vahel lähme Miinaga pahandusi kah Nõo; nemä ka va_el lävä `räksu Rõn; mis tu põhi ol', et nä_ `tüllü `lätsi? Rõu; Joba nää? `jõudsõ? `tsänku minnä? Vas

c. idanema (hakkama) linnaksed akkavad minema juba; kas need `seemned lähvad koa Mär; linnased pannaks minema Ris; ei tia, kas sie `sieme lähäb Koe

d. varisema, pudenema hakkama ruki lähäb `põldo, kui tä (lõikus) illäks jääb Mär; kui rukis `val'mis_o ja ei saa lõegata mette, siis lähäb `põldu Lih; kui nihukest kõrvetese pääväd on, ei siis soa rukist nii kaua pidada - - [muidu on oht] et rukis `põldu lähäb Juu

9. a. sujuma; edenema, arenema; õnnestuma ei mina `ruskid `luomi taha, nee ei lähe mul edesi; kes `tiedä, `kuida sie nüid `lähte VNg; `neie `ilmudega vili lähäb, on sue ja tuleb `vihma Lüg; Meil jutt lähäb, `ninda_t `päese kudagi tulema IisR; kui üväst `lähtõ, siis saab `kallo küll Vai; pole paranemist üht, `aigus leheb ikka edasi; see_p muretse mida_id, laseb keik ni_sa_mma `minna; peab targu tegema, et see asi `õigeks leheb (õnnestub) Khk; kudas lähäb VII; töö lähäb nendel üsna lobinal edesi Mar; ei töö lähä ta kää edassi; `vaata enne, kuda sool omal lähäb; kõik lähäb tagurpidi, ta ei `oska eese elu `säädä Mär; Oled oolas ja korralik, lähäb kõik nagu piab minema Han; loomad ei lähe edasi, ei kasva; minust oo see kohapidamine paelu tagasi läind (pole enam nii heal järjel) Mih; töö ei taha `korda `minnä Tõs; ta käes `lähtvad kõik asjad easte `korda Aud; nüid_o see `mõtlemine `liiga edasi läind Kei; `tahtsin tehä ja nii `kriipsu läks (õnnestus) Juu; tema käes lähäb keik nagu lepase `riega JõeK; lõngakedramene ja `kangakudumene, sie on `jälle minu kääs läind kõik; ega ta (õppimine) kõigil nõnda `kergelt lähä JJn; [kanga alustamisel] eks se esimine küinar old ike visa menema - - kui juo sie sai `alla paku `piale - - siis läks lõbusast; ei ole kuuld, kuda tal nüid uue koha pial lähäb VMr; tõssaka tüe ei lähä edesi VJg; Kel see amet selge on, sellel on naljaasi puulõhkumine - - lähäb kui iseendast Trm; vili ei lähä edesi ei tagasi; vañd et, muailma piäl ärgu mingi sul `ükski luum edesi; ühevanavune selle poesiga, aga lähäb ette õma kasuga Kod; sedasi kõik se `ilma elu lähnd Lai; tema kääs iga töö läks `korda Plt; vaat kudas mõni inime on edasi lähnd Vil; einämaa iir, ku sa selle ärä tapat, siss ei lää `lamba `kõrda Krk; `põrsa kah jäevä `tingu, es lähä edesi; ega aena tegu ilma päevä `jõuta kah edesi ei lähä; ei lähä täl `õpmine, ei lähä tüü Ran; mia `kaalse toda `asja `niivisi ja tõesiti, et

*kudass ta parembide lähässi; aga temäl es lää õnness `endä `tapmine; postel läits sij aenategemine periss `vuuri (korda); mõnel mes tä ette võtap, lähäp kõik' `juunde, aga tõene ei saa edesi ei tagasi; sel kõrdsimel kaup äste lähäb Nõo; `valge `lamba ei läävä nii edesi, nuu kriim `pääga, nuu läävä edesi; ega joodikul ei saa tüü jo edesi `minnä Rõn; mis tu ädä ollõv, et ei minnev `umblõmine San; esä ütël, et - - mäantse karvaga lasitsõ? omma talon, sääntse karvaga hobõsõ? läävä? `häste edesi Kan; ku tu `Eissler siiä_tulõ, näüss no kuiss siss elu lätt Krl; timahalt läts mul suvi nisu häste `kõrda; ega nuil taa `pilmine kõik' `kõrda ei_lähä?, lätt kõrvalõ kah (pommitamisest) Har; Mõni jäl_kahitsas eläjä? är?, ega nuu_sõss inäp edesi ei lää? Rõu; tuul minnev ei_hobõsõ? edesi, kiä `kassõ tapp; mõnd suñni_nigu vak'a `saina, täl ei_lähä_tuu `õpmine Vas; kel oma? karvatsõ? kae?, tol läävät `mehtse? `häste edese; kuiss teil sääl kotussõ pääl elämine lätt Räp; orass lätt timahhava `höste Se; tuul elu om miñnude `kirdavadõ Lei || kujunema, juhtuma kes seda sai ε oida, et see sedavsi läks Khk; nii si asi võib miñnä Ran **b.** täituma, tõeks saama minu unenäod on tõest `menned, kõik on mend tõest Lüg; jumala sõna leheb ikka tõeks Khk; kui [Jaani ettekuulutused] tõess akasid minema, siis akati neid jutta tähele panema Mih; mis inimesed kõik `mõtlevad ja `arvavad, ei see kõik lähä `täide Juu; ise `koeruisi `ütles, aga tõtte läks; ühel sõnal one `võitu, tõesel ei õle, mõni sõna lähäb `täide Kod; ega sij uni ei võlete, sij lääp iki `tähte Krk; asi om `kohtu käen, küläp näiss, kas lähäp tühjäss (jäeb tulemuseta) vai lähäp `täide Nõo; mõni uni lätt `tähte Rõn; tuu [uni], mis `täüte lätt, tuu ei lähä meelest är San; timä `tahtmine ol' `täüde lännü? Har **c.** kallinema rugi vilets, küll nee sügise `inda lähvad Khk; Nüid pühade ees õunad `lähtvad `inda Põi*

10. *tarvis, vaja olema [kalade võrgust] `päästamise `juures lähäb neli inimest ära Jõe; `sõnna leheksid `puldaniist püksid ää; see on tarispuu, ehiduse `juure leheb tarist; obuse selg `katki, `telka ala leheks üks lapp `tuua; `teesid leheks korralda, nee nii `auklikud Khk; Meite poiskale läheks kaks `vitsa `pääle ajada, siis ta peaks soolve `kinni küll Krj; võid lihaks `tuua [poest] Vll; raha lihab igase `poole taris Jaa; Adra aisad läheks uied teha Põi; Põld läheks `künda Rei; punet läks `tarvis asveldamise `juures, `pañdi vihile `sisse, et segamini ei lähäs Aud; oh sa igavene `namsak, no siul läheb küll põlvega `perse anda Hää; teese põllu pialt ei `tohtind uhakaid noppida, igaihel läks omal `tarvis Ann; kõik tüö nõud lähvad majas `tarvis Koe; si Sohvi lähäb näil tarviss, oiab last ja tüib `süümiss Kod; taenas oless läend kõvem `kasta, taenas on pehme; uus tarandus lähäb `panna, kui tala on määdä KJn; mitu obest sul lähäb Vil; taa om suur ahu, siss lätt `rohkõp küttä kah San*

11. *mahtuma; mõõtmetelt sobima Üks kubu `olgi läks `ühte aluskotti Kuu; ia lai on, midä iast `selgä lähäb Lüg; nee einad ep lehe kõik korraga `peele mette Khk; Kotti minna kuus külemetu vilja Kaa; meestel olid lühiksed püksid ja siit põlve juurest olid natukse `lahti, et `jalga läksid Mar; kuha põhi jäi maha, ei läind kõik korraga `peale Mär; `koormasse lähäb neli akk`jalga Kir; kui rinna koñdi `otsa kolm `sõrme `sisse lähäb, siis on ea lehm Jür; sada `vihku lähäb ära `kuormasse JõeK; kui pailu `sõnna lääb `ämri `täisi Tür; nelitõiss muna läks kiluje Kod; õheksa suurtt `leiba läks `ahju Pal; `tiinu läks kümme `puuda liha lahedaste `sisse KJn; sinna (heinakorvi) läits `kuurma `ainu `sisse Ran; meil kolm `kuurmat `kesvi läits parsile Puh; kihäst om nii jämedäss lännu, et ei lää `rõiva enämb `sälgä; `ündrik om nii kitsass tettu, et ei lää `ümbrele; tõsta ruug paast `väl'lä, ku länikude ärä ei lää, siss tõsta ummike `sisse Nõo; seo vadilanõ lää ei `jalga (kingast) Vas*

12. *sobima, kõlbama; ühte langema sie lugu ei lähe Lüg; Sie ele sinaka `karva `riide piaks `talle küll minema IisR; karva peelt et es lehe `auku; kui [kohtus] äkist jutud ep lähe `ühte, siis oo asi ull Khk; See kõis läheb veel asja eest välja küll Kaa; Löö [palgil] seal kühmu kohast*

laastu kaks ää, siis läheb küll Pöi; jutt lähäb `ühte, mes meie oleme kuulnd Mar; `ühte `lähtvad kõik, kää`anded ja `kihlamene Lih; kui kõht `täitsa tühe oo, siis lähäb koa natuke, aga üle kolme päeba ei lähä nisuleib Mih; vana õnnistegija rist oleva kadaka puust olnu, ta ei lähava küll mede kadakaga `ühte Hää; läksivad `ühte need lõngad (sobisid omavahel) JJn; sie ei lähä ikke - - viimaks mõni `juhtub kukkuma Koe; mina lähen isaga `ühte (saan sama vanaks), isa oli kaheksakümmend viis, kui ää suri Tür; mao rasv - - vorsti `sisse ehk `vorstisi `praadida, `sinna ta lähäb Pal; ken ää `pernane, annab süvvä `äste, et süük `suuge ütte lääb Hls; sedäsi jah, jälle lääp `vuuri tu sõna (on vastavuses); kae nüid joba süük lähäb Nõo; täl ei lää tu süük, lidsip läbi `ambide (haigest seast) Rõn; ei lää nali ei midägi Räp; ku süä olõ_i rahu, siss - - ei tulõ[?] uni, ei tulõ[?], ei lää[?] süük Se

13. teat suunas paiknema või kulgema; selliselt liikumist või läbipääsu võimaldama tie `lähteb mere ligideld Kuu; siit meilt akkab meri `pääle, lähäb ko_e Mahu VNg; suo sies on üks mägi - - mägi lähäb `kaugele Kahula `einamittle Jõh; tee lihab alamäge Jäm; jalgrada läheb siit Khk; see tee läheb tämale `oue Kär; korsnas läks otse üles Krj; tee raad `lähtvad sealt pööringu pealt `metsa Pöi; oripuu leheb siit öle lae Phl; jõgi - - lähäb `sinna merese ikka Lih; läks `vällä `väike tee rajake Tõs; luuk lähäb toa peal Ris; meie maa lähäb sialt `saadik JõeK; [põlluribad] akkasid `paergast me tua otst minema ja läksid senna taha väl`la `otsa Amb; pia`aegu ühes liinis lähevad nied külad JJn; se on se Paala jõgi, see lääb `Tartu Emajökke Koe; põllu `sisse lähäb `süedi nälb Kad; uks läks `suuri `kamri; jõgi lähäb `kaste aruje, lähäb `lahku Kod; eenamalt läks jõgi läbi Pal; karja tee läks siit `alla Lai; kummilinnu pesa, pesal ilus kumm peal, pisike auk lähäb `sisse Pil; kaju serväst lähäb - - ma_ilma suur lõhe, kohe sedävisi siit allapole; repp lähäb teese korra `piäle KJn; rehe alt läits aganigu uiss. aganigust `talli minejät ust es ole kellekil; reie luu nakap põlve mant, lääb seeniss kui `perseni Ran; suur_ti lähäp sääld Mulgimaale Nõo; väega `piüstü katuss, mis pikkäm`iisi lätt, tuu om `laugõ Kan; alt lohust läts ka küll tij, [aga] tuu läts likõss Rõu; `kaska siilo[?] läävä üleväst `alla Plv

14. (ühendites:) alla minema 1. allapoole liikuma sukkad `lähväd `alle Jõh; vinsuta kotti, et vili `alla lähäb Mär; lõng läks voki kõrist `alla Trm; kae kudass vesi kivede vahel nõriseb, lähäb nigu nõrin `alla Nõo; ku kellä luyf `väega `alla lätt, siis jääss kell `saisma Rõu || (toidust) sie akkab `mulle `vasta, minu kõrist ei lähä sie `alle; kuda ma süön, kui ei lähä suust `alle Lüg; Jäi üks `veike kont `kurku, `alle ei lähe, `võtsin `kartuli`putru `piale, ära läks `alle `ninda_t vagu taga IisR; mis sii valitseda on, ega toit peeb suust ala minema Khk; See lihab oort ise `alla (maitsvast toidust) Pöi; puru akkab suus kasuma, ei lähä `alla Mär; ta om suhun paks, ei lää `alla Krk; `erne mugu `üürduva siin igemede vael ja kliugsuva, aga mitte kaalast `alla ei lähä; kui ubina `pehme om - - siss ei ole `ambit vajaki, aa keelega suun edesi-tagasi ja lähäp `alla Nõo; ma[?] es süü_noid kallu, mul kaalast `alla es lää[?] Rõu 2. a. alanema, langema meri oo ala läind Mus; ind om `alla lännu egal asjal Nõo; linahinna omma_jäl `alla `lännü[?] Har; tuu mi_matuss um kallassõnõ, osa um kallast, lätt nigu trepi `muudu `alla Rõu || mo pääväd oo `alla läin (olen viletsaks jäänud), moost põle änäm kedägi Tõs; küll on aga näost `alla läind (kõhnaks jäänud) Plt b. (loojumisest) `päivä terä on juo `alle mend, `luoja `vierend Lüg; pæ akab ala minema Khk; pääv one jo peris `alla lähnud Kod; joba jo päiv lännu `alla, temä iki mõtelnu, et mes mä tij Ran; päiv läts jo `alla ar[?] Rõu; kuu nakkas `alla minemä Se 3. kellegi või millegi alla minema sügisel läks [põld] küli `alla Mus; ma taa taadi armu `alla `menna (taadiga elada) Pöi; seeni ku leerist läbi, lätsi loosi ala Hel; emä läits `vande `alla - - aga kas ta `õigust kõnel Nõo; pidite iks rohu ala minema (rohtu

võtma hakkama) *siss, ega te mudu `terves es saa Ote; kinni minema 1. sulguma `ommiku vähäkese `läksiväd - - `silmad `kinni Lüg; pane iste ukse ede, muidu ta leheb `kinni; tæɛ_p mee sellel tarbil viga on, kaan ep lehe `kinni mette Khk; ei tea, kas selm läks `kinni mool (kas suigatasin) Mar; menu kõri läeb kinni - - ei saa `rääki ega mätte kedagi PJg; sinu sil`mä_s lää `õigede `kinnigi, ku joba üless õegati Puh; kui nõgi om `kärge tõmmanu, siss ta_j lase `siibril `kinni minnä Nõo; võib-olla tolle `aaga ma rääbässi ärä raasike und, ku sil`mä `kiinni lätsivä Rõn 2. a. kinni jääma rahude `pæele lihab laev `kinni Ans; küll neid (laevu) `sõnna Kõpu `näkmanni `otsa oo pailu `kinni läind Mus; nooda reis läks kibi taha `kinni Mar; ku madal vesi, siis vene läks mua `külge `kiinni Kod; kui vai `vihmagi tul'l, üks valeti keväde istutamise `aigu juurevesi, et juur' üks iluste `kinni läits Ote b. kinni vajuma kaev akkab `kiinni minema - - teese kaevu on lasnd `kiinni `minna Pal 3. vanglakaristust saama poiss varastas, nüid ta leheb kolmeks kuuks `kinni Khk; Siis on `kinni minemine ka Põi; nad `menna `kinni Kse; k o k k u m i n e m a 1. kogunema, ühte paika minema, suunduma kui midad - - `asja aruta on, siis küllamed lehvad kogu Khk; läksid senna kokku, ei tea, mis nõu nad seal pidavad Mär; `lähtvad kokku lõbu pidama Kse; pühäbä `käidi laalatsel ja tõõsiba `õhta läks pulm kokko (koguneti pulmapeoks) KJn; poesi ja `tüütrigu tulliva summan koolitare mant, lätsivä talule kokku, `taändseva ja teevä `sõõri Nõo; mitu tiid läts sinnä_kokko Vas 2. a. kokku sobima; kokku langema elu ei lähä enam kokku jah, kui nad `riidu on läind Juu; teki jutid ei lähä kokko Kod; mõned kutsuvad krõmpsseed, mõni kutsub kõrvseed - - ega nad kokku ei lähä Äks; no sij võru kiil, sij ei lää jo esti keelega (Tartu murdega) sugugi kokku Puh; no küll teil lätsivä jutu kokku, lassite nigu `varrin jälle Rõn; timäl omma tõsõ `kombõ ku mul, meil ei_lähä mõttõ kokku Har b. kokku leppima me kaubad ei läind kokku Juu; nüid on kaup kokku lännu Krk; kas `lätsi kauba kokku Har 3. kokku tõmbuma; kalgenduma ternes, se läheb `keetädes kogu Khk; `värske piim ei kannata `keeta, lähäb - - kokku Mär; kui koor akkab kokku minema, siis soab või `val'mis Juu; võiseened - - ei lähä [kupatamisel] kokku; veri on kokku läind Pal; naersivad, et Kadri käe järele lähäb või ruttu kokku Äks; `värske piim, sedä ei panna tõise manu, sij lää kokku Krk; kõrnik om küll `sände paks iluss kahre sijjn - - to_j lää kupataden kokku kah Ran; mõni tei `luškaga ka võid, pöörissega läits rutemb kokku Nõo; no kül ma pessi, mitte kuur' kokku es lähä? Krl; võid nakass jo kokku minemä Har 4. paari minema, abielluma saab nähä, `millä kokko lähäväd Lüg; `meie olima kaks `kümmend üks `aastad mõlemad vanad ja siis `läksimä kokku IisR; nad `olle kogu läind VII; kui üks `sal'lis ja teine ei `sal'lind, nad ikke kokku ei läind Ksi 5. riidu, kiskuma minema mehed olid nii vihased, mis üsna pidid kogu minema; läksid karupidi kogu Khk; läksid üsna käsitsi kokko Mar; juonus `piaga tikkus mestega kokku minema JJn; ise tahavad kokko `minnä, mingu; lähnud nõnnagu kärisenud kokko Kod; lätsivä karypidi kokku Ran; kikka lähvä kokku Nõo; korda m i n e m a kellelegi huvi pakkuma; kellesegi puutuma mis se `moole `korda lihab Jäm; pailudele inimestele äi lähe teise äda midagit `korda VII; se ei lähä `soole `korda - - ää küsi Tõs; mis sie temal `korda lähäb, `mismodi minul on Ris; kellele sie piaks `korda minema VMr; pää valutas, siss ei lää tuu süük `kõrda egä Ote; se_m ää maigugõ, seo lätt õigõ `äste `kõrda (toit meeldib) San; mis tuu mulle `kõrda lätt Krl; lahku minema 1. a. eri suundades eemalduma kui `riidu läksid, siis loobiti toobiga `külma vett sega, koirad pidade ka siis `lahku minema Khk; me läksime `metses `lahku Juu; nakap seletuma, pil've lähvä `lahku Nõo b. abielu lõpetama Nee pidid ju kohe `lahku minema, mehel oli seal teine olnd Põi; mo täditütär läks `lahku mehest Juu; temä tükip tõese elu vahele ja aab tõese elu nii alvass, et piab `lahku minemä Nõo; inneb timä `suutumast ar tapp, a `lahku õs lää? Se 2. erinema,*

teistsugune olema kirjakeelest ta lihab nii `lahku VII; mõtte läävä `lahku, siss tule tüli ka viij Hel; lahti ~ valla minema 1. avanema lille edremed lehvad soeaga `lahti Khk; Nee õied peaksid `varsti `lahti minema Pöi; paise läind `lahti Mar; õie pungad akkavad `lahti minema juba Mär; silmä ka olliva nii ämäriugu, nigu es lää `valla Ran 2. kinnitusest, liitest lõtvuma; lahti tulema, lahti pääsema koorma leind `lahti, `siume uiest Khk; [loom] läks käest `lahti - - ei soan änäm kätte; eng `kinni, kui natike istu või `puhka, eng lähäb `lahti Tõs; Nämäd `kartsid, et selle tuulõga pagu `lahti `minne Khn; mõnikord ei lähä oheliku ots sõlmest `lahti Juu; tulivad tied `müüda - - tõisel mehel lähend jälle põrsas `lahti Iis; `juuksed piäss `lahti lähnud Kod; kraasitäied läksid ilusast `lahti Plt; sõkkelaud `valla minnu Trv; kate `kõrdine vits om paremp, temä käib üle küüne, sis temä ei `saaki küünest `valla minna Hls || (lasu toimumisest) piäss läheb `lahti Mar 3. algama, hakkama; puhkema `jälle läks testel `taplus `lahti VII; siis alles läks jutt `lahti Kir; kui lähäb `jälle sõast `lahti; poisikeste kääst sie tuli `lahti läks VMr; lähäb lüämäss `lasti Kod; laul läks `lahti Plt 4. millestki katvast vabanema keväde, kui vesi `lahti lähäb - - siis `aetasse puud jõkke Lüg; kuidas meri `lahti läheb, nõnna oo `auga jões Muh; kevadi `oltaks noodal, ku vesi `lahti läheb Hää; `käiti õege oolega rannas [kalu ostmas], mai kuus ummes, ku meri `lahti lähäb Vil 5. pilti meelde tulema; mõistma üsna keele pæel, aga taa p liha `lahti Jäm; mool es lehe kohe `lahti mette, mis ta tahi ütelda Khk; äi läha mool `lahti, mis `mõisa see oli Pha; läbi minema 1. läbima `läksin verävä alt läbi Vai; lehed sa Lümandast läbi Khk; `Kange valu läks kespaigast läbi; Peavad sealt lahe kurgust läbi minema Pöi; oln vehane, et tema heinamast käivad läbi Phl; üks võeras läks `õuest läbi Mär; nüüd oo juba `soosid kuevatud naapaelu, et suvel koa saab `pal'la `jalgega otse läbi `menna Mih; üks läks küläst läbi, kes tä oli, ei tiä Tõs; `lendav oo läbi läin Aud; jõess mine läbi Kod; `mõisast läbi `minna akkab kohe küla Äks; lõvvast `olli kuul läbi `lännu, piüssi kuul Puh; sügise ja keväde `olli ussaid nigu pori mül'ge, lätsit läbi nigu üits mullin jälle; ta täit värki lei ja vigla aru läits jala labast läbi; ku ummitse kängä jalan, siss võib viist läbi minnä Nõo; pagsu sarja põhi `olli nigu sõgla põhi, mulgu olliva suuremba, sõrm läits iks läbi Ote; tuu ol' Põnnipalu, kost mi_läbi lätsi Vas || esä läts ilma `pri'letä läbi (elas ära prille kandmata) Röp 2. (korraks) ära käima; sisse põikama ma õlin siin, läks siit läbi, pidämä ei jäänd Lüg; mine kottu läbi koa Mar; `minnen lääme Puedakult läbi, küll ma siss `näitä toda `kõivu Rõn 3. a. läbi kuluma tallad leind läbi Khk b. ära kulutama nigu üvä `suhvõ võtt ennedä, nii lätt läbi kõik' Har 4. õnnestuma, korda minema Tahad mind aneks püüda. Äi lähe läbi Kaa; Kas see asi ikka nii `kergesti läbi lihab Pöi; asi ei lähä läbi Kod || läbi saama minijaga me ei läind kõige paremini läbi VMr; maha minema 1. maha kukkuma, loksuma, vajuma, varisema vms ära `tosta, `lähte maha Vai; suits leheb maha, akab sadama Khk; Oja kenast, et äi lähe maha mitte (piim kannust) Pöi; piima nõu `tahtis käru pealt maha `menna Muh; pofid läksid keik maha Mär; kui [sügisel] puu leht maha lähäb, siis mõeob väga `kangesti `tervise `piäle Var; lehmä rahudid oo maha läin Tõs; kududa ei nää `iasti, aasad `lähtvad maha Ris; Luom võtab ja tõstab oma pia ülesse ja ikka lähäb jo seda `toitu maha JIn; omiku vara on ia `niita `kastega, siis ein lääb pal'lu paremast maha Sim; lips õli pikakas ein, et tahtnd vikati ees maha `minna Trm; kui piüksid tükkisid maha minema, `pañdi rihm `piäle Lai; mis sa paigal ei kurda, vaat kui maha lääd; jalg lihvati, lätsi kõtuli maha Hls; puu lääve mõtsan maha ku kirin ja kärin; `valge kaaral om `valgep iva, ku `valmi saa, siis lää ruttu maha Krk; laits sätte maha Ran; väits `olli keidetü nõöriga käe `kül'ge, kae muidu lääp viimäte sinna põhu `sisse maha Puh; es saa aenast läbi kudagi, mine vai pikäli maha (kuku või maha); lähäp vai nõnapääle maha, aga `jalgust puutük'ki ärä ei `viska;

`kartuli päälissee om nii lihavass lännuva, et om küliti maha lännuva; piimä nüsk lännu ka nii `õkva maha, et mitte üits tilk maha es lähä `piimä Nõo; kui vili valmiss, suur tuul tulep, lätt pal'lu terri maha Kam; kesvapäid kül_korati, rüäl ei_`lääki [pead] maha õi? Urv; timahalt sügüselt `lätsi lihe? õigõ `aiksõst puust maha? Har; piim `maaha läts lavvapääle, siss latsõ_lakahti lavvapäält är?; kas tuust sõss murõht um, ku lätt ka tuu `silk vett `maaha Rõu || piltl unustama see jo `ammu meelest maha läind Pee 2. a. ära kuluma meestel põlve otsad akkavad üsnä maha minema Mar; sukal lähäb konts (kand) maha Pal; kui `risti `luiskat, lätt terä ruttu üst maha Kam b. ära tulema varsa `amba lääve paari_kaupa maha Hel c. rammusust, priskust, kaalu kaotama loom lähäb maha; näost na maha läin Tõs; mõni kaalub `enne liha ärä, ku `suitsu paneb, et kui pal'lu maha lähäp Nõo 3. a. loojuma `päike akab maha minema Ans; `päike lähäb maha Pha; kuu juba üsna madalas, see läheb `varssi maha Mar; päev lääb maha, teeme nüid ruttu Hel b. mõõnama on tuul siit idapoolt, siis meri lähäb maha Pha; mered läksid muha Põi; veed maha läin (ära voolanud), põle naa pehme Var; ku nüid meri päris maha lähäks, siis saaks nüid ketid viil kätte Hää 4. maasse minema nee orad `akvad küll tagasi maha minema (orased ei kasva) Khk; mine (sa) tea, mine võtta kinni ei tea, kes teab, pole teada `võõras mies, mene sa tia, midä mies sie on Lüg; Mene sa tia, misuke suvi tuleb; Mene võtta `kinni, kus nied `riisikad `kasvavad; `Latrab `pal'ju, mene võtta `kinni, mis `mõtleb IisR; Kadund see asi oo, mine veta kinni, kes see viibija veis olla Kaa; mine sa tia nendesse `uskuda; isa `ütleb, et `juoksva piab õlas olema, no mene tia nüid, mis `juoksva `aigus on_s VMr; mine sa tiä, kas suad lapsess abi Kod; min_tiiä_kiä võtt; mee_tiiä_kost inemise? jo `tuudi, vaest mitu üüd ja `päivä söömäldä? Rõu; min_tiiä?, mitu `pauku viil saat innegu ar_koolõt Vas; mõõda minema 1. mõõduma a. (ruumiliselt) üks `võõras läks siit `müüdä Lüg; `toisest kabakast ka `müüdä ei `mändü Vai; läksid nõnda kut vilu tuul kodust `mööda Khk; Olid ennem `mööda läind, meil jähi ikka nägemata (pruutpaarist) Põi; kas_se tuleb `siia või lähäb `mööda Mär; `müüdä minnän ka talited ärä Hls; kudass sa jullelsit `onte penist minnä `müüdä Puh; alati ku mõni `müüdä lännä, siss olna läve_päl nigu kikass jälle; tuu provva `ol'li `uhke nigu võu, läits `müüdä pää säl'län, es `kaegi me poole; tuu `ol'li irmuss kuri peni - - ta_s lase üttegi `müüdä minnä, ku ta es pure Nõo; ma `müüdä minneh rõbahti, et tä sääl `aknõ man `istõ Vas; ku'ra käe päält lätt `müüdä Röp b. (ajaliselt) kui on kolm `aasta `müüdä `menned, tuleb tagasi Lüg; sest_o müüdu `aastad `mööda leind, kut ma `viimaks `linnas keisi Khk; `mööda läind `aegadest oli juttu Lai; `ulka `aiga läits `müüdä Hel; mõni `kuuke läits `müüdä, siss `olli apu supp ja leib lavva pääl Puh; ei saa temäst tühjäst enämb naese `võtjat, tuu iraaig om joba täl `müüdä `lännu Nõo; aig läts nii ruttu `müüdä, et is läpe mitte `sisse minnä? Har; Nii `muudo võõse minnä? mito päivä vai `eske nädälet `müüdä, ku ütškõrd `soldan hummogo üleest `virgo ja nägi, et ol' kasarmoh umah koiguh Röp 2. üle minema, lõppema onts sadu `mööda läind Khk; rõõmu tuhing on `müüdä läind KJn; ärä kurvaste kedägi, küll sij mure lääp `müüdä Krk; mia pahanen ärä küll, aga viha lääb ruttu `müüdä Ran; võti vett suhu, läits suudsuimu `müüdä, sei `leibä, läits ka `müüdä Nõo 3. mitte tabama vahest laseb `püssiga `märki, läks `müüdä Lüg; peaks see `linna minemine - - sinust `mööda minema piltl Mär; ega sij vihm meile ei tule, sij lääb `müüdä Hel; `aiguss läits miust `müüdä, es tule mulle Nõo; sisse minema a. sisemusse, sissepoole liikuma, kukkuma, tungima, vajuma vms tamme puu `sisse äi taha nael kudad `moodi `minna; loomal oli - - `aige `sisse leind; sadu leheb ühest kuhas labu `sisse, on tema sönnik `valmis; tee_p oli ta sülla peelt sisse leind; ee ming nõrga jää `peele, lehed `sisse Khk; oo pala (kuum), ei või `kääga `sisse minna Mus; koid ei läind [pesemata villale] `sisse Kul; õllet lähäb tülgas

maik `sisse Mär; tal kuradil oleva siij laan, et suust mineva `sisse (ussist) Hää; ta lääb [tiiki] `sisse, ega tema ei karda uppumest Pee; kusilaane teeb õma pesä nagu kupitsa, `kõrge ja sile, et vihm `sisse ei lähä; tuul lähäb uksess `sisse, pane uks `kiinni Kod; mina olen `kuulnu, et pulma ja matussega mitte üle järve ei `minta, `sisse lähäb, mis muud Äks; lagi läits `sisse Hls; periss raba suu, eläje lätsiv `sissi Krk; vikati varrel kah mulk sehen, sinna lähäb tu raud `sisse; söögi panet iki `sahvrede `laudu pääle, kaaseke pääle, muedu lähäb mõni luum `sisse Ran; koi om jahude `sisse lännuva; mis sa `kulled sääl usse taka, mine `sisse; me_sä nii aralise ao olet toonu, siij ei lähä ahju ussest `sisse; jää olli nõrk, ma lätsi ku `kauhti turb`auda `sisse Nõo; pannime `värjä `kiinni, et `ulka eläjit, lätt mõni `sisse ja `surmap tõist Rõn; puutäi ol`l lännu? ütele lehmäle udara `sisse Kan; lagi lätt sul `sisse, tala omma vällä `määnü Har; ku iks haavalõ `mustuss `sisse um lännu?, siss ei avida viin ei_`juuda sitt ei_kupõruss Rõu b. (toidu kõlbamisest, isu esinemisest) Nüüd sai ka enamb `sisse ei lähe IisR; pole saa siis `nälgas mette, kui supp ep lehe `soole `sisse mette Khk; toit ei lähä `sisse Tõs; maegotab aga suud, `sisse kedägi ei lähä Kod; meie Leeli om kõhn nigu näabits jälle - - mitte midägi `sisse täl ei lähä; küll om kelp inimene, täl ei lää `sisse midägi Nõo; mõni süüß äste, aga tõnõ ei süü, om kelp ja lidsip, täl ei lää `sisse Rõn; lehmä röibõ? ammõrdass, panõ süük`ette, siss ei lähä `sisse Har; üle minema 1. lakkama, järele jääma viha tuju lähäb üle Lüg; `aigus läks üle Khk; Täna ta änam öle äi lähe - - sajab ja sajab Põi; `ulka `aega kulub ää, kui see toeo üle lähäb Mar; Sie uõbi sadu, sie lähäb varssi üle Khn; se vaev lähäb üle `jälle Juu; oodake, kui vihm üle lääb TÜR; esimene uenatus läks üle Trm; vihim ei lähä üle `minemä-ngi Kod; joba uug üle `minnu, siss on pahanduse tuju `müüdä Trv; süä üle lännu, vihastamine om ärä `löpnü Ran; ütte juund satap `vihma, ei lähä üle suguki; ku pää valutab ja ku ma `juuti võta rõõsa piimäga, siss lääb valu üle Nõo; valap kui pangiga, egass nii pia üle ei lähä (vihmasajust) Kam; valu um jalaseeri sisen - - hõõrut, sõss lätt üle Rõu; `haigus om üle lännu? Röp 2. midägi ületades või millegi kaudu kulgema miä küll ei `julge üle minnä, t_om va niile iä; `laidest `olli ää üle kävvä, egä puu vahele kääneti pajo vits - - lätsit üle ku orrav; kõneldass, et Võl'tsjärvest `mintänä parvega üle; järvest üleminejit ollu nii pal`lu, et iä nakanu vajoma Nõo; vanast `ol`li talul vesine supp, ku sa lätsit üle talupereme muru, siss kõtt lappu Rõn 3. üle keema `vaata sa, et pada üle ei lähä Mär; supi pada lähäb üle Juu; piim oo äkine üle minemä Kod; joose ruttu, supi pada lääb üle Äks; kõik supid lähvad üle, kui väga kõvast keeb Lai 4. (aja möödumisest) aeg lähäb üle, ei soa `minna Juu; ega ta nüüd üle änäp ei lää `riidist Krk; siss sama piät lehmä pul`li mano `viimä, ku lehm müüg, muidu lätt aig üle Rõu 5. üle astuma ei tohe üle käsu `minnä Tõs; latsikõsõ? läävä? üle keelo Röp; nii ma olõ `tennü? ku kõrd ja kohuss, üle ma ei olõ `lännu? Se 6. üle käima mes tämä silm üle lähnud, `ükski luum ei õle ärä suanud tämä käess Kod; kellest süä täüs, tollõst lätt suu üle (sellest räägib) piltl Krl 7. teistsugusele kasutusviisile siirduma `viimisel ajal `läksivad `vorkude `piale üle, `vorkudele ei ole `ninda `palju inimesi `tarvis kui `nuodale Hlj

minenema¹ minenema Kei JõeK, -mä Juu minestama Mõni minenes ää koa, `püsti jalapial `seismine Kei; `nõrkus tuli `peäle, minenes ää Juu; ta minenes ära kirikus, seal oli `liiga palav, sellepärast minenes ära ja kukkus maha JõeK

minenema² minenema idanema kui linnased `liotadud olid, `pañdi nad kasuma, minenema; linnased seekord ei minene `iasti Nis

mineng mineng g -u Urv Vld(g -o) loojang; õhtukaar Tüüd tetä_tul`l iks - - päävä tõsõngust är_minenguni? Urv; päiv jo minengoh, lätt jumalihe Se

minestama *minest|ama* Jäm Khk VII Pöi Muh Rei Rid Mar Kul Mär Lih Kse Var Tõs Tor Kei Amb Tür Koe Sim Trm Ksi Plt Trv Puh Kam, -*amma* Lüg Rõu, -*eme* Krk Hel San, -*ämä* Juu Nõo Urv, -*ämmä* Plv, -*ämõ* Krl; *minestämä* KJn Ran Nõo; *menestama* hajusalt R/-*mma* Vai/, Käi Var Vän VMr Kad VJg Iis Ksi; *ministama* Hää Saa, -*ämä* Vig Khn teadvust kaotama üks *menestass kerikus`vällä, kukkus perandalle* VNg; *`külmä vett tuleb`silmä pääl ehk`miele`kõhta`panna, kui minestab* Lüg; *mõni inimene, kellel seant nõdrus tuleb, minestab* ε Khk; *sooja`aaga inimesed minestavad* ää VII; *menestad, siis kukob maha, nago oleks`surnud olad, aga vehe`külma ja`klaari, siis akad`jälle aro`saama, kos sa oled Käi; mõni inimene minestade* ää Mar; *laste`aegas (lapseootuse ajal) minestavad* ää ja *lämmastava sojaga ja Var; ema surma aeg ministasi ma ära* Hää; *mina ei tia, kas ta sitt menestas* VMr; *menestab, inimene`närtib ära, on ilma ingeta* VJg; *ei kannade verd, minešt ärä;`pernañ olevet ärä minesten* Krk; *nii`alba juttu kuuli, et südä läits valu täis,`tahtse ärä minestädä* Nõo; *üts vana`preili, tuu ka minestänü ja, sadanu_käpüli sinnä?, ku`piknõ tu avva kokku löönü?* Urv; *pal`lu inemisi ol`är? minestänü? kuumal tarõl* Krl **Vrd** minehtämä, minestuma

minestes *minestes* g -e *minestus minestese uug`ol`li* KJn

minestuma *mines|tuma* Lüg, -*ümä* Vas, -*ümmä* Plv, -*üme* San Krl(-*ümõ*); *menestuma* Kuu(-*ümä*); tn *minestümine* Har *minestama õli tark`aatri`laskija, lasi`aatri, siis minestus minu ärä* Lüg; *näet`kerkün ka pühäbä üits tüdrik minestü är* San; *nõrga süämegõ inemise minestüse`kergele är?* Krl

minestus *minestu|s* Lüg Jäm Khk VII Pöi Muh Rei hajusalt L(*mini-* Tõs Hää), Kei Juu Ann Tür Koe VJg Trm Ksi Plt KJn Krk Hel Nõo Puh, *minestu|ss* Trv Krk Nõo San, *minestü|ss* San Krl/-*ss/* Har(*mini-*) Rõu Plv, g -*se*; *minestu|s* Jõe VJg, g -*se* Kuu Jõh Vai Var Vän Iis, -*kse* Kuu/-*stü-*/ VNg äkiline teadvuse kaotus *kouk`seljad`leikasitte`kammila`vergud`katki, viis`verku tegite nii sibalaks (ribadeks), et tuleb minestus`pääle* Jõe; *tema`langes minestuse* Vai; *Minestus tuli`peale, kukkus maha* Pöi; *ühnä pal`lo`olle tulnd minestuse`surma ette* Mar; *jääb nagu minestuse - - jääb lollis, teeb nagu teises* Var; *minestas ää,`langes minestuse kätte maha* Tõs; *minestuse`vastu on`suhkruvesi* Vän; *ku koer mind ännast`kiskus, olli ma`jälle ministuses* Hää; *mõnel tuleb kohe`tervest peäst minestus peäle* Juu; *ega ta ik`e aru ei saand, kui ta oli minestuses* Ksi; *miul tulli minestus`pääle - - miul`läiis pääst ärä* Krk; *mõni inemine`kange kuumaga satap minestusi* Nõo; *meil näet koolitüdrik kah ol`l minestüsen* San; *minestüss`õkva tul`l päle, ku kuuli tuud juttu* Krl; *tu`jäie ministüste* Har; *`preili ol`l minestüseh, nüüd um tuu`pääle`haigõ* Plv **Vrd** minastus, minestes

minetama *minetama* Kul Mär Kse Ris idandama *`niuksed`väiksed`seemned oo minetud`seemned, kui naad enne vee sees`leotud oo* Mär; *ma minetan linnased* Ris

minetamini *minetamini, mene-*

1. pikkamisi *küll aga see teeb minetamini* Muh **Vrd** minetamis(s)i

2. nõrgasti; *kehvasti see oo nõnna menetamini`pandud, põle tugevast`pandud mitte* Muh

minetamis(s)i *minetamisi* Kaa Pöi, -*missi* Jäm Khk(-*missi*) Mus

1. pikkamööda; *vähehaaval meri lihab minetamissi süvaks; Tõmma sest nõörist minetamissi* Jäm; [puu] *läheb minetamissi jämeks* Khk; *Käis ahendati minetamisi`kitsamaks* Kaa **Vrd** minetamini

2. pärisuunas – Pöi

minetämä *minetämä* unustama *Temä minetäp kõik ruttu, täl ei saesa üitski asi meelen* Nõo

minev minev Kuu IisR JJn Krk, g -a Saa, -ä Nõo(n -nn-) Vas/n -nn-/, -e Pöi; menev VNg Iis, g -a Phl, -ä Lüg(n menevä); mine|b Mär, g -va Mar; g mine|va SaLä Kaa Rei Phl(-ve) Var Tõs Aud Tor Ris HMD JõeK Ann Kad Trm Pal Äks Pil Vil, -vä Tõs Kod Ran Har Röp, -ba Vig; g mene|va Hlj Vai Lih Trm, -ba Mih, meeva Urv; mine- Khn möödunud, eelmine see `juhtus minev sügis vai `milla see oli Kuu; siit sie minu `naabur`naine suri menev sügise VNg; mineva `talve ma oli `aige Mus; mineve kessiku `niitis Pöi; mäledan minevad aastad Rei; mineb sügise lasin tä tuua Mar; oli teene meneba talbe `aige nägo rämps maas Mih; `meitel põle `pauku egä palukest mineväst `miklibäst soadik Tõs; Mine`üese läks külmäks Khn; mineva nädala akkasime `eina `niitma Tor; minanädal ol`li kah kül`m Saa; vend suri mineva kebede HMD; meil mineva sügise `kiski tõi kaks kilu tuum`sul`gi (udusulgi) JõeK; minev `talve ma magasin sial JJn; mineval oastal õli pal`ju neid turusid (tõrusid) Kad; naene mineväl uassal asus nime `alla (abiellus) Kod; mineva teisiba tõin maasikid Äks; miña sügisi ol`lid ääd kardulad Vil; kas meeva sügüselst vai talvõl, kuna tuu ol`l Urv; no matõti minevä `suvvõ tiä är[?] Vas **Vrd** mina[?], minevane

mineva|aastane mineva- Ans Kaa, minevä- KJn, meneva- Lüg Jõh; minev- Jäm Kaa Pöi Phl Mar Tõs Juu Lai Pil Vil Hls/-n-/ Krk Hel Nõo Kan Plv, menev- Lüg möödunudaastane, mullune Kes neid meneva`aastasi `asju enamb nii `täpselt mäletab Jõh; mineva `aastased rugid `ammu `otsas Ans; Minev`aastasi `einu pole änam olnd Kaa; minevaastase maa peal nihukest va vana `eina, see `üütasse va vana kulo Mar; temal on veel minev`aastast liha Lai; Minevaastased kardulid ollid ulga `veiksemad ku tämmused Vil; Miñevastane suvi olli kuum, põle^t villä ärä Hls; ta nõnda kõva `niita, vana minev`aasten park_o all Krk; minev`aestanõ `reñtnik `utsõ (kurnas) maa nii är[?], et es saa[?] suurt midägi Kan **Vrd** minav|aastane, minevä|ajastanõ

minev|aasta minev- IisR Jäm Pha Emm Phl L hajusalt K, I eL(-n- Hls), mineb- Mär Vig(me-) Mih, menev- Hlj Lüg Muh VJg Plt Pil, meev- San Urv Vas; mineva- Kaa JõeK, mineba- PJg, meneva- Lüg (põhisõna sageli lühenenud) mullu, mineval aastal ma kodusin viel menev`aasta kotti Hlj; Minev`aastast `saadik `aige `teine IisR; See oli mineva-aasta sui, kui ma Tallinnas keisi Kaa; minev`aasta oli küll pailu `pähkid Pha; see `aasta ikka enam (parem) vili kut menev`aasta Muh; minevaast said nii `palju karduled Phl; tänabu oo naa `pal`lu `parma, kui mineb`aasta puude peal `lehta Mär; meil jäi menebasta tegamata - - suur ein Vig; mineb`aasta puud olid üsna `tihti `ärmas ja oo saand üsna paelu kõue`vihma koa Mih; Minev`aasta olid paramad jõlmad kui tänäve Khn; Minevasta `ol`li näru sui, muudku lahestas `vihma Tor; poisikesed panivad siin Vaus minev`aasta puol küla põlema VMr; minevuassa kiiskimä linu Kod; minev`uasta `võtsin sialt raha `võlgu kaks `krooni Ksi; Miñevasta olli kül`m tali Hls; ma`lli minev`aasta viil nii kõbuss, et `põimsi uba Nõo; minev`aasta sattõ kai^ts nädälit otst otsani San; minev`aasta jäi pal`lo `haina tegemäldä[?] Rõu; ma`käve ka `kaajatsil, ku seo pujakõnõ täl ol`l meev`aasta Vas; minev`aasta ol`l `varra külmä[?], tinahavva om kõik` illanõ Röp **Vrd** minav|aasta, minev|aastaga

minev|aastaga minev- Ote Har Rõu Vas Se Lei Lut, meev- Urv mullu üle minev`aastaga (tunamullu), ku ta kävve, sis ta kõnõl` Ote; Meev`aastaga es olõ`hää `kartoli suvi, `väega vihmanõ ol`l Urv; timä kolõ jo minev`aastaga siist är[?] Rõu; no minev`aastaga `olnu`ka hüä`kardoka[?] Vas **Vrd** minev|aasta, -ajastaga

minev|aastaganõ mineva-aastane minev`aastaganõ mesi jäi mul `maitsmalla[?] Vas; minev`aastaganõ vuun Se **Vrd** minevajastaganõ

minev|aastane → mineva-aastane

minev|ajastaga *minevajastaga* mullu – Se **Vrd** *minevaastaga* -**ajastaganõ** *mineva-aastane om vil minevajastagast leibä jääñü?* Se **Vrd** *minevaastaganõ*

minevane *mineva|ne* Jäm Muh Kse Tõs JMd Lai Plt KJn/-ñ-/ Trv Puh, *meneva|ne* VNg Lüg Vai Iis, g -*se*; *mineven(e)* Krk San; *minevä|ne* g -*dse* Rõu/-*d*-/ Plv Vas, -*tse* Har; *minevä|ni* g -*dsõ* Krl möödunud, eelmine *menevase nädälä sies õli* Lüg; *minevase öö* `karjus `peale Muh; *miks ma oma minevasi uastaid ei piaks mäletama* JMd; *ta käis mineval nädalal siin* Plt; *miñevane* `aasta oli parem kui tänävune KJn; *kik'k sij mineven suvi ma ole kedränu* Krk; *minevasel talvel olliva leppe (pehmed) ilma* Puh; [ta] *ol'li mineväni aastak sõsarõ puuļ* Krl; *minevätse suvõga tei ma_pal'lu tüüd* Har **Vrd** *minev*

minevard *mispärast vanemad mehed ei last meres vilista - - ei tiä, minevard sie koe `kieleti; minevard siä mäned, `eha on jo kääs* Vai

minevik *minevi|k* Har, g -*ku* Ans JõeK Kod Lai, -*gu* Puh, -*kku* Jõe; *menevi|k* g -*kku* Lüg Jõh; p *minevikko* Kul uus möödunud aeg *minevik on, mis `nähtud ja läänd* Jõe; *menevikkus eläsimmä küll tõist `muodi, õli `kõike kääs* Lüg; *Sie `armulugu on jäänd menevikku* Jõh; *edimält kuulut minevigu, siss ku nägi, et inimene usub, siss kuulut tulevigu kah* (mustlasest) Puh

minevä|ajastanõ *mineva-aastane na jahu* `ol'li mul *minevä ajastatsõ* Har

mingalaine `mingalaine missugune `mingalaine mees sa oled ka Hlj **Vrd** *mingasugune*

minga|sugune `miñjasugune missugune – Kuu **Vrd** *mingalaine*

mingegi `miñjegi Kuu; *menegi* Vai; seestü `miñjestki Jõe *mingi kui sie suur soja ajad olite, siis oli vahest `sukrust puudu ehk `miñjestki `puulist* Jõe; *kalad `ruogiti ärä ja siis `pandi samate `ilma `miñjegi `rasvata [pannile]* Kuu; *menegi nou ei avida* Vai

mingegi|sugune 1. *mingi (eitavas lauses) mina ei `karda `miñjegi sugust [tonti]; näil - - `miñjegisugust `paati ei old siel, et olis `saaned abi `mennä* Kuu

2. *mitte midagi Sie laps on kohe `verradu laisk, neh ei tie `mingegisugust; Vie ne kobinad kohe kaik `kaltsukaupmihele, ega `neiegä ole `mingegisugust `pääle hakkada* Kuu **Vrd** *minginesugune*

Vrd *mingisugune*

mingen → *mingine*

mingen|taoline *mingisugune kadaje suidsess, tal ei ole `mingen `taolist äidsent* Krk

minge|perast *mispärast `Mingeperäst sa enämb `millaski `meile ei tule* Kuu; `miñjeperast *sa sedasi `räägid* VNg **Vrd** *mingesperäst*

minges|peräst *mispärast No küll siell `heinamaal `süües oli hüä `süämäisu - - `miñjesperäst tä `kussagi `muual kogu eluiäs enämb `ninda hüä ei ole* Kuu **Vrd** *mingeperast*

minget → *mingine*

minge|tarvis *mistarvis `Minge `tarvis ma sis pian `kuolimajasse menemä, ega mul enämb `lapsi `kuolis käü* Kuu

mingi `mingi Lüg Jäm Khk Põi Mär Kse hajusalt Pä, Ris HMd JMd JJn Iis Trm Kod Plt KJn Puh Rõu, *mingi* Rei(-*ññ*-) KJn, *min'ki* Krl **a.** *keegi või miski täpselt määratlemata `Mingi asi seal oli, et naad seda [maja] `müüa äi saand* Põi; *ju seal peab `mingi maa alune soon olema, keda `mööda turtsad merest allikase said* Mih; *pühabe ja nel'labe, siis oli alati apu `kapsa supp, teised päavad `jälle üks keik mis suppi siis oli, `mingid piimasuppi* HMd; [ta] *tuli `mingi kord `siia* JJn; *see_ñd `mingi tegu* Plt **b.** (rõhutav sõna eitavas lauses) *selles pole `mingid kasu* Rei; *ei tea soole `mingid nõu `anda* Mär; *mu elus põle `mingid muudatust old* JMd;

nagu - - ädalik jäänd senna pisikene [linataim] ja ei ole `mingitki `jõudu tal JJn; vesi jääb peris puhas, et täl ei jää `mingid [sodi] `sisse Kod; mul põle mingid muret KJn; minkil viisil ei lää edesi Krl

Vrd miigi, mingegi

mingid → mingine

mingine `mingine midagi, meastigi Hää, `mingen Hls(-ng-) Krk, `mingid Hls(-ed), `minge|t, -met Krk mitte midagi ei `vil'lä, ei `einä, ei puud, ei `mingen midägi säääl ei kasva; mina [ei joonud] mitte `minged midäge muud ku õlut; `olli viimätseni kõik ärä võet, neil `mingid midagi enämp es ole Hls; ma*j* ole `minget midägi varasten; temäst ei ole mitti `mingemet `meastigi kuulda ollu; temäl ei oole mitte `mingen `meastigi ütelte Krk || mitte üldse Ihne perenaine `tiinjast `mingine midagi ei `uulinu Hää

mingine|sugune mitte midagi *Ei liiguta* `lillegi, ei tii mis ega `minginesugust, mitte kõige pisemat tüüd Hää **Vrd** mingegi-, mingi|sugune

mingi|sugune `mingi- Jõe VNg Lüg Pöi hajusalt L/-ń- Hää/ Ris Kei Juu Kos Kod KJn(mingi-) Pst Hls Puh Vön, `minge- Kuu(-ng-) Hls, `minki- Har/-ń-/ Ráp, miń- San (mõlemad osised võivad käänduda)

1. mingi **a.** keegi või miski täpselt määratlemata `Nuorik old `kindel, `minjhesugune `kummidus siel pidäb olema Kuu; `Mingi sugune värv sii on olnd, aga see on nõnda ää `leekind Pöi; laala `mingisugust `laulu Tõs; ti arvad mu mińsugu - - rikka ärrä olevet San **b.** (rõhutav sõna eitavas lauses) `mingisugusi `riidi ei `anta Jõe; `aidas ei õld küll `mingisugust mets`luoma liha Lüg; minu `aeges põnd `mingidsugust `rohtu Kul; ajab niisugust läma `väl'ja, mil `mingisugust mõtet pole Kei; ei õle `mingisuguss tüüd tehnd Kod; minu `täädä ei `pantud [surnule] `mingisugust `ásja sennä `kirstu KJn; es ole `tassi viil, es ole `mingidsugust nõud Pst; et tal enäp `minged sugust midäge es ole [põlengu järel alles] Hls; `mingisugust rõivast ei ole poodin, mis `mulle peri om Puh; ma ei olõ sullõ `minkisugust kahju tennü? Har; kahru `perest tull suits `vällä - - `minkisugust `korstnat es olõ? Ráp

Vrd minkisugumanõ

2. mitte midagi [ta] äi tee mitte `mingitsugust Pöi; taara usk oli paganausk, noorem põli ei `uskund `mingisugust Mih; iired `tahtsid mind ära murda, ei kassid tein `neile mitte `mingid sugust Aud **Vrd** minginesugune

Vrd miigi-, mingegi|sugune

3. missugune oli*s* `minjhesugune sie [ilm] oli, aga vatta Juss läks ikka, tegi `Viinistu `reisu ärä; Nää `mingesugused mügerigud on `värssil juo pääss, eks*ne* `aeva `kasva; `Mingesugune se neist `poistest sis siel nüd sinu `peigmies on ka Kuu

mingjäl kunnigi mitte kusagil mõis om kikk ärä kadunu, ei ole `mingjäl `kunnigi midägi [järel] Hls

mini → minia

minia minia Juu JJn; n, g mini|ja R(`minja Vai) Sa Muh L KPõ Iis Plt KJn Hls Krk(-je) Se, -jä Lüg Mar Vig Tõs Khn Kod KJn Ote Plv Ráp; mini Kul Vig KPõ Trm Pal Ráp, g mini Lüg Kaa Emm Mar Kir PJg Vän Tor Juu Amb Kad VJg Iis SJn Hel, minija Mär Kir PJg Kos JõeK Amb Koe VMr Plt Pil Trv, minijä Kuu Lüg Tõs Ran, minja Hi(n minja Emm); mini|j Kär Vig Var, g -ja Lei, -jä Trv; mińni(j) (-nn-) Vön Rõn, g mini|ja Krl(-je) Har Rõu Vas Se Lei Lut, -jä Hel Ote San V, mińni Ráp pojanaine mina lähän nüüd `Liisile, oma minijalle (minia poole) VNg; `Arva `orja `kiidetasse, minija mitte `millagi; egä*s* kõik läbi `saaned, õli mini paha vahest ehk, vahest õli ka `ämmäl süüd Lüg; `minja `männõ tänä `kirko Vai; esitseks

ta on pruut, kui ta kosjataste, pärast o minija, kui ta mehe `juure tuleb Ans; käsi minij `siia `tulla Kär; ta (pojanaise) ämm `ütleb, see on `meite tulija, ise oma ema nimetab, see `meite minija Pöi; see moo mini Emm; emä oli `kange rüüdeldäjä, tegi ise ja `tahtis, et minijäd koa tegid Mar; kui oo mitu `poega, siis oo koa minisid paelu Kir; äiaeided ja taadid `üidvad täda minij Var; `öetse ikke naa, et minija oo ju ämmä arst, siis oo ämm terve (püüab kõike ise teha) Tõs; mini teenib üks, poeg oo vigane Tor; Minijal peavad olema jänese jalad ja `lamba süda (minia olgu virk ja vagane) Hää; se on väga vähä, mis ämm ja minija east `toimi saavad Ris; mo mini on nii tragi inime Juu; minijate rätikud on aja pial `kuivamas Kos; `jätsin selle minijalle ja tema lastele Ann; läksin pere miniks Pai; ei soa minijaga läbi Koe; ema `ütles minile_ t ära `leiba jäta lauale Kad; kuda sina õma minijägä kua `kõrda suad akama Kod; minijäl on mitu viga KJn; sij om `arva, kes minijäge kokku passive Trv; säält majast olli miu minije; minijal om mitu viga, ämmäl ei ole ädä kedägi Krk; paremb olna alva `tütre jalutsin kui ää minijä `päitsin vns Ran; ku prõlla olõssi minni, kas sa siss tohit midä üteldä Ote; oho-hh ku alva_mi minije omma?, ei_taha_süvvä `anda?; `el'li üten minijagõ säidse `aastat Krl; mul omma viil nuu_kängä?, mia sõsarõ`tütre miñnij ahd Har; Kae_ku_miñnij `majja `tuudi, sõss tuu pidi `katma kõik' tuu maja `rahva Rõu; tol vana `pernasel um hää minni Plv; imä? iks tougatasõ_sõss kõrvalõ, ku miñni `majja tulõ Vas; minijäl om mitu vika, õgapäivi pää `haigõ, õgakõrra kõtu tõbi Se Vrd minijas

minijas minij|as Emm Käi Pär Hää Saa JMd Tür VJg Trm MMg Pal Lai hajusalt KLõ, Hls Kam, minij|ass Iis Ksi Võn, g -a; minij|äs Kod Pal KJn, minij|äss Vig Kod T Krl(g -e) Plv, g -ä; minijess Hel; `minjas g -e Ris minia minijäss tuli majasse Vig; `minjase kojotud Ris; ämm ja minijas sõnelevad VJg; [ta] on oma minijatega ädas Trm; ämm ei saa oma minijägä läbi KJn; Talun om kaits minijast Hls; minijess mul käis käimen Hel; mul om ää minijäss, minu minijäss ei jätä minu kellestegi ilma Ran; ei pane mina oma `jalgu minijä `lavva `alla; joba ma tunne, kudass tuu minijäga elämine om; ädä om minijidega Nõo; üits vanamijs `tulli, et ma kae, kas minu minijät oma ka siin Ote; `ütski minijäss ei olõ? ilma `veimevakata Plv

***minijema** imperf (ta) minijes minestama mina minijenuid ärä, piä õllud puru; lugijad (leerilapsed) minijesid ärä, siis `ahti nääle `veini Kod Vrd minijuma

minijuma minijuma, `miñjuma minestama naine minijunud ärä, laps `kuknud `süüless maha; minijus ärä, peräss tegi silmäd `lahti ja akas elämä; ma `miñjusin ärä Kod Vrd minijema

minijus minijus g -e minestus minijus tuleb `piäle; inimene õli minijusen Kod

ministama → minestama

ministus → minestus

mini|tütar minitütar minia – HMd

minja → minia

minjuma → minijuma

mink mink Mar Hää, miñk Tor Kod(miñt) Trv Ran, g mingi; `minki g `mingi VNg Vai uus (kosmeetikavahend) `minki `panna näu `pääle VNg; mingiga mingitasse palesi Tor; `minki oleva pisike laasi täis Hää; mingigä miäriväd nägu; ise ilos, tä viil tast `miñti Kod; oli paksuld `minki `pääle tõmmat Trv

minka `minka (hobuse jalahaigus) `minka akkab, kui [rautamisel] `naelaga sügäväle `sisse lüüd Jõh

***minkanõ** pl `minkatsõ Se; kaasau `minkasõga Urv missugune Edimält `võeti rasõv är?, väidse purašk ol'l iks, `minkasõga_ `võeti tuud `rasva Urv; vai `minkatsõ nä ol'li? Se

minki¹ → mingi

minki² → mink

minkima `minkima, (ma) *mingi(n)* Mar Tor Hää Trm Lai, `mingin VNg Vai; `miñkma Trv, `minkmä Kod, `miñkmä Ran Nõo Har Rõu, (ma) *mingi(n)*; `mintima Mär, `miñtmä Kod, (ma) *mindin* uus (mingiga) nägu värvima, meikima *mis sa `eesest mingid* Mar; *kes `oskab easte `minkida*, [sellel] *päris ilus oo nägu* Tor; *mingivad põsed ära värmidega* Hää; *mõni mingib õma nägo*, `pal'gid ja silmä`kulma värvib; *ilosad punased `palged - - ärä miñditud* Kod; *kadaka saksad ikke `minkisid* Lai; *oli kikk ärä mingit ja võõbat* Trv; *Nemä mingivä endid üteltu ja tõmbava toda võõpa pääle* Nõo; *taal om nägu vällä miñgit* Har

mink|sugumanõ mingisugune *tuu joht ei olõ? õigõ, tuu ei olõ?* `minkisugumanõ jutt Plv

mink|peräst *mink-* Nõo Har Vas Se Kra mispärast *Minkperäst sa ärä tul'let, kui tõese viil sääl omava* Nõo; *minkperäst sa_minnu is ooda?* Har; *ka_koh omma?* *ása?*, *minkperäst tuldass `küllä* Vas; *minkperäst sa nii `täñtät* Se

minne *ennist noh*, `minne ma `andsi [põrsale süüa], *mis ma nüid `jälle* Khk

minni → minia

minnäk *minnä|k g -gu kadunuke* Ma *ikõ uma minnägut* Vas

mint¹ *miñt g mindi* Jäm Khk Kaa Põi Muh; *mint g mindu* Käi Rei(n) *mindu* Phl; *ment g mendo* Emm; ppl `mentisi Põi münt (taim) `mintisid on `kahte `seltsi, *metsa mindid ning koeused mindid; koeustest `mintidest tehasse teevett* Khk; `Minti loomad äi söö, *vat see `kange mindi ais, seda loomad äi taha; `mentisi pole `kõikis kohas mette* Põi; *mindid oo `sõuksed karuste `lehtedega rohud, mis `põldus kasuvad* Muh; *obost äi söö seda `rohto, kos mendod `kasvavad* Emm; *Mindud `kasvavad `kardulite seas* Rei

mint² *miñt g mindi* merivarblane `püiti - - `mintisi, *ümmargune, kui ära keedad, väriseb nagu süldi kallerdis* Mus **Vrd** münt¹

mint³ → mink

mintima → minkima

mintmä → minkima

mintsme `miñtsme, (te) *mindside ehtima mis te nüid mindside ennast nõnda* Hls **Vrd** mantsme

minu *minu* Ote Kam San V(-o), *menu* hajusalt R(-o), Khk Kad Krl Har Plv

1. minek, minemine *Jädä neuks kohe se merele menu sen `ilise `ilmaga; Nad hakkasid `valmistuma [siit ilmast] menu `vasta, et-et ega_s `siie `ilma `sambaks `jädä kedägi* Kuu; *kui sügise kured ehk anid `kõrgelt `lähväd, kui `neie meno aig on, siis tuleb sügäv talv* Lüg; *`Laudas ka viel `ammub, vana `täidimata [lehm], ise täis, et `lõhki menus; Sie on jua `ninda `kangest ise menus (minekuvalmis), ei mina akka ka `kielama* Jõh; *au (kosilane) tul' lävele, ni sai täl'le ka mino (meheleminek)* Se || *ära, minema kui sadu maha jäeb, siis lähäb vesi meno; kuer ajas [karu] meno* Lüg **Vrd** menuk

2. kulu; väljaminek *oi, mul ol'l suur raha minu* Ote; *Sügüse om taad rehe `pismist ja lina `talgiid, hulga rahvast koon, sõss om suur liha minu* Urv; *suur mino om `väega leeväl, `tiñdre? pal'o `raiskasõ?* Räp; *`väikene talo, `väikene mino* Se

3. nõutavus; ostetavus *Kül on sel `kaubal suur menu* Jõh; *ol'l küll ää minu, sai ruttu ärä müvvä* Kam; *nüüd om linol hää mino* Plv; *suurt minno [õllel] es olõ?*, *`müüminõ ol'l väikene* Se

4. hoog; edenemine `einalised tulivad `suure menoga, tulist `kõndisivad; `kurja menoga obone, `püüab `lõhkuda `ühte `puhku Lüg; *tuju om inemisel uma minu - - ku leib nõsõss* Har

minu|aruline 1. minuealine *see vanaeit oo ikka mo aruline* Muh; *see oo meno arolene inimene juba* Mar; *ta om miu aruline - - ei tää, ka ta siss om mõne päävä vanep või noorep* Krk; *temä om minuarvuline, ega ta minust vanemb ei ole* Nõo

2. minuga sama kasvu *mo aruline poiss* Khk; *mu arvoline, mu_suuru?* Se

3. minutaoline *kuiss timä mu? aruline saa olla?, tel ei olõ jo säärást pääd otsan* Har

minu|ealine minuvanune `eigä siin küläs pali minu `ealisi ole; minu `ialised ja vanemad, nied nägid, *kuda õle `nuustikuga `pesti sia `suoled `puhtast, `tehti `vorsti* VNg; *minu `ealesed on keik surn* Ris; *õli minu `iäline vanana (vananaine), ühen käesimä kvalin* Kod; *`mõldri om küll mu? `iäline miis, ta om selle pal'lu tragitsõp, õt timä om eks kerembät ellu elänü ku ma?* Har; *ku pal'lo inemiisi om mu `iältsi* Se **Vrd** minuaruline

minu|pärast minupoolest *Minuperäst void sis `menna pidule ka* Kuu; *minu pärast lue, kui sa tahad, mina lähen magama* Ann

minut *minu|t* Põi Phl/-nn-/ , g -ti RId Mär Kse hajusalt Pä, Ris Kos JõeK Tür Koe Iis Trm Kod Hls TLä, -di Kuu Rei; *minu|t* San, g -ti VJg Plt KJn Trv Hls Har Rõu, -di Krk Krl Har; *mino|t* Mih, g -ti Vai; *mino|t* g -ti Plv, -di Vas, -te Röp; *miinu|t* Kul Khn Kei Juu/-o|t/, g -ti LNg(-o-) Mar Juu; *mi|nuu-t* g -nuu-di hajusalt S; *minuta* Lut; pl *min(n)unded* Phl; *menu|t* Hlj, g -ti VNg/n *menuti|*, -di Kuu; *meenu|t* g -ti Rei; *me|nuu-t* Käi, g -nuu-di Jäm Khk Põi 60 sekundiga võrduv ajaühik või vastav ajavahemik; *hetk, viiv `Teimme oma `paadi `piiridüksest mone menudiga `tühjaks* Kuu; *siis kui emädä ei õle [mesilaspere hulgas], siis on üks kolm neli minutind `aiga puus - - ja tulevad `uuvvest ärä siest* Lüg; *Vihm iga minut tulemas, ädä kääs, et jääb kuhi `pualeli* Jõh; *On mul ia `traavel, kui tuhat nelja ajama paneb, siis minut ja verst* IisR; *ooda ma liha minuu-diks `vaatma* Ans; *viie menuu-diga sa küll es jõua* Khk; *kellu oo `paergu kümme `minuu-ti kahe peal* VII; *massin `peksis neil kaks `tundi ja kakskümmend `minuu-ti* Muh; *Üsna igas meenutis oli karta, et jäe kati läheb* Rei; *teeb selle `val`mis mõne miinutiga* LNg; *ma lähä viieks miinutiks ää* Mar; *üks minut `aega käis ää, tuli kohe tagasi* Mär; *sie oli üks `irmus miinut* Khn; *viis minutid `aega `olla veel* Tor; *mette minutit ka enam ei jää ma siia* JõeK; *mis sa selle minutiga `jõuad* Koe; *kuuskümmend minutid one tuñnin* Kod; *ooda `hd vijl paar` minutit* Trv; *nii pal'lu minutisi läits `aiga* Ran; *lätsi üte minutigõ `mõtsa* Krl; *üts tseier `näütäss `tunnõ, tõnõ minutid* Har; *noid minotit anđ `õkva `uuta, ol`liva ni pikä?* Plv; *minotehh [on] kuuškümmend sekondet* Röp; *minuti peal ~ pealt täpselt, minutipealt `umbest minuu-di pæel ma `joutsu `sõnna* Ans; *see pæeb siis `umbest menuu-di pæel sii olema* Khk; *Vabrikus peab ikka just minuudi pæelt olema* Kaa; *Äga nii menuudi pääld `oska ka `tulla* Rei; *ega mul minudi päält hädä minnä ei olõ, ku_ma jää kah `raaskõsõ `ildapass* Har

minutiline *minutili|ne* Kod, *minutile|ne* Plt KJn, *minotili|ne* Plv, *menutili|ne* VNg, g -se; *minutilinõ* Rõu *minutipikkune menutiline vahe`aiga* VNg; *ta_m minotiline tüü, ta ei võta?* `rohkõmb `aigu Plv **Vrd** minutine

minutine *minutine* minutiline *minutine töö* Plt

minutuisi *minutuisi, -uisi* minutikaupa – Lut

minuut → minut

minätämmä *minätämmä* kaotama *kos sa ta minädi ja soorudi* Vas

mioke, miokõ → mihuke

mirdi|krants mirdipärg *Pääs õli mul `leier ja `mirdikrants, `seljäs õli `valge kleit* Lüg; *mirdi rañts - - see oo `mirtest `tehtud, pannasse `surnule `peatsisse Vig; mirdirañts pannas noorikul pähä* Hls

mirgel `mirg|el g -li Pöi; `mürg|el Hls Puh, g -li Kaa Pöi, -eli JJn, -le Ran; n, g `mürgli Rõu; *mürjel* Trm Hls Ran Nõo, `mürjen Plv, *Smürjel* Rõn, g -i; `mürgel- Jõh Kos Trm Ksi, `mürjel- Kod, *mürjel-* Sim Pal Krk Rõn, *Mürjer-* Emm, *mirjeli-* Ote smirgel(käi) `Mürgel `käia pääl saad teritada teravaks `kõiki `asju Jõh; *Uut vikatid käiatakse esiti `mürgli peel* Kaa; *Kõva kui `mirgli tükk* Pöi; `mürgelkäiaga soab sui niidumasina vikateid teravaks `tehtud Kos; *ta sial `mürgeli pial `laškis [nuga teravaks] JJn; luisud on `mitmed `muudu, mürjel luisud ja Pal; `mürgel luisud, kahest otsast teravad* Ksi; *mürjelist saab tetä tulekivi või kõksikivi* Hls; *vikatit teritädäss - - `mürgle pääl* Ran; *Mürjeli plödi pandas üte lapatsi ümbre, kui ärä kuevab, siss om väega ää vikati luisk* Nõo; *Temä olli väist smürjeliga teritänu* Rõn; *Ku ma_ `mürgli lastuga uma vikadi üle `tõmpsi, sõss timä käve haañast läbi nigu_ viuh ja_ viuh* Rõu; `mürjeni püür (käi) *teritsess riista? peenembihe* Plv

miri → mirr(i)

mirjeli- → mirgel

mirna `mirna Hls Krk Hel, *mirna* Se korda, valmis `Sääjä `ästi `mirna kah, ku `küllä lääd Hls; *võta luud, mine roogi ahi ärä, mia sea levätegemise siin `mirna* Krk; *eilä `õhtu `säeti kramavoñn `mirna* Hel **Vrd** mirnasse

mirnahe sirgeks, pinguli *hobõnõ `tõmbass pää `mirnahe* Vas

mirnan *mirnan* Hls Krk korras, valmis *Akka `sõitma, obene om mirnan* Hls **Vrd** mirnas

mirnas *mirnas* korras, valmis – Pil **Vrd** mirnan

mirnasse korda, valmis *sea ennast mirnasse, kue ma tulen* Pil **Vrd** mirna

mirnik → mernik

miron → meron¹

mirr(i) *mirr* Tõs, g *mirri* Tor Ris Nõo/n -rr/, `mirri Jõh; n, g *mirri* KJn Trv Har/-rr-;/ `mirri g `mirri VNg, *miri* Vai; *miri* Pal; *miir* g `miiri Tõs piibl *mürr `mirri `suitseteda* VNg; *viiruk, mirr ja alo-e pannasse kokko ja õnnistatse* Tõs; *Mirr om ää lõhnaga puuvaik, medä Maarjale kaejatsil käijä viisivä kostiss* Nõo; *targa_ tõie hommugu maalt jeesusõlõ kingitüses, ku_ timä `sündü, `kulda, tüminät ja mirrid* Har

mirt *mirt* (-rt) g *mirdi* Pöi Muh Mar Tor IisK KJn Kõp Hls Puh Rõn Krl, *mirdi* Kod VId; `mirti g `mirdi Vai; *mirdi-* Jäm Vig Hää Amb, `mirdi- VNg Lüg (taim) `mirdi `oksad on ilosad Vai; *Eit, sa kasta vahest seda `mirti koa* Pöi; *mirdi `põesad kasuvad `väljas* Muh; *mirdid oo, krantsid tehässe [neist] Mar; sinine mirt, lehed laiemad ku `valgel mirdil, sinised `õiled* IisK; *Miul olli vašt `mirte mitu tükki* Hls; *mirdest tetäss pruudilõ kruuñ Krl; `tütreku? kasutase `mirte* Plv; *Kül ol' illoś pruudikrants, häitsväst mirdist* Vas

mirti(s) `mirti, `mirtis ehtes(se) *Pannund ennast täna mis nii `mirti, et; See tüdruk on ikka nii `mirtis ja viks* Emm

miru *miru* maru – Lüg **Vrd** meru

mirul → merul

miruldama → meruldama

mirun → meron¹

mirundõma *mirundõma* edvistama *Är mirundõgu nii pallu* Urv

mirva `mirva kärjeloputusel saadud meevesi `Mustikasupp on `mirvaga ia; Oli hea meesaak see `aasta, saab mittu `aega `mirvat `rüübata; Oli `kärgi `palju lopputada, siis `mirva oli `mehka. Oli `kärgi vähe, `mirva oli `lahja, liru IisR

mis mis üld(miś San, miś Lei), mes hajusalt R, Jaa Pöi Muh Hi Lä Tõs Ris Tür Trm Kod Pal KJn T Krl, mäs Kuu Muh Mar Kod Trv, mida Hlj VNg Lüg, midä Kuu RId; g mille Jõe Kuu IisR SaLä Kaa Mar Kul Tõs Tor Tür Kad Trm KJn Trv Puh Nõo San uus Urv Plv, melle Han Har, minne Kaa Krk, `minje Jõe Kuu VNg, mine Lüg(me-) Vai, misse Sa(me- Pöi) Muh Rid Ksi, mise Lüg Pha Jaa Pöi Muh, mike Hi(me- Emm) Pst Hls Krk; p mida hajusalt R eP(me- Kär), midä hajusalt R eL(me- Kod Ran Nõo Har), midäd San, mitä Röp Lut; variante:, kaasaü `miska R KuuK(misega), miska Kad, `minjeskäs Kuu, `minka Urv Rõu Vas(-a²), `minkaga² Plv, `minkage San(-gõ), `minkas Vas, `minkõga Vas, minga Se, `milka Plv, mika Krl(mikkä), mikaga Kam Ote Lei(mik'ä) San/-ge/; rajav `missess Se, messass Kod; seestü missõst Se

I. küsiv-siduv asesõna **1.** (otsestes küsimustes) **a.** (asjadest, nähtustest) `miska sa neid `kaevasid, `lapjaga vai; midä_s nüüd viel arudatte Kuu; mitte_j old `palmi`puude püha, mida püha sie oli VNg; midä `karva `riide õli; Minest see kepp on `tehtud Lüg; mes sia tahad; mine sies neid kakkisi `keitäda Vai; missest se tuli niid [et katus vett ei pidanud] Ans; millest sa paers `rääkisid Khk; Missel sii seike sant ais juures oo; Minnega sa tulid, pussi vei autuga Kaa; mis ta säääl ometi teeb Pha; missest se maea - - `tehtud on Pöi; misest sool kõht täis_o; mis ta `jalgel [viga] oo Muh; mekega ma seda tee Emm; Mike pärast sa änam `meile äi tule Rei; mes sa nēed seeld Käi; mes eest ma sis `soole selle anna Mar; me_sa seal teed, mes (kurjustavalt loomale) Kul; mellest see tuleb, et see viin nii magus oo Han; mil viisil me selle `tõögä küll `valmis saame Tõs; Mis jõlm uõmõ tulga Khn; mis sol asjaks oli, et kua `meile tulid Juu; mis me tahme teha Amb; mes edess sa minuda leid; mes asi ae sinuda `seie Kod; mikege na sõidive Hls; minnest nemä olli, õbe keedi ja õbe sõle; miket `muudu sa sõkut; mike keeli sa kõnelet Krk; mes iüst om kõik noore inimese jalutu; midä me tegema nakame Puh; mes sul om säääl, `näitä mulle kah Nõo; kul'l läits `taivade, mikaga sinnä `perrä miändäss Kam; mis tä tuu `viige tegi; `minkagõ_sa_keedät söögi; mis `aastõarul sa`It `sündenu San; miist sa kõnõlõt; mike peräst sa `seantse mõrru `näoge `vaadit miu pääl Krl; sis paaba üt'el, mis sul mukka asi ol'l Se; mis vika om Lei **b.** (elusolenditest) misseks ta ennest koolib VII; mikess sii `saagi Krk

2. (eri laadi küsilausetes või küsimust väljendavates lauseosades, ka ühesõnalise küsilausena) **a.** miks, mispärast kaśs, mes sa lähäd `patja `pääle Kuu; mida sie `kassi `näugu VNg; `tulga taha`puole, midä `sinne `jäätä Lüg; midä nüüd pojal viga on, midä tämä nüüd kisendä Vai; mis võeras inimene sest nõnda pärib Khk; Misseks ma peaks eesele veel vanuigi sõhukest rassi kaela vetma Kaa; mis ta seal teeste `perse taga vahib Muh; Mis laps krabiseb `vastu, kui teda `kästa midagid teha Rei; mis `teete vallatust Mär; mis sa `meile tulid - - oli `asja koa või Tõs; ei tea, mis sa põlastad `keiki Ris; mis sa sest lapsest `kiusad Tür; mis sa sirvid (vahid) most Sim; mis sa nõnna `oopled ennast, `oopleb nagu ei tea, mis tema on Pal; temä läits, mis sea (sina) ka es lää Trv; aga ta padrass küll, täl `ol'li südä täis, et mes miä temä `asja putte Nõo; mis te nii pilgeni olete pannu TMr; mi_sa tiäst `sisse tõit San; mis sa ilma `aigu küsüt, ma õks ei `ütte Krl; vanapakañ sai vihatsõs, et mis ärä `tundse Vas; [kubjas] ol'l `pesnü üte kuvvetõist `aastalise noorõmehe ärä², et mis es künnä² nii pal'lo ja nii `häste, ku timä `tahtse Röp **b.** (määraküsimustes) mis_si (kui palju) kell on Lüg; Mis iest (kui kallilt) `suapad said Khn **c.** (muud juhud) Midä, ma hüäst ei `kuule, `räägi kovemine Kuu; vahest äi

saa aru, mes teina `ütleb, siis `ööda mis Rei; kas õdrad tänä ärä `trul'li, mäs Kod; miket (mida sa ütlesid) Krk

3. (retoorilistes lausetes) mes mina `oskan juttustada Kuu; mida `sellest `asja on, on tä `mustlane vai tattaa-r; mida sulane mina olen (olen liiga noor) VNg; mes sa vahid, mene `nurka Lüg; pole [enam] `ambud suus, mis mihele se veel lihab Ans; mis neist rugidest `seaste `niita pole, nii õhused Khk; Mis sa lolli räägid Kaa; Mis meest seal on, kael nii peenike kut `tuhli ide Pöi; mis ma sest küsi Muh; kus sa lähäd, mes (lehmale) Kul; mis sügise `aegu viga oo Mär; `peimel oli jo naine kää, mes siis veel Kir; Mis iest siis obo ond, kui ise piäb vädäma Khn; Mis sii viga, tal ju korsnas pääl Hää; see alles uheti mul'likas, mis tema `piima annab Kos; laps, mis tema teab, kuus talvet käin `koolis Amb; mis sa ikke parata võid; mis sial `viitsida on Pee; mis nisukeste `vaiksete `ilmadega viga tüöd teha VMr; jumaluke, mes näväd süäväd Kod; mis elu sihuke on, kikerdab (vireleb) `peale Pil; mikeg ma sedä ärä `tjünin ole, et miu tüdär vanatüdrukuss jääb Hls; mis linna `rahvel viga eläde, egä nende põld ei `põua Krk; noore inimese om armukadedä, mes armukade tu vana enämb om Ran; `nuurust `ol'li ja `kõrgust `ol'li, mes viga `joosta; mes peremiss sa olet, kui maja om kõik sul upakeli Nõo; mis siss vijl tjt, siss koolõt `näl'gä; midä sa koosördõt San; kuradi lähk, mis tuu sulle `haiget tege, ku tõõne parembede elass ku sa Kan; mis siss, [kui ta] ei_tulõ, ei tulõ Har; inemese² `heitivä küll äräh, aga mis tetä, võtiva võõra ilostõ lahkõstõ `vasta Röp

4. (kõrvallauset pealausega sidudes) a. (asjadest, olukordadest, nähtustest) `kousid on `purje `nurkades, `miska saab `purjed `kinni `seatud `mastisse Jõe; `silku `viedi `maale ja siis sen iest sai `jälle rugi ja, `minnest siis `leibä `talvel `tehti Kuu; `vihma sadu, mida üleni `märjaks tegi, nii et `ambad `plaksus suus; `laula ikke, mis ka laul ilus on Hlj; ried, minedega sai `käie, õlid `tehtod puha puust; tule isä `vaata, midä ilus muna Lüg; `ussi tõbe `arstiti `selle `puuga, `miska õli `ussi tappetud Jõh; sie oli siis une nägõ, midä sie `praigo `rääkisid Vai; tühi maa, missel pole `vil'la peel mitte Jäm; missel arvad `ambad, seda `üitaste arva `ambaga saag Ans; mida `kaugemale sa lehed, seda `süamaks meri leheb Khk; [seda] `üiti va lammas `karva tüss, missest `muistised peelisrided said `tehtud Mus; kui `seepi `anti, siis `ööti: pruudi kott on must, oot ma anna ka seda, misega `puhtaks peseb Jaa; ma usun, et_se usk `õige on, mise `sisse ma usun; see on käru, messel on üks ainuke ratas Pöi; se_o pahl neh, mis `külges malgad rippuvad Muh; pihtjälg [on see]- - mikest uks `kinni `panta ja `lahti `veeda Emm; se saab laeva reegs kutsut, mikega laev `merre ajadagse Phl; mida `rohkem sa pingotad, seda kinnemaks ta (sõlm) lähäb Rid; mis suur maru on, se `metsa täieste äävitab Mär; täma pani lõngad siis, mis kedratud lõngad olid juba, täma pani need likesse Kir; mis vilets [lina] oli, sai takkudes, ja mis iad, need `siuti `kimpu, [said] ää `müidud Lih; mis saad kuiv oli, se `küine läks Han; see oo see vorsti puter, mes keedetse Tõs; nä nüid põle kellegilgi `seokest `mütsi mette, mis ennem ikke olid Aud; mine tuu seppa (pärimi), mis levä üless tõst Saa; mis täna omiku pekseti, si kohe tuulati ära Juu; oli nisukene `pulber ikke, `miska nad [punast] `värvisid KuuK; mis vanad metsamaad on, sial ta (võilill) ei aja oma `juuri, aga mis jäätmaad on, sial [kasvab] JJn; olen paelu ää unustand, mes nad on `rääkind Tür; mida pikemb sie `vastla sõit, seda pikemad linad pidid `kasvama; kruus oli kohe niisukene jäme liiv, miska küüriti Kad; medä rübälämäd `riided, sedä `ausam [inimene] õli Kod; tjuü [on] kõik, mes toedab Pal; sju on pahkluu, misse kahelbol koit on Ksi; midä `rohkem `koeri, sedä vedeläm lake vns KJn; tjuip ärä puha, mis käset; midä suurep ädä, sedä lähep abi vns Krk; medä suuremb tuul ja torm, sedä `rohkemb `tul'li kala Ran; t_om kõik `Uuṭa mõts, mest tju läbi läp; mes undi suun, tuu undi `persen vns Nõo; siss rehitedi, mis `tarre terä `ol'li pudinu Ote;

tuu om ruup, mikage ütsi seätess San; täüdüss (tökat), mikkä oböste `riistu määrütess Krl; medä pümehep üü, sedä paremb varast kiñni_püüidä? Har; mis ol' iks kõnõldu palk, tuu - - `mašse ärä_küll; nedo (kelk) om tuu, `milka liueldõss Plv; `Vannõ küll `hirmsahe, aga tuu es `auta õks inämb midäge, mis lännü?, tuu lännü? Röp; mis `suhkri`jauhhõ `rohkõp panõt, tu kõvõp [õlu] saa Se **b.** (elusolenditest) sie vend, mes ärä uppus - - sie oli old `seitsme `aastane Kuu; sie on kägu, midä nüüd `laula; kust sa tiad, mida sie on, mies vai `naine VNg; `aigemajades on küll alastajaõed, mida `aigeid talitavad; eks ma `karjas nähnd ka, mida pere`naine õli paremb, mida pahemb Lüg; sai `arvo, et sie ei olegi tämä laps, midä tämä `juures `praigo on Vai; koñt`võörad, mis `kutsumata `sisse `lähtvad Jäm; kipper oli see mees, mis keis `laeva sadamast ää `viimas Mus; Mis siga sündides, see siga surres Pha; se_o üks kuri vanaeit, mis `kangest `tapleb ja raksub Pöi; korp (ronk) on se, mis `taeva all karjub Phl; meil poiss, se mis `söaväs surma sai, see oli näind Noa; `neegrid olid mustad inimesed, mis pidid tööd tegemä Mar; mes mõni tuttav oli, ehk sellele `añti koa [süüa] Kir; paelu, mis `rampi ää ka surevad Vän; piñsid olid mütsi serva all `servas, aga - - tüdrukud olid ilma piñsita, siis sai näha, et mis oli naene ja mis oli tüdruk Nis; lehmad olid küll kirjakud, mis kirjud olid Hag; vaemuks `üiti, mis pidid iga pää väilas olema HJn; ta akkab `sulle siis `vasta, mis `kange laps on Amb; ablas vasikas, mis `iasti joob Ann; mõni, mis on ia lammas, `añdis viis `naela, mõni kolm `naela `villu VMr; [neid oli] üle `kümne, mis saivad `pekse Äks; on küll neid `lehmi, mis ilma `sarvedeta on; mis obused väl'jas, neil olid tekid pial, käsipuu külles `kiñni Lai; nüid on jala`käijaid vähä, mõni ainuke mis sa näed et jala, ikke ratastega `tõmmavad Plt; miust nooremid inimesi ma tään, mitu tükki, mis ei saa `püštigi tõusta Vil; aga mis ned `jõukamad juudid `ol'lid, nüid käisid peris obošega kohe KJn; kost sina sedä võit teedä, kas kellegil `otsa om kirjutet, mis ta om Hel; nuu mehiläse, mes puun omava, nuu laseva `poiga Nõo; tu obene, mis `aiget sai, `jäeti tii `viirde maha Kam; nuu mis säääl `süüki tek'kive, nuu `pañdivõ suurõ paa kivve pääle üless, siss tek'kive San; seo rahvas um siin roodsi rahvas, mis `perrä umma `jäänü? Vas

II. (sidesõnalaadselt) **1.** (nentivates, kinnitavates või rõhutavates kordustes) sest `tunnist `saadik enämb siga ei süö, - - tie mes tied Kuu; Mies mis mies (mees nagu olema peab) IisR; Äi see pole mu kottimööda üht, pailu mis pailu Kaa; Pole mitte seda lootust, et `vihma tulema akkaks, kuiv mis kuiv, kõrvetab kõik ää Pöi; küps mis küps LNg; Minu aal sai kõhu ike täis süüja, oli siis süüja mis oli Amb; muidu oli [kibu] ikke kapp mis kapp, kõik kõrv samati külles ja, aga et ta natukese oli vekemb Kad; toemeta sina mes toemetad, mina lüpsän lehmäd Kod; om mes om, aga enämb nii `lämmi ei ole ku jaanipävän; tuleva iks miu sünnipäeväle, toova mes nä toova ja söövä mes nä söövä Nõo; Järv mis järv, lainõtas ja_kõik' Rõu

2. nagu; nii et küll `selle käristiga on äda, `karjub mis kole Jõe; Kui `lüpsi `ammet `selge, `juokseb piim mis sorab `lüpsiku IisR; nii `kange tuul oli, mis laine ulatas elu (talu) `arja Khk; roobutab `niitada, naa_t mis ein `tuiskab kää Mus; nõnda sajab mis laksub VII; Nii lihav mis karu (karv) läigib puhas Pöi; Sai mooga kurjaks, mis mokad läksid nii `trupsi (prunti) et; ma `maadlesi `tõõga mes ermus Rei; kui sa ei teind, siis pekseti mis pihast keis veri `vällä Mar; küll oli vihane, `kärkis ja `paukus mis seenad värisesisid Mär; `augusti kuu sees, siis tegid ilosad `eina nii mis `aises (lõhnas) kohe Kir; Toorm risub puid ja `põesud, mis lehed ja `piñsed oksad `lindvad Han; meri oo plankvaga, `kange vaga mis sätendab Var; jutt jooseb mis varinal Mih; Laõnõ lüeb tagant `tullõs `vasta laõva perset mis üsä laksub Khn; Lehmad akkasid `kiilu `joosma, läksid võpsikuse mis `tolmas Tor; sildid olid samma `värvi mis `mütski Juu; ikka üks [pritsis] `ühte, teine teist, nii et et seda maru oli mis irmus oli kohe Pee; sie

pärm - - pani `kerkima mis kole Kad; ise mies üstku jupakas, aga kerib `käia mis ime Sim; lei minu külite, lei nii mes jõus Kod; sööb mis nabinal Plt; kala läks mis sulpsatas tagasi KJn; üits `aasta lahišt `vihma maha mis kole, es saa kuiva jalage enämb kunnilgi `liiku Hel; veri `juuskunu kihä müüdä `alla nii mis irmuss San; [kuuldub] mis `hüürläse hõrisõsõ? Kra

III. (umbmäärastes või määratlevates asendusväljendites) **1.** (ebaselgust, teadmataolu märkivalt) *ligemalle sada kolmkümmend `sülda või mis ned köied pikad olid Jõe; kas puol `aestat vai mes oli eländ ja siis oli ka surd Kuu; `tütrikud `läksivad `mõisa `kartuli võttamaie ehk midä `tüöle, aga ikke `uhkest `riides Lüg; `Rihmad kõik `läikisivad, lakkiga vai `miska nied `klantsima `pandi IisR; elos `süötä pidä olema [angerjate püüdmisel]- - paned `ussi ehk midä Vai; Mis see pisike põrsas oli, kas oli kolme puudane Pöi; poid või miseks nad üidasse Muh; meri tõstab maid, `santi `ilma ja mes ta peap tehendama Phl; mis meid oli, kümme inimest, kaks peret oli koos Ris; mis mul oli `vendasi, neli viis tükki Rap; koorega karduled ma ei `teagi mis `põlves põle keet Juu; kaks `uastad või `rohkem, mis mina neid (lambaid) köietasin JJn; `Tiisenoußen või mes pagan se old, üks parun old seal Kad; kas viis `ektari või mis seda maad siis ülepiä oli Rak; sinikivi vai mes ta kutsuti Trm; sij raha õli vanass jumal mes (väga suur) Kod; mis neil nüid `olli säl, `riide `värki ja - - `ühte teist KJn; vahel käesivä noodal, purika ja latika, mes ta `mõrduga tõi Ran; Ei tiia mes tä `olli, kolme `tõistku `aastane vai Rõn; kas ta sõnno lugi vai mis ta tegi, aga `tervest ta tegi Röp; tea ~ teab mis ~ midä (millestki muust, aimamatust, erilisest) kodukävijäd ja kaapjalad ja, ega nied siis enämb ariligud old, nied olid siis `kapjad all ja ei te mes kaik Kuu; Kambrite sisustus õli kua lihtne, ega sial ei tia mis õlnud Trm; vai sij `viingi siis vanass ei tiä mes es maksa; tule ja võta, egä siin kis ta mis õle Kod; ta üits `uupleja om, alati lubab ei tiia mes ärä tettä Ran; hupalõss pääl, ei tiia? midä ijh tõist takah Röp*

2. (suvalisust väljendavalt koos sõnaga tahes) *`mengu mil aal taht Kuu; õli siis kattus menest tahes, `kuuse kosod ehk `pilli`ruogune; igäl `luomal ikke, `õlgu tämä luom midä `tahtes, on oma `muodi ais Lüg; puu `ämbliid olid, mis asi tahes, kõik oli puust Vll; tee mes tahes, aga `jonni ei jäta Rei; olgo mis tahes, aga ega see asi ikke nõnna põle, kui tä `ütleb Mar; ma ei pääse siit, kas tee mis `tahtes Mär; [katuse] aribud tehti igäst puust, olgo puu mis `tahtes Vig; `teenija, karjane või tüdruk või mis `tahte oli, ikke oli [palgaks] oma raha ja riie ja vili ja Tõs; tulgu mis tahes, töö tuleb ää lõpetada Tor; `pañdi se siitsi rätik ehk olgu mis rätik tahes, `pañdi [pähe] Kos; ole rahul omaga ja ole vaid ja `tehku mis taht teesed Pee; ega sialiha `vasta põle `keški, võta sa mis liha tahes Kad; olgu ta mis `usku tahes VJg; küll tä õli vali vedämä massinad vai mes tahetes Kod; `siuke riist, kus mis `tahte `asja `sisse võib `panna SJn; küsi mis `tahtent `asja Krk; kirju pullil `pañdi mis `tahten nimi Hel; rehetare kõrval vallaline `kaardealune, kohe pannit mis taht `riistu Kam; mis tuu mulle putuss, olgu tä mu peräst mis taht, saht vai saks Kan; kesvä karašk kasta? mis `sisse taht Röp*

IV. *miski Ega sel `süömisell ole mitte midägi viga, `muudku süö Kuu; õles sa vananaesse juttu messass `pannud, õles lapse jalg terve õllud Kod; kui kost midä seräst leisi, siss kirjuti üless Nõo; ta mugu räpätäp tüü tegemist, ega tost midä `väl`lä ei tule Kam; kas vai ommõl surm om, ega midä tetä ei olõ?; är tappõnu inemine ja `orjõnu, ei kannä midä, `õkva jääss `purju San; tan ei olõki midä pääl, ta niu eimekene (kirmeke) inne Ury; ku imä om medä pel`länü vai `hiitünü?, siss lätt piim rinnan halvass; vanal aol `süüdi sil`gipäid, no`tiiäki`kiä tuust medä Har; Ol`l `väega suur häbü saanu?, olõ õs `mõistnu midä üldä? es midä tetä? Rõu; siss ol`li`nuu`maa`nii`kõhna?, et ega säält midä es saa? Plv; ku `sijne pal`lo ei olõ?, siss olõ õi` `sorti midä, võtat miä saat õnnõ Röp; ma? elä nigu kotih, kink mano ei putu?, kost midä ei*

kuulõ? Se; mis midagi mitte miskit Ilma tuleta äi näe änam `õhta mis midagi; Päeva `otsa pääsib seal õuet kauda, aga `tehtud pole mitte mis midagi Pöi

V. adv 1. kui; kuivõrd vaat mis kenad paiud Pöi; mis ilusast `päike `paistab VJg; ega seto? ol'liva targa rahvaás, seto ol'l õks `kinmämp mijs mis `tartlanõ Ráp

2. kas ehk (vormilt eitavas lauses) jáhid teised kauaks merele `jälle, `aksi `mõtlemä, mis pole `viimaks äli (kaotsi) läind Mus; Vetab taeva kiuale, mis ep akka jälle vihma andma; Mis pole (küllap on) `jälle pal'las jutt ning tühi lubadus Kaa; Mis ta pole täna see kesknädal juba, pool nädalt `jälle `otsas; Mis külm eb akka juba tuhliste kallale kippuma Pöi

Vrd mia', midas, miga, mih, mii'

mis|aruline missugune Ma_p tæ, misaruline see vesi on Jäm

misike(ne) misi|ke IisR, g -kese Lüg(`missi-) Jõh, -kse Kaa; misike|ne RIid Iis, misige|ne Jõh IisR, `miisike|ne Lüg, g -se missugune ei tia, misikene õli `kõige `raskemb; Kui õli `kindlast `tehtud, `miisikesel `päiväl `talgud `peätasse, siis `tehti paremaid `söökisi ja `tehti õlu Lüg; `pulmad ei `õlled `miski `pulmad, ei õld misikest `tantsu ega Jõe; misike pikk pääv; vahi misigese `sauna `saime `selle iest IisR; Teeb misikse puu peelt see õun veiks olla Kaa Vrd misuke(ne)

mis|jaoks mille jaoks, mille pärast Äi tæ, misjäuks seda taarist oli Kaa; `piale selle vaname `surma `maksis se pueg selle raha selle mehele ära, kelle raha se isa oli varastand, aga misjauks ta seda `maksma akkas, seda ei tiand `kiegi kohe Kad; misjaost niid väratid nii lühikesed või madalad `tehti, seda mul ei ole meeles Äks; sepikoa otsan olli kah tuulelipp, ei tää misjaosse Hel; opetaea üteli, mes jaoss sa raamatut viil opid, sul raamat `sel'ge Ran; Mis jaoss esi tetä, ku naane käske om Ráp

misike(ne) `miske Trm MMg Pal, `meske Trm Kod, `miske|ne VNg Lüg Vai Trm Kod(`me-), g -se missugune ma tian küll, `miskesed [kartulid varem] olivad VNg; mul on mittu nime kõhe, et ma_i `tiagi, et `miskene sie `õige nimi on Lüg; vot, `miske enne `aegne rahvas õli Trm; `meskese väl'jä `piäle näd panid kartulid; võeh, `miskene leib Kod; kurat tiab, `miske siij saksa nimi one MMg; `vaata - - `miskesed sär'gid õlid Pal Vrd mis|kesine, miskune

mis|kesine missugune ma põle `näingid, mis kesised ne oo; kes teise süat `sisse teab, mis kesine se oo Muh Vrd miske(ne)

miski `miski (-s-) R Muh Mar Mär Han Var Tõs hajusalt KPõ, KJn Plv Vas, `meski MMg Ran, midagi VNg, midägi Lüg Vai; g millegi Khk(-gid) Tür Ran/me-/ , missegid Khk Muh/mise-/ , messegi Ran, mikegi Krk; p mida|gi (midä-), -gi(s)t R(me- Kuu) S(-gid, -,id, -d; -ged Pöi Hi, -get Emm; me- Kär Pöi Hi) hajusalt L(-gid; -,id Var) K(-gid Rak Äks), Pal M T(-ki Vön) V(-gi?; -ge Ráp; medä- Har, mita- Lei, mitä- Lut Kra), -gina Ran Nõo Ote Urv Har/me-/ Vas(-nä, -nä?), -gine Ote Rõn, `miski(d) (-s-) hajusalt R(-t Lüg) Sa(-t Khk Kaa), Muh Rid Mar(-et) Kir/me-/ Var Tõs KPõ(-t Tür) I(`meskiss Kod); käändelõpud võivad liituda partiklile, nt: seestü millegist Mär Tür VMr, `miskist Jõe, mikkegest Krk; alaleü missegile Jaa; saav `miskiks Kei, mkekiss Krk; kaasaü mikegige Krk; samas nt: seestü mille|stki Khk/-d/ Nõo/me-/ , minne- Lüg/m-/ Kaa/-d/, `miñje- Kuu, mine- Lüg/me-/ Jõh, misse- Pöi, mise- Muh, mike- Krk; saav `miñjekski Kuu, mikessigi Krk, `misseski? Vas, messäski Kod; kaasaü `miñjegägi Kuu, `miskagi Lüg Jõh; lühendvorme: p midad, määd Khk; rõhutamise korral kasutatakse vahel kahekordset partiklit: p midagigi Ann, midagitki HJn, midagistki Jür Rak, miskitki Rak

I. pron 1. a. lähemalt määratlemata ese, nähtus või asjaolu temä `tahtus midägi teha VNg; kas `luomal `miski [süüa]- - on `kõige vähämat Jõh; oled sa väsind, lased millegid `naale,

`ingad Khk; oled sa medad `keetend Kär; suume (kiil) lüiatse `sisse, kui `kervele või missegile vart taha lüiatse Jaa; sa oled üks lämmkäpp koa, anna so käde siis midad Pöi; äi ma tee mette, aga jo seel siiss medaged ikka oli Käi; kui sa midägist tä käest küssid, ei tä `vasta siis üht Mar; midagi viirastab silma ette Var; akkasid maja `mööda `otsima ja `leitsid ühe `puldaniist koti, mil`le sies midagit oli Jür; kas sa oled sellest inimesest `miskid iad kuuld; sest aisast ei tule `miskid `väl`la VMr; tema on aleda südamega, akkab `nutma, kui vähä `miski on VJg; akkan `miski tegema Trm; kui košjad ära `peeti, siss pruudil pidi olema ike ka midagi `kinkida neil kosilastele SJn; sa iki mikegige olet löönü tat Krk; suure `tuiamisega (sundimisega) vahel iki liigutab midägi Ran **b.** mitte ükski asi või asjaolu tal ei ole `miskist `puudu, ulk `lapsi on `kasvatand Jõe; vähäse `arvuga inimine ei saa `arvu `miñnestki Kuu; täis kuld `sõrmus, ei õle segatud `miskagi, puhas kuld Lüg; ma ei tahand `miski `süia Jõh; eks saa_p tee ennemidi midagid jumala sõnast Jäm; pole sest sii kuulda määd Khk; teistele jägab keik `välja, omale_p jää midagid Kär; Äi mul pole missestki nii kahju, kut sest, et ma sind eesele naiseks es saand Kaa; Vanasti pole nendega (põldmarjadega) muud `miski `tehtud, kut `söödi nii sammu ää Pöi; mina_p tea mette misestki Muh; äi ma muista medaged ütelda Käi; loomad on `nälgas, midaged `anda pole Phl; ei ole `misket keetnd Mar; ta ei saa millegist aru Mär; ma ei näe midä_id änäm, mis siäl põllu pankas oo Var; `larmab aga niisukest löru, mis põle midagid veart Hag; minule ta_j `reakind midagistki Jür; sellest ei tia midagigi, mis viga sial `olla võib Ann; ega mägilese moa peal sis `miskid kasva Koe; `ilma pril`lita ei lue ma enam `miskid VMr; ei mina soa sellest mite, mite mil`list midagi aru Kad; mina küll `miski ei kirjutand HlJK; mina ei tiä `miskiki Kod; puud ei lähnud `lehte, `miski `kasma ei akanud Pal; aab `sääntest juttu, mis midägi väärt ei ole Hls; ma ei mõista sedä mikessigi ütelte Krk; ku ma `väl`lä lää, sis_ma mitte kui üits midägina ei näe Ran; küll sij inimene om juhmakass, mitte mellestki ta aru ei saa Nõo; es ole perremeel midäki tetä Võn; es tiia midagine `enne, ku aig kätte tulli Ote; es näe es midägi?, pümme ol`l Rõu; ma_lõ nigu `vaenõ sañt, mul õi olõ_midägina? Vas; [loom] jääse kõhnast ku vana `kimle, ei süü? midäge Röp || (elusolendist) ärä `ilmas `kiidä oma `luoma, kas `lehmä egä midägi Kuu; mi_sa sääl pokõrdama lähät, ku sust iks midägi ei saa? Urv; **c.** (eelnevat väidet rõhutavalt) mina ei `kartand ega midägi Kuu; `küündlabä `naised ei `ketrand `eiga midagi, pidasivad `küündla `pääva VNg; sedä (nirki) oleks võind võttada `kinni küll ja nahk maha, muud `miski IisR; mes sa jörud, äi seel pole `viisi äga medaged Phl; a vat ei jäen `aiges egä midägi Var; ma käisin linnas selle puuaási `vankriga, ei sie põrutand ega midagi KuuK; Ega midägi, müi leib ärä ja osta tolle raha iüst toitu Nõo; sul om kõik` taa padutus ärä `kaonu?, ei olõ sul kõttu ei perst ei medägina Har; tuul olõ õs inäp miilt pääh es midägina? Vas; külätij - - ta ol`l jo nii keväde porinõ, ni_et midäge `hirmsat Röp; õga_s no inäp `lasta ai? [rabatud rukkiõlgi] ladamõhe ei midägi Se

2. mingi, mingisugune tüö jäi `miski `pohjose peal `seisma Jõe; `siie vahe `ukse `pääle kolm `kerda `lüödi `oite kovast, `jusku `miski kova `asjaga Kuu; [mardisantidele] `anneti `erni ehk `leiba ehk midagi `kuoki VNg; mina ei tia, kas nad (linnud) `miski `õnnetusi ka `tuovad vai IisR; `piirberid `pandi, kui midagid `santi maitset oli kihäl Jäm; laps jönnib, `miskid viga või `puudust pole, `siiskit nutab; üks midagid jumalus peab meitel ikka olema Khk; ei seda soa `miskid `nõuga kätte; piimal ei ole misegid `maiku Muh; kas sa tunned peas `miskid viga, keib see `rinki ehk vuhiseb Rid; see `miskid `kuntsi peab ikke `teadma Mar; mis ma `oska nüid tiha, et mul midagi `nööri ei ole Kir; prääk` maa, kus midagi `vilja ei kasva Var; eng `kinni, kui ma natuke köi, tahas midagi `rohtu, et oles natuke kergitan Aud; `väikse `kuivan `näuga, tal ilu `miskid põle Ris; külemitul ei ole `miskid `mõetu Kos; ma oisin [lõime kinnitamiseks]

midagi tikku JJn; rehavarrel pidi `miski viga olema VMr; `enne arbueided ja taadid ikke arbutasivad, kui mõni luom jäi `aigest ehk `miski muu äda oli Kad; suo põle `miski nu`rm Sim; Sial ei aita ei vanadus ega meski rohi MMg; `pa`ndi kõva maa `piale `kartulid, `aeti `miski `moodi `ki`nni ka Lai; mõni tõi - - pruudile midagi kingitust natuke SJn; mikegi moodug tast jagu ei saa Krk; esi ma_j saa `osta midägi ihukatust (ihukatet) Hel; ma ei jää `messegi inna i`ist kodu Ran; kolme `aaste peräst siss ma `pruuyse midägi ametid ette võtta San; ega_{midägi} `kraami es olõ? Urv; nuu inemise eläse röömun ja lustin, nuil ei olõ medägi murõt õi? Har; täl es olõ midägi muud `riista kui tsirp Vas

3. (rõhusõnana eitavas väites) ega `selle `kolme vakka `maaga midagi eland VNg; mina `uotasin ikke, et saan `suoja `sauna, ei midägi Lüg; sää! ka ei tuld `targema midägi Vai; see_b `aita mo eest (meelest) midagid Khk; laudkatus pea ju `vastu `miskid Mus; aab muidu tühist juttu, mis pole jutt mida_{id} Krj; aga õlut ta es `oska teha mette - - see es ole õlut koa midagid Muh; nüüd ei ole sest änam midagist `ühti Rid; pulmad olid kolm `pääva, kolm ja neli - - kudas nad `kuskil `peeti, ega nad mõeduga põln midagid Lih; ei tal õlnud seal maad midagi Kad; kuurt ei olõ midägi, niu kirmakõnõ pääle tõmmanu piimäle San; olõ õi_{kuulu} `timäst midäginä? Vas

4. umbes, ligikaudu sial old üks midagi kuuskümmend `puega va, ühes `karjas (hüljestest) Jõe; sie oli vist midägi `viie `kümmene `aesta `paiku Kuu; rahapalk oli_s midagi nelikümmend `rupla VNg; see ilmasõda - - no see `tuuris ka midagid kolm `aastad või `rohkem veel Ans; lasi teha kanadele kaunis suure avara aia, kuhu mahub midagid kakssada viiskümmend kana Krj; nii pikk päe oli, see oli midägist paarkümmend `tu`ndi `pääväs tööd tehä Mär; ma olin ka vist midagi ühüteist `aastane, kui ma `kooli läksin HMD; kuolis oli [tütar] midagi paar `aastad, siis akkas vahepial `tienima KuuK; midagi `mieter `sarved laiad olid neil `ärgadel VJg

II. subst miski või keegi märkimisväärne või väärtuslik mis õli siis sie `tioline, sie ei õld `miski IisR; Kevade on koorm `einu suur midagi, soab mütu `päeva loomadega läbi Põi; karja mõisad, ne pole medaged, natune maad on ja Käi; ei old sie süek ka `miski HljK; ega tu suu ain midägi asi ei ole, aga piäb, piäb tegemä, muidu ei ole eläjile midägi `anda Ran; miskiks panema ~ pidama tähelepanu pöörama, oluliseks pidama tämä on sene `aigussega juo `arjund `vällä, tämä ei pane sedä menestki Lüg; Kiski ei pandki seda miskiks Kei; rikas ei pane nagu messäski, et ta rikas one Kod; ma_j pane sedä mikessigi, mis sa mulle `ütlet Krk; naanõ hoit ka `latsi, a latse? es piä_{tedä} `misseski? Vas

Vrd miaki, migägi, miigi

miski|sugune mingisugune ei ole kua temal `miskisugust iludust KuuK; sokkide `peale `pa`ndi sis ühed `miskisugused jala narsud ike Kad Vrd midagisugune

miskune `misku|ne Tor Rap, g -se Juu missugune `miskune asi see `ol'li Tor; `miskune õnn Rap; `miskuse raha sa siit võtad Juu Vrd miske(ne)

mis|moodi 1. kuidas, mil viisil, mis kombel siel oli obedettud küll, et no mes `muoti siis `muotur `käümä `panna ja `seisu jättä Kuu; ehitusepuud tulevad keigepæelt vaadata, mis `moodi neid maha võtad Ans; mis `moodi sa täna tagasi saad, ta saeab nõnda `valju Khk; siis te `näeksite, mis `moodi võrk `tehtud oo Muh; mis `moode ma pean maa `pæele `saama Phl; ta (luik) on ikka suur, mismoodi sa sealt mööda lased Noa; sitta ja `parka kõik kohad täis, mis `moodi sii risu ja parga sees elatakse Mär; ei tiä, mis `moodi me selle `tööga `valmis saame, `kangeste paelu tööd Tõs; te tiate küll, mismoodi saab `tehtud, te olete ika näind, mis `moodi tehakse Hag; see on imestamise viart, mis_{modi} `ennemuiste [elati] Kos

2. missugune, milline ühekorra `tehtud kratt - - ma ei mäleta änam, mis `moodi se üks jalg oli siis old [kratil] Nis; mina ei tia, mis `moodi ned `käised ikka olid Kos; mis `moodi inimesed küll ei ole Plt

Vrd mida|moodi, mis|moodu

mis|moodu 1. kuidas, mil viisil mis `muudu sa tüüt_s Krk

2. missugune mis `muudu miiss ta om Trv

Vrd mismoodi

mis|pärast miks, milleks, mis põhjusel mispärast see alvem oo kui teised `ammad Mar; Mispärast ei võta sa vana inimese õppust kuulda PJg; pulmalest olid `enne `juunud ja läksid [talle] kallale, [et] mispärast sa tie `kiinni paned Kei; mispärast ma_s temale kasu tienin Rak; mesperäss si naene sul ärä läks Kod; misperäst sea es tule Trv; mesperäst sa siss tõese omad võtat, sa saat jo esi palga; ku ma üits kõrd ole `essenu, mesperäst ma siss elu aig piä sedäsi elämä Nõo **Vrd** mida-, miks|pärast

miss¹ miiss g miissi (-ss-) Hää Saa Vil M TMr Vön Kam Ote V meski miiss on_si kige esimine magus õlu, kui umalid veel seas ei ole - - ätt `andis meile `miissi `juua Saa; magus ku õlle miiss Trv; ku keenu vesi linnase pätsiksel `pääle `panti, sõss sai magust `missi küll Krk; kääri `tõrduhe jäi ta `saisma kolmõss pääväss, sis miiss läts `käämä Vön; miiss, tuu ol makuss, aga kui ärä käis, läits mõruss Kam; vanast ku `mõisan `viina tetti, siss miiss hapaäss tõrikõisi sisen nigu `plorksna (podin) Har; maidsa[?] miij[?] `miissi kah Plv; sõa `aigu õks `aeti `viina, siss tohi is `miissi tarõh tetä[?], a `kohki `hainu seeh Se **Vrd** mess¹

miss² miiss (-ss) g miissi väike klaasita lamp miiss põleb egä `õsta täl; veeke miss - - kui `natke tuule lebo õli, kõhe `kussi ärä; emä `korjas kaks tuhat rubla miissigä, `keträs Kod

miss³ miss g missi Hi(me- Emm) kootud naistevest miss, see oli villane, lõngast kujut varrastega, missil äi onld `käisid peel, kõvasti oli inimesel `ümber keha kohald. miss käis `nööpidega `lahti, `kanti jäki peel Emm; naised kandvad `missisi Rei; mool ka preet üks miss `selgas Phl

miss⁴ miiss g miissi jumalateenistus, missa miissi päle rühitäss, rahvass lätt `niigu saanu[?] ao päle; timä `pallõss miissi `aigu pühapävä `terve `rahva üüst, äripävä `kuulnuidi üüst Lut **Vrd** mess³

missene misse|ne g -se millene Teeb missene see pudel oo, äi mina_p saa teda puhtaks; Noh, misseseks sa niid oled eese kääd ning palge teind Kaa

misser|pakk müüser, uhmer `Misserpaku `sisse õli `taotud auk, `niisikene `ümmergune auk, `sinne `augu `sisse `pandi `kaurad ja akketi `nuiaga `pääle taguma Lüg **Vrd** mister

missike → misike(ne)

mis|sugune 1. milline oli se ilm messugune taht, tä_j jättänd `käämättä `Viinistu vahet; ega maamihed siis ole `oskand `ennemäld vahet tehä sis, messugune on sie `värske kala ehk mes juo seist kala on Kuu; nüüd juo on inimestel `laul `saiad ja keik, missugune elu nüüd on VNg; linnurada - - see läheb ühes kohas kahearalikuks nink säält peab niid se `talveaeg `paistma, missugune ta on Ans; missugune siga ei tõhju `päeva, see tõhjub `öösse (inimesest, kes ka ööajal tööd teeb) VII; jumal oetku, messugune mõisa aed oo Rid; `põtru olli ka paelu, nüüd põle sii mette missugust (mitte ühtki) Hää; tahaks viel `enne `surma ühekorra näha seda süvendud jõge - - et missugune ta nüüd piaks olema Koe; messugune väits ja `saapa tal olliva Puh; näis, mes nä nüüd ärä teevä säääl, messugutse liina lageda `maale istutava Nõo **Vrd** midasugu(ne)

2. (tugevdab hinnangut või osutab kellegi või millegi täisväärtuslikkusele) `Astjaks `uetud `tühjaks saand `viina `ankur, `pohjus `lüödud `otsast ärä ja `asti messugune Kuu; kala pole ju mette missugust ka Khk; Kena laavapakk, sellest saab laudi missuguseid Kaa; `naabruses tuli tegi meile vasika ja missugune vasikas (kunstlikust seemendamisest) Iis; Ja õligi mänd `val`mis, võis pudrusid teha missugusid Trm; sammal `olli ja kase koored ol`lid ja viha lehessad, `tehti värvid missugused `väl`lä Vil

missukaine → misukane

***missuma** nud-part `mißsunu kokku vajuma ärä `mißsunu leib [on] maha vajunu, `liister om alt, jääp väidse `kül`ge, ku sa magelt levä är kastat Trv

mis|tarvis miks, mispärast mistarvis me `saadusi teeme Noa; mis`tarbis sa sedä tegid - - kes `keskis sool sedä tehä Mar **Vrd** mingetarvis

mister Mist|er g -re müüser, uhmer Peeniksid maigu teri saab palt mistreg pulbress lüvvä Pst **Vrd** misserpakk

misu|juur → miisujuur

misukane misukane Ote; `missukai|ne g -se Vai; pl misukatsõ[?] Urv missugune `missukaine se neist on Vai; nagu Vil`ländi maal, kae, misukane küll sääl om, ei saa aruki Ote **Vrd** misuke(ne)

misuke(ne) misu|ke hajusalt R, Pöi(mü-) Rei/-ge/ Ris/me-/ TMr, g -kse Jäm Kaa hajusalt L, Ann Kod/me-/ Ote Rõn, -kese Mär Kse/me-/ hajusalt K, I(me-) Nõo; misukõ Rõu Plv; miso|ke LNg Ris, g -kse Mar(me-), -kese Kod/me-; messuke Kod; misuke|ne Hlj Kos Lai San/-kõne/, g -se VNg VJg Iis Nõo(me-); misukõ|nõ Plv, -kõ|ni Krl, g -sõ; müsugeine Phl; `missuke|ne VNg, messuke|ne Kod, g -se; missukõ|nõ g -sõ Plv missugune igas `saares oli omad tuled, majakad vai tule`ornid, üks siis pidid `tiadma, misukese tule`orni `pääle sa tahad `menna VNg; Misuke neist vikatitest keige vahem peaks olema Kaa; Äi tea, misuke see siis peab olema, mis sellele naiseks `aitab; Müsuke sa oled, pale kõik põldmarjaga koos Pöi; kus `kohta tä `siia `võetasse, misokse ammetile Mar; misuksed need rukkid tänabu oo koa Mär; nä, misukest tükka sa teed, ulakas Han; misuke rätik tal peas `olli Tor; siis voadati, misuke tüdruk `jälle `järgmesel korral pidi mehele `soama Kei; oli siis misuke joot `tahtes, tema ikka käis lapuliseks Kos; valla talitaja `tiadis küll, misuke sie uus `õigus oli HJn; `vaata, misukeste `armsate nägudega naad siin on VMr; ta tunneb pal`gi ära ka, misukene se ia pal`k ehk misukene ei ole VJg; siis [ale tegemisel] vaadatasse, misuke ilm [on], parem kui tuul tuld edasi ajab Trm; mesukess siämet sa tahad; mina nägin süfiksed, aga mesokesen majan, sedä ma_n mäletä; kas sa tiäd, messukene elo sul siis one, ku vanass suad Kod; `vaata, mesuke mõju on sel asjal MMg; misuke mul`likas lehmast ei saand, see uinutati ära, üks kõik kas liha `piale või Lai; se laud on ka ühe kãpardi `tehtud, `vaata misuke Plt; `näete, misuksed põlised puud säl on KJn; kas tuu naesele `tiidmäda jääb, et sa miu manu käid, misukese `näoga siss mia pia `vahtma; Olgu ilm mesukene taht, aga karjus piab karja minemä Nõo; nüid ei ole mõnen talun misukestki `aida Ote; misukõni rõõvas ta om, labanõ vai toiminõ Krl; kae missukõnõ sa olõt, ei olõ[?] inemise näko inamb Plv **Vrd** miduke, misike(ne), misukane

misune misu|ne g -se missugune Jo see paistab, misuse ta omale naiseks saab Rei **Vrd** mösune

miten, miti → müte(n)

mitma- mitme- Küll sa said onuld `mitma `muotist (mitmesugust) `tavaa-ri, nüüd oled kohe rigas mies Kuu; `mitma karvalisi `olli noid `neise, näid `olli kõllatsit ja `valgit ja `muste;

rikass mijs olli, täl `olli kaits `mitma `kõrdset maja liinan Nõo; `paiõ om `mitmaso`rdilitsi, mõnõl omma_tilga?, mõnõl ütõkõsõ? Kan; ta_n mu_ `mitmaajastanõ tüü_ja_vaiiv Har

mitmagese `mitmagese Har Rõu mitmekesi `mitmagese ti marjalõ lähät Har; `Veebruari kuul timä (luts) kudõnõss, sõss kae_ku_laskva_ `mitmagese üts tõõsõ takahn paridin Rõu **Vrd** mitmekesi, mitmõgese

mitmagesi → mitmekesi

mitmakeseh = mitmekesi osa `põimja, niä põimi? `mitmakeseh Rõu

***mitmake**si `mitmakeisi Kod, `mitmagesi Urv, `mitmaks Hel mitmekesi karasima `vankrille `mitmakeisi Kod; kas te olede `mitmaks Hel; kärbikuga_tõmmati juuñ, sõss ol'l hää [odrapäid] korada?, `mitmagesi korati Urv **Vrd** mitmage, mitmakeseh, mitmakesti

mitmakesti `mitma|kesti Ran Nõo, -kesti Puh, -keste Kuu(-geste) Ran Nõo Kam = mitmekesi `Lähme merele `mitmakeste, o `kergemb `soudada Kuu; [mees] pallelnu, et tulege mulle `seltsi, et lähme `mitmakesti Ran; nemä -- `mitmakesti nännu, ollu serände sinikass al'l kogu ja kadunu ärä kah Puh

mitmaksi → mitmekesi

mitmaline `mitmali|ne g -se Trv, -tse Har mitmene `mitmaline ta raha sul om, näüss kas ma saa sul taad vallalõ tetä? Har **Vrd** mitmeline

mitma|päidi 1. mitutpidi eks [laine] käüib igä `mitma `päidi küll Kuu

2. mitmepidine See külämees ajab `aeva `mitma `päidist juttu, ei `tiiä, migä mees see `ongi Kuu **Vrd** mitmepäia

mitmas(s) `mitmas Kuu Nõo San; `mitma|ss g -nda Trv Rõu, -da Har mitmes nevä lätsive joba `mitmandat `kõrda meist `müüjä Trv; `mitmas suvi jo vällän olla San; `mitmada mašti sisen sa_puid raot; `mitmadal kuupääväl sa olõt `sündinü; `mitmass nummer sul ol'l, ku sa `luusi `tõmpsi Har

mitma|sugumanõ = mitmasugune Sukkõ `koeti ka_ `mitma sugumaitsi, `tsakiliste `rantõga? ja ilma Kan; Tuud sai_ka `mitma sugumast tetä? Urv; mitmasugumatsi `värme sa_tahadõ tuua? Har; inemiisi om `mitmasugumaitsi, üts om perätü rikass, tõõnõ armõtu `vaene, kolmas eläss `keşkelt läbi Rõu -**sugune** mitmesugune kihä sehen võib `olla `mitmasugutsit valusit Ran; aalu olna kallis lil'l, tost saana `mitmasugust `rohtu Nõo; `niitjit olli `mitmasugutsit Kam; mõts tegi `mitmasugust abinat Urv; ol'l kül_naid ribulid (riideräbalaid) `mitmasugutsit, a mine_suud `pühkmä, sõss ei olõ üttegi Plv; eläjät ol'l ka `mitmasugust, ol'l targõbat, ol'l ul'limbat Vas **Vrd** mitmasugumanõ

mitmati `mitmati mitmeti – Kuu

mitma|võrdselt = mitmavõrra temä om serände kasu `võtja, kui temä joba sulle midägi annap, siss `mitma `võrdselt tahap tagasi Nõo -**võrra** mitmavõrra ma anna sulle `mitma võrra tagasi Trv; suur tenu räti iist, `jummal tasugu sulle `mitma võrra Nõo; massap `mitmavõrra tagasi Kam **Vrd** mitmavõrdselt

mitme- `otra one tänävu `mitme `järguline (ebaühtlaselt kasvanud); moned [seened] on niisugust pikkad ja imelikkud keik, `mitme `muodised (mitmesugused) VNg; kui sukkad õlid `tehtod `mitmest `lõhast, õlid `mitme `järgulised Lüg; sie `kuube oli `mitme `karvaline Vai; `mütme `aastane töö; `mütme jätkuline riie, müdu `korda jätkatud Jäm; oli `mütme karvalisi `riidid ja rätigid Khk; Kui tümakakkudega `välja läksid, siis oli veel oma `mütme päine levakott ka `selgas Kaa; nooda veo kõõved_o `mitme keised, kanepi takust `tehtud Muh; `metme `aastane vili tääl järel veel; ühõ vahe oli `neoke pruuk, et `tehti `metme lõngalesed [sukad] Mar; maa oo `metmekihilene, mulla kiht, ruusi kiht Tõs; `puudis on `rõõvi `mitme

karvalesi Hää; sielikud kangasputega `kuoti, `tehti `mitmetriibulised JõeK; siis `kuuti `mitme värvilised siis nied [aluskuued], sinist ja punast ja rohelist ja KuuK; pikitriibulised `mitmelõngulised paksud seelikud olid JJn; rukikõrs on `mitme lülilene Koe; `mitme `vuastane ta juba on VJg; mul õlid `mitmenädälased `põrsad Kod; põdra sarv on `mitme arukline MMg; `mitmejärgulene vili pikkuse poolest; mitmejakulene maja, muist puust, muist kivist KJn; tol om `mitme `aastane villä seeme, to_i kasva, aga `aastane seeme kasvab küll Nõo; rügä um `mitme jakuline; saja söögi? ol' liva `mitmõ `maulise? (erimaitsetised) Plv; trepp ol' `mitme järgoline; seo lang om `mitme keeroline, selle tast tetü? `kinda? nii kavva vasto pidävä? kah Ráp Vrd mitma-

mitme|aegne mitmendat põlve me_p `teegid, `mitme `aeksed sugulased me oleme Khk Vrd mitmepõline¹

mitme|haruline 1. mitme haruga tegime `mitmearulesed `küinlad VII

2. pilt **a.** mitmesugune ju maa sees ka `mütme arulist `asja on Khk **b.** segane, kahtlane See oo mitmearuline asi Kaa

mitmekesi `mitme|kesi Aud VMr, -gisi Nis, -keisi Ann Kod Ksi Plt KJn, -geisi KuuK, -keisi Amb Sim Kod Pal Plt Pil/me-/ KJn, -geisi Kad, -ksi Han Var/me-/ Vän/me-/ SJn Krk mitu koos Töötegemene oo kua `mitmekesi `kergem Han; `mitmegisi jo vanad siad olid, mitu siga oli Nis; lugenuvad küll `mitmekesi, aga ikke õieti ei suand VMr; `mitmekeisi niidavad, üks teese järele Pal; se (lina) annab ike `kiskuda, no ike `mitmekeisi, ega sis üks ei `teegi talle midagi Plt; vahest käisid [poisid] ikke `metmekeisi ja vahest käis ike üks ja Pil; kui oli mitu kakkujad, no sõss läks ikke `mitmekesi SJn Vrd mitmakesi, mitmekesti, mitmõkeske, mütmekesta

mitme|kesine mitmesugune nee `tuhlid on nii `mitme kesised, kui nii segamini `tuhlid on -- suured ning pisised -- ähk üks seda, teine teist `liiki Khk; ma sai `metmekesist `toitu Mar; nisu oras oli `mitmekesine, mõni koht oli üsna ilus, mõni oli pal'las (ebaühtlasest tärkamisest) Juu; iesti kiel on `mitme kesine JõeK

mitmekesti `mitme|kesti HJn, -kesti Puh, -kesti Amb, -gesti Sim, -keste Nõo, -keste VNg(-geste) Lüg IisR Vai Kad, -keisti Trm; mitmõkõistõ? Kan; `mütme|kesti Khk, -keisti Emm mitmekesi kus oli `suuremad, nisukesed talukohad, sääil olima juo `mitmegeste `talgus VNg; nied jahimehed `käisivad siis ikke `mitmekeste, egä `üksi ei mend `sinne [karule] ligi ka Lüg; Mütmekeisti aa pümel ajal võoras linnas ulga jülgem liikuda Emm; tievad `mitmekesti ühe tüki kallal [tööd] HJn; Kedrand `mitmekesti ühest `koondlast Amb; kui külvati `mitmekeisti kõrvu, kolmekeisti ehk kahekeisti, siis rinnu külvati Trm; `mitmekeste ollime iks nurmen Nõo; nää? omma? mitmõkõistõ? kuun Kan

mitme|kordne 1. a. mitmest (ühesugusest) osast koosnev `mitme `kordne lagi on `tehtud, äga ikka_p pia `sooja Khk; Miks ta_s ole siis rikas, mehel oli `linnas suur `mütme `korne maja Pöi; pani jalale `mitme `kortsed lapid `ümmer Mär; maea sein oli naa `metme `korne, nigu kasetohul, üks laís `ühtepidi, teene teisspidi Mih; kui `nööpisi ette `aada, piab niit olema `mitme `korne ja vahatud Kos; `mitme `kõrne niit, paad `mitme `kõrtsess, siis seesäb egä niis õma kõha piäl Kod **b.** mitu korda suurem Karla üteli, et äi tiiß ilma, aga äi `võtse `mitme `kõrdse raha Nõo **c.** korduv `verkusi ei vöi jo `märja peranda `piale `panna, `vergud mädänevad ärä, siis aga tie `mitme `kerdast tüöd Jõe; `mitme `kõrdne `käämine Hls

2. mitmesugune lina om täo `mitme `kõrdine, muist om pikkä, muist tule alle maast üless (ebaühtlasest kasvust) Krk

3. kiidekas, kordmagu lehma `mitme `korne Ans

mitme|kordselt a. mitmekordsena, mitmekordseks lõng `mitme `kortselt kokku, et jäme nüör saab Sim; paned jala rätikud `mitme `kortselt KJn **b.** mitu korda rohkem tõene näeb `vaeva `mitme `kõrtselt Kod

mitme|laeline mitmelaadiline, mitut laadi `Piipuid oli `müügil `mitme `laelisi Jõh

mitmeli `mitmeli korrali Ans Khk, `mütmeli Kaa VII mitu korda, korduvalt; mitmekordselt no siis (pärast rehepeksu) sai uhjudud selle suure rehe `aaga säääl `mitmeli korrali se parand üle Ans; see (muistne ohverduskoht) kaeveti niid `mitmeli korrali üles Khk; Mere mihed `törvasid `eese paadid öleni ää, `mütmeli korrali tõmmati palava tõrvaga öle Kaa

mitme|liikme(li)ne 1. mitme liikmega `meie küla pered one kaik `mitme `liikmesed VNg; `mütmelise `liikmeline perekond VII

2. mitme liigendiga see tol lipulk oo `metme `liikmene Tor; arsinapuu on `mitme `liikmeline Iis

mitmeline `mitmeli|ne VNg Jäm, `mitmõli|ne Plv, g -se; `mitme|lene Plt, -linõ Rõu mitmene `mitmeline `kangas sie one VNg; `mitmelene raha se on Plt; `mitmõlise viina ma sullõ osta Plv **Vrd** mitmaline

mitmene `mitme|ne Jäm Muh Kse Juu Plt KJn Rõu, `mütmelene Khk VII, g -se; `mitmõ|ni g -dsõ Krl mitut hõlmav `mitmene (mis väärtusega) raha se `olli Muh; `mitmese sõiduga te tulite (mis kell saabuva rongiga) Plt; `mitmene sijn raha nüid on, kas viiene või kolmene KJn || mitmes `mitmõni päi sa olõt `aigõ Krl **Vrd** mitmine, mitmäne

mitme|põline¹ mitmendat põlve võttas ühe `mitme põlise sugulase naiseks Khk **Vrd** mitmeaegne

mitme|põline² mitmesugune See kevade oli kasuaeg püsut kui, nenda et oder jähi üsna mütmepõliseks, üks liik oo küpse, teine tükkis aljas alles Kaa; `mitme põliseid neid `särgi oo Muh; vili oo koa `metme põline ja järgolene Mar

mitme|päia mitmepidine eesti kiijl om `mitme päia Hel **Vrd** mitmapäidi

mitmes `mitmes Muh Rei Kse Tor Kei Koe Trm(`me-) Hls, g `mitme Vai Jäm Tõs/`me-/ Jjn, `mitme|nda Lüg Mar/`me-/ Tõs/`me-/ Hää Juu VJg Iis Kod Plt Trv, -ndama VNg Ris JMd, -ndä KJn, -nde Lüg; `mitme|ss San, g -nte Krk; `mitmõss Se/`ss/, g `mitmõ Krl, `mitmõ|nda Plv, -da Vas; `mütmes Põi Rei, g `mütmelene Khk, `mütmelene Kaa, -se VII (järgarvuline umbmäärane asesõna) ma j tia, `mitmendel kuu päiväl [laat] õli Lüg; jo `mitmed `päivä sada Vai; `mütmes poeg see sool niid on Khk; Sepp ütles, `mütmes obu see tal täna `rautada oli; `Mütmendad `korda te seda `põldu `äästate Kaa; Kes seda teab, `mütmes naine selle mehel juba on Põi; `metmes kuupäev oo tänä Mar; `mitmes sa vallamajas olid Juu; `mitmendamasse `klaassi sa nüid lähäd JMd; `mitmendast `põlvest sugulane VJg; `metmes kõrd sul `käia on seal jo Trm; miul om joba `mitmess tiir jo, ei ole edimen tiir; `mitmess sijn sukk sul om kudade Krk; `mitmõss lais sa olet Krl; `mitmõndat `vuuri sa joba lätt, kas jo ei mõjo? Plv **Vrd** mitmas(s)

mitme|suguline mitmesugune neid `sienesi on `mitme sugulisi, kie `neie nimed keik `tiedäb Lüg -sugune mitut liiki või laadi inimisi on `mitmesugusi Vai; sadu rikkus loo εε - - sii saare nukkide peel `mütmesugused ilmad Khk; neid pudelid on `mütmesugusi, [näiteks] `liiter ning asunik Kaa; sii oli `vaesid, sii oli rikkud, sii oli `metmesugusid [inimesi] Põi; `enni sai `Aapsalu lennast `metmesugusid `asjo `osta, kõik pearätikusi ja `nõelu ja `niiti ja pluusa riidet Mar; `purjus `peaga siss tulevad `metmesugused sõnad ette Mär; noh sial (pulmas) sai ju `mitmesugust `nal'la Lih; `villisi oo `mitmesugusid Kse; `poodis oo `metmesugust `kaupa, `metmesugusi `asju `müiä Tõs; `mitmesugused rohod [kasvavad] metsä all Kod; valusid on

`mitmesugusid, mõnel on mitu `päeva valu (sünnitusel) Ksi; ma osti `mitmetsugust `kaupa Krk; vanast `koetiva käsitsi `mitmõsugutsõ `rõiva Võn Vrd mitma|sugune, mitmõ|saganõ

mitme|taoline mitmesugune sääl on *`mitme `taolist `issutus, sääl on kiil`issutus, sääl on labida`issutus (metsaistutusest) Lüg; [nõusid oli] `mitme `taulesi, [näiteks] kala kiha, võil oli pang Kär; üksid - - neid `olli `mitme `taolisi Saa; sääl olli `mitme `taolisid rahasid Hls; sääl om egät sugust `einä, `mitme `taolist Krk -**teisku** mitmeteistkümne pikä kasuge, ta õige nägu (nagu) oss `mitme `tõiskme `aasten ollu Krk*

mitmeti *`mitmeti Jäm JMd, mitmeti Rõu, `metmeti Vig Vän, `mütmeti Khk Kaa VII mitut moodi, mitmel moel seda tihaste `mitmeti Jäm; seda võib ju `mütmeti aru `saaja Khk; `mõnda `asja soab `mütmed `viiti ehk `mütmeti `tehtud VII; `mitmeti on see asi `mulle `vastumeelt JMd Vrd mitmati, mitmite*

mitmet|pidi mitutpidi *Senel [puul] mütu `vönki peel, `mütmed pidi `vönklik Emm; seda `öotakse `mitmetpidi ja `mitmet `moodi Mär; `mõtlesin `mitmet pidi, roamatus `ütleb, et oja `kaksipidi `mõtlemese eest Juu; saap `mitmet pidi tat ütelte Krk -**sugu** mitut liiki või laadi jõe suus pidada `mitmed sugu kalad õlema Lüg; Siie oo seda kola ette mütmetisugu kogu väätud Kaa; `metmed sugu `asju oo `poodis Tõs*

mitme|tõugne mitmesugune *neid (pütte) o `mitme `tõugsid Muh -**võrra** mitmekordselt miä tegin tüöd `mitme `verra enemb kui siä Vai; jo jumal tasub `mütme võrra käde Phl; vilja sieme `andis `mitme võrra [saaki] Hag; `vilja suab sügise ikke `mitme võrra `rohkeemb, kui kevade külvata suab Kad; `maksis võla `mitme võrra Ksi; sedä om `mitmõ võrra `rohkõmp Kan Vrd mitmavõrra*

mitmine *`mitmi|ne g -se mitmene `mitmine `piirda siin `kangas one VNg*

mitmõgese *`mitmõgese Rõu Plv mitmekesi üksindä jah, ega pärzil es saa_ `mitmõgese olla? Plv Vrd mitmagese*

mitmõkeske *`mitmõkeške Vas(-geške) Räp mitmekesi `mitmõkeške `mutku hojotasõ? (teevad rumalusi); üksindä ka `leie vai `leie `mitmõgeške Vas Vrd mitmõkeskeh*

mitmõkeskeh *`mitmõkeskeh = mitmõkeske – Vas*

mitmõkõistõ → mitmekesti

mitmõni → mitmene

mitmõ|sagamanõ mitmesugune *Karra pääl ol`liva_vijl `mitmõsagamatsõ_kirä?, sääntse_kui sõlõ kirä? Se Vrd mitmõsaganõ -**saganõ** mitmesugune vanast olli `mitmõsagadsõ? juturaamatu? Krl Vrd mitmõsagamanõ*

mitmõss → mitmes

mitmäne *`mitmä|ne g -se mitmene – Vai*

mits *mits VNg Muh Mar Kse Tõs Tor KJn Trv Krk Puh Rõu, mits Jäm Plt onomat a. (löögi heli) see `andis talle nõnna mits ja mats Muh; mits ja mats, pliks ja plaks, `matsti maha kohe Tõs; annive koodiga mits ja mats Trv; mits ja mats käivä oobi Puh Vrd müts³ b. (imemise heli) laps tissib mits-mits-mits Phl*

mitsalka → matsalka

mitsipp *Mit|sipp g -sipi laeva keskosa Pika tripi laeva veeda punkrisütt punkrid täis ja mitsippi tehta plankudest karjaaid ja sinna panta mütusada tonni sütt; Madrurst ja kütjad - - läkst vahti minnas ikka mitsippi, madrurst roolivahti, kütja alla tuleruumi Emm*

mitt *mitt San, g miti Vig Aud/n -tt/ Trv Krk Puh Ote hajusalt V(miti); g miti Muh mett linast kangast määriti lina`sjimne mitige ku kangas `telgi pääl olli, siss `tõmbas `kanga lõnga silesse Trv; keedäm mitti, sõss - - saame är kudade Krk; Linasjimne keedeti viijge, lasti läbi*

hõrre rõiva, siimne tul'le ärä, tu mitt ol' nilbe ja pehmekõne San; tuu lina `siimne mitt tek'k mao nii `pehmess, õhvakõnõ sai `tervess Krl; Villatsiid `rõiviid - - `leotõdi `lämmä vii sisen är?, sõss tõmmati seebiga ja lina `siimne mitiga kokko Rõu || laps mearitse selle jahu ja töömi mitiga (jahu ja pärimi seguga) ää Muh

mitta *mitta g mida mõõt puu`pilbas, sie on [võrgu] `silma mitta; `ennevanast oli `viinajagamise mitta `sarku, sada `krammine mitta Vai*

mittama *mittama Hlj, käskiv kv mida, mitta Vai mõõtma no ikke ku akkasid `verko panema - - pidid ikke vie mittama, `muidu - - `tiedänd jo, kust `naaradagi; midati maad `uvvest `ümber ja majad ehidetti igä üks oma `krundi `pääle; mida `miule kolm `naula `leibi Vai*

mitte *mitte üld(mit'te KJn Se, mittõ Khn Krl), mette S L hajusalt K, Kod Hls San, mätte Põi Aud/-ä/, mitti Hls Krk, mitti KJn Vil; rõhutus positsioonis ka mite Rei Saa Ris Rak KJn Kõp Hls San, mete Phl hajusalt L, Pil, mit'i KJn, mte Lüg Põi Khn(-õ) (eitussõna) ei ole ma `kaugemal käind mitte `kuskil puol Jõe; eks [lehm] jahu ikke saand ja, ega tä `muidu `metsä pääl ei `lõpsend ka mte Lüg; Äi ole mitte `pooliskid sedasi, kut sa räägid Jäm; nii kuum pime, et mette ep næe `sõrme sohe `pista; puu sadulas või `istuda mette, lammudab `perse εε Khk; `müska mette last `tooli peelt parandale Mus; see repp on nõrk, `sõnna `peele ei tohi mette `astuda Kaa; `enne kellu `kuute ma ei lase teda koduse mette; lapsed, kas te tulete `sööma või mette Pha; näppig mette egad `asja VII; Mätte äi taha rehkendamise tundi minna; mul põle rahast puudu_mte; Eluaja on ta `tarkust õppend, aga `tarkusega pole ta mitte mis midagi teind Põi; teta põle kutsut mette; aag mitte maha Muh; ma ei lehe mitte `kusse (mitte kuhugi) Emm; joo ma `viina mette, äga ma pole mõni joomamees mette Käi; mette tänabu `marju `põrmugi ei ole Phl; tee mette pahandost LNg; `talve saab `undadega `püütud, mette muul aeal; õlle nõud andvad koa ikke ingäta, pea `luhti mette Mar; ää vilista mette tuas Mär; riie oo `tüske, kui tä põle kuib mette; mete mene sõnna Vig; läksime koeu, siis `meitel oli `neuke ale asi, põln änam mette `pruuti, põln `peimest Lih; `kalla mette laua `peale Kse; seisab vakka, mette üks sõna ei räägi Han; mine mette `kaugele, näkk `tõmmab su `kause Mih; Tuul_mtõ jõva sedä puud ää murda Khn; mättä sugugi põle meeles, olen vanas ja tumedas läin Aud; mitte soola teragi põle supi `sisse `pantud Tor; oome ära sa mitte tule Hää; inimest põle mitte eina ligi saan `minnagi, lood keik maas HMd; See (korsett) `veeti nii pinguli, et sa mitte ingata kua ei suand Amb; kis olid paremini õppind, siis `neile `kinkis, iga ühele ei `kinkind mitte Ann; rätsik, `siuke võsastik, ta ei ole mette suur mets Tür; sial ei kasva mitte kedagi VMr; kõik ilm on lämumus, ei sua ingatagi õiete, mitte `metski ei pasta Kad; kui mite kuhe, siis kahe pääva pärast Rak; ei salli seda mitte Iis; mette päev `alla ei vajo Kod; panin soolavett `piaale, muedu `lambad mitte sugugi ei süü Pal; mina `ol'lin sis sellega ärä `arjund ja mul mitti si `raske ei olnud KJn; kõik ilusti ani munes ja `audus, aga - - mette üks poeg ei tulnd SJn; siin ei ole siuksed `kõrged maad mitte, siin on madalad Kõp; mena mitti es näe Vil; siij om `sianta inime, et ma ei kannate ta `varju mitte Trv; ma es ole mitti talulaís, ma olli kehvä; mõnikõrd es anna `aiga süvvä ka mitte Hls; ma ei taha mitti armu `andi, ma tasu `tüüge Krk; ilm ei ole mitte elädä, ilm om oppi Ran; mitte üits sõna ma_j võldsi Puh; täl `olli kuld rahasit ja õberahasit, aga mulle es anna mitte ütte kopikat; mitte ma_j liigu siist koheki, enne kui mu viiäss; poiss ei tii kotu mitte midäginä, ei liiguta mitte üits lil'l Nõo; a nimä es `saava küll esikeste läbi, na_s kannata tõnetõse sõnna mitte Ote; ma mittõ ei lähä tühü? Krl; ala `usku sa mitte taa hullu juttu Har; umma? küll suurõ silmä?, aga mitte ei näe? Plv; timä*

ütsindä mitte es olõ?, *iks pidi `kiäki_tedä `hoitma Vas; nüüt mitte inämp nii palavet `päive_j olõ?* Räp; *ma mitte ei anna Se Vrd mittegi*

mittegi *mittegi* TÜR Kod Lei, *mette-* Kod, *mitti-*, *miiti-* Lei mitte *oleks tema* (karjamaa) *vähe lagem olema, siis ei oleks kohe mittegi midagid [viga]* TÜR; *mettegi ei õlesi lähnud* (mitte mingil tingimusel); *tämä ei tule mettegi mette* Kod; *ei taia mit_mittegi* (ta ei oska mitte midagi); *täst äi saa ni mittigi mäil* Lei

mitti → mitte

mittigi → mittegi

mittima *mittima* Aud/-tt-/, (ma) *mitin* Hää; *`miimä*, (ma) *miti(n)* (-t-) Vig Krk/ma-inf -me/ Puh Ote hajusalt V; impers *mititi* Trv

1. *mettima kangast mititässe* Vig; *mitit rõõvass, ilma `mitmete lašk kikk vett läbi; lina `sijmle elige mititi; vaist `panti rüä jahu keenu vii `sissi, sõss mititi kangast* Krk; *vanast mititi rõivast* Ote; *Ku [lõim]- - loid ol'l, siss `tükse kakkõma, siss mititi ja puistati `tuhka `lõimi pääle* Kan; *mitte `tuuga `kanga kokku, siss lašk häste vaeliku ja is kakkõ langa?* Har; *miti kangass är?*, *lang um karvanõ, ei saa kuta?* Plv

2. *määrduuks tegema Juba om siul niu uvve rõõva kah - - ärä puha metit; `käise om kik'k är mitit, muial na oma ninu `pühki_j mõista, ku iki käistess* Krk || *minkima Mitib - - ajab pummatit ja `puudert `pääle; Nägu ära mititu teisel* Hää

Vrd *mettima*

mitu *mitu* g *`mitme* eP(v.a Khn) M TLä Vön, *`mitma* Kod T V(*mito*; g *`mitmõ*); *midu* SaLä, *mito* Kul Vig Ris Kod, *mittu* R(*mitto* Vai; g *`mitma* Kuu), g *`mitme*; *metu* Kär(*medu*) VII Muh L(*mä-* Tõs) Ris Trm VIPõ Hls, *meto* hajusalt Lä, Aud, g *`metme*; *mjõtu* g *`mjõtmõ* Khn; *mütu* g *`mütme* Sa(*müdu*) Hi(*müto* Käi) Rid Aud, *mütme* Rei; rõhutatult ka *mittu* Puh Nõo

1. *umbmäärane arvsõnaline asesõna a. umbmäärane arv; suurem umbmäärane hulk sest on mittu `aastad tied* (möödas) Jõe; *`mitmald [inimeselt] veid `vergud ärä; Ma olen jo `mitmale `kerrale `seenes käiind, pütt hakkab jo `täie ligemäs `saama* Kuu; *mittu ja mittu `aastad on [pojalt] kiri tulematta, ma ei `tiagi, kas on järele või on `otsas* Hlj; *`pirda on jagatu `mitme `ossa* Vai; *Ühna `kõrge oone, katust ise mütu `sülda* Ans; *tæb midu `vargust taal inje peel on; meil leheb veel müdu `pääva εε eina teuks* Khk; *ta oli `lennas joond medu `pääva* Kär; *mütu `aastad oli `mõisas `rõntnikuks* Krj; *`mitmed olid, kes tite `voodi ära surid* VII; *`Mütme küla `kohta oli üks vana pilli rääts; `Sõnna on siit mütu `võrsta* Põi; *`metme pere rahvas tulavad kokku; nee pätid_o `mitme `jalgas käin* Muh; *Eal lapsel mütu nime* Rei; *nüüd põle änam `põtra näind metu-metu `aastad* Rid; *eks `aegost ole `metmet `moodi* Mar; *mitot `asja olen `rääkind juba* Kul; *`tiiskuse rohod oo `mitmet `sel'tsi* Mär; *veissel naa metu võsa sarbe peäl, naa metu `poega tä toond oo* Vig; *sõniku kesä põld jääb `pahkrase kuevaga, kui metu `korda `vihma suand* Var; *seksid `kohtasid sii ike oo `metmid* Mih; *pannase vesi [linnasejahu] `piäle ja, ja siis liub, mätu `tundi liub* Tõs; *`Meite põlvõ rahvas sai `mjõtmõsi sõdasi nähä* Khn; *uhakid oo `metmet `tõugu, piimuhakad ja karuuhakad* Aud; *`meega võib `mitmid `aigusi parandada* Vän; *jääd kaada läksi metu kilu `meetert* Hää; *ma olen `mitmed mured läbi elan; eks sedasi ole mito omast `ilma jään* Ris; *tema on `mitmes supis kiend, ta on mitu `vaeva näiind* Kei; *ta on `mitmed `oastad ju seal, kolmat `oastad ju* Juu; *Ma olen mitugi `mustlast tõele pand* Amb; *tal on `mitme mehe jõud* JMd; *`mitmedel on luamad nii ädas, et `ammuvad laudas* HljK; *õlen jo nähnd `mitme `põlve rahvast* Trm; *üks lähäb, egä `mitmed ei sua käedä* Kod; *`veški juurest tulivad mitu inimest* Lai; *ühe `ööga võisid `käia metu `kohta läbi* Pil; *vanasti - - ju `miinti `mitme mehegä, kui `koşja `miinti* KJn; *mitu nädalt juba `peskmada* Vil; *va*

`kirjega suka [kooti] `mitma lõngaga Trv; temäl om mitu kiilt suhun, temä kõneless `mitmet kiilt Krk; lännuva siss talu rahvass `mitma mehega, et lähme `kaema, mes säl om; toda ole mia kuulu `mitmide käest, et tuu kimmelgu ais tennä `tervess Ran; vanamiis ai pää `aknast `vällä ja välk lei poole pää seest elu ärä, tõese poolega eläss viil mittu mitu `aastat; mõni mõstap `ulka `kiili, kõnelep `mitma keele pääl Puh; `mitmade `paika ole `poiissi `karja kaobelnu, aga ike tuleb ärä, ei teeni `koskil; üle-eelätse tõi üte pätsi `leiba `endäle, toda saab mul `mitmõss päeväss Nõo; kaasil `ol'le kaits `poiga ärä ollu, siss nakaass kolima, rummal' kaass, tege poja `mitmahe `paika Võn; nüid ma ei ole enäp `mitmit `aastit ummelnu Ote; tuu poiss olli täl enne sõta joba, aga temä tõmmass `mitmaga Rõn; paekivvi om ka `mitmat `karva; ma Jõ mito kõrd taa `haigõ jala ärä? osanu? (jalale uuesti haiget saanud) Kan; inemiisi om mitund `tõugu, mõni om pikä pihaga, mõni `lühkü pihaga Har; mul um `mugra lõk's kah, `mitmahe `paika pañni ma lõgsi Rõu; sai ossõ (oina) käest säärdse hoobi, et pää halutass mito `päiva Räp; tuud võit `mitmehe `päähä (mitut moodi) üldä? Se || vae, küll on `laadal mitto (palju) inimesi Vai; mul oli `mitmed (mitmesuguseid) lõnga `otsa ja tegin nendest [kindad] JIn; mitu mõnda mõnedki mitu `mõnda `aastad põle põllus olnd, saue mulla maa, kana `perssid ristik täis; mitu `mõnda oo ää läind (surnud) Vig b. hulk, päris palju (umbmäärasest ajast) pole teist `mütmel aeal neind, tæp on ta æ surnd; tuba `ränkas, midu `aega `pühkimata olnd Khk; Sellest `jätkub `mütmeks ajaks Kaa; mool narr (kidi) `mitmed `aega kää `randmes Krj; ta oli mitu `aega `aige muas Põi; ma es keeda enam `mitmel aal selle `katlaga Muh; Kui ea inimene kurjaks saab, siis aa ta mütu aega kuri Emm; `jätkob `metmeks ajaks LNg; määtetan seda mitu `aega veel Mär; `enne kenel oli `pal'lu tappa, oli mito `aega käksi `süia Ris; lõi `kangesti punaseks, mitu `auku lõi `sisse, mädanes mitu `aega Ann; sedä sinekivi ei õle `mitmal `mitmal ajal; `tahtsin `kapsasuppi, juba `mitmed ajad käib imu tämä järele Kod; panivad ükskord kogrid lina likku, elasivad sial mitu `aega Lai; `peksime isi mitu `aega seda `rehte; püüt on sõõnetand, mitu `aega pesemätä KJn; siit annap `mitmess ajass [lehmadele heinu] võtta Trv; kui `vihma `pääle ei sata, saesab [leivataignaga klaasitud aken] mitu `aiga, kos `vihma `pääle es käi Ran; no seräst ilusat õdagut kui `täambäne õtak om, ei ole `mitmal ajal ollu Puh; sul seo käsi om mitu `aiga `aige Krl; no ei olõ ma mitu `aigu `liina saanu? Har

2. (küsimeses arvu, hulga kohta) *Mütu suitsu teite külas on Jäm; mütu miist `teitid oli Khk; mütu lütti sa lööd, kui õhukse kiviga vett kaudu `viskad Krj; mitu nisu `napra seal `olli; `mitme aas_s (mis kell) peab lõunat olema (lõunasöök valmis tehtud) Muh; Mütu püütäit `tangu ma pea panema supi `sisse Rei; metu `süldä vahet on Rid; `Mjõtmõssõ `kohta `mõrdu aasid Khn; metu aru seal `ol'li [västral] Vän; mitu rubla se maksab Juu; mitu `laugu on `ahtes Sim; mitut sa tahad Iis; mitu teid sedä juttu kuulive, kui ta kõnel'; mitu (kui palju) miul sedä vett lää; mitu `aiga (kui kaua) ta siin olli Krk; mitu aastat sa ollit kodust ärä Puh; mitu tükki lihä säääl `olli Nõo; `mitman latsen (mitmelapselises peres) `kasvide Kam; `mitma tuñni peräst sa_tagasi saat Har; `mitmõ `nitseline kangass sul `ol'le Plv*

3. (kõrvallause alguses) *Võtsi tasust uuri ja voatasi, mitu (kui palju) kellu on Põi; üks poiss oli siiss selle `pisse raamatuga, kus ta `kirja pani, mätu tükki igäüks omal [kartuleid keema] paneb Tõs; Lugulõng (võrkelõng) tõmmati `sisse, et ära näed, mitu lugu juba kääritu Hää; mito sõna tä (kägu) kukob - - nõnnamito uassad ma elän Kod; tuu tu tollipulk, ma kae, mitu `tol'li süj laud pik'k om Nõo*

Vrd mituks

mitu- *siel on mittu`kümmend suurd niisugust `mitma`muotist kive; siit on jo mittutoist`kümmend `aestat `aega Kuu; `mitme`kümme `äänegä `laulad Vai; mütu kümmend `korda ma olen `ütlen, sul pole `tarvis `kurssi `muuta Krj; teil oo neid pisi litakumi mitu kümmend Muh; mütokümmend `aestad pole Ioma peel `unti `nähja olnd Käi; üks metokümmend `aastad sest saadik, kui üks mees ukka sai Mar; `mõstis mo isäle metusada rubla `rahvi Vig; seda (viina) ma vidasin ju isegi - - mituteisskümme `voori `aastas Kos; mitusada aastat vana puu JõeK; ma_j määleta seda, mitu `teistkümend `aastad juba `aega Pil; aevaste ja turdsu nõnda et - - mitu kümment `kõrda Hls; sij - - naene om mitukümme `aastat põdenü; linnupesi om pal`lu, karjalatsen sa lövvät neid jo mitu sada Ran*

mituke *mitu|ke g -kse Saa; p mitukest Hls Krk(mitukst) (väiksest hulgast) see mituke mind änam es `aita; selle mitukse pärast es maksa `kõndigi Saa; mitukest miul säääl tetä om, säääl ei joole `kuiki pal`lu Krk*

mituks *mituks Muh HMd Juu Ksi, mittuks Kuu, miduks Jäm Ans Khk, mütuks Khk Kaa Emm, müduks Jäm Khk kui palju; mitu Miduks kilu neid oli; too müduks `algu sa tahad; miduks sellele `lambale `einu lihab Jäm; nee sõrve kuued, nee kurrudeti ära - - ma_p tæe miduks `kurdu sis ega tüki peel käis - - olikes neid kolmkümmend `kurdu või Ans; vaadetasse sarve korrast, miduks vassiged see lehm toond on; miduks sada sa tahad kalu; mütuks need lehmad jahu saavad Khk; Mütuks ma ää oli, aga juba `tunti `puudust Kaa; mituks `soolgid neid oo, et sa soad teistele anda Muh; mituks `tuñdi nad olid `metsas HMd; mituks neid oli, kas lugesid koa Juu Vrd mitus*

mitus *mitus Trv Hls/me-/, mituss Krk Har Se = mituks üits ainu kana rõugu pääl, mitus ta ärä jõud süvvä Trv; metus ta saanu kanamune ja võid Hls; mituss sedä maad nüid minnä om; ma küsi ta käest, mituss ta maás sul Krk; mituss sullõ lätt Har; mituss näid ol`l Se*

mitu-setu *õige mitu Ku ahi akkas `õtsa `saama, sis jagati `taigin `astis `nindä `mitmest `setmest, kuda `leiväd `suurusseld õlivad Lüg; oh neid preesissi oli `mitmed `setmed nägu Jäm; koer `putked kasuvad `oumbute all, suur jäme vaárs ning midu sidu võsa küljest `väljas Khk; Ma ole säääl juba mütu-setu retti keind, äi sest targemad ühtid Kaa; `mütme-`sütme mehega, mütu-sütu oli sial VII; Vanal on raua puurid teab `mütmes `setmes jämmuses Pöi; Viipsigud aa mütmed-setmed moodi tehet, aga keik ühel põhimõttel, et kedrat lõnga vihiks teha Emm; Linnas [oli] mitmid-setmid aásu aada Han; metu setu `pääva oln `pelgus Aud; pidi teist `mitmed-`setmed korrad `keetma Kei; Kammisid mitmet setmet seltsi, juuste kammisid ja täide kammimise jaust Trm; mitu-setu `kuurmad savi vidasime `pääle Vil; sest om mõni mitu-setu `päivä `müüädä Trv; siin om mitu setu inimest käinu Krk*

mitvidi *mitívidi Krj, Mitvidi Kaa (vedelast toidust) Täna oo puder rohkem mitvidiks jäänd, jahu oli püsut napist kääst Kaa; `keetsime `mitívidi (jahuga kartulipüreesuppi) Krj*

miuke → mihuke

miä → mina

mjõtu → mitu

moakre|kord *maakekord kui kollane kord viel peal, siis [on] `moakre kord peal Jür*

moandi *moodi Õli nikkerdatud ilusad kujud `pääle, `sangad õlivad obose pää `moandi ja Lüg*

***moandja** *alaleü `moándjale maantee karitänav lihab oort üle `moándjale Pöi*

moane → mudane

moanitsema → manitsema¹

moda → muda

modi *modi* muda *Anjerjad on abajates, seal on`pehmet modi* Krj

modor, modoor → mootor

modri *modri* = modrijas nii - - *modri maa* Khk

modrijas *modrij|as* g -a *pehme, püdel nõnda kenaks modrijaks keend; modrijas õun, kena`pehme* Khk **Vrd** *modri*

modru *modru* VMr, *motru* Kuu Hlj VNg Lüg(-o) Jõh *kraam Sidä`motru on`sinne kogu`vietud küll, nüüd võib hakkada`lauta ehitämä* Kuu; *mul oli [meheleminekul]`motru küll, ega mul`puudu old* VNg; *Laadal õli igasugu`motru Lüg; nemad`korjasivad`kõiki modru (prahti)* VMr

modu → moedu

modur → mootor

moe- *moe-* *minul üks`kangane kleit õli, aga sie õli nda`ku muekleit* Lüg; *mue`kueline (moodsa koega), sie on`trellis`kuutud, tuleb`kinda`mustriline sie`riide* Jõh; *Tüdrukutel`jälle moe leit, lühike, kinsud`paljad* Põi; *Mue ahv (moenarr) oo see inimene, kiissi kõik üleliia uie mue järel laseb omal`riided tiha* Han; *se oli`seoke moe põll,`piske lühike riba oli ees* Aud **Vrd** *moodu-*

moed → mood

moede *muidu`käetüdrük tuub pruudile`a`ndid, ei`kõlba moede`majja`minnä* Kod **Vrd** *moedu, moete*

moedu *moedu* Pal, *moedo* Kod, *moodo*, *modu* Rõu *muidu mesperäss mina akan`tämale`maksma puhas jumala moedo, kui ma ise siält kedägi esi_n sua* Kod; [vabadikul] *ei õllud maja, ega ta moedu teese juures ei soand`õlla* Pal; *ma_painni uma_latsõ`huuõõhe kiinni? et modu tegevä_jäl_midä`kurja; Sõss ol`l timä`jo`rutomb ku_moodo`üllen (rutem kui muidu üleval) ja anna õs`armu ütelegi hingele* Rõu **Vrd** *moede, moeto*

moegas → moigas

moegutama → moigutama

moekalt *kenasti, hästi* *Kadarikul oo keik väga moekalt tehtud* Kaa **Vrd** *moekast(i)*

moekas *moek|as* Sa Muh Mar JMd, *muek|as* Vai, *muuk|as* Urv, g -a *kena, tore; hea, sobiv vanasti olid ikka`moekamad pulmad* Mus; *igavene`moekas kukk, kena kiri kukk* Kaa; *päri`pandi sigadele`apnema, emm tõi obuse sitta ka sega, nii`moekas [söök] oli, nii mehiseks tegi* Pha; *asemel keige`moekam [olla], jalad`sirgel ja* Põi; *see oo nõnna`moekas tüdrük, ilus nägu koa* Muh; *linnas on pailu`moekaid maju* JMd; *Särk ahast villatsõst`rõivast ummõl`di - - siin`puusõ pääl ol`li_säärtse voldi? - - vanast ol`l tä illus ja`muukas* Urv **Vrd** *moodikas*

moekast(i) *moekast* Pha Põi Muh, *muekast*, *moekasti* Kaa *kenasti, hästi ta`rääkis nii`muekast seda, väga kena murrak on; Vaada, see kivi jurakas istuks siie müüri sisse väga moekasti ää; Olga siis sedakord`moekasti (õeldi lahkumisel)* Kaa; *Äga ta pailu_s latra, natukse ütles ja see oli siis moekast õetud* Põi; *see oo`moekast`tehtud küll* Muh **Vrd** *moekalt*

moeline *moeli|ne* Vai Jäm Khk VII Põi Kse Ris, *-le|ne* Tõs Plt, *mueli|ne* VNg Lüg IisR, g -se (sageli liitsõna järelosisena)

1. -taoline; -pärane *Akkas`teine kedagi`laulu`muelist mõrisema; Suppi`mueline plõga* IisR; *silmakivid teevad rahu koira`moeliseks (koerakujulisel madalikul asuvatest kividest);`kalave-ntskid ning teised säärega`saapad ka, neid oli kahe`moelissi* Jäm; *see veel sehande vana`moeline`massin* Khk; *mõni keib nenda uie`moeliselt`riides* VII

2. *moekas sene mehe`lipsu one`mueline* VNg; *mis`moodis, see oo`moeline* VII

Vrd mooduline, muodine
moenasjutt → muinasjutt
moer → moor¹

moete muidu *pane tuld `alla, moete `kijmä ei lähä; lahe rehalse väreved kokko, moete eläjäd lähväd `sisse* Kod **Vrd** moede, moeto

moeto muidu *kääsin siäl jumala moeto, ei suand ses käimesess kedägi; ei anna moeto kätte, kui maksa ärä* Kod **Vrd** moedu, moete

mogama *mogama* lämmatama – Jõh

mogass → mokas

mogeldamisi nämmutades *sei mogeldamisi* Lüg

mogeldamma → mokeldama

mogi|hammas hambutu *Kelle suu ammastest lage on, see on mogiammas* Pöi

mogima¹ *mogima* Jäm Khk Pöi Trv Puh Nõo Kam Ote, *-me* Pst Hls Krk Hel toitu aegamisi (hambutuna) mäluma *mogib `süia, kennel `ambud pole Jäm; muidu mogib pal`laste idemetega, `ambad suust e tulnd; laps mogib levatüki kallal Khk; `Õhta mogisi pirekse tuhlist ää, kala oli ka, pailu selle vana inimesel taris on Pöi; ei süü kedagi, pal`lald mogib suhun Trv; miul ei ole `ambit, mogi igimedege; miul lää `aiga mogiden Krk; sa mogit ommugust õdaguni `süümist Puh; mogi mokke vahel, süvvä ei saa Ote **Vrd** mugima, mögima*

***mogima**² (nad) *mogiva tulema, ukerdama muudku mogiva [vankri] päält maha[?] enneda* Har

mogisema *mogise|ma* Nõo, *-m* Krk pobisema, pugisema *mis sa mogiset, `ütte `sel`gest `vällä; mea ei saa aru kedägi, mis sa mogiset* Krk; *Lammas tasakesti mogiseb, nigu juttu aab oma vastsündenu poiga kraammen* Nõo

mogoma *mogoma* niisugune *tämä tekko pesä `kalda `sisse, mogomad `augud; `vahti et `musta müttä `juokso - - pedäs obone `kinni ja jäi `vahtima, et midä sie on mogoma* Vai **Vrd** moguma(i)ne

mogrima *mogrima* katki kulutama *nüid mogris kumi ära, kumi läks `katki* Khk

moguma(i)ne *moguma|ne* Kuu Hlj Jõh IisR, *mogo-* hrv Kuu, Lüg Jõh IisR, *mogumai|ne* Hlj VNg Vai/mogo-/, g -se

1. **a.** niisugune *Muod on mogomane, et `ämmä ei `sallita* Lüg; *mogomane suur mees* Jõh; *Ei mogomast inimest sa pole elades näind; Oli veel mogumasi, kes `tundesivad vanu `tarkusi* IisR; *`saiksin mie ka mogomast üvä `toito `süvvä; mogomaine ilos tüttö; `metsa `luomad on mogomaised, ken `elläd `metsas* Vai **Vrd** mogoma **b.** halv *Peris mogumased (halvad) `ilmad on tänävu `eina ajal; `Ninda mogumane (korratu) tüö; Vanaeit mogumane unest oma `pambu `siie* Kuu; *sinä mogomane muud ei tie, `muutku `raiskad `kraami* Lüg; *Mis sinusugune mogomane ka `tütrikute `juure kippub* Jõh

2. missugune *noh, mogomane sie (väimees), `enna, on* Lüg; *mogomaine see `oige on* Vai

mogumaselt korratult *`Ninda mogumaselt olid nie `vergu `silmäd `kinni ajand* Kuu

mogun → magun

moha → maha

mohalema → muhalema

mohe → muhe

mohik *mohik nohik see üks va mohik, äi jutusta midad, muudkut [on] vagusi* Khk **Vrd** muhik

mohke *`mohk|e g -se* missugune – Var **Vrd** mõhuke

mohõlõmma → muhelema

moial muigel *Tä oli ise nii moial näuge, kui tä rääkis ning talites Khk Vrd moiul, muial'*

moialt → mojal

moigama `moigama, nõrgas astmes *moia-* Jäm Ans Khk Kaa Hää muigama *siis ma`itle seda ka, mis üle ma`kirkus`moigasi Jäm; muidu`moigas selle`pæele Ans; ta`katsus moiata; võtab poisi üsna`moigama Khk;`Iilane`ihkus`Kärlase`kerkus, muhulane`moigas, moka oli`pitkas; Mis te`moigate, pole sii`moigada midagid Kaa; teene aab juttu, tema`moigab Hää*

moigas *moigas, moegas g`moika Vig Kse PæLo vorst, mauk ma sõi moegast Tõs; arilikult tehitse`moikid suurdes põhades; seešad`sirgus ku moegas Aud; annan sulle moegast PJg Vrd mõegas'*

moigemissi muigamisi *Kui ta rääkis, siis ikke moigemissi Khk*

moigistama *moigistama väntsutama, solgutama see [kass on] läbi moigistud; rekk kaas, lapsed oo ää moigistan Aud*

moigutama *moigutama Nõo/moe-/ Urv,`moigut|amma Vai, -eme San muigutama sie toit ei`passi tämäle, vaid`moiguta suud Vai; Moegutab suuga, piab kõnelama, aga ei saa otsa kätte Nõo; ta nakass omi moki`moiguteme San; moigut`moka, õs lausu? sõnnagi; moigutas, ei süü?`õigõlõ Urv Vrd maigutama*

moikima `moikima, (ma) `moigin isutult sööma *tämä ei süö üväst,`moiki vaid; midä sie`lehmä`moiki, ei taha`sävvä; miks sa`moigid Vai*

moiul *moiul Ans Kaa Hää muigel moiul`näuga Ans; Keigil olid näud moiul Kaa Vrd moial, muiul*

moiule *moiule Ans Kaa muigele Lihab moiule Ans; Poisi nägu läks moiule, kui teda kiideti Kaa Vrd muiule*

moiulene *moiulene muigeline sul`siuke moiulene nägu pääs Hää*

moitutama¹ *moitutama muiatama`Moigab ja moitutab, sij on nii, et natuke`suuga naerab, aga äält ei tij Hää*

moitutama² *moitutama, moio- peksma Niikaua vaidlesid ja sõimlesid, kui akkasid üksteist moitutama; Küll sai kakeluses moiotada KJn*

mojal *mojal VNg Vai Jäm Var Aud Trv Pst Hel Rõn, moeal Kuu Hlj Rõn,`mooyal Hlj mujal`tütruk oli üöld, et mojal on ka oppetajaid, ja`lieri`siie_j tuld VNg; siin ikka sitem maa, külm tuul võttas puud ära, mojal pole midad Jäm; mojal oli lõhike eenäke, aga lohan oli suur ein, sai iki ää kuhja jõrts Trv; moeal om alvemb Rõn Vrd majal', mõjal*

mojale *mojale VNg Vai Var San, moeale Trv mujale läks mojale`onne`katsuma VNg; mie mojale en lähä kui oma`majja Vai Vrd majale', mõjale*

mojalt *mojalt Vai Var, -ld Trv, moialt Khk mujalt ma pole moialt - - [seda]`kuuland Khk; mine`jd`vaata mojal, ku_sa säald ei lövvä Trv Vrd majalt, mõjalt*

mokah → moka

moka|habe *vuntsid mokaabe, sie on moka pääl Lüg; mokaabe oo, kui karvad_o nina all üksi Muh; mokaabe ja kehvabe (kihvhabe) on üks ja se_sama, vuntsid nena all Käi; Mokaabe on, et ta`päälmise moka pääl`kasvab Hää; mokaabe on ainult moka pial, lõug on pal`jas Jür; kui on mokaabe - - siis võib mõjal ka`ollaabe, aga [enamasti] ei`peeta Plt Vrd mokaabe*

mokakass *mokak|ass g -a piltl jutu- ja naljamees, lõuapoolik sij om ää mokakass, ää jutuañd tal; temä ää mokakass, mõist`äste mokate Krk Vrd mokamees*

moka|kobin *vasturääkimine; suupruukimine Nüüd kõik vagusi magama, änam mette üks mokakobin Kaa; Oma inimestel tuleb omavahel kua veikest moka kobinad, mõnikõrd tühjast*

asjast vahel Trm; isa `ütles, et mitte üks moka kobin ei tohi `olla, olgu `mindud ja `tehtud Lai; Piale niisukese otsusse tegemist me jälle istsime mokakobinata ja piip tossas mõlemitel suus MMg Vrd mokapodin

moka|laat 1. kõrtsi juures taluteenijate kauplemine moka `laata `peeti vanaste `kõrtsis `küinlapäävä `õhtu, `joodi `viinä, kaubeldi peret, sulasi ja tüdrikuid Tõs; vanast olli pere `tel'mise päe, moka laat; moka `laata `peeti egä nelläba `õhtu kõrtsi man - - siij olli pere `tel'mise laat, `küinlepäeväst `pääle, seni ku jüripäeväni Krk; perelaade vai mokalaade, üüiskõrd olli selle kõrdsi man, tõnekõrd tõse kõrdsi man. sääl `juudi sel `õhtul kõvaste ja kaubeldi, mokage sääl tüüid tetti; sääl, kus mina `kasvi, olli tõnispäevän mokalaade; kodun olli pal'lu paremb `kaupa tetä ku mokalaaden, sääl om `laitjit ja kikke Hel; mokalaadõn lepüti sulasit ja `tütrõkkõ, tuu ol' tönisõ päävä Rõu

2. hulgakesi laterdamine, lobisemine Kus kari emaseid inimesi koos oo, sääl keib üks ilmatuma mokalaat Kaa; See täada, et seal täna `jälle moka `loata on Põi; Tõõ pole alati tähtis, peaasi kui naised koos ja moka laata sai pidada, ei naiste isud sellest moka laadast täis saa Mar; `peavad moka `loata, siis tuleb `jälle `tühje juttusi Juu; naese pedäsivä moka `laadet, laperdiva Nõo

moka|lill huulhein mokali'l kasvass `samle pääl, ku moka `lõhki katik om, siss õõru moka `pääle Krk

moka|mees piltl jutu- ja naljamees, lõuapoolik Küll see on mokamees, kes sedist `nal'ja osab itelda, kena juttu räägib Jäm; Ott oo söuke mokamees, et oja aga eest ää, kui selle amba kukud, siis pole nalja Kaa; Igavene moka mees oli, `rääkis nalja juttusi, vahest valetas ka Põi; kui ea mokames oo, laseb kui ludinal Mär; kis na ika juttusi `iaste reagib või lärmib, siis ika üeldakse, et na on teine ia - - mokamies Hag; ken `äste kõnelte mõist, om mokamiis Krk; tuu om vana mokamiis Krl Vrd mokakass

moka|määre 1. (millestki maitsvast) viin `olla moka meare Juu; kiidab na moka `meardeks Plt; mokamääre[?] [on] kompvek'k Röp

2. piltl altkäemaks Mene mokka `mäerega, siis saad, mis tahad IisR; Ju `sõnna ammu moka määret `viidud on Põi

mokan mokan Nõo, mokah Plv mokas siist ei saa ütte põrgand, me `põrkna om kõik' mokan; Nüid om kõik mokan nigu soe persen Nõo; nüüid um kõik mokah Plv

moka|pill parmupill mokapi'l, seda mänñiti `sõrmedega Khk; Parmu pil' on pisike raud võru, mokaude vahel mänktakse, mõni üiab koa moka pilliks Põi; siis `olle suur mokapill `olle, see tegi vehe hēelt ka Phl **-podin** = mokakobin mina en õle küll `kellegiga tappeld, vähe kui moka podina on õld; eks siis tule moka podina, ku `tõine käsib midagi teha ja mina en tie `välla Lüg

mokas mokas Vig Amb VMr Kad Iis Trm Äks Lai, mogass Kuu rikutud, untsus, nässus; läbi Nuot pidäb kogu aig `pohjas edesi `liikuma, [kui] nadukaseks ajaks jääb `vinnamine `seisu, `langeb nuot `pohja `pääle `lonti ja `ongi kala saak mogass Kuu; tervis on ikke kõige kal'imb, kui seda enamb ei ole, siis on mokas; kui nüid `vihma põleks tuld, siis oleks mokas old VMr; leib piab oma `tuündide järele ahjust väl'jas õlema, kui `mitmest tuñnist jätad, siis on mokas Iis; tänavasta kõik kül'vinädalad mokas, jäi kõik `ildast siij tüü Äks Vrd mokan, mokkas

moke mok'e edev inimene Oi sa[?] olõt üts mok'e, mõista_i inämb, kuis istu[?] vai astu[?]; Olet vana moke, muud kui muigutat ommi moka Vas

mokeldama *mokeldama* Khk Kaa VII Jaa Muh Käi Kse, *mokõldamma* Rõu, *mogeldamma* Lüg isutult sööma; (hambutult) mäluma kui `kaua mogeldab üht suutäit, siis `üella, mis sa mogeldad nii `kaua Lüg; ma `umbest mokelda esimiste ammastega; pole `ambud suus, muidu mokeldab leva koorugest Khk; Mu ambad oo tükkis otsas, muidu vana obuse viiti mokelda veel kuidagid moodi; Kui pole enam `ambud, peab igemetega mokeldama Kaa; kui rauad suus, siis obu mokeldab Jaa; [hobune ei] taha süia enam üht, muedu mokeldab Muh; vana inimene söömaga mokeldab Käi **Vrd** mokerdama

mokerdama *moker|dama* Jäm Nis Jür, -teme Pst, -tem Hls

1. (hambutult) mäluma kui `ammaid ei ole, siis mokerdab `leiba, närib igemedega. vanad inimesed ikke mokerdavad Nis; mokertes `pääle, ei saa süvvä, kuuma söögi Jeme `sisse pane, sis saad koorikse `pehmess Hls **Vrd** mokeldama

2. lobisema, vaterdama küll sie oli `kange mokerdama; sie oli ea mokerdaja Jür

3. kehvasti tegema, vusserdama ärä mokerte, nij asja ei `kõlba `kuskil Pst

moki pl *moki*[?] a. silmad *sil`mä*[?] *umma*[?] *moki*[?] Lut b. prillid *olõ*[?] *mokkõ* Lut

mokitam(m)a *mokitam(m)a*, *mok'i-* Kan Urv Har Rõu Vas; *mokitõm(m)õ* Krl

1. suud prunditama või muigutama kül[?] taa viil *mok'itass*, ei mõista_{no} inemine inämb `mõistlikult *kõnõlda*[?] Kan; etev tüdrik *mokitõss uuldegõ* Krl; *mi_Marin nakass ka `huuli mokitamma, ta ei olõ vil ilmangi `naaranu*[?] Har

2. isutult sööma, näksima *Tan tiä* (hobune) *mokitas ja maigutas* Urv; *peremihel om kasu, and `ísialõ, ku sa man mok'itat* Har; *Maarikal ka_lää es süük' `sisse, sõs mu_mok'it man* Rõu

mokitõllõma *mok'itõllõma* Plv Vas

1. ehtima, mukkima mis ti tah *mok'itõllõt*, `naakõ jo minemä Plv

2. muigutama – Vas

mokk *mokk* g *moka* üld(g *moku* Sa Muh), *mokka* Jõe Lüg Jõh IisR, *moga* Kuu; *mokka* g *moga* VNg Vai

1. a. suu liikuv lihaseline äär, huul; suu *mokkad ja nina on vaest `külmaga ohutand* Jõe; *Mes siel vahid, mogad ribagalla; `Langesin `hambad mokka, nüüd on mogad `paistes ja `paksud* Kuu; *alumine mokka on lühemb; `eiga `lehma ei süö mokiõdega, et `kumbagi siruta ede, tämä oda ikke `kielega* VNg; *`kellel on alumine mokk `pitkemb, siis `üella, et `sellest saab ia kokk* Lüg; *tämä jäi `ilma, `ongi kõhe mokk pikk* Jõh; *`Oidku kui `piente mokiõdega on sie inime, seda `pietasse ilusast; Pidagu oma mokk `kinni, vai tämäl kah `ütlemist* IisR; *tuul lohestas miu mogad `katki* Vai; *`lamba mokad `kärnas* Jäm; *kuulab nda_t `peelmine mokk ripakili üle alumise* Ans; *mis sa aad mokiõsid toruse; möega kalal on ülemise moka `otsas suur möek* Khk; *Mis `sõuke muidu lobiseb oma `suuga, [ei] mõista oma mokiõsi `kinni pidada* Krj; *Küll olid sellel punased mokad, just kut oleks kana ää `murdend (värvitud huultest)* Pha; *Vil'l löi moku peale* Põi; *saa_s soa isegid mokka magusaks; lehma mokud lõegatse ää - - mokud tehase `puhtas ja pannasse kerisele jõulu `laupa* Muh; *Aes moka amba peeld* εε (naeratas) Emm; *mes sa kulbid mokka, mokk petk (nutvale lapsele)* Käi; *Ää `nilpsa nenda keelega, pühi mokad `puhtaks* Rei; *Leenu oli üht `inge `vingus näuga, mokk oli `vilta pias* Han; *uús akkan talle moka `külgi `kinni, `sohke ull unenägu oli* Var; *naeste `rahva näpud ja mära obuse mokad, need vagusi ei seesa* Tõs; *õngõ oli [kalal] napist moka taga* Khn; *nutu aéal oo mokad kõberas* Aud; *külm ohatab mokad `katki* PJg; *pane mokad `kiinni* Tor; *obune puristas mokiõdega* Kei; *alati mokk nii naerul* Juu; *uhates lüüb rakku, suurem osa lüüb moka `peale* Jür; *põletasin oma moka ära* JMd; *seisab `moõssis, mokad `torõssis* VMr; *sülita `talle mokiõde vahele, mis ta valetab* VJg; *tüdrukud `värvisid mokke* Sim; *paksu mokiõdega poiss* Trm;

veeke abe nõdu (lohu) siden kesk mokka Kod; mokad `vingus teisel juba, akab `nutma; mõni säädab peeniksed mokad, siis on kiriku mokad (teatud moel sätitud suust) Ksi; alumine moka pikal nigu obusel `enne keskomikud Lai; põle meelega järgi, aab mokad torusse Plt; ei tiä, mis tal viga on, moka `kul`pis teisel (mossitajast) KJn; jänessal om moka `lõhki Trv; inimene süü sedä `viisi, [et] ojab moka `kinni Hls; moka muttis pähen, mis sul `kennigi tennu om Krk; tõmmass moka `torru, sai vihatsess; `olli täl omal laits, aga ilma mokata, jänesse lihast `pantu moka tälle Ran; mõnel naesel om musta vunsi, miul tuleva ka vunsi moka pääle; võti jala `valla, tõesest otsast `olli aab `valla, aava veere olliva nigu moka ireveli; obene võtt miu käe mokke vahele Nõo; suu `olli `kaitski piitsitedu, mokat kõik sehest `kaitski TMr; moigut moka, õs lausu? sõnnagi Urv; joba taal omma? moka? `viltu, ei tiä?, mis taal om Krl; moka? umma? `paistõdu Rõu; Illos tütrek, ilosa? `pijnü moka? Vas; laja? volda? olliva? jakil vai `kampsunil, nigu hobõsõ moka? Rär; taa nii võl'ss, et mine? mano ja võta? moka üless ja `sülgä? moka ala Se **b.** piltl (jutukast, sõnaosavast või hea jutuga inimesest) küll sie `räägib üvä `tahveti ja lüüb sedä moka, ia juttu mies Lüg; laiade moka dega inimene lobiseb pailu Khk; Tiina oo igapidi kange naine, oo teisel moka, oo ka käppa (on ka tubli töötegija) Kaa; nalja mees, iäd mokad, iä suuvärk Tõs; tal ekka ia moka, et `oskab `iaste `reakida Hag; Tema ies on kõik ukseid `lahti, tal on nii iad mokad Trm; moka om tal küll `parre kottel, aga tüü teo poolest ei ole ta kedägi inimen Krk; ää moka, kes `aste lobistess Hel || (heast lauljast) ia moka sel inimesel, `oskab `laulda Koe **c.** piltl (muud juhud) `Kesse `enne `ilma moka `mäerimata on täma käest kedägi saand IisR; Selle tüdruku järge oli mütmel mehel moka vesine; Ma `katsusi küll mett moka `pæele `määrida, aga pole `aitand midagid Kaa; See läks moka dest `mööda (jäi lubatust ilma) Põi; ta moka ulatob väga rutto viina klaasi `põhja (joob liiga palju); moka maha kukkond (kellegagi sarnanemisest) Mar; pruut läits ärä tõesele mehele ja sina loputa mokke (pühi suu puhtaks) Nõo; ei tiä, kudass tuu rummal' sõna täl üle moka `juuske Võn **d.** (eri ühendites) moka otsast 1. nagu muuseas, möödaminnes; pooleldi vastumeelselt; mitte tõsimeeli Sie `pulma `kutsumine oli `ninda moka `otsast, et ei ma `metlegi `mennä Kuu; Eks ta moka `otsast `kiitand `teiste `lapsi ka nattuke IisR; Ma korra muidu nõnda moka otsast `ütlesi, tal oort tõsi taga Kaa; mokke otst ikke lepib, aga vihane ikke Mar; Moka otsast lubamene oo sedasi, et ei taheta `iaste lubada Han; palub muđu na moka otsast, ei palu südäemest `ühti Tõs; ta olli püha viha täis, `ühmas mulle midagi moka otsast ja pañni minema Saa; tal enesel põle tõemõtet `ühti, räägib aga na moka otsast Hag; `ütles moka otsast, et nagu `ütles, aga ta ei mõeld `täita Lai; a kae, kas sel `kindlat juttu om, sij lask moka otsast, sedä ei või `usku Trv; moka otsast kõnel, nigu kül'mäld, es taha üteldä. mõni kuís `vaesembat sugulast `pulma, sis jahedald üteli moka otsast - - es `tihka `kutsmada jättä, aga es taha, et tuleb Ran; [ta] Ol' pahanu, sõss üteli ka nii moka otsast, et tere_hummugust Rõu 2. (kõnelemisviisist) kui `pehmeld `räägib, siis `räägib moka `otsast Lüg; `Ossa mu `meie, no on sie `alles pien, `räägibki `ninda moka `otsast, et mitte ei saa arugi, mis `ütleb IisR; räägib na mokke otsast, nagu mõni al'p Rid; Edevad tüdrikud `rääksid moka otsast, vaevalt sai aru; Ma ei saan aru ühüstki sõnast, tä nämistas moka otsast oma nina ette Han; ta reagib sedasi moka otsast niisukest pienikest kielt Hag; moka otsast kõneles, kui kõne nõnda mõnus ei ole Hls 3. (söömisviisist) `ninda moka `otsast süüd, et `pillad kõik maha Lüg; moka otsast - - [sõi], vähä natuke `katsus muđu Tõs; moka järgi ~ järele meelepärane, moka mööda Kuivat lest oo mulle eieti moka järge Kaa; jo see põlnd ta moka järäle `ühti, läks naa `pohmi näost Mär; [kui on] mõni moka järäle toit, nooleb lusika `puhtas PJg; Apurokk - - söö kas lõhki, kõigile õli ta moka järäle söök Trm; ma tää, et niij om siul moka

`järgi Krk; mokk maas ~ maha ~ mättas (vaikima käsutamisel; wait olekust) Mokk maha, laps ei sega `toiste judu vahele Kuu; `Lõugas mis `lõugas omal ajal, a nüüd on nii vagane ja mokk maas IisR; Kui sa sest asjast midagi äi tee, siis pea mokk maas Kaa; Pea va läri lõug oma mokk vahest moas koa Pöi; Pea ege oma mokk mättas Emm; Pea mokk maas ja astu pastlaga peale Trm; Tuu pidägu kül[?] uma mokk maan, olõ õi[?] tä ka `ausap sukugi ku_tõösõki Rõu

2. a. huuli meenutav ese või eseme osa `kellega naul `kinni `võetasse, siis nied on `tanjji mokkad Lüg; Mokkadega lamp `pandi lattermu `sisse, kui `luomi `toimetata oli `tarvis IisR; Ruustangil oli kaks kõverat mokka, mes ülalt otsast kokku keisid Kaa; Raud `keertakse mokkude vahele, kui midagi tehjatse ruustanji vahel Pöi; Vanast olid veel ilma klaasita mokkadega lambid, nendel olid pëevärgid peel ja südand sai üles ja allapoole keerda, aga klaasi asemel olid mokad, tuli põles nende vaheld üles Emm; uhurdil oo mokk, uhurdi ots, mis `lõikab, [on] uhurdi mokk Tõs; tangi mokad on teravad Saa; `pihtidel on pikäd paksud mokad, `tangidel on õhuksed; mokkega lamp oli siäl - - egä suuremad `lampi põld Juu; `pihtide `seartest `oitakse `kiinni ja mokkade vahele `võetakse tuline raud Kos; pudele mokk o katik; võta raasik lusigu mokage Krk; Adra `luitsa moka[?] Urv; pilak' katõ mokaga Röp **b.** tuhar `persse mokud Jäm; suured paksud mokud taga; oda anname mokkude `pihta Ans; Mokud oo istumise jäuks Khk **c.** häbememokk Tämäl alumine mokk õld `paistes, ei tia, midä teha, tehnd `kaitusseroho (nõmmlivatee) `vanni Lüg; Äbedusel on kaks mokka, nende `keskell kusiauk ja lapseauk Jür

mokka¹ mokka Hlj VNg IisR hajasalt S, Mar Vig Han Tõs Juu Jür Sim Iis Lai KJn Hls Nõo Ote Urv Se nässu, untsu, nurja; nahka aga nie kuradi siniarakad, nied panevad ane ja kanapojad keik mokka, ei `anna `armu `kellegille Hlj; Vihm pani ilusa tüö`päeva mokka; Mokka `läined keik nied `luotused IisR; joomaga enese vara keik mokka pand, keik ää `raiskand Khk; Vihm tuli ja kuiv ein läks mokka Pha; läks see asi neil mokka, ei tulnd sest `välla kedägi Mar; `Tuhlikasvatamene läks küll mokka, sai il'la maha `pandud, ei kasun. `Liiga vara mahategemesega võib kua mokka `minna, öökülm võib kebade ää võtta Han; pani mokka [õeldi], kui `miški ära `raiskas Sim; eeläne hainag läts mokka Se

mokka² → mokk

mokkame mokkame, da-inf mokate naljatama neid mokamihi om pal'lu, kes mokate mõistav; mis sa iki mokkat, jätä vahel oma moka kobil Krk

mokka|mööda meelepärane; suupärane Sul oo kohe mokka`müöde sie `ammet Kuu; Kloppis `üöse `ukse taga, et lase `tütruuku `juure, sie tal jah mokka`müöda küll oleks IisR; Kui sind kiidetakse, see oo iga mehe mokka mööda Kaa; See [toit] on just mokka `mööda Pöi; Linnumagus oli lastel mokkamööda Emm; See jutt oli Juhanile juba mokkamööda Mar; Kui kõik oo mokka mööda, siis oo süda rahul Han; Ninda mokka `müüda oli si karduli puder rasva kõrindeg, koore sousti ja sibuldeg Pst; nüüd andass sia põrn kassile, kassile om põrn periss mokka `müüdü Puh; Tu es olegi täl mokka `müüdü, et es lasta oma päält joosta Nõo; süüik ol' `väega mokka `müüdü Plv; tii_mullõ `kartole suppe, tuu mulle `väega mokka `müüdü Se **Vrd** mokkapite **-pite** mokkamööda Tuu nõu ol' rätsepäle `väega mokka pite Röp

mokkas mokkas Kuu/-ss/ RId Khk Kaa Kse Mih Tõs Kei Kos mokas Ku `painandud puruks neh `lähteväd, siis_o kogu regi mokkass Kuu; tänäne päiv on `ninda mokkas kui mokkas VNg; `kelle sie `aigus (tiisikus) `külge lüöb, `selle ei saa arst kedägi tehä - - siis sie on mokkas kõhe; `naisel on omad `sõprad, sie `räägib `neile, no siis `ongi saladus mokkas Lüg; tükkis mokkas Kaa; meil oo talivili nii mokkas Mih

moks¹ *mok's* g *moksi* Trv Krk Hel Har Rõu Plv Se/*m*-/ härjavärss *ärja mok's om väike ärg, mulliguke* Krk; *ega sa tollest moksist `prilda midägi `inda ei saa, paremb söödä tedä viijl üits `aasta ja müi siss* Hel; *suurõ moksi piat õks sügüsel't vällä `müümä, ku eläje `käänuüss ~ paaritõduss saava* Har || (väikesest poisist) *Tuu viimäne ka õks um täl jo hüä moks* Se
Vrd *muks³, mõks²*

moks² *moks* Hel, g *moksi, mogsi* Ran; *mok's* Ran, g *mok'si* Röp ahvenapoeg *ku ma `kuuli lätsi, mulle es ole muud manu panna, leeväkandsikule `panti `peoga `mokse pääle; leib `olli kait's `tunni ahjun, siss olliva nuu kiisad ja mogsid [leiva sees] ärä `audenu, `pehmed ja ääd* Ran; *ahuna `poiga `üttese mok'siss* Röp **Vrd** *muks⁶*

moksik *moksi|k* g *-kse* **a.** väike heinakuhi *kuhja toksikse ja moksikse* Krk **b.** väike härjavärss *sij üits `väike moksik on alle, egä temäst iki `asja ei saa* Krk

moksike(ne) dem < *moks¹ sij om üits seande `väike ärjä moksike* Trv; *timahalt ma `nuuri vasikõid pal'lund is jätä?*, *üte pul'li mok'sikõsõ jäti* Har

moksima *moksima* hrv maitsema *tuhlis on üks kallis asi, moksib `moole `justkut mesi* rhvl Pöi

moku|habe *mokahabe* *Pisike tuft moku `otsas, mokuabe* Pöi

mokutama *mokutama* Jäm Khk Kaa VII Lai Trv Kam Rõu/*m*-/

1. aeglaselt, venitades midagi tegema; *jokutama* *eks tee tööd, mis sa mokutad* Jäm; *Kuule va sõber, mis sa sii kodu mokutad, lähme param küla peeie; Üks mokutas sii juba `lõunast `saati* Kaa; *nigu mõni süüp, leib vai sai suun, suu liigup, aga `õigede ei süü kah - - siss üteldi, et ta sääl mokutap, ei süü ei* Kam

2. a. segaselt, katkendlikult, kogeledes rääkima *Mokutas ennemidi tükk `aega, kut rääkima akkas* Jäm; *mokutab pääle, ega ta kedägi kõnela* Trv; *Purjun inemise asi, mugu_mokutas* Rõu **b.** tühja, sisuta juttu rääkima *kes `tühja pal'jast räägib, see mokutab pailu* VII; *mõni mees räägib täitsa juttu, aga mokutaeal on sõna siit, teine sialt, jutt pikk, porib `piaie, aga `tuume ei ole* Lai

Vrd *mökutama*

mola *mola* VJg, *mol'a* Saa Hel

1. *loba ma ei taha sinu mol'a kuulata, kõrvad juba `uugavad selle mol'ast* Saa

2. *tola vahib nagu mola, suu laiali, eks ta lol'l ek'ke ole* VJg

Vrd *mula*

molak(as) *mola|k* g *-ku* Hls Krk(g -gu); *mol'akas* Kse

1. inetu, rohmakas (asi või olend) *nüid tetäs üits molak `valmis* (kaunistusteta kasukast) Hls; [ta] *Om esä `muudu, `säätsse molaku `näoge, `jüsku `kirvege tet; Olga meheltevet ju selle molakuge* Krk

2. *sõim kuradi mol'akas* Kse; *Sa igävene molak* Hls **Vrd** *mulak*

Vrd *mölakas*

molakile *ammuli, molukil suu molakile `lahti* PJg

molama *molama* PJg Hää, *mol'ama* Tõs Aud PJg Saa Hls/*-me*/; *tud-kesks molat* Krk; (ta) *molla* Se

1. *lobisema, mula ajama mis sa mol'ad, ku tööd ei tee* Aud; *kuule poiss, ärä mol'a* Saa **Vrd** *mulama*

2. *mulksuma [õlu] nigu molla õnõ, kui k'äu* Se

3. *rikkuma* *See om ninda ära molat, et ei kõlba kuskil* Krk

mold *mol'd* g *mol'li* LNg Mar Mär Vig hajusalt Pä K, Kod MMg TMr Vön hajusalt V, *molli* SaLä Kaa Muh Kse Var Pä Vil T Har Rõu Plv Röp; *mold* g *molli* Käi Rei, *'molli* R(n *'moldi* VNg Vai), *'moldi* Kuu Lüg; *mol'l* Ris MMg, g *mol'li* JMd Iis Trm, *molli* Jäm Khk Sald Han Trm Trv; *moll* g *molli* Emm Rei Kod

1. (lühike) küna *'Porsale jääb see mold jo pisukaseks; siga on oma 'süömä 'molli taha 'seinäle ajand* Kuu; *kuus 'verku oli mereld, siis kolm sai 'kummagi 'moldi* Hlj; *'taadi nokk norotab 'eide 'moldi = 'kaivo nokk* (konksuga puulatt kaevust vee võtmiseks) *ja kaiv* Lüg; *mis sa kurivaim karjud, 'eesel söömaaeg 'alles 'mollis* Khk; *too kassi molliga 'juua kanadele* VII; *'kalla söömaaeg 'moldi ja lase sead laudast 'lahti* Muh; *Siga paneb jäla 'molli, kui sööb* Rei; *vesi pannasse mol'li 'sesse* Mar; *Siad aavad mollid sõnnikud täis, ei ma jõua neid 'mol'la puhastada* Han; *Käiä mol'd tühi, mine tuõ 'ruandaga vett* Khn; *jumal oo lol'li loon ja lol'ile koa mol'li loon* Aud; *sia mollid olid, 'kirbega sai tühas 'raiuda 'moldi* PJg; *Pää oli alles tõust, aga tal olid juba piimapütid mol'lil* (liivakünas) *küiritud ja kaevu pial 'kuivamas* Amb; *kui karduld [viinavabrikus] liivast ära 'pesti, sie oli niisken mol'd, käisivad pulgad sies, mehed aasivad 'ringi, siis kardulid luobiti 'sinna 'sisse* VMr; *moll on 'veike, aga küna on suur* Kod; *mollin 'mõsti [pesu] ärä - - molli otsa pääl tõlvatedi; siss olli leevä tegemine, 'olli pik'k mol'd, nigu obeste ruhi, serände pik'k, kaevetu 'väl'lä, ega lavvust es ole tettu* Ran; *'lehmile piäp vesi 'moldi panema, mõtsast tuleva, tahava 'juvva* Puh; *vanast 'võeti aava pakk, kajoti sehest 'väl'lä ja 'ol'li suur mol'd käen; 'lambile 'anti 'ainu ja kaara liblu, 'panti 'moldi ja 'panti molliga ette* Nõo; *'olli 'säände mol'd, sääl mollin tsaeravvaga 'tsaeti toda 'rasva* Ote; *mol'lin 'mõsti vanast puuanumid* Urv; *ilma mol'lilda om õks tsia 'süütmine 'väega vilets* Har; *kevjä ähne 'külvmest 'pandass vilä terri kausi 'lohko vai 'mol'de idanõma, et kaia?, kas kaussõ?* Röp || *mollitais mehe 'vorgud olivatta kolm 'moldi* (ühthe moldi mahtusid viie võrgu kivid), *'juoksu viis ühe 'molli menemä* VNg

2. paat, vene – Nõo **Vrd** molt

3. moldpill oort tulad molli kallale Ans

moldi|pill = moldpill üks pill oli, *'kutsuti 'moldi pill, 'puognaga tädä 'mänjiti; 'moldipill, kas 'kolme 'kielega vai, 'niuke säär, 'muidugi auk oli vist ka siin 'keskel, aga sie old nisukune 'kandiline* Kuu

mold|pill poognaga mängitav moldja kõlakastiga pill *mo ema isaisa oo kuuliõpetaja ond, see õpetand kuulilastele seda mol'dpilli 'laulu, isaisal olnd mol'dpill* Mih **Vrd** moldi-, molli-, moll|pill

molebin *molebin, mol'e-* g *-i, -a* Se; p *molepiñni* Vas

1. *palvus mõnõ_toova_vijl papi ka 'kääpä pääle, papp pidä jäl molebinna ja mälehtäss* Se

2. *epistel, noomituskõne* Ar² *'naaku mullõ jäl² molepiñni pidämä* Vas

molgastamma *'molgastamma* hapuks minema *suppi 'molgasti vähä* Vai

molgus *molgu|s* VJg, g *-se* hajusalt S, Kul/*-l-*/ Mär Kse Tõs Hää/*-l-*/ Kei Hls Krk, *-sse* Iis; *'molgu|s* Lüg/*-ss/* Jõh, g *-se* Hlj, *-kse* Kuu VNg; *molguss* Har, g *-a* Trv; *molgos* Vig, g *-e* Ris *molkus* *Ei niisugune 'molgus kusagil tüöd 'viitsi tehä* Kuu; *see molgus ep 'oska midad teha* Khk; *Koer tuli 'järke, see molgus vilus 'seltsis 'keima* Kaa; *Tuleb 'vastu kut molgus, sõna äi lausu* Põi; *Kui ta poisild molgus on, sis tast meest äi tulegid* Emm; *sain selle 'väikse mol'guse* (koerakutsika) Kul; *lapse põlves oli nii molguse 'moega, nüid oo mees küll* Mär; *Ega mol'guste sugu ka ei kau* Hää; *oh sa va molgos* Ris; *õled üks pagana molgus* Iis; *Sij naine peass tobu oleme, kes 'säätse molgusege eläme akkap* Krk **Vrd** *noligus²*

molgustama *'molgustama* põrnitsema *'molgustama* one pahaselt alt *'kulmu 'vahtima* VNg

molgutama → mõlgutama¹

moli¹ *moli* väiksem küna – Phl

moli² *moli* g -na mula, loba om üts *moli*, muud midägi San

molima¹ *molima* kallistama – Jõh

molima² *molima* Lüg Kod

1. pudistama, maha ajama `lapsed `süöväd, *molib*, *ajab* `lauva täis Lüg

2. segaselt kõnelema [ta] `praega *molib selle jutuga* (kuna lõualuu on katki) Kod

molin *molin* g -e Hls Krk; *mol'lin* g *molina* Rõu **a.** vedeliku liikumisel tekkiv heli *Mua sisest ai `mollõ `vällä ku_mol'lin* Rõu **b.** loba, mula *sa ärä tulla siiä oma molinege* Krk; *sääl ol' pal'lu molinat* Rõu

molinen *mulinal pada kiiß ku molinen* Hls **Vrd** *mulinen*

molisamma *molisamma* kiiresti, arusaamatult rääkima – Rõu **Vrd** *mulisama*

molisema *molis|ema* Mär Saa, -emma Se, -eme Krk San, -õmmõ Krl

1. *mulinat tegema kui karduled `keema akkavad, siss molisevad paas* Saa; *oja juušk ku molisõss; kõtt om `aige, molisõss mugu?* Krl

2. *piltl lobisema, latrama mis ta moliseb sial* Mär; *see vanaeit molises siin, kikksugust `rämpsu aas suust `väl'la. ta ol'li küla kikk läbi molisenud, `kuskilt midagi `kuulis ja sis_si molisemine läks `lahti* Saa; *mis sa iki moliset - - aat molint* Krk

Vrd *mulisema*

molistama *molist|ama* Saa KJn, -amma Rõu, -em Krk, -õmmõ Krl; *mol'stama* Se *mulistama siga ikki molistab mol'lis, `sil'mest saantik söögi sees, õtsib kardule tükke põhjast; lapsed vahel molistavad söögi kallal, kui ei ole ää* (valivast söömisest) Saa; *molistev ja solistev viij man* Krk; *eläje molistõsõ joogi man* Krl; *parts molistass veen* Rõu || *segama, segi kloppima mis ti olt ar `mol'stanu piimä - - `mol'stagu_i ar?* Se

molks *mol'k* g *molgi* viis, meloodia auklaulul ikka *mol'k* Khk **Vrd** *mulk*⁶

molksatõmmõ *molksatõmmõ* *mulksatama kala molksat' viij ala?* Krl

molksaus *molksaus* g -õ *mulksatus kala kattõ viij sisse ku molksaus ol' kuulda?* Krl **Vrd** *mulksauss*

molksma *mol'ksma*, (ta) *mol'ks* *mulkse* tekitama *latse `mol'ksva viij man* Krl

molkst(i) *molkst* Krl, *mol'ksti* Se *mulksuga, mulksatades kala läts vette ku molkst* Krl; *kivi satte vette `mol'ksti* Se **Vrd** *moltsti, mulkst(i)*

molksutõmmõ *molksutõmmõ* *mulksutama* – Krl

molks *mol'kus* (-l-) Lüg MMg Hel, g -e Tor Hää Saa *hajusalt* K, Trm Hls Puh San; *mol'ku|ss* Lüg Krk, g -se Nõo Krl, -sõ Har Plv sõim; *tobu, saamatu; rumala näoga inimene ke menestki `asjast `õiete aru ei saa, siis sene `kõhta `üelti, et oh sa `mol'kus* Lüg; *just nagu üks `mol'kus, sa_i kuule ega näe, mis_sule räägitase* Tor; *jusku vana `mol'kus vahib, lõuad ilaga kuus* Hää; *ära selle `mol'kusel mehele mine* Saa; *mõni inimene on `jälle nisukese `mol'kuse `näuga* Kad; *kuradi `mol'kus, sellele `mol'kusele kuluks [pek'sa] `anda* Trm; *lol'l `uhke `mõtleb `endast `rohkem kui ta on - - aga päris `uhke iga `mol'kusega ei räägi* Plt; *sa ei ole muud ku üiis `mol'kus selle tüü man* Krk; *mol'kusess sõimatass purjun inemesi* Puh; *ku emä `mol'kuss om, kost tuu laits opib* Nõo; *kuradi `mol'kuss, mi_sa ajat alasi umma `juhni* Har **Vrd** *mol'gus, mulkus, mölkus*

moll¹ *mol'l* g *molli* *paks leem paks ku mol'l kunagi, sij mõni süük' om nüid* Krk

moll² *mol'l* g *mol'li* Saa Se, *molli* Krk *mull vesi molises reñnis, mol'lid tullid `pääle* Saa; *molli ojev viij_päl* Krk; *ku `vihma satass ja mol'li? tulõva? vii pääle, siss tulõ pikaline vihm* Se

moll³ *mol'l g mol'li koi* – Lut
moll⁴ → mold
mollik *moll|k g -kse vulva* – Krk
***mollima** *`mol'me, (nad) molliv Krk; (sa) mollid Phl toiduga sodima, solkima mis sa mollid mo ees Phl; na molutev är söögi, molliv sääl man Krk*
mollin → molin
molline *moll|ne Nõo, g -tse Puh mollitaoline vanast ollu suur molline leevä mõhk Puh*
mollipill = moldpill *moll|pill on pitk pill, `lahvide `moodi oli puust, `laudadest `tehtud, kolm `kanti oli `kinni, `poogen oli `mängija pius Khk; mol'li pillil oo ka `poogen Tor*
molliteme *molliteme mollist söö(t)ma tahi lammast ärä tappa, nüid muud ku mollite pähle `tõisi sittu `talvel, muidu jääss na `kängu kokku; egäl [lapsel] oma mol'l ehen - - muudku molliteve Krk*
mollo → molu¹
mollipill = moldpill *`üste `üeldässe mol'lpill Kod; kannel on mol'lpil'l ja raadpil'l Krk*
molme → mollima
molohk¹ *molohk g -a Kan Plv murakas molohkist saa ka hää sahv't, ku `häste `tukrut `panda Kan; molohk ma'ra² kasussõ suu pääl Plv*
molohk² *molohk g -a kama – Plv Vrd molotka*
molokas *molokas (paastutoit) molokas, tuu ol'l veneläisil, setokõisil paastu `aigu - - es tohe väke `sisse panda², õliga, `seie²; tuu ol'l tu molokas, mia paastu `aigu `süüdi Rõu*
molokille *molukil(e) vahib nõnna mol'okille, rumala `näoga; ta aab kenäkesess juttu, muku ei mõessa ennäss oeta, jäeb nõnna mol'okille Kod*
molokõnõ *mol'okõnõ tükike ennembide `leibä lavvale es panta, egäle lõigati üits mol'okõnõ, kui minä tüdriklaits `ol'li San*
molonõ *mol'o|nõ g -tsõ rumal ta_m `väega mol'onõ `laitskõnõ Plv*
molotka *molotka kama – Räp Vrd molohk²*
molotuss *mol'otu|ss g -se tobu täl es olegi vaja `sisse tulla, va mol'otuss om Võn*
molstama → molistama
***molstuma** (ta) *Molstus segi loksuma Molstus ar [piim] Se*
molt *molt g moldi paat, vene merel `molta põle, aga jõel kus ülekaim, siis [nendega] sõidetasse Rid Vrd mold*
moltsame *`moltsame mulksama – Hls*
moltsatem *moltsatem mulksatama moltsates vahel, ku `puudus om (pooltühja vaadi transportimisel) Hls*
moltsti *mulksti suur kala lei iki [vees] `moltsti Hls Vrd molkst(i)*
moltva *pl `mol'tva² palved [koolikatsumisel papp] küüss näid `mol'tvit, jumala sõnno; lätt papp siss üte talo poolõ, ütél': angõ mullõ ka midä, ma_tul'li teele `mol'tvaga² Se*
molu¹ *mol'u Khk Var Aud Tor Saa Iis Trm MMg Ksi Kõp M TLä Kam San VLä Rõu, molu RId(-o Jõh) Jäm Põi Muh Mar/-o/ Mär Kse Hää Koe VJg, mol'o Var Kei Kod KJn Puh Nõo Võn Kam VId(-õ Räp Se), mol'lo Vig; p mol'lu Har, mol'lo Plv Vas*
1. halv nägu, lõust, suu *ma `annan `sulle `müöda molu VNg; Sina pane oma molu lukku ja ära `latra `targemade vahele IisR; Üks oli ruusikuga `vastu molu virutand Põi; mol'u on seake kole sil`manägu Saa; `tõmmas `mulle mööda mol'o Kei; No siu mol'u küll `naistel ei `mijlti, tõise mehe perse om kah ilusep Krk; mes sä niipal'lu lõõberdat, piä oma mol'o `kinni Kam;*

Ma su_lõvva_säe, ma lüü su_mol'u purus `õkva? Urv; aáni tälle mol'lo pite Plv; Mõsõ uma mol'o puhtast Se

2. tobu, loll; rumal; söim *ke `iaste ei võtta `kinni egä saa aru, sie on molu Lüg; Tõin `Narvast vigase `karja`poisi, pidasivad teist kõik nisukesest ise `värki molust, aga vahi kui tark poiss oli IisR; ää `vahtig `söukse mol'u `näuga Khk; koer vahib kui `lontrus, jüsku va molo Mar; üks mol'lo oo koa Vig; pailu neid molusi õige on siin majas VJg; issob ku mol'o siin, ei mõessa kedägi `vassa `üeldä Kod; ku ta tüü om alvaste tennu, üteldess, [et] sa olet vana mol'u Hel; mol'u nägu om noil, kel `puudust om - - näost om nätä, serände `puuduline inimene, vahib mol'u `näoga, ja purjun inimesel om kah vahel mol'u nägu Ran; meie emä om jo `tuinne `võtnu, ega ta periss mol'o ei ole Puh; serätse mol'oga miä ei kõnelegi, tuu ei tiia üüd ei `ilma; ku maid mõõdeti, siss pobsi olliva mol'u, es mõstava maad `tahta, na oless egä üits saanu oma maatüki Nõo; mes sa mol'u molised ja `porrad San; taal ei olõ üttegi `kumbat, üts mol'u om õnnõ, ei olõ? üttegi `tunmist ei tõtõ,ust (arusaamist) Krl; sa olõt täüs mol'u, sukka ma ei kõnõlagi; konh pal'lu mol'le om, ei massa sinna sekkä minnäki Har; nigo mol'o jäi `vahtma Plv; Molõ nägo pääh Räp Vrd molusi*

Vrd mölu

molu² *molu* (rikutud, kellegi suust läbikäinud toidust) [toidupala on] *tõise suhun är käinu, tõise moluge üten; No mea sellest kausist küll ei süü, mis temä moluge om; sa olet kassi molu söönu, kurk `aige Krk*

molujas *moluj|as* g -a rumal, kohtlane *ühed moluja `näuga lapsed puhas, sihantse moluja `palgega Ans*

moluk *molu|k* Trv, g -ki Kei hapupiima klomp oo, *sij om suur moluk Trv*

moluline *mol'uli|ne* hrv Trv, *moluli|ne* VNg, g -se söim *moluline one `soimanimi VNg; justku va mol'uline Trv*

molupill *suupill Karjapoestele osteti mol'opille, mõnigi karjapoiss opse mol'opilli kaudu pilli mängu selges Nõo*

molupool → monopol

molus (ebameeldivast, kohtlasest näost) *`seisas sääl, nägu molus pæes Ans*

molusi *molusi* g *molu|si*, -ksi tobu; söim *nää mis molusi sie on, ei ole `täie `arvuga; `koera moluksid `süövad ära keik kanad Hlj*

molusk *molusk* g -i kergats *tu tüätärläts om nii rõba, naar `tühjä `naaru, om üts molusk Har*

molutama *mol'ut|ama* Saa, -em(e) Krk; *molutama* IisR Jür; *mol'ota|ma* Kod Nõo Võn Plv, -mma Rõu Plv

1. tegevusetult passima; mõttetult vahtima; aega raiskama *Mis te `selle `veike tüö `juures `ninda `kauva molutate IisR; mis sa mol'utad söögi kallal Saa; Molutati muidu nii `samma, tööd ei teind `keegi Jür; [poisid] Käevä ja mol'otava egäl puul, na ei pel'gä urjutamist kah Nõo; Vaht ja_mol'ot siin `terve päävä är?, a_tettüs saa õs midägi? Rõu; kodo tullõn sai `Heermaniga kokko, külm ol'l ka kurat, es saa? pikembält mol'otada? (lobisedes aega viita) Plv*

2. a. rumalusi tegema, veiderdama *mis sa moludet, ärä tetä ul'akut söögi man Krk; mis te mol'otade, kui te iluste ei laala Võn; mis sa, kurat, mol'otit Plv* **b.** rumalusi rääkima *mes sina vana mol'o mol'otad, sij one tõese alvutamine (laimamine) Kod; mis sa moludet, ku sa `õigest ei mõista kõnelte, parep kurda (püsi) vait Krk*

molu|tasku söim *vana - - mol'u `taska Krl*

moluteme¹ *mol'uteme* Pst, *molutem(e)* Krk toitu rikkuma *tema taht iki suhu* `pišta ja suhun ära *mol'ute* Pst; *kaś om säält lakkun, kaś om [söögi] ärä moluten*; *Ärä suppi ja `leibä ärä molute, tõise tahave kah süvvä; Ärä sedä `piimä tuu, koer moluís selle ärä* Krk

moluteme² → molutama

molö → molu¹

momisema *momisema* Jäm Hää pomisema *matter käde ja ühekorra `anda, mis siin momised* Jäm; *mis sa momised, ku sa `sel'gest ei räägi* Hää

momm *momm* VNg, g *momm|u* Kul Vig Var Nis Hag HJn JõeK, -o Mih, -i Han, `mommu Jõh; n, g `momm|u Jõh, -o Jõh Vai; -momm, pl -mommud Kos lastek **a.** *täi Ei sul õle `ühtki `mommu. Tule vahi, kas mul on `mommusid; sul rönib üks `mommu piast; ei mul õle `ühtki - - `mommot piast* Jõh; *tule ma oísin so piast mommud ülesse* JõeK **b.** *kartul kas tahad `mommu koa* Nis

Vrd mumm¹

mommeldama *mommeldama* aplalt sööma *Kassid mommeldasid kausist `putru* Kaa

mommu → momm¹

mommukaine, mommuke(ne) `mommukaine Lüg, `mommuke(ne), `mommo- Lüg Jõh (putukas) *midä `mommukaine tämä on; leppa `triinu on üks `mommokene, sedä minä õlen näht küll; kana nokkib `mommukesi* Lüg; *Mommokene ronib kivi `peale* Jõh
Vrd mummukaine

mompsel → mamsel

mondalaine `mondalai|ne g -se mitmesugune *juttusi on juo `mondalaisia* VNg
Vrd monelaine

***monelaine** ppl *monelaisia* mitmesugune *enamiste vase `karva obune `kutsuda `paati, olen mina neid monelaisia nähend* VNg **Vrd** monalaine

mongas *mongas* Mär Vig varandus küll *sel võib mongast `olla - - on üks rikas mees* Mär; *ajab sedä va mongast kokko* Vig

moni *moni* Ans Mus HMd raha, vara; *kraam `jälle kalad `vankrile ja `linna turule ja vahel maad `mööda `müüma ja, säält sai siis `jälle `vil'la ja `ühthe-teist moni ning Ans; sul ka seda moni on* Mus

monima *monima* Kuu VNg valima *Monid omale peigmiest niikaua kui jääd `kaigist `ilma; Ei sie laps süö kohe `palju `süömisi, `muudku vade monib kogu aja* Kuu

moningu(i)ne *moningu|ne* VNg, *moningu|ne* Vai, g -se mõningane *moningune `kartul `oilo juba* Vai

monitsemma *monitsemma* manitsema – Vai

monopol *monopòl* Lüg Han Iis/-l' Trv, g -i IisR Pöi Muh Mär Vig Trm Kod Plt KJn Har/-l' Rõu/-l'; *monop|ool* g -ooli VII Muh Rei Trm Hls/-l' Röp/-l', -oli Vas; *monop|uul'* g -uli Hää; *monopuol* JMd, *monopul* Röp, *monopul'l* Plv, *monobuol* Kuu, *monobul* Trv, g -i; *monupòl* (-l') g -li Khk Kaa Juu Plt Vil TLä, -l'li Krl; *monup|ool'* g -oli Trv; *monup|uul'* g -ooli Trv Har/-i²l'; *monubol* g -li VNg, -lli Krk/-l'; *moonopòl* g -i Mar Mär Vig Lih Tõs Ris; *moonop|uul'* San; *moonup|ol* g -oli Khk Koe Plt/-l', -ooli VII; *muonopòl'* g -li VJg; *moonabol* KJn, *manapòl* IisR, *mannupòl* Jäm, g -i; *manipul* Rõu; *manip|uul* g -uli Plv; *molup|uul'* g -ooli Krk(-uul, g -uuli)

1. kroonu viinapood; riiklik (alkoholi) müügiõigus *`este `müüdi `kõrtsist `viina, siis `pandi monopòl `pääle, siis `õsseti pudeliga* Lüg; *Oh mannupòl, sa püha paik nüüd selle ilma sees* rhvl Jäm; *moonupòlis müiasse `viina* Khk; *monupòlis on pailu viinapudelid* Jaa; *mis*

monopolist `toodi, see `olli ea viin Muh; *monopool kaodadi* ää Rei; *sõja `aegeas olid moonopolid kõik `kinni Mär; lähme moonopoli `viinä `tooma Tõs; monopuoli ukсед on pühapäeval `kinni JMd; `menna muonopoli ja tuua soru pieritust VJg; monopol' on `kinni Iis; moonaboli uksest tuleb našteras KJn; monopol'i aig pudel [viina] mašs viis `kopkud Hls; molupuu', kust `viina müvväss; kas sa monubollin är käüsit Krk; vanast tsaari valitsusõ `aigu `säeti monupooli? `sisse, säält võise ega mõõduga `viina `osta? Har; manipuli `aigu `naati `viina pudelihe `panma Plv*

2. katusealune heinte jaoks *Nij eina paneme viil monobuli ala* Trv

monso *monso* naj kallim, armsam *Lasõ nd `sisse, ise ka mio monso* Khn

mont → mant³

montserrull → munsterull

monubol → monopol

monupol, monupool → monopol

monutis → moonutis²

moo¹ *muu* hajusalt T, V, *muu* Se Lei Lut, *mõu* Lei koristatud põld *kui lina ärä kakut, jääp muu `järgi* Kam; *`erne om ära kakutu, looma lastas muu `pääle* Ote; *Kartul võedass ka `kõiki, `varsiga üless, siss jääss kah muu peerrä?* Har; *peräh ko muud künnete, siss ol' viil `rohkõp tüüid* Se

moo² *moo* Muh, *muu* Häa Kod Krk

1. lastek lehm *emä juadab `muusid* Kod; *lääme muud `vaateme* Krk

2. (lehma häälotsus) *lehmad `ambuvad, moo, suure ealega* Muh

Vrd *muu*²

mood *mood* (-*d*) g *moe* Kul Mär Vig Lih hajusalt Pä, Juu Pil SJn, *moodi* Käi Rei Mär Kse Tõs hajusalt Ha Jä, Trm Lai Plt KJn Kõp, *moodu* Var Saa Trm Äks Lai Kõp; *muod* (-*d*) g *moe* Jõh Vai/n `muodi/ Jür Iis, *mue* Jõe Kuu Lüg Jõh Juu VMr Iis, *muodi* hajusalt KPõ, `muodi hajusalt R(g `muodu Kuu), *muodu* Pal; *moed* Mar, g *moe* Sa Muh Rid Ris, *moodi* Khk Rid; *mued* (*muõd*) g *mue* (*muõ*) Khn; *muad* g *mue* Jõh VJg, *muadi* Kad VJg; *muud* Tõs Saa, g *moe* Häa/-*d*/ Trv, *moodi* KJn, *moodu* Vil M T V(n *moe* Se), *moodo* Võn Plv Röp, *muodo* Kod(*mua*-), *muoda* Lei, *muu* Nõo hajusalt V

1. tava, harjumus, komme *sie on vana muod, et tiha `nalja, kes esimest kord merel on, et kui `omme kala ei ole, siis `kastamme `perset pidi vette* Jõe; *eks moned `suitsetand ka [liha], aga ei sidä `muodiks ole old sidä `suitsetamist siin `meie puol küll kohe* Kuu; *igal `linnul on oma viis, igal perel on oma muod vns VNg; `kassil `ilged moed* Jõh; *taal sehände sañt moed `kül'ges* Khk; *see oli elu `aegne moed olnd - - [et last ristides] `pandi `püuga vett lagi pele* Kaa; *kuutõbised, mul oli ka lapselt se moed, käind katuse arja kauda* Vll; *õpi mette omal seust `santi `moodi `juure* Käi; *pole `süia annund mette, täl oli see moed olnd* Mar; *`vastla päe sii olid sia jalad, see oli vanaste moeks `võetud* Mär; *lapsed olid `öössi `koolis, oli kohe see mood* Vig; *igas peres isi mood, igas talus isi taar vns Mih; Obosõl ramp muõd, egä vao `otsõs tahab sestä* Khn; *põln nagu `moeski, et arsti `juure `mindi* Aud; *tal on si rumal iitsidamise muud* Saa; *igal ajal on oma moodid ja oma inimesed, keik `muutuvad* HMD; *kõik asjad on vanaks moeks jäänd, ei käi kirikus `keegi ega* Juu; *minu nuorena oli sie muod ikke, pruuf `kiñkis `peigmelle ka oma ülikonna `riide* KuuK; [kass] *tuli õues üppas `sel'ga sulle, nüid ta selle `sel'gaüppamise moodi on maha jätt* Amb; *ega sigu pailu ei `pietud, põld se moodiks `võetudki, et sui liha oli* Ann; *sel aeal kui mina `kasvasin ja `veike olin, me lahutasime [sõnnikut] ik kõik kätega, siis veel argi `muodi ei `oltki* Rak; *elopääväd näil si muud one, jutt*

lähäb ku kede`veski; kodo riissitāti, kes tiäb, mes muadod nüid one Kod; sedä `muuđi siin ei olnd, et lahus läksid, `peigmis tull'i kodo, võttis pruudi piäl, läksid laalatselle KJn; ei olnd sedä `moodu, et sedäsi `aasta `ümmer`ringi - - `piimä `ol'li Kõp; kas sij mõne mehe muuđ Trv; sij om `siande obene, et nii kui piitsage nähvi annad, nii temä lüüjb tagast üles, tii mis sa tahad, aga `muuđu mant ärä ei arjute kah Hel; vanast `ol'li si muuđ, kui külälaine `tull'i, siss küdsätedi panniga liha Ran; vanast `olli nigu mooduss `õkva, et `kaejatsi `minti, `viidi latseemäle parembat `süüki Nõo; esi nukan esi moodu ja viisi, sij maa nukk eläs nii sedä `viisi, aga tõne tõist `muuđu Kam; Ei jätä`must `muuđu (vargast) Urv; timä eläss õks uma maa moodu `perrä; lihm halva mooduga?, ei anna `piimä kätte, mõnikõrd lüü nüssikuga`piimä `ümbre Har; susi karva hiit, a `muuđu hiidä äi? vns Rõu; venelaisil om niisugune moe, kutsutass noorõ? kokko, joova? ja söövä?, kõik' üü ei `maata?; kiä varsast muu võtt, vanani pidä vns Se; moe p ä r a s t mulje jätmiseks, moepärast Muidu moe pärast läks siis koost ää koa Põi; Naad tulad meide `juure moodi pärast Rei; ku [kuhi] valmiss om, sõss moodu pärast pannass ka üits eenämuust ülesse `varda `otsa Trv; nüid om sij `paarimine nigu mooduperäst, iks naene eläb mõne teesega ja mijs eläb teesega Nõo; mõni `tsuskse randi `ümbre kuhja, tuu tetti moodu pärast, ega ta kasu pärast es ole Kam; Ku`kiäke tull' söögi `aigo ja timäle es taheta süvvä? `anda?, sõss üt'el'de trööstiss vai kah moodoperäst: muudo kutsusse küll `süümä, a ei olõ`luitsat Röp

2. mingit laadi rõivaste, kommete vm väärtustatus, populaarsus teatud perioodil `Räimi, kilu ja `kammila `suitsetamine läks siin `suuresti `muodi Kuu; oled olid [jõululaupäeval] porandal, sie oli kohe `muodis `keikide peres VNg; kui mina nuor õlin, siis õli `naistel ka muod, et `saapa`apsatid õlid `kõrged Lüg; See kübar on uie moe `järge `tehtud Kaa; On paar kord `selgas käind, juba moest ää, `aita änam `kuskile Põi; kujutud jakid on `moodis Rei; see lühikse püksi mood kadus ää Mär; Öhe vahe `ol'li `kangesti `muudis `el'me`luudused, poest osteti `väiksi kirju `el'mi, lükiti lõnga `sisse; Noored ikki moe `järgi, kus sa moest maha jääda võid Hää; pärast `tehti [jakid] nisukst `lahtist laiad, kudas jälle `muodi tuli ja sedamoodi jälle `tehti Ris; käib muodi järele `riides Koe; niij om nüid üte moodun `rõõva Trv; siss olli sij muuđ ja egäüits taht iki moodu `järgi olla nagu `nüidigi Pst; nii ilusa moodun inimese olliva naese pal'laste tanudega Nõo; moodu niisama nigu `nüitegi, `saisi mõni `aasta, siss `tull'i `jälle tõine muuđ Võn; Nüid om jälle pikä kleidi moodun Rõn; nüüd um jäl? `vasnõ muuđ tullu?, näid `muuđõ ei jõvva? kiäki är? tetä Plv; no? `jälki om `vahtsõst `muudu lännü? tuu piimälivva tegemine Se

3. olek, olemus; kuju, välimus Tämä `annab pualkaut oma isa `muadi `vällä Jõh; ke sedise vaga `moega, nee on vaimulikud (jumalakartlikud) inimesed Jäm; va konk inime, sandi `moega, äi taha teistega leppida Khk; Ta on nii suure vesise `vingus `moega, kas ta nüid just täna sadama akkab, aga `pitka `aega sii pole Põi; see inime oo nii nigela `moega Mär; põllulepa ~ pasklepa puu pannatse `sisse, siss ned ajavad lootsiku laiali, seni kui ta oma moe `väl'la võtab (paadiehitusest) Tor; Kõrvakivi on `seukse `moega jusku inimese kõru Hää; se oli `ümmer nagu suur `laabrok, temal põld `enne `moodi ega tegu kedagi Juu; see tüdruk on jo muodist väl'las (tüse, vormist väljas) JMd; üks põrsas on nisukese õnnetuma `muega VMr; kui `ammid ei õle, siis inime one muodota; sel asjal ei õle nägo ei `muuđu ei `münti Kod; vana juś [on] kõva ümmargune ein, selle moodu pääl nagu murulaugid on Äks; `turteltuid on õrna moodiga linnud KJn; sel om surma muuđ man, ega sij kava`i elä, tal joba mulla muuđ man; tõine om iluse mooduge, tõine om kõrvan ku mühäk Krk; nüid kanapoja lähvä `muuđu, kui nad tillukese om, siss om nigu munad ümäriku, aga nüid tuleb muuđ, kasvap joba and Ran;

temä võtt naese, aga `väega inetu mooduga Puh; mõni inemõni om väegä ilusõ moodugõ Krl; tuu hobõnõ um `väega moodon (ilusa kehaehitusega) Plv

4. viis, komme, moodus ega neid [merelindude mune söödud] `suurel muel (palju), `lapsed kajaka muni ikke `korjasitte Jõe; Sen `muodiga `kiikujess `käüte `varsi kuger`pallu ka Kuu; võttasid sialt `muodi (eeskuju), akkasid ka seda `muodi `miski `asja tegema Lüg; Seikse moega tööd tehes me_p saa jõuluks ka eese vilju põllalt ää Kaa; niisama `moodi `peksti sedä `rehte, üks moed oli ikke Mar; `tahtis - - selle moodiga rikkas `saada Tõs; `Sioksõ `muõga, kui munad ää korjatassõ, äävitäme ljõnnud varssi ää Khn; jalanõud ol`lid sedäviisi, et muul moodul es saa, `tul`li siis - - paeo `niinä `kisku paeo küllest - - ja tegid sis viisud Vil; selle moodug ma sai tast iki jagu Krk; mia kullelsi nii tõte mooduga (tõsisel kombel), meh nä kõneliva Puh; tuu ei kannä `milgi moodol `vällä (ei tasu ära), et `mõrdoga `tinte püüdä` Räp; kõige moe peal(e) ~ alla, kõige moega igal viisil, igatemoodi, kõigiti ma ole kige moodug ennast ärä eläten Krk; tol ajal `püiti `äste neid `kiissu, siss `olli kõgõ moodu pääle neid `süvvä Ran; sa `ütlet tõesele rumalit `sõnnu ja kõege moodu pääle noogutat (näägutad) tõese läbi Puh; küll temä meelit mu kõige moodu pääl, temä `irmsade mu `tahtse, aga mina_s lähä tälle Nõo; temä olli nooreld ää ja armass inemine kõgõ moodu pääle, aga nakass kamandama naese mestega Rõn; Tiä sai jo_{kõgõ} muu_u ala tettiis, noid `rõivit sai `koetus kül_{kõkõ} sugumätsi Urv; mett tarvitadass kõõ moodo ala, süvväss leevä kõrvalõ, tetäss miij `liijme, mõni pand tsäi `sisse Räp; pouk' (öökull) alg kõigõ muoda_päle tänitä Lei

5. liik, laad neid riideid tehase üsna mütmel `moodi Rei; Eks see kedramine old kua mitmed `moodi Amb; ma_lasi kah henele vastast `muudu särgi ummõlda Har

***moodakas** komp moodakam KJn, moodakam Juu hea, ilus kaeramoa peäl on rukis natuke moodakam, sai `rohkem sõnnikud Juu; `toimne riie on moodakam KJn

moodi `moodi S L(`muudi PJg Hää, `muõdi Khn) hajusalt K, Lai, `muodi R(`muoti Jõe Kuu) Muh hajusalt KPõ(`muadi HljK VJg), Trm

1. sarnane, sarnaselt leppäl sai kuor võttada `vällä ja pasuna `muodi `kierädä Lüg; Süöd sina ka minu `muodi `mätsa-`mätsa IisR; `naaki, sie on araga `muodi `lindu Vai; `mailane on ussi `moodi loom Khk; Jaen oo kangesti eese isa moodi Kaa; urdad, libed kalad, poolest `saanti ayyera `moodi VII; Ta teenis noorelt `saksu, `sakste `moodi käis `riides koa Põi; `maksbu `pöösad, `kasvavad liiva maa peel, `valged marjad, `soosträ `moodi Emm; nii ää `rõostand `riide, et põle `riide `moodigi änäm Mar; maa tallatasse tihiss ja paranda `moodi kõbass Vig; kasteein oo pikk, ruki `moodi Mih; Lõugas `ol`li `seuke suur kivikol`lard, mitu kivi kokku `pantu, et `istuda sai, pengi `muudi Hää; õispuu on `põesa `moodi Rap; `margus on vaimu `muodi, kis nägematta käib Jür; tema tegi `püili ja siis sai teha magusapu `muodi `leiba JJn; `iemalt `paistvad nii inimeste `muodi VMr; ema `muodi pueg on õnnelik Rak; meil vili `veeti `kuorma `puuga - - eest looga `moodi, kõis üle puu Sim; madalal oli `rohkem soo rohu `moodi, aga `kõrgemal oli aru ein Lai; vingerjad - - rästiku `muudi kala KJn Vrd moandi

2. viisi(l) tämä käib väsind `muodi VNg; sie süüb `nõnda `nälginde `muodi Lüg; me elame ikka vanad `moodi Khk; Seda veib mütmel moodi teha Kaa; mis `moodi see risu ja parga sees elatakse Mär; küll ikke `tehti neid `tempa `pulmas `metmet `moodi Aud; nüid `tehtaks kõik `uude `moodi Hää; nii väsind `moodi käib, lokadi, lokadi Juu; numbrete `moodi soab `loetud Kos; karjatse tasu arvatse `mitmed `muodi HJn; üksi kohe töö ei edene kudagi `moodi TÜR; `miski `muodi piab seda `assa ikke `aama VMr; igät `muudi [nalja tehti pulmas], tañsiti ja tõmmati, mäñgiti `pil`li ja KJn

3. (intensiteediväljendites) tänavu suve neid `kiilisi läks roppu `muodi - - et elendäs kõhe Lüg; `Põrgu `muodi sai tüöd `tehtud IisR; See mees olle seal roppu moodi raha kogu aand Pöi; Pärnu mehed suavad egä keväde `ullu muõdi `tintä Khn; Ma olen päris obuse `muuđi tüüd teinu, igavesti `ränkanu oma ia siis; Sea `muuđi väsinud (väga väsinud) Hää; ärge siis `jälle `éndid sia `muodi täis `juoge VMr

Vrd moodu

4. korda pannud paadi `moodi Emm; See - - oskas äästi tögada, ta pani keik asjad nii `moodi et piltl Rei; panin ennast `moodi ja, ja tegin, mis mool `tarvis teha oli Mär

moodikas moodi|kas hrv Hää, Kod/-uo-/ Plt, `muodi|gas uus Vai, g -ka moekas küll tämäl on `muodigas `kuube Vai

moodima `moodima Emm Kei, (ma) moodi Pöi

1. sättima Seda peab `moodima, küll ta (laud) siia ää ruumib Pöi; Noored moodist oma elamest-olemest Emm

2. moes olema – Kei

moodis `moodis Jäm Pha Hi Mar Mär Kse PJg Tor Trm KJn, `muodis VNg Vai JMd, `muadis Jõh sobiv; kena sie `paltu one `mulle `muodis VNg; asi oli `moodis (korras) Pha; Küll oo moodis, et sa tulid Käi; Muedu üsna moodis mees, aga pahad viisid sees PJg; kui tüö on iasti läind, siis on ta `muodis JMd **Vrd** moodne, moodun

moodne `mood|ne HJn, `muuđ|ne Hää, g -sa; komp `muuđsam Kod Vil, `moetsam Rid

1. kena, meeldiv oubid (tanud) olid ilusad peas, tegid `moodsaks inimese HJn; niid - - poisid ol'lid igä üks isit `muuđu, `Ärmän sij vist `ol'li kiige `muuđsam (arukam) Vil **Vrd** moodis

2. moekas, ajakohane Vaata, meie kanname kõik `muuđsi `riidi, aga `Kihnus, sääl lasevad jälle kõik `éndsetega Hää **Vrd** muodine

moodo → moedu

moodor → mootor

moods(a) `muuđs g mood'si Har; n, g mood'sa Rõu vanamoor; ämmaemand vanast kutsuti vanass mood'siss nuid, kiä latsõ sünnütämise `aigu manh om Har; Mood'sa läts jo kerikulõ Rõu

moodsast kenasti, korralikult `muuđsast `vällä `säädnu?, mineki pääle Röp

moodu `moodu Kuu LNg Trm Lai Kõp, `muuđu Saa Kod Pal hajusalt KLõ, Trv Hls Krk T V(-o), muudu Var

1. sarnane, sarnaselt ei tää, kas ta (hiv) ka kiitsi `muuđu on Saa; tamme turud on `pähkle `muuđu Pal; kurja koera `muuđu vaats alt `sil'me Krk; ja kui tol saagutajal laits `sündenu, siss ollu sarviline ja käpiline, es olegi inimeselatse `muuđu Ran; metsikk mökiteb, ta tege kitse `muuđu el'lü Ote; sa olõt õks `täämbä pal'lu maad tullu?, sa lõt õks nigu väsinü `muuđu Har; higi lainõt viij `muuđu `alla Rõu; ta um väega esiviisiline (isesugune), ta ei olõ? tõistõ `muuđo Plv

2. viisi(l) sii oo kõik vana iisti muudu Var; `vindumise `muuđu kasvab, vägevä mua piäl kasvab `loksjass Kod; sellega (kaevutegemisega) ol'lid `esti kimbus, ei saand kudagi `muuđu KJn; temä `ol'li igäst kohast isit `muuđu (oli imelik) Vil; egät pidi saa ma akkame, tii midä `tahten `muuđu Krk; oi inimesi om tuhandit `muuđu, nigu nägusit ja tegusit Ran; mõni siga lõmbip, süüüb lõmpmise `muuđu, aga tõene kridsip läbi ammaste Puh; põha puul om kogoni tõõnõ kiil', sääl kõnõldass kogoni tõist `muuđu Võn

3. (intensiteediväljendites) *suvve om roppa`muudu`kärblisid* Hls; *sai`pessä mehe`muudu* Vas; *rahvast ol`l sää`l ul`li`muudu kuuh* Se

Vrd moodi

moodu- *moe- jääre pial oli ka viij`karva pööratud teisi pidi, nigu moodu asjast või Lai; sij`o va moodu ori, iki aa sedä`muudu taga* Krk; *vanast`umblõja lõiga`ss silmätähel`vällä` ja ummõl` nii kokku nigu esi hääss arva`ss, a no` tetäss kõik` moodulihe`perrä; sa`lõt henne nii üless lõönü` nigu moodu unik* Har

mooduk(as) *moodu|k* g *-ka* Puh; *moodukas* Kod/*mua-* San; *mooduk|ass* g *-a* Krk Puh Nõo, g *-ase* Krl *kena; sobiv tä akab, ilusass o`ümber, muadukas riie* Kod; *`väega` tõtlane ja mooduk inimene kõigi päidi; ta`m nigu mooduk, ku uiss`kinni om* Puh; *piida nõjale`toetada om nigu moodukamb* Nõo; *opetaja tütar om`äste moodukass (ilus) inemõni* Krl

mooduline *mooduli|ne* San Kan Se, g *-se* Puh, *-tse* Har Vas; *moodul|inõ, moodul|õni* g *-õdsõ* Krl; g *-moodulise* Pst

1. *moeline, (-)laadne [neil] olliv ütemoodulise särgi* Pst; *linatsõ värve es olõ muud, kui puu värv, pigi värv, `säantse mooduline kui`saapa pigi* Kan **Vrd** *muodulane*

2. *moekas ta olli`illus mooduline rõivas* Puh; *mõne inemise omma`äste moodulõdsõ`* Krl; *su`särk ei olõ viij` nii mooduline, ku muidõ Henu särk* Har; *Tiiä`j, kost ta -- ka naase võtt, üldäss ollõv ve`rev ja mooduline* Se

Vrd moeline

moodun *mood|un* Trv Hls Krk Puh Har, *-on* Plv

1. *korralik, kena ikki üits moodun tüdruk egate pidi* Trv; *sij` om moodun loomak, pihast`ahtep, taga puustest laiep* Krk; *tuu` umbleja tiib`aste moodun`rõivit* Puh; *taa om jo moodun hopõn, `sirgõ käiik` ja terräv`kaemine* Har || *korralikult`aste moodun õmmelt* Hls **Vrd** *moodis*

2. *naljakas, veider küll om moodun, ku inimen seant`äkilin om; küll`o moodun, sõna läits`viltu* Krk

moodu|rant *kulmud silmä`karva` vai moodura`nt* Krl

moodus *moodus* Trm/*`m-*, g *`muud|sa* San, *-sõ* Krl/n *-ss/*; g *`muodusa* Kuu *kena; moekas`moodus riie* Trm; *sul om`muudsa`rõiva* San; *mooduss inemõni* Krl

***moodustama** imperf (me) *moodustasime* Kär; imperf impers *moodustati* Kaa, *`muodust|atti* Jõh, *-etti* VNg *asutama, looma siis`leigeti`siie`juure`leiked ja siis`muodustetti`jusku midagi`muodi talu ka* VNg; *moodustati kaks`prigaa-di* Kaa

***moodutama** *moodutamma* Rõu; (ta) *moodutap* Kam; (nad) *moodutasõ`* Kan *muutma, moondama nä ei tiia` mis moodutasõ` uma`hiussõga* Kan **Vrd** *moonutama`*

moogatamma *moogatamma* Plv Röp

1. *vigurdama, alpima* – Röp

2. *selgusetult`rääkima* – Plv

moogerdama *mooger|dama* Tõs Aud Hää Saa, *moogõr-* Khn (*oskamatult*) *meisterdama, nokitsema see oo jo`valmis moogerdet* Tõs; *moogerdas`täand kudagi`val`mis teha* Aud; *Poisid moogerdasid`õnni`nõmmes* Hää

***moogima** (ta) *`moogib möögima lehm`moogib, [teeb] tasast pisist`äält,`ambumise`moodi* Jäm

moohavva → *muuhava*

mooyal → *mojal*

mookama `mookama PJg, `muokama VNg Lüg(-maie) Jõh(`mua-) IisR Iis; `muukama, nud-part mooganu Trv(ma-inf -me), da-inf moogata Ran

1. a. pigistama; väntsutama `ärgä `muokaga sedä `kassi `poiga `ühte `puhku egä `kiskuga, kass jääb `vaisest ja `silmitummast Lüg; Mis sa `muokad sest `luomakesest, jätta ta rahule Jõh b. lööma; müksama Kui üks lehm on `karjast üle, siis sie `muokab teist, kui sie ette tuleb IisR; `muokas mind Iis || maha lööma, tapma `mooka ää `kaikaga PJg

2. (kellegi eeskujul) ennast muutma ta `muukas ka, taht `järgi tetä tõesele Trv; märdisandi om `väl'lä mooganuva Ran

3. talitama emä `muokas `kambris VNg

Vrd mookima

mooker `mook|er Nai Vai/`muo-/ PJg, g -re Hää; `muuk|er Nai, g -ri Kaa suur (puu)haamer `muoker on puust `tehtu `aamer Vai; Kui muukriga ikka paari kenad napsu paned, siis ikka oort mõjub ka Kaa; suur `mooker oli, sellega lõhuti kivid kandilisemasse PJg; `Mookrega `tautaks seina `palkisi kokku ja `vaiu maa `sisse Hää Vrd mookor

mookima `mookima, (sa) moogid Var; `muokima, (ma) `muogin RId(`mua- Lüg)

1. a. pigistama, litsuma; väntsutama juo nüüd `muokisid purust inimise VNg; mis sa sest `kassist `muagid; küll sie karu sida miest sis `muakis; `Lasti [kaalikatel] vähä `aiga `suolduda, sis `muogiti vesi `väl'lä Lüg; tule miu `muokima (maseerima), miul siest kivista Vai b. puskima ku üks lehm õli `lahti `pääsend, siis `üeldi, et tia kui pali nüüd `muokis `tõisi; ärg ka `muogib Lüg

Vrd mookama

2. mukkima [linnatüdrukutel] ei olegi muud tiha, kui ennast `muoki VNg

3. (oskamatult) nokitsema mis sa moogid siäl kallal, tee ta vahest `valmis Var

mookor `mookor g -i = mooker `mookor o puu nui, millega `meister lööb pal'gid `kinni Aud

mooline `muu|li|ne g -se Röp, -dse Vas (koristatud põllule veel kasvama jäänud viljast või taimedest) mis muu seest koratess, omma `muulidse?; kõhn lina, jääss ka `muuline ala? Vas; `muulise jäivä, ku suurõmba `väl'lä korati Röp

moolukas mooluk|as g -a Ris HMD muulukas küll on ne moolukad ühed ead marjad Ris

mooma `muuma ammuma lehmäd `muuvad KJn

moon¹ moon hajusalt S L/-uõ- Khn/, Juu Kos Ann Koe Trm hajusalt KLõ, Hel, muun Var Hää Saa M TLä San hajusalt V, g moona; muon g muona hajusalt KPõ/-ua- VJg/, Iis(-ua-) Kod, `muona Kuu Hlj Lüg Jõh/-ua-; n, g `muona VNg Vai toit, toidukraam, toidutagavara; naturaaltasu Lähäd `päiväks merele, oda nädälä muon `kaasa Kuu; Kui `lapsed `linna `kuali `läksivad, tuli `neile `muana `kaasa `panna Jõh; kui ta kohegi `tööle leheb, võtab `moona `seltsi Khk; Moona mees tegi `mõisas tööd ja töö eest sai moona, missega ta elas Põi; seen_o `kärpse moon Muh; ku talu tüdrukus lääb, siis saab `kõrva `muuna, rukki ja mis kauba sehes oo Var; kaks siga `tahtvad iäd `muõna kua Khn; talves peab pal'lu `muuna `val'mis muretsema loomadelle Saa; tiumies sai `moona `oastas viiskümmend `puuda rukist, kolmkümmend `puuda `ohre, kaks `puuda linakseid ja kaks `puuda `erneid Kos; Ise pidid `vuatama, et ikka muonaga läbi ka said Jür; suur obune tarvitab pael'u `muona JMD; tingi palgale moon `juure Trm; üks kolmkümmend või enämgi uassit, kui viimati käesin vuarin - - käesima õma muanaga Kod; talus oli paelu rahvast - - vaata misuke pere oli, sääl läks ju `moona SJn; Neil masseti moonage Hls; meil `anti [vallavaestele] iist `otsa jahu moonass; õpetejel `viiti `muuna, puid, `õlgi, `einu, `kaaru, rügi ja `kesvi kah Krk; ku ta

`pistläste `tuñni läits, siss `pañti ko`rv `kõiki `värki täis, `viidi noele opetajidele `muu`na Nõo; ennemuiste `ma`sti `jaama (postijaama) `muu`na - - peremihe pidive `einu ja `kaaru `viimä San; ku sa tahat minnu sulasõss võtta?, siss anna_ka muu`n tubli Har || vara sellel oo seda `moona koos küll Tõs

moon² *moon* Põi/-n/ Mar Mär Lih Han Tor Juu Lai Plt KJn, *muu`n* Trv Hls Krk Puh Nõo/-n/ Rõn San Kan Rõu Plv Vas, *moen* Khk Kaa, g *moon*i; *muo`n* g *muoni* Koe VJg/-ua-/ IisK; *muon* g `muoni Kuu VNg/n `muoni/ Lüg(-ua-); pl *moonid* VII Muh magun *ku `muonid `õilevad, siis on punased `õiled* Lüg; *Põllal rugide sihes kasvab ka vahel pisiksi `moonisi* Kaa; *moon*i `seemned pannakse saia `peale Mar; `Moonä oo `mitmed `värvi Han; *nüid on moon`*, *moon*i `seemed, `enne olid peenikese roosi `seemed Juu; `muonisi `mitmet `karva, punaseid ja ruosasi IisK; *kui aeas pal`lu `moonisid, siis aed ka punab* Lai; `muu`ne aian kasvave küll ilusid, tuleve `äitsme `otsa Hls; *Mooni om iluse küll, aga na `äitsneve ruttu ärä* Krk; *anile ei tohi mooni `lehti `anda, muu`n om `jihvtine, ütél `ol`li anipoja ärä lõpetanu* Nõo; *moon*i_ `häitsäse?, *mi aian kasuss pal`lo `muu`nõ* Kan **Vrd** maan?

moona- *moona-* *kui `vilja ei õld, siis `anneti `mõisast `muona asemel raha, sie õli siis `muonaraha; kie ei `viitsi tehä, egä `taivast `muona vakka ei `anneta `kellegi* Lüg; *Vat kus mool moonakoit, kedast ma pea süles vädama (lapsele)* Han; *meitil oli vana soldat, kakskümmend viis `aastad `teenis, `enne sai `moona, pärast sai - - moonaraha* Tõs; *läks moonä `koormaga eenamaale* Tor; *võttis moonä koti `sel`gä ja läks* Juu; *igas `mõisas õlid oma moonä maead* Trm; *opõtajal ol`l moonapalk, `vüü`l `möldre ol`l opõtajalõ kraami `ko`rjaja* Rõu; *moonä kuurma, soldanele viiäss `muu`na* Se

moonabol → monopol

moonak¹ → moonakas

moonak² → moonake(ne)

moonakas *moonä|kas* g -ka hajusalt S, Mär Han Pä hajusalt HaLä Jä, Trm Lai VIPõ Puh, -ga Khk(n -gas) Saa; *muonä|as* g -a Kei Jür Koe VJg/-ua-/ Iis; `muonä|kas Lüg, g -ka Kuu/n -gas/ Jõh/-ua-/ Vai, -ga VNg; `muonä|ka g -ga VNg Vai; *moonä|k* Trm Rõu, g -ka Jäm Kse JMd/-uo-/ KJn M/g -ku Hel/ mõisas peamiselt moonä, ka elupaiga ja maalapi eest töötav põllutöeline `muonakas `tüöta `pollul VNg; *Minu isa õli `mõisas `muonakas* Jõh; `mõisa `töolist `üitase moonagaks, saab `mõisast moonä; *moonagid oli egas `mõisas* Khk; *me olime `mõisa moonakad, seime mädad `vilja `mõisast* Kär; *moonäka põlv on raske* Rei; *Moonäka naises ei tahtn `kiski `minna, see nagu alandas, aga suurt töömuret tääl ei oln, tegi na_pailu kui `tahtis* Han; *neid `veiksi mõisa moonakid oli sii küll* Aud; *vanast `añti moonagadel ka lobi* Saa; *muonakal ei old `rohkem kui - - kaks `luoma oli keigest* Kei; *mõisas oli pailu moonakaid, nüid on suuremates taludes koa moonakad* JMd; *Õli see mõisa sissetulek nii suur kui ta õli, aga moonak sai ikke oma palga kätte, mis tal kaubeldud õli* Trm; [ta] *on ka üks `tuiam, venib nagu moonakas; maade moonakad tegid `päivi `mõisa, teised `maksid niisammati `reñti* Plt; *kellel suure jala, ütelts, sest saab moonak;* [ta] *es `õika moonakus, temäl ol`l raha sulase* Hls; *egä tuhand `aastet parante, mis moonak rikub tunnige* Krk **Vrd** moonake(ne), moonaline, moonik², muanaklane

moonake(ne) *moonä|ke* Trv Hel, *moonä|k* Krk, g -kse; *moonake|ne* Ran, g -se Plt; *moonakõ|nõ* g -sõ V/n -ni Krl/ moonakas juba suvel old igal moonakesel vaoots maas neid amee-rika `kartulid Plt; `mõisa olli moonaksit täis; *moonakse, nuu olli ilma `maate ja ilma loomate* Hel; *moonakõni kullõss kotust* Krl; *vanast ol`li moonakõsõ?, kolmõpäävä moonakõnõ ja_nädälimoonakõnõ, niku_neil ol`l `säätü?*; *moonakõisil ol`l rassõ* Har; *moonakõnõ sai inne*

`mõisa käest palga vilän ja üte osa rahan, rahan sai ta `väega veetkese, päävä päält rehkededi Röp

moonala|lats moonaka laps moonalastel om `käisse kõik ärä kroobatedu Ran; moonalaitsõ joosiva nigu sakeruse Röp

moonaline moonali|ne Hls San, moonale|ne Mär, `muonali|ne VNg Vai, g -se; moonalõ|ni g -sõ Krl

1. moonakas `muonaline on sama mis `muonakas Vai; moonalõsõ tegevä tüüd ja saava? `muuna Krl

2. ülalpeetav ni j vana inimese om puha moonalise (valla toidul) Hls

moonama¹ Moonama korruga palju sööma Meeste kered olid peele noodald tuledest üsna eled ja kukkust söömest sisse moonama. Suur moonamene pole terisele ea, teeb seedimesele liiga Emm

moonama² `moonama, tud-kesks moonatud Jäm; (ta) muunab Põi moondama üks `itlend, [et] ta lihab `püüti tamme pakust läbi. `läindkid. ju see `moonas silmad sedasi ära; ühekorra ühel tüdrugul olnd sedasi `kirkus, näind, [et on] kirk vett täis, silmad sedasi ära moonatud Jäm

moonamees 1. moonakas `muonamehed - - pidid iga päiv `välla menema, õli ia vai paha ilm Lüg; isa tuli Ereda `mõisa `muonamehest Jõh; `muona mies oli `pellol `kündämas Vai; Moona mees tegi `mõisas tööd ja töö eest sai moona, missega ta elas Põi; kis olid mõisa moonamed, neil maad ei olnd Rid; moonamehed saavad tangud ja jahud moesast Tor; Omal `leiba ei old, mutku `mõisa moonameeks, omal koiti põld, `aanti mõisast kott kua, kellega `vil'la `veškille viisid Amb; mõesa moonamed käisid märss ja `lähker seilas VMr; eks teumehed ja moonamehed old raud rakked tüömehed Sim; moonameestel õlid nisuksed palgad, kua si kaup õli `tehtud Trm; vanemad `ol'lid `mõisa moonamehed, mina ka SJn; `opmann võese oma võemuge kolmkümmend vitsa lüüki `anda moonamihele Hel; me `ol'lime `Sanglan moonamehen, lõpetime parassjagu riht; egä `viirväl kivil sammõld ei ole, toda `ütlivä moonamehe, kes egä `aasta ütest `mõisast `tõisi käesivä; mooname veri iki mooname veri, ega mooname veri ei värise Ran; moonamiiss ku `mõisast minemä läits, siss kaits `kuurmat sai `lätsi (lapsi oli kaks koormatäit), üits `kuurma `kraami Nõo; lätsit sa `mõisa moonameess, ísiapõrss olli sul laodan esi, ku sul `lehmä es ole, ahd `mõisa sulle noid praak `lehmi Rõn; moonamestel om tükü tüü Krl; mis muud ma viil' är? ei olõ? kui moonamiiss, `orja pääle kõttu Plv

2. moonavedaja `enne olid pošti moonad `viia, seal olid moonamehed; söögimoon `viidi `sinna, igast talust oma aru järele, üks mees läks `viima, see oli moonamees; moonamehed - - vädasid `raami või `moona, vene sõjas olid moonamehed Aud

moonanaine moonaka naine teisel kevadel moonanaised küsind, kas ärra `meile ka annab seemet Plt; ku ma latse tii, mina tii `puhta, mia serätsit tatimol'usit küll ei tii, ku moonanaistel om Ran; Moonanaisõ_pöörivä? (haarasid) õks hummugu `varra `piüte kõiki `lehtiga `üskä ja `kohmsiva_kodu (toimetasid peedid koju) Rõu; sõss `naate `nöksama, et moona naasel ol' sadano_tano patta Röp -**poiss** moonaka poeg ku moonamehe poig kah päävä tüü tegijä ol', sõss üteldi moonapoiss, `mõisaherr iks maßs palga Röp -**rahvas** moonakad vanast küll iki kõneldi, et moona `rahva lehmäd veritõppe ärä `lõpnu Ran; Moonarahvas sai viil' `mõisast moona, nuu_pidi_tuu_üist `orjama Rõu -**tare** moonaka eluase lell `ol'le Leevi `mõisan, säääl kos oma nuu moona tarõ Võn; Siss ol'li `mõisah tettü_`santse_moonatarõ?, siss sinna_läts moonakõnõ `sisse elämä Vas

moonatuss *moonatuss moonutus tuu is või? olla? suur silmä moonatuss* Har

moona|tüdruk *moonaka tütar moona tütrigu? haardi uibu ubinõid* Har; *ku kikass kirge - - sõss tulliva moona tütrigu? säält rihele* Räp

moondama *moondama* Khk Pöi Phl L/`muõ- Khn/ hajusalt HaLä, Amb Trm Plt Rõu/-mma/, *muondama* VNg Lüg Jõh/-mma/ Ris JMd/m-/ Kad VJg/`mua-/ Iis, *muundame, -eme* Krk

1. a. teist kuju või väljanägemist andma, moonutama; muutma [kadriseandid] *olivad muondaned end naiste rahva riidesse* VNg; *tüdruk muondas oma nägu* Phl; *riie muondab ennast, vaata teenepoolt küllest [on] teist moodi, teenepolt küllest jälle teist moodi* Mär; *mis sa muondad oma näust* Juu; *küll oli sie inimeste elu jo ike imelik, kui pailu ta muondand nüid ja muondab ühte puhku* Kad; *tema muandab oma elu (abiellub)* VJg
b. (silma moondamisest) *Ta oli sõuke kungsi mees olnd, kõrtsis muondand teiste silmad ää, inimene nägi asja tükkis teise pidi kut see oli* Pöi; *ära muondamist - - usuti pal'lu, sia pörssad silme ees val'mis teind, obused silme all katusele pand, üks nõidus ikka oli* Kul; *sil'malumuteje - - inimeste silmä muunds nõnda ärä, lummut's, ulk inimesi ollu sää' ja nännu, et temä iki tüks palgist läbi* Krk **Vrd** moonama²

2. nõiduse vm väe abil teistsuguseks, teiseks muutma *libaunt, sie pidi õlema muondadud inimine* Lüg; *muondas enese ündist* Iis

Vrd muundama

moondes *moondes* g -e moonutis – Plt

***moonduma** (nad) *moonduvad* Rap; imperf (ta) *moondus* Muh

1. moonutama, muutma *must kaas oln obuse selgas - - ta olli siis ennast kassiks muondun* Muh

2. muutuma *need aead jo muonduvad ruttu, kaovad ää ja lõpevad ää* Rap

moonni, moonik¹ *moonni* Krk Rõn Kan Rõu Plv; *moonik* Hls Räp, g -ku San, -kõ Plv punane lehm; punase lehma nimi *Mooni om verevä lehmä nimi* Kan; *moonik ike punane või märk mõni vast olli man* Hls; *Moonik um inämbüsi iks verevä lehmä nimi* Plv; *verrev lehem om moonik* Räp

moonik² *moonik* Räp; *muonik* g -ku Vai moonakas *tuu ol'l nigu üts irvi sõna, mõisa moonik* Räp

moonopo(o)l → monopol

moonotes → moonutis²

moonots *moonots* = moonutis² *moonotst tuleb ette teha, lebad ei küpse muðu ää* Pil

Vrd muunuts

moonotõs → moonutis¹

***moonuk** p *moonukid* nahatäis *anti tale ead moonukid, ea keretäis pek'sa* Aud

moonupol → monopol

moonusteme *moonusteme* väänlema, mitte paigal püsima *mis sa moonustet - - mis sa kää'nät* Hel

moonutama¹ *moonut|ama* Jäm Khk Pöi Muh Kse Khn/moono-/ Hää Trm Plt KJn SJn Trv TLä, -amma Rõu, -em(e) Hls Krk(muunu-) San, -õmmõ Krl; *moonutama* Kuu/`m-/ Hag Koe teistsuguseks, võõraks, veidraks muutma, moonutama *Moonutas teise silmad ää, ilma et teine seda oleks tahtnd* Pöi; *see moonutab ennast nõnna, jumal paraku* Muh; *Koerkäpamehed - - ol'id ennast ära sää'dinu, moonutanu* Hää; *ta na uhke, moonutab enese kielt kua* Hag; *nii moonutas sil'mäd ärä, ei tiänd, kus sa lähäd* KJn; *moonutap pääle ennast,*

just ku na'rr kunagi Trv; ole oma `luumuse `järgi, ärä tetä `seantsit `tempe, mis sa muunudet ennast Krk; mes sa nõnda pal'lu `endäst moonutat ja peeli juures säet Puh; Kel'm inimene om nigu kuu taivan, kes endät üteltu moonutap, aga päiv om sõõrik alati Nõo; tütrigu moonutõsõ ennäst `rõividegõ Krl Vrd moodutama

moonutama² *moonutama Mär, muonu- JMd, muono- Ris ahjusuule tehtud tule abil leiba küpsetama vanal ajal muonotadi `leiba Ris; ma muonutasin parajasti `leibu JMd*

moonutis¹ *moonutis g -e Trv; moonu|tes Ris/muo-/ Plt, g -tese Hää, -tse KJn; moonotõs g -õ Khn*

1. keegi või miski moonutatu; viirastus *ta üks moonutes oleva olnu, üks to'nt Hää Vrd* moondes, moonuts, moonutus

2. vigurdaja, veiderdaja *Ää `kutsug moonotõst teste segä Khn*

moonutis² *moonu|tis g -tise Vig(g -tse) Kei HJn Amb VMr; moonu|tes g -tese Nis Kos Ann, -tse Juu Ann; muonutis Amb Koe VMr, muonutes Jür HJn, moonotes Juu, muonotes Koe, g -e; monutis Mih Amb JJn, g -e VMr leibade küpsemise soodustamiseks ahjusuule tehtav tuli mo emä `rääkis, et tä emä oo teind moonutsega `leibä. lebäd oo `ahju `pandud ja tuli oo aeho suu peale ete `tehtud ja siss `õetud, et see oo moonutse tuli ja lebäd oo siss seda `moodi seal ää `küpsend Vig; `eesmesed leibad ei küpse ää, teeme moonutest ette Nis; pikki `õl'gi `pa'ndi `leibele `peäle, `pa'ndi põlema, sis tehti `leibele moonotest Juu; ema võttis leest süed ja pani moonutiseks `leibadele ette HJn; muonutisega `küpsevad leevad paremine ää, mu'du jäävad `tuoreks Koe; siis panime kivid ahju ette ja `sinna `piale tegime tule, sie oli moonutis. ahju ust jo ei old, sie moonutis ei last ära `jahtuda, siis leivad läksid pruunist; `tehtud puiest monutis ette, leeva ahju ette VMr Vrd* moonots, muonutus, muunuts

moonutis|leib ahjusuule tehtava tule abil küpsetatud leib moonutisega `tehtud leib `üiti moonutisleib Kei

moonuts *moonuts Hls, muunutse Krk keegi või miski moonutatu; viirastus sää'l olli üits muunutse Krk Vrd* moonutis¹

moonutus *moonutus Hää Trv Krk Hel JMd/-uo-/ TMr San, g -e Kse Trm Puh; moonudus g -e Jäm; moonu|ss TMr Rõu, g -se Trv Krl; muonutus JMd; `muonudu|s g -kse Kuu keegi või miski moonutatu; viirastus `arvasin oleva inimese, aga sie `olla `muonudus Kuu; see on päris silma muonutus kohe JMd; mis ilus_i oli, moonutuss oli siij, siij es sünni kohekile Trv; Sää'l raaviveeren ta va'ks jah kui moonutus, sil'mä `punni, suu ammuli ja jala `arki all Krk; siis esämehel `õl'li kask, pahupidi kask sä'l'län, tuu `õl'li nigu moonutuss TMr; olet nigu moonutus muinde seän Puh Vrd* moonatuss, moonutis¹, muunatus

moor¹ *moor* hajusalt S/moer Muh/ L, Ris Trm, moor' Kse Juu Hls Rõu/g moorõ/, muu' Nõo Ote San, muu' Hää KJn Trv Krk Puh Krl Har Plv Vas, g moori; muor g muori Ris JMd Koe VJg/mua-/ Iis, `muori R eit, vana naine `ennevanast õli vaar, `vaaril õli muor, `muoril õli poig Lüg; `Muorid `saavad `arva kokku_s `litravad ku `linnukesed, kui arakad IisR; moer `õlli ikka `sõimamese nimi Muh; külalase `kohta ei suke ütelda moor, oma kõrvatse `kohta võis ikke ütelda, moor, mede moor PJg; vanad muorid ika `ütlevad, et nad `lähtvad katsikul Ris; muor üeldasse ikke vana inimeselle Koe; muoril õli vaar Iis; `muu'ri ja `vaari lähväd kahekesi KJn; Nä muu' ja vaar lääve `jälle kirikus Krk; ärä mõnita minu, ma_le vana muu' ja sa tiid miu linnuss Nõo; ta_m joba vana muu', täl umma päivä? är' eletü Plv || (emast) moor on juba abielus ja lapsed on Ris

moor² *moor g moori moorputk Lapsed sööväd moori juurt Han*

moorgli pl `muurgli, `muorgli, `muurkli? viirastus, kodukäija ku inemin `kuolõss un, sõss `näütõdass unõn, ta am `muurgli; `muorgli ješšütav inemidse tij_pält `vällä; `muurkli? `omma? na?, kea unõn `vaibasõ? Lei

moori pl moori (kartulisort) suure ümäriku `valge [on] moori, moori annave `ulka `tärlüst; meil `moorisid ei ole Hel

moorima `moorima SaLä Pöi Rei Noa Mar Mär Kse Tõs Tor, `muurima Hää, `muurima KJn Trv Krk/-me/ Nõo Krl/-mõ/ Rõu, (ma) moori(n); `muorima, (ma) muorin JMd Koe VJg/-ua-/, `muorin Kuu RI; `muurima, imperf impers muuridi Phl

1. (pruunistatult) hautama `jõulust `tehti `praadi -- `muoriti `kapsaid Lüg; `värsked `kapsad `aitavad `moorida, pane potti, `katle `sisse, kui aga liha ning `rasva on Ans; muuridi `kaapsod Phl; ele ma `moorsi liha Tõs; `praadimine käis pañni pial, aga `moorimine oli padas Lai; No Mañn mõstap ju liha `ästi `muuri, kik kitave, kes söönu om Krk; Mooritu liha saab äste pehme ja suuperäline Nõo || toitu valmistama, küpsetama naesed `moorivad kodu, ei viitsi põllale `tulla Mär

2. pruunistatult hauduma `kartulid ku õlid `ahjus, siis üeldi, et `kartulid on ilust `muorind Lüg; siis `küeti ahi palavaks ja siis `pañdi [vorstid] pañni `peäle ja, kui nad säl ilusti ää `moorisid, siis oli ikke tore `süüä küll Mär; ma lasin liha kohe iast `muarida, muidu on vägev VJg || [meremuda] sai `talve ära `väätud `põldude `peale nink sääl ta siss `mooris vähe ära ennast nink siiss ta oli põllu `peale ea `panna Ans

moori|müts (naiste peakate) moori mütsid `ollid vanadel inimestel koonu alt kinni, koonu all `ollid `sõltused; sui `olli tümatanu ja `talve `olli moori müts Muh; mina `kantsin moori `mütsi `noores `põlbes PJg; `Tal'na maal olid [naistel] moorimütsid, pikad, siidist -- nagu to'rbik pias, ots terav Lai

mooris|puu mooris- Rei Nis Hag murispuu sarikad käivad ~ käibad moorispuude `piale Nis; moorispuu pannakse seena `peale, moorispuu peal käevad saarikad Hag

moorkli → moorgli

moorkopp `moorko|pp g -pi a. söim vahid nagu va moorkopp Juu b. halv vehane ja ull nagu moorkopp Juu

moor|praad pajapraad `lounast one muor`praadi VNg; meite perenaene lubas täna moor`praadi teha Mär; `sakstel oli `enne ikke muor praed Ris; juodu ajast tehakse muar`praadi ja `saia VJg; nal'ja pärast `ööldasse moor praadist `kõiki, mis paremad `süüa `tehti Lai; linnu lihast tetti mailmatu muur`praade Trv; muurpraat om väegä ää, saksa söövä muur`praate Krl

moos moos (-s) Käi Rei hajusalt L, Juu HJn Amb Iis Rõu, muus (-s) Kod/g muasi/ Äks Plt Trv Hls Nõo Har Röp, moes Sa Muh, g moosi; muos (-s) Koe, g muosi Ris, muasi VJg Iis, `muosi Kuu Lüg Jõh/`mua-/ IisR; n, g `muosi VNg magus marja- või puuviljahoidis, keedis kui `keitäs `leiväsuppi, panis `muosi `hulka Kuu; Ega_s muos tüöinimese `kõhtu `täida, mis tast kasu IisR; `kaarmad, neid keedeti, sai kenad `moosi Jäm; muud `moosi ma -- pole näind kut poola (pohla) `moosi Kär; Moes `pandi `purkide `sisse Kaa; me teeme reegi maridest `moosi Muh; nüid `keetvad magusad suppi ja tegeväd `moosisi Mar; ma sööks küll `kooki moosiga Vig; `muosi kiedetaks peal ikke Ris; `talgulised soavad paremat `süüa, klimbisupid ja koogid, moosid `kõrva HJn; kuoliõpetaja naisel piab olema mitmet `seltsi `muasisi VJg; `sahvti kiädäväd ja `muusi -- sahvt `pantse pudeli ja muus purgide `sisse Kod; `virtin `kiitän `muusi Trv; nij ubina tükivä `tük'lisess `jäämä, muus ei saa üteline Nõo; marost `tette `muuse Röp

moosa *moosa, mooso, mošo, mooss, moš Se, moš, može Lut, može Kra* vahest, võib-olla *moosa tulõ poig kodo; imä mooss`annugi [paastuajal]`piimä; tooni`aoni mooso inäp eläki_i?* Se **Vrd** *moost*

moosekandi|mees *moosekant Mu isa oli roonuteenistuses ka moosekandimeheks olnd Kaa; moosekañdi mehed one pil`limehed Kod*

moosekant *mooseka|ñt Sim KJn/mose-/ Rõu, g -ñdi Vän Juu Koe Trm Kod Nõo Krl, -ñdi Jäm/mose-/ Khk Kaa; `muose|kant g -kañdi Kuu Lüg; moosekañ|t Plt Krl, moosõkañ|t Plv Vas/-k-/; moosikañ|t Rei KJn/-ñ-/; muosikañ|t Ris, g -di; pl moosekandid Ran Puh/-k-/ pillimees, muusikant Eks neid`muosekantisi on`nüüdisel ajal`palju Kuu; ke`äste`mängib`pillisi, üks kõik mis`pilli, on`muosekant Lüg; moosekandid puhuvad pasunad,`mängvad Khk; vend`ol`li moosekañt Vän; läks`linna moosekañdist Trm; tuuba on suur moosekañtide pasun KJn; mullikad om moosekandid, kaalas kellad kul`lussed pilti Puh; moosekañdi`mängivõ`pil`legõ Krl; moosõkañdi?`käivä`kerkohe`mängmä Plv*

mooses *mooses Mus, mooses Hää, g -e väike laia põhjaga lootsik norralastel on` sõuksed moosesed, ea`kerge`kaldase`minna Hää* **Vrd** *moosik*

moosik *moosi|k g -ku väike paat`Väikse moosikuga olõks küll abi suan; Mia võta tede moosikust`kapli Khn* **Vrd** *mooses*

moosikant → *moosekant*

moosima *moosima Mär,`moosma Vig, (ta) moosib immitsedes, vaikselt põlema olle linnaksed oo`easte`ahjos ää`moosind Mär; juba mätä (turbamätas) moosib Vig*

mooska *mooska (mossitavast lapsest) sa`käut ku`mooska, moka? pikäh Se*

mooskass *moosk|ass g -a Se;`moška Lut (putukas) mooska?`söövä? ar`kapsta?, jovva_{ai}? ar naid`mooskit ka ar`häötä?;`mooska? omma linnu pääl - -`kargõlõsõ üttest paigast tõisdõ nigu vipst ja vipst Se; puistas`moškit tuhaga`lehti päält Lut*

mooso, mooss → *moosa*

moost *moost Se, mošt Kra, mast Se, mašt Kra*

1. *vahest, võib-olla moost tah kiräh om; mast tuu om`laulnu?, a ma? ei olõ Se; mašt ti niidä ei? Kra* **Vrd** *moosa*

2. *kas siis mast ma tiitä, mis tä taht; mast`mulge`meeleh om Se*

mooster *moost|er, moost|er,`muost|er Ris,`moost|är HMD, g -re ema õde mul oli üks aenoke mooster Ris*

moot *moot g`moodu mõdu`mootu juvass Se*

mootma *mootma, (ta) moodab ümber tegema küll tema neid`riidid moodab Ksi*

mootor *mooto|r Hlj VNg Khk hajusalt L, Kod Hls Har Rõu Plv Vas(-r),`moodo|r Ksi, moodo|r Tor, motto|r Kuu, moto|r Põi Rei VJg Se/-r/,`modo|r Vai,`mootu|r Kaa Põi,`mottu|r Kuu,`motu|r Hää VJg Har/-r/,`modu|r Kuu,`muoto|r Jõe Kuu Hlj Lüg,`muotu|r Jõe Hlj VJg/`mua-/,`muuto|r Rid,`muttu|r Hää,`mutu|r Har(g`muduri),`matto|r Jäm Khk Krj/-ht-/ Phl/g`-re/,`mato|r Phl VJg Plt Se(g`-ra),`madato|r Vai,`mattu|r Phl(g`-re), g`-ri;`mot|oo-r Ris JMd,`mod|oo-r Tor Ksi,`mott|oo-r Tõs,`mutt|oo-r Emm,`mat|oo-r Jõh/g`matoo-ri/ Khk Kaa Tor,`mad|oo-r Urv,`mat|uo-r IisR/g`matuo-ri/ Phl,`matt|oo-r Khk Kaa Mär Khn Ris Trm Pal KJn/-r/ Trv/-r/ MMg, g`-oori;`mat|uu-r Krl,`mat|uu-r Vas, g`-uuri mootor; mootoriga sõiduvahend või tööriist miks`neil nüüd`kergemb ei ole,`muoturiga, mene kus taht Jõe; Mei ka kävimme ja podistimme moduriga`Suome`puole Kuu; nüüd`käia`mootoritega,`enne`käidi sõu`paatidega Hlj;`muotor on sie, ke`massinad`käima paneb Lüg;`Autu oli`estest`ninda`uudisse asi,`üeldi teist`mitme`muodi,`matuo-rist ehk`autu`mabii-list IisR;*

mattoo-riga peksetasse`rehte Khk; `Mootur jähi `seisma, mihed akkasid `mooturid arima Kaa; Kui siis teda (siili) kohutati, siis tegi popp-popp-popp naagu `mahtor ja `tömmas kerase Krj; nüüd äi saa sene pärast `lestu, et mattured ees vedamas Phl; räimid `jälle `viidi `mootorige `sõnna - - `Aapsalusse Rid; `Mootor põlõgi `kordõs, lähägi `käümä Khn; motur `sõitis merel, juga olli järel Hää; motoo-r pobiseb mere peal Ris; motoo-riga peksetakse nüüd `rehtegi JMd; tuli mattoo-riga `mööda tiid, aas meie `õue MMg; lääb ku mattoo-r` äste ruttu Trv; [tal] Ol'l mudurikõnõ, `tuuga `pesti ennembi `villä. Mutur` aiõ `ümbre, press õks pess Har; `mootori? käävä auru pääl Plv; är läis matora (auto) ala Se

mootsa `muutsa Rõn V ilus, kena; hea siim` äste `muutsa rõevass, sedä võib `osta Rõn; Mul vanamis `presse iks pügsele pruhvi_ka `sisse, sõss ol'l nigu `muutsamb `vällä minnä? Urv; no om õks `muutsõp ku_säng `maada om, muudu olõt nigu `soldani kasarmanin Har; sul sõbõr tinnõ (tõmmu) kül? ja `muutsa `naoga? Plv; `tutrik om `muutsa Se; ilõdu inemine olõ_j `muutsa, `tiie_j hüäste, ilõdulõ tege Lut

***moperdama** (sa) *moperdad* deskrt *mes sa mokkega moperdad, kas sool `ambud ei ole* (õeld hobusele) Mar

mops¹ *mops* g *mopsu* Jäm Põi Mär Hää JõeK Kad, *mopsi* Juu

1. *musi anna mul üks mops Hää; tule anna `molle `mopsi Juu; poisid loravad tüdrukute kallal, et tule ma annan `sulle `mopsu Kad*

2. a. hoop, löök, vops *pani tale ea mopsu `pihta Põi b.* (teat helist) *sai ühü magusa mopsu mušu; sööb mops ja mops Mär*

mops² *mops* Rei Mar VJg Iis Hls, g *mopsi* Tor JMd Koe KJn, `mopsi Kuu Lüg Vai; *moþs* Har, g *mopsi* Krk Krl Plv/-p-/-; n, g *mopsi* Mar Mär Trm Lei/-p-/-, `mopsi VNg (koer) *üks `veikene kuer on mops Lüg; `mopsid on madalad, lühikese nenägä; täma `vahtimine on justkui vanal `mopsil halv Vai; `mopsisi on siin nurgas küll JMd; meie mopsi on `aiglane Trm; moþs om `jämme `pääge, lühikse `kõrvege koer Krk; mopsi omma ää peni? Krl ||* (inimesest) *vähike laps ümārgortse `näoga, va pisike mopsi Mar; ilus tüdruk kui mops VJg*

mops³ *mops* g `mopsi väike klaasita lamp, tattnina `mopsid on `ilma `klaasita `lambid Jõe

mopsima `mopsima, (ma) *mopsi(n)* Jäm Khk VII Põi Mar Kse, `mopsin VNg *popsima mopsib aga `peele `piipu, kõik tuba läpadist täis Khk; piibu mehed `mopsivad `piipu VII; mes sa sest piibust paegal mopsid Mar || nalj sööma – VNg Vrd möpsima*

mopsis `mopsis Tõs PJg *mossis; pruntis laps pahane, mokad üsä `mopsis, mokad pikād Tõs Vrd möpsis*

mops|nina nõpsnina *küll jumalal om pal'lu `muude, neid om konknõnadega, neid om moþsnõnadega Nõo*

mopsotama `mopsotama *muisutama Obosteajaja kogu aig `mopsotas, `nõõtas; Last sai mokedega `mopsotada, pisikest, `rinna `õtsas (māngitades) Lüg*

morastama → murastama

mordu *mordu* Khk, `mordu Kuu Jõh, `mordva Se nägu, lõust; vastik inimene *Ei sidä `mordut tahu `kennegi oma `seltsi Kuu; `Kargaski `laua tagand ülās ja pani `müädä `mordu Jõh; Vahtis kut vana mordu sääļ poe ees Khk; Noh, ni kuřastõ `ül'ti, õt lüü sul `mordva segi Se*

more → mure¹

morell → murell

morgan `morgan Kaa, g -i Pil suur, tugev; jõhkra moega [ta] *Oo üks igavene morgan mees, söhukse vastu pole nali minna Kaa; ärrad olid `morganid - - `morgan on mõru inimene Pil*

morgan|nägu lõust *tjib `morgannäo enele ette, koleda näo, suured silmäd ja Kod*

morgu → mork¹

morhuma `morhuma kõhnaks, nõrgaks jääma *ar[?] `morhunu um, jovva_i kävvügi Se*

mori → mõri

moritama *moritama* näljutama *ma hinnäst morida, taha_i sõtta minna[?] Se*

morjendama *morjendama* Kaa Jür, `morjen- Kuu, *morjõn-* Khn huvitama, korda minema *Lähän `suosse, ei sie mul `morjenda, et `saabas o `katkine Kuu; See_p morjenda mind mette üks pörm, mis sa teed, tuled sa sõnna vei äi tule Kaa*

mork¹ *mork* VJg, g `morgu VNg(n `morku), `morgo Lüg; `morko g `morgo Vai; n, g `morgu, `morgo IisR

1. vorst, mauk *Vot on iad `morgud ~ `morgod, `tangud, lihatükkid sies ja puna`eina IisR; `este `pandi liha `pannu `pääle, siis `pandi `kartolid, siis `pandi `morko `kartoli `pääle; sia `suolist saa `morko Vai*

2. mingi jäme asi, ebamäärane kogu *magab kui mork muas VJg*

3. vorp lüüb *ninda et `morgod taga Lüg*

mork² *mork* g `morgi tige inimene *Isäisä õli va tuline mork, ei õld tõist `niisikest tulist `morki, tämä õli `ühtälugu vihane Lüg*

morka *morka* Mar Kei, `morka Muh, *morku* Saa, *morku* Khk Muh kamorka, väike, kitsas (ja pime) ruum *ta läks oma `morka magama Muh; me olime `öösi lapse `mor¹kas Mar; palavag `pahti piim mor¹kus, see ol'li kül'm nigu u¹ndi laut, `sinna es pa¹sta päe `kuskilt poolt Saa; `väike tühi mor¹ka oli [sahvriks] Kei || väike hoone mor¹kus ol'li üks kammer ja köök ja rehealune otsas Saa Vrd morkna, murku*

morkna `morkna = morka – Muh

morko → mork¹

morkopp `morko|pp g -pa suure kahaga piip `morkopp suus Trm

morku → morka

moro¹ *moro* Lüg Jõh lastek kõht küll on *moro* suur Lüg; *kas sul on nüüd moro täis Jõh*

moro² → muru¹, muru³

morrastama → murastama

morrelde → murreldi¹

morsih → morsin

morsin *morsin* Trv Krk Ran Rõu, *morsih* Se mossis *moka morsin* Trv; `seante morsin *nägu ilmast `ilma pähän* Krk; *om nenda torsun ja morsin - - ei taha tetä midägi, kui ta pahane vai vihane om* Ran; *pahanu inemine om morsih* Se Vrd *mursin*

morsitlema *morsitlema* mossitama; isutult, valivald sööma või jooma *see veis_o nii närp, morsitleb `peale, ei taha `süia, ei taha `juua* Muh Vrd *morsutama*

morss *mor¹ss* Krk Rõu, g *morsi* KJn/n -rss/ Trv, *mor¹si* Hls mossis inimene *seisäb justku mor¹ss* Trv; *vihatse mor¹si `näoge, moka pikäs ajanu, tu¹saku mooduge* Hls; *mis sa nõnda mor¹ss olet* Krk Vrd *murss¹*

morssi *mossi* nägu läits `morssi Ran

morssin `mor¹ssin g -a mustkunst `mor¹ssin one `nõidus; `mor¹ssin ehk `por¹ssmine Kod

morssis `morssis Lüg Jür JMd Pal/-r-/ Ksi Plt KJn mossis *mis sa `seisad nii `morssis Lüg; mokad tal alati `morssis, mis sa käid `morssis mokedega JMd; käib `morssis, ei räägi kedagi Pal; miks sa nii `morssis oled, mis sul viga on KJn Vrd* murssis

morss|mokk = morssutis *Tüdrük oo päris morssmokk Han*

morssutama → morsutama

morssutis *morssutis g -e närb olend Ma põle morssutis oln, kõik toidud aitavad `süia. Mo õde otsis paremid suutäisi, olime selle morssutisega kimpus Han Vrd* morss|mokk, morsik

morsutama *morsutama, morssutama Han; tgn morsutaja Kse* närvalt, valivalt sööma või jooma *morsutaja - - kes `kõike `toitu ei söö, iga toidu juures otsib `süidi Kse; Obused ei taha - - vett mitte juua, mugu morsutavad Han Vrd* morsitlema

morsik *morsik* närb inimene *Ma olin ju morsik Var Vrd* morssutis

morsutaja → morsutama

moru → muru¹

morutama *morutama* äigama, lööma *moruta `talle üks Kei*

moru|täis *kõhutäis `Aituma, sie õli `alles nüüd üks morutäis; Tuli uut morutäit `tahtuma; Magas nii `kaua `poisiga, kui sai moro `täie kätte (jäi rasedaks) Jõh*

mos → moosa

mosime *mosime* hambutuna mäluma *mosip levä pala man ma j-lma aig, ei lõpe, ei lõpe `otsa Krk*

mosisama → mosisema

mosisema *mosis|ema* Rei Kse KJn, *-õmma Rõu, -ama Trv* posisema, pomisema *laps mosiseb, ajab jonnin Rei; mosisap muidu ärä, aru midägi ei saa, mis ta `ütlep Trv*

moskima *moskima* sobima, klappima *Uni `moskis `pääle `raskast tüöd; Nie `riided ei `moski `sulle hüäst Kuu*

mosna *mosna* Kaa Saa Trm Hls Nõo (*`mosna*)

1. hea, mõnus, tore *säänst mosna meest teist es oleki Saa; ku [linnaseid on] pangi `pääle neli `tuupi, sis om ta ka peris mosna Hls; Sü om kül äste `mosna, et sinul kah iks lubati tulla Nõo Vrd* mösnä

2. pehme *Liha on `katlas juba mosna; `Ahjus lähvad `kaapsud `eesti mosnaks Kaa*

moso → moosa

mosos *mossis mis sa nii mosos õled Lüg Vrd* mossus

moss *mośs g mośsi* pahur, mossis inimene – Juu

mossa *mośsa* väike jalapink *tuu mośsa siiä? Kan*

mossakas *mossak|as g -a* pahane nii *mossaka `moega inime Juu*

mossakille *mossis õli mośsakille ja norokille, täl ike kedägi one südäme piäl Kod*

mossi *mośsi* Kul Saa Juu HJn Plt KJn Nõo, *`mossi Khk Põi Trv* (näoilme poolest) tusaseks, tujust ära *Polnd teise meelest `õige `õhti, vädas nii `mossi Põi; `tõmmas kärtsa `mośsi Kul; `tõmmab suu `mośsi Juu; sellest samast ühest sõnast läks ta nii `mośsi Plt; jäi tõne vaeseke nõnda kurvass ja `mossi Trv; Kui joba `mośsi tõmbap, siss om teedä, et kurjas om lännu Nõo Vrd* morssi, mossu, mussi

mossik *mossik* mossitaja – IisR

mossin *mośsin Rõu, mossin Trv* mossis *moka mossin pähän Trv; mokad umma mośsin Rõu*

mossis *mośsis* Mär Lih Tor Saa Ris Kei Juu Jür VMr VJg I Plt KJn, *`mossis* hajusalt *R/-ss Kuu/, Jäm Khk Pha Põi Muh Rei Mar Tõs PJg Hää Kad* (näoilme poolest) tusane, tujust ära *`mossis `näuga `vahtis siel `juures Hlj; Et õleks ka `rõõmus, alati on nägu `mossis Jõh; möni*

viha pärast `mossis `mitmed päävad, ei räägi Jäm; Ega päe nii vagusi ja `mossis Pöi; mõni oo nõnna `mossis nägu et Muh; mokad aga `mošsis peas Mär; ta oo täna vihane, mokad tal `mošsis Tor; mõni laps ol'i `kangesti `mošsis Saa; nii `mošsis `moodi vahib Juu; oli teine kogu `eilse päeva `torssus `näuga, nisuke `possis ja `mossis Kad; ta on `mošsis, tal ei olegi iad meelt Pal; `mošsis inimene on nigu vihane, ei räägi midagi, on nii oma ette Plt; seisab päle `mošsis, on vihane KJn || pilti natuke sajune nüid olid `niuksed `mošsis ilmad Lih **Vrd** morssis, mosos, mossin, mossus, mussis, mössis

mossitama *mošsitama* Hag Plt Har/-mma/, *mossi-* Pöi Rei; nud-part `mossitand VNg; tgn `mossitaja Jõh tusatsema; nägu mossi tõmbama [ta] on alalde `ninda `mossitand VNg; *Isa poig, isa õli ka `niisikene `mossitaja, ega ta oma suud pali `naerule ei vedand Jõh; Jähi `sõnna mossitama `jälle, ma pani tulema Pöi; miks sa nii pahur oled, mispäras sa nõnna mošsitad Plt; mošsitass pääle ummi `huuli, ei_saa arru, kas `säärtsel om süä vai Har **Vrd** morsitlema*

mossitsa pl *mošsitsa, mušsidsa*[?] paadi laudadest topeltpõhi kaarõ[?] omma all, lavva[?] `pañti pääle, noid kutsuti *mušsidsa*[?], *siss lää_äi nuu*[?] võrgu[?] vette Se

moss|lõug sõim (mossitajast) *Istub `nurkas vagusi kut suur mošs lõug Pöi **Vrd** mossmökk -mökk = mosslõug [ta on] va moss mökk Hää*

mossu mossi `tõmbab uuled `mossu Khk

mossus `mossus Jäm Ans Khk mossis teine nõnda `mossus kuulab Jäm; see inimene nõnda `mossus, mette_p `inga sõna Khk **Vrd** mosos

most¹ → moost

most² → must¹

moška → mooskass

motakas *motak|as* g -a paks, trullakas *Laste näud oo ikka motakad, aga ühna ilusad - - noor inimene motaka `näuga ei ole ilus Han*

motka `motka lõngaviht lang pant `harkõ pääle, saa `motka. `viltsõ[?] `motka[?], linadsõ[?] `motka[?], `pakladsõ[?] `motka[?]; *k'eritäss `motkit, `pandasõ `motka riištõ `pääle Lut*

motoor, motor → mootor

motru¹ `motru ülevaatus, revisjon iga sügise `tehti `motru säl (kroonus), no vahitasse kraam iga sügise järälä, pali on nüüd Jõh

motru² → modru

mots¹ *mots* Jõh, g *motsu* Iis Lai, -o Kod mõistus *Vähese motsuga on küll teine Iis; Kos `neske `kerge kekkadivei on, kel õiget motsu põle, sial tehase nii lohakalt töö, et inetu näha Trm; napakas [on see], kes puultobo nagu, ei õle täätsä `motso, `kruudess `puudus Kod; niske nañr oli - - ei old `õiget mehe `motsu, natuke nigu metsa `poole Lai; mots maas innukus kadunud Mehel ikke mots maas, midagi ei õle `üäldä Jõh*

mots² *mots* g *motsu* suu *Kui sul muud reäki ei õle, siis pea oma mots kinni ja ole parem vagane Trm*

mots³ *mots* g *motso*

1. (klimpjas) *tükk ku jahu `putro ehk tangu `putro kiädeti, siis `pañti liha motsod `sisse; `ešte lüüb või tangule, siis lüüb suuremad motsod; üväd piimä motsod piimämärjäl siden; klimbid patta [pandud], suured motsod Kod **Vrd** motsik*

2. (lõnga)jupp üks mots tuli ärä kerä piält Kod **Vrd** motsak

motsak *motsak* (lõnga)jupp – Kod **Vrd** mots³

***motsatama** imperf (ta) *motsatas* potsatama [ta] `kuksi [lakast] maha ku motsatas Kod

motselgass *motselg|ass* g -a linaligu – Vas **Vrd** motsil

motsik *moʔsi|k* g -ku (klimpjas) tükk `valged kääki `tehti või piima `sisse, odra või nisu jahust sõtkuti ära, kápa vahel `tehti moʔsikud, `pañdi patta Lai **Vrd** mots³

motsil *moʔsil* (-t-) g -a; n, g *moʔsula* linaligu *aja kari moʔsilidõ* mano, *tõõnõ moʔsil om hüü* `viiga², *tõõnõ halva* `viiga²; *pañni lina* *moʔsulahe* Se **Vrd** motselgass

motsima *moʔsima* Kuu; (ta) *motsib* VII; tud-kesks *moʔsitud* Nis *mutsuma Mes neist* `märgijest `riietest `ühte `unniku `motsid Kuu; *niuke suur lai kivi oli* [ahjusuu] *ies - - ääred kõik* `kiñni *moʔsitud kas* `kaltsudega, *kus suurem auk oli ja, sis* `tuhka takka `otsa ja, *et ta* `inge pidas Nis

motsis *moʔsis* Vig Han paks, trullakas (näost) `Neuksed laiad `motsis näud oo naa lapselikud, äga nääd `neukses jää, kasuvad `väl'la Han **Vrd** mottis

motsjas *moʔsj|as* g -a paks, matsakas *mõni one* `niskese longeja `luuga, *tõene one* ümmärgune nagu `treitud, `niske `moʔsjas Kod **Vrd** mõtsjas

motska *moʔska* Lüg IisR

1. metallriba käepidemete saelehe külge kinnitamiseks *mõlemas* `õtsas `onvad plokk sael `motskad Lüg

2. põikrihmake `Püksi `rihmal on hea, kui tal on kaks `trammis `motskat, siis `rihma ots ei `tolkne kunagi IisR **Vrd** motsku

motsku *moʔsku* põikrihmake, aas sa ei ole sedä *moʔskut* `kül'gi `panden Krk **Vrd** motska, mutsku

motsula → motsil

***motsuma** (ta) *motsob* potsuma õõnad kukuvad nõnnagu *motsob* Kod

mott *moʔt* Võn, g *moti* Pha koi [kui] *motid* `seina sõid, *sialt tuli* `pulber, *seinde vahelt, seda* `anti lastele Pha

motti hrv *mossi mis sa nõnda motti suu säed* Hää

mottis *mottis* Jäm Khk Kaa VII Han Tõs

1. *mossis meite* `Peeter täna üsna *mottis* Jäm; *mottis* `suuga inimene, *mokud torus järjest* VII; *mokad mottis* Tõs

2. paks, trullakas *pisine laps on ikka mottis* `palgega Khk; *Noorest piast ei oln* [tal] *naa mottis paled* Han **Vrd** motsis

mottoor, **mottor**, **mottur**, **motur** → mootor

motutama *motutama, moto-* lõnga haspeldama `motkit *motutass - - vai kerä päle vai tsõõri päle* Lut

mouk¹ *mouk* g *moug|u* Vig Han PJg, -i Vig Han Saa jäme (tangu)vorst; verikäkk [ta] *oli maias* `moukudele Vig; *Vihmaussid olid kui mougid* Han **Vrd** mauk¹

mouk² *mouk* g *mougu* suutäis *võtab ia mougu* `viina JõeK **Vrd** mauk², mouks

moukama *moʔkama* rüüpama `Mouka nüüd üä `leua täüs kohe Kuu

mouke → mõhuke

moukima *moʔkima*, (ta) *mougib* Kei Iis

1. peksma *Ta mougib* `kaʔsi Kei

2. palju ja ahnelt sööma *mougi nüüd kerä täis* Iis **Vrd** maukima

mouks *mouks* g *mouksu* suutäis, lonks *Võta üks mouks* Jür **Vrd** mouk²

mourama *moʔrama* Muh Han mõurama, jõrisema *torupil'l* `olli pillimehel, *see* `mouras `perse taga `ühte `järke; *kui sitikad* `mouravad, *siis tuleb* `tormi Muh; *küll meie vana täna* `mouras ja `jouras Han **Vrd** maurama

mouskar `mouskar g -i naiste suguelund – Kad

***mouts** pl moutsid kätised pool`kindad, moutsid, nee ta (kätise) söimunimed Jäm

mouv mouv g `mouvi käanis `soldati sinelitel olid ikka `mouvid pääl; pani `kirja `mouvi vahele Hlj

mu mu San(muu) Rõu muudkui ta mu ehiss õnnõ, ei saa konagi mineme San; Kõik`
`täämbäne päiv mu_ladišt `vihma; Sa mu_suñnit minnu tüüid `rühmämä Rõu

mua- → moo-

mual → muual

muale → muuale

mualt → muuvalt

muanaklane muanakla|ne g -se moonakas ärrä eläb ise `jäärberin, muanaklased muanamajan Kod

muane → mudane

muatam(m)a `muat|am(m)a Se, (ma) muada Vas, `muata Rõu; `muatõmõ San mustaks tegema nüüd om är `muatõt ja mustõtõt, ta_m jo kauva `aiga ollu sällän San **Vrd** mudastama

muatuss `muatu|ss g -sõ Rõu Vas mudane koht `Vankri lätt külh muatusõn `ümbre Rõu; taah `muatusõ kotuss Vas

muda muda g muda R eP(g muja S L, muea Khk Tõs, moja Rid) Trv Puh, mua VII Mih eL/p muta Ote San V/, moa Saa Se; n, g moda Emm Kse

1. pori; veekogu põhja pehme sete külavahel vottasima, mittu `tantsu`platsi oli `paljad, mida `tantsisimme mudale kohe VNg; kus `kruusi pääl ei õle, säääl on muda, `ilma tegemättä tie Lüg; `lapsed `mänñivad muda sies Vai; ma `astusi mua `sisse VII; Nendel äi ole kena maiguga vesi, muda maik või mis seal sihes on Põi; siis üks suur kotkas rõhond tä `sel`gä ja vajotand tä muja `sesse Mar; olin põl`vini muda sees Kul; soppa ja muda ja pori kõik kohad täis Mär; jalad oo `kinni muja sehes Mih; [järves] `seoke muea põhe kõik Tõs; suft on muda sees Vän; moast läksime `pal`la jalu läbi, siss pañnime jalad `kiñni Saa; vihmussid on vihmaga muda sees Hag; kinga põhi muda täis, vahest kruabi ja puhasta teda HJn; lapsed luobivad `éndid mudaga JMd; sügisel on pailu muda, kõik tied on mudased, ei pease kiriku VJg; Särgjärve põhjan one paks kõrd muda, ei sua nuadaga tõmmata, kõik muda täis Kod; küll olet sa ennäst mudaga teind ukka KJn; nagu - - raav on kaevetud, juba `korjand muda `põhja SJn; är minnä sinna, säääl sügäv auk, muda täis, mua sehen om kaani Hls; jala om `muage üten; vaist olli äbärikit `põrsit, ää küll, ku na kevade mutta lääve, küll na siss kosuv Krk; pää tõsti üless, kai, küläläine kadunu ku mutta, ei paesta ämp `arja ei `anda Nõo; ku kaal `aige olli, siss võeti seda muta Ote; ungõrdass tan mua seen Urv; tanh om suur muda, taast ei_saa_`kuigi kiñni jalaga läbi minnä?; nimä? omma mi_karjamaa `puhtass `mualõ `süütänü? Har; ku likõ aig, sõss um muta külät; lafs sattõ mutta, um `muaga kuuh nigu määrkaß Plv; muta piteh sambõrdi, jala_sai? `muaga? Vas; tšaa `vähklese muan Lei || rabamuld vääb siit muda - - kuiv, punane, `vääitse karja `laute `juure, tuuatse `loomadele `alla Kse **Vrd** modi

2. adru, meretaimed Muda on ε külmakaitse `tuhlireigaste peel Jäm; siis jägati mere äär ära, iga talule `anti oma muja jägu; `talve läbi `seisas muda säääl rataskus (hunnikus) ja kevade siss kui `jälle põlluarimine akkas, siis `vääti säält `põldude `peale Ans; muda `veetase mere `äärest põllu `pæele sõnnigu eest Khk; mujaga saab ka `põldu lihudud Mus; kui tasased ilmad, et pole `tormi, muda seisab vagusi, muda äi liigu meres. kui `kanged tuuled, siis peksab [võrgud] muda täis Pha; mõrrad tegime mujast `puhtaks Muh; linna `sakstel aluskotid muda täis Emm; Ma lähe too rannast paar `koormad muda `peendra `maale Rei; kui tuul

toob merest muda, siis kakandid õeruvad võrgud puruks Rid; tormaga aab muda võrku - - sellepärast uõtaksõ ilusad ilma, kui mere minnakse Khn

3. (intensiteedisõnana) täiesti, läbini Mi_{sa} tuud kõnõlat, t_{om} jo muda laisk Urv; Sul ka_{ta} vanõmb poig um muda joodik; Olõ no_{vai} muda laišk, a uma tüü piät õks är_{tegemä} Rõu; Juss om nii muda ul'l, et kas seletä vai ei, ega arvu ei saa Vas

muda- Ega_t sa voi üsige pääle mennä, ku tä_o muda kolgass, sis kohe vaju Kuu; kenjal ole muda ranti VNg; metsäs on niisuked - - muda allikad, enesel on külm vesi sies, aga muda täis; kus on kaiv kaua puhastamatta, siis kogub prahti põhja, vesi on siis muda mauga; kel nenä must on, sene kõhta üella mudanenä; juunud mehe kõhta üeldi, et sa õled üks mudaorikas Lüg; sügava põhjaga muda suo IisR; muda vatsa ka elä mei jues, niisamane kui karuss, muda maitse; joevesi tuob muda, Joesuu juoma ääres on muda pohja Vai; mujaunnid (hunnikud) vähigesed, aņņuga kogu aatud Jäm; kõrked kasuvad mere ääres muja aukudes; muja parras - - pitk, mere ääri kautu (mudapeenrast); Et muda kõikidele peredele jätkuks, siis jaotati mujarand võrdsetes osades ära Khk; merivähiks kutsutasse, elab mudalintsi sees, neid on aņņerjas kange võtma Krj; Paljas muda auk, mõnes kohas nii pehme, et äi kanna varest ka peal; Muda kiht on teab mütu meetrit paks; Kevade ajas [põllule] muda korra peale, see on naagu väetise eest; Kaju veel on muda maik sihes, see on seal ega kevade; Seal on sõuke pehme muda põhaga maa; Muda ravi olla jooksja vastu ea küll Põi; mere eares oo suur muja lammm Muh; moda ouk, kos sa oled sisse vaibond Emm; lained pahisesid vastu muja valli Rei; muda vannid oo Aapsalu lennas, muda pannasse sesse. kis aiged oo, need keivad muda vannis; aukode sees ja tiikide sees oo muja vesi Mar; seäl mudavees peän tihti suplema Vig; uhemõegad oo pikad laiad, kasuvad kraavide sees ja muda aukude sees Kse; küll oo mujane tee, muja auka täis Mih; kaanid imustavad mudavees ika olla HJn; vesi oli suoaugust kõik ära kuivand, üks muda loik aga oli keskel vel Kad; mudakaanid, mustad, muda aukudes VJg; muda loimades on vingerjad ikke sagedamast Trm; viiskümmet sildä one sedä muda juuma; muda sammas ajab järvesse kõlda üles, võrgud jäävad muda samba kiinni. muda sammas ike kaugemal, kos püietasse Kod; kogril on kange muda mekk juures Pal; kaanid on nisuksed mustad, pikemad loomad, elavad muda vetes Lai; mudaein kasvab soos Plt; temä kikk ma_j-lma är käinu, Saaremaal muda lohun (mudavannis) ollu Hls; Kuuma ilmage tsia püürvä ennast muaaugun Hel

muda|ankur mudasel järvepõhjal kasutatav ankur muda ankur_o suurem, kivi ankrud_o veiksemäd Kod -arb talule määratud maaosa rannal, kust tohtis adru koguda nad lähtvad muidu tülise, kui igaihel oma muja arba ei ole; muja arva vahede peale ollid koa õue märgid lõigat Muh

mudajas mudaj_{as} Kse Mar Plv, mudaj_{ass} Kam Plv, g -a mudane maa oo päris mudajas Kse; ärä toogu, sääl om mudajass vesi Kam Vrd mudakas

muda|järv umbjärv muda järv, sie on jälle nisuke muda täis järv, muda pial on vesi, madal vie kord Kad; mudajärve_{kasusõ} enambüsi ajajoosul kiinni? Har; Muda järvin el'li viil kogõr kah Rõu

muda|kala mudasel põhjal elutsev kala muda kala, muda sies ellä Vai; kogra on mudakala Tor; vingerjäss om alt kõllane, päald must - - muda kala Ran; mudakala? - - säntse ilodu kala?, musta?, kõik' üts kui muda Se -karp (teokarp) muja karp - - nee on kut tigu karbi, teised otsad vahed ning teised otsad laiad Khk

mudakas mudak_{as} g -a mudane, mudasevõitu mädä mudakas eenäm Kod Vrd mudajas

muda|kurvits lind (hrl koovitaja) *muda kurvits on musta `räästa `suurus, pesa tieb maha, nokitseb muda siest omale `süia IisK; lõpe, lõpe põllukene, kui sa_i lõpe lõigatenna, kui sa_i kahane kakatenna, siia jäta `tsirke süvvä, mudakurviste munede rhvl San; mudakurbits - - pikä nõnaga ja tutuga?* säntse hüä suurõ tsirgu? Se **Vrd** mudakuurits

muda|kuurits (lind) **a.** kiivitaja *mudakuurits `nurmi pite käü ja `põlda pite - - täl um nigu sarv pää otsahn - - pesä ol'l kulu tuki sisehn, mättä otsahn - - muna? ol'li? heledä?, täpi? pääl; mudakuurits rüük `kõvva Rõu* **b.** *mudakuurits, sääne tsirk; pal'lo mudakuuritsit* Se **Vrd** mudakurvits

muda|käi (miski mudaga määrdunu) *maa läks sääl poritses, jalad ol'lid meil kui moa käiad Saa -kärbläne* porikärbes *mua `kärbläse eläse enämbüsi mua pääl* Har

mudalanõ *mudala|nõ g -sõ Krl(-lõ|nõ) Rõu Plv Vas Se, -dsõ Rõu Lei/n -la|n/ pisike sääsk mudalõsõ? üless `alla õl'lusse? Krl; Mõnikõrd um haina`aigu õdagu pal'lo mudala`isi; mudalasõ? omma? vähämbä, kihulasõ? suurõmba? Rõu; mudalasõ? `surbva?, `lämmäga nä? `surbva? Vas; mudalasõ?, nuu säntse nigu lina luukõsõ, `vasta `vihma muni kõrd veiga pal'lo* Se **Vrd** mudaline

muda|laud porilaud *mudalaud on vedru `vankrel `kõrves Juu; rattõil om üüs mualaud `katski lännü?, tu piat vällä`parandamma, muudu`pill mua tsõõriga hennel pääle, ku sõidat* Har

mudaline *mudali|ne g -se Urv, -dsõ Lei = mudalanõ `täämbä omma? mudalise vällän Urv*

mudalõnõ → mudalanõ

muda|maa lodu *pae`päälne muda maa on viel `ullemb kui save maa Lüg; muea maa, loomad `roomasid `mauli sees PJg; muda maa on sial, kus pal'lu muda pial - - muda maad on suo `servades Sim; muda maa, kui vihm tuleb, ära mine `piale, oled põl'vini sees Plt*

muda|madu *muda mado (kala) – Lüg -magu (kala) `meie `poisil oli ühel `pääval sie klaas purk täis akki ja mudamagusi. mudamagud - - ühed `väikesed kalad Jõe -maim (kala) all jões on pal'ju muda `maimusid Trm -märss (kollaste õitega taim) vanast `süüdi muda `märssse Ote*

mudane *muda|ne g -se R hajusalt eP, -tse M Puh Nõo; muja|ne Ans Mär Mih, g -se Muh Emm Mar Tõs(muea-) Aud, -tse Vig PJg; `mua|ne g -tse Krk Hel; `mua|nõ g -tsõ Võn San V(g -dsõ; n mudanõ Rõu Röp, muta|nõ Har, -n Lei); `moa|ne g -se Saa muda sisaldav; mudaga määrdunud kui verk on mudane, siis saab meres viel iluste ära loputatud Jõe; oo sina `eldegene, küll oli mudane tie VNg; märg ja mädä, mudane maa, kus `kasvavad leppad IisR; `riided_o nii mujased Muh; Jälad aa sopaga koos - - mujast jälad Emm; nehoke mujane vesi Mar; jõe `sõussed oo mujatsed Vig; uhemõõgad kasvavad vee `ääres ja kus `seoke mudane, porine maa oo Aud; [miks sa] lased lapsel `mööda moast põrmatud läterta Saa; vihmäse `aaga teed ni mudased, sua `kuskilt läbi Juu; `maandi on mudane nagu sombi auk JõeK; konn ei pia mudases vies elamagi, mis niisuke sombane on Amb; ühes kohas on ta (jõepõhi) ilus puhas ja liivane, teises kohas `jälle mudane ja tüma Kad; mudaste `jalgega tuli `sisse Trm; siin lombis on kõnsane vesi, servad mudased Pal; kalmukas kasvab ka mudase koha pial Plt; pardsi ja ani - - aave viij mudatsess Krk; meil uss aid om mudane Nõo; ku `vihma sats, siss lätt kõik `muatsõss San; pini lämberuss vidi muastõ `jalguga kõik' tarõ muta täüis Kan; Havvõ kudõnõmist `õkva ei olõ`nännü?, sõss um `muanõ vesi ja`sõss ei olõ`nätä? Rõu; naa`muadsõ`järve? umma`lämmä?, naa`võta õi eiä (jääd) pääle Vas; `säändsen `muatsõn järve vieren umma`säändse? havva`tsopa? Lut **Vrd** mudajas*

muda|nepp (lind) *Muda nepp - - üks `koltse kiri lind on, pitka nokiga Pöi*

mudanesa mudasena *Ärä sügüsül` tuhli` korvi mudanesa vade` seisuma jäädä, pese ärä*
Kuu

muda|parts (lind) *muda par̄ts om` pruuni` alli` kirjä Hls; muda pardsi om kige vähepe*
Krk; *mudapar̄ts om vähämb ku mõtspar̄ts Rõu; ta om kui ta mudapar̄ts* (saamatust inimesest)
Se

muda|peenar 1. madala vallina kaldale uhutud adru või meremuda *muda pienär mere*
iäress, laene lükkäb mua` iäre Khn

2. madal mudane koht meres viis *laeva naa` kougele kut muda` peenra` välja* Emm

muda|rott (määrdunud lapsest) *just kui üks muda rott* Kuu; *oh sa muda rott* Mär; *sa` väike*
muda rott Plt **-rull** (kala) *`võtsimõ` väiksi muda`rul`la,` väiksi kala`poegi õngõtõ`otsa`panna*
Khn; *Mudarul`l on` rohkem muda sijs` -`ku`kiñni võtab, tjjb`seukest`õrna äält: kip, kip* Hää

mudaseld määrdunult *said salaja magama niisama, mudaseld* Vai

muda|silm (kala) *muda`sil mud,`jusku`silmu pojad, kalad neid üvast` süevad* Vai

mudas|kund (kehvast ja mudasest maast) *mudaskund maa, paiu rääbästik`kašvi,`umbõs*
kolmkümmend viis ašt`aiga tagasi tõime`põllus Räp

mudastama *mudastama* mustaks, mudaseks tegema – Trm **Vrd** muatam(m)a

muda|sutt (kala) *mudasutid on ka kirjud, alt kõhu alt kollane; mudasutit on visa ingega, ea*
angerjid püida Vän; *mudasutti püiavad kõik kalad kohe, kõik teda võtavad* Tor **-sõnnik**
adruga või meremudaga segatud sõnnik pisise põlludele`pandi muja sõnnigud Khk

muda|vall (kala) *muda`vallid [ehk]`krimbid* Vai **-vats** (kala) *muda`vatsa ka elä mei jues,*
niisamane kui karuss, muda`maitsene Vai **-vingerjas** *mudavingerjas vingerjas* – Trm

mude → mudi¹, mudi²

mudel *mude|l* hajusalt R S, Rid Kir Kse Tõs Tor Juu Kos Jür Ann Koe VJg Iis Trm Kod
Äks Hls Hel Ran Rõn Plv, *mude|l`* Plt KJn Trv San Har, *mudõ|l`* Krl, g -li

1. originaalobjektiga kindlas vastavuses olev tehisobjekt *üks` -`tegi neid`laeva mudelisi;*
kui tahud kala nähä, siis tuleb puust mudel tehä` -`[õeldi, kui] kala ei saand Kuu; *palgi kõlk*
oli`se vähike` -`kut ree mudel oli Mus; *teind sis kratit`val`mis` -`lusika kahad pand*
`rindadeks, teind inimese mudeli Juu; *õled lapsed tehnd kui mudelid kõik oma järele* Trm;
meistre tek`k väikõsõ maja mudõli Krl

2. mall, eeskuju; näidis *sarika`õtsi`tehti ka`sabluo-ni või mudeli järele* Lüg; *võta särk*
mudeliks ede Rei; *mool ei ole`kanga mudelisi* Kir; *laps oli kui mudel (ilus)* VJg; [ta] *añdis*
aluspüksi mudeli Iis; *ka`sa siss mudeli`perrä ei mõista`tetä?* Har

3. pilti vilets, lahja olend *lahja looma` -`kohta`õetse, [et] nagu va mudel muđu* Tõs; *inime*
on`aige, ää lõppend, põle muud ku paillas mudel järel Koe; *inimese mudelit üteldess vana*
komps Hel

mudlane → mudilane

mudelema *mudelema* Käi Rei *rüselema mes sa mudeled* Käi; *noored veised, obused*
mudelevad Rei

mudgu → muidugu

mudi¹ *mudi* Jäm Noa Han Hää, *mude* PJg

1. pehme, mure *Keedetud talle liha oo ia mudi` süia* Han **Vrd** mudri

2. pabul *Obune laseb mudisi maha* Hää

mudi² *mudi* g *mudi* Kan Urv, *muti* Plv; *mude* Vas eideke, *mutike teistõ mudi tulõ* Kan;
Mudi ol`l`väega`helde`käega?, *tiä`andsõ kas vai viimädse hiñge takast är?* Urv; *ma es*
taha? *mutti inämb är?* tunda Plv

***mudi**³ pl *mudid* kätis, sõrmedeta kinnas *kui kevade vilu ilmaga`vardud`koitse, siis oo ikka mudid käe Muh*

mudijas *mudij|as* g -a hajusalt Sa, Muh pehme *Kenad mudijad`tuhtlid olid Jäm; Nii kena mudijas leib, just vanainimese amba järge Kaa; pane [liha] panni`pääle,`tõmbab mudijaks Krj; kena mudijas muld, lihab`kergest`peeneks VII || paks see oo nii mudijas inimene Muh*

mudiki *mudiki* Saa Hls Krk(-gi) muidugi *tulen mudiki õhes Saa; mõni om mudiki suurep, mõni`väiksep Hls;`tõmba`mõisa tüüd ja oma`kuurmek mudigi kanda (lapseootel naisest) Krk*

mudi|kinnas kätis, sõrmedeta kinnas *mudikinnastel_o poolest soadik sõrmed, vähikse sõrmele kojoti`terve sõrm, muidu`olli sõrme liigendest soadik, [nendega] kojoti`vardud ja [neid kanti ka]`talve mere eares, kui tüöd`olli;`kolme`seltsi`kindud oo, sõrm`kindad, laba`kindad ja mudi`kindad Muh*

mudilane *mudila|ne* Lüg Jäm Khk Muh hajusalt L, Juu Koe VJg Trm Kod Plt KJn Trv(*mude-*) Krk Pil, -*lai|ne* VNg Iis, g -*se*; *mudila|nõ* Har Rõu Plv Vas, -*lõ|ni* Krl, g -*sõ* väike olevus (sag lapsest) *ku küsiti, pali`lapsi on, siis sai`üella, et üks mudilane on Lüg; mudilased oo pisikesed linnud (putukad), suuremad kut seased, pisikesed kirjud tiivad Muh; tuba mudilasi täis Kse; mudilased üks selts matiku ikke oo, kihulased ja teesed Tõs; Lieviidikäs ehk väike mudilane, peaaegu läbipaistev väike kala Khn;`lapsa just ku mudilasi kõik kohad täis Tor; sääl majas ol'li nõndapal'lu mudilasi, et`tahtsid jalust maha joosta Saa; tal lapsed veel kõik veikesed mudilased VJg;`veiksed`põrsa mudilased juaksevad Kod; lähäb nigu mudilane, tillike teine KJn; temäl om`ulka väiksit`latsi, justku mudelase tõise Trv; siin om mitu väikest mudilast Puh; tanh om pal'lu`latsi nigu mudila'isi, suurõmbõid ja vähämbeid Har Vrd mudilas, mudulane*

mudilas *mudilas* väike laps *Mudilal`pal'la jala Kei Vrd mudilane*

mudima *mudima* R hajusalt S Lä KPõ, I hrv Plt, Pst Puh

1. a. (korduvalt) kergelt pigistama või muljuma *Mudi ilusasti`riietest vesi`väljä, siis nie`kuivavad`ennemb ärä Kuu; Võtta`päasukese pueg`õlma alt`välja,`muidu mudid`teise`surnust IisR; verel olid tükid sihes, mudisi nad katti Khk; koer mudis siili ää Rid;`ohra ei saan nii mudida, ruki õledest`tehti [odravihkudele]`sidemed Ris; kahel korral mudisin särge läbi, aga ikke must Juu; mudivad`kärge, et magus vää'l'a tuleks Amb; ema mudis lapse`närtsusid, nigu võrget`keeras pihu vahel Lai b. masseerima ma mudin teda, kui selg voi ristluud on`aiged, siis rusikaga`ühtelugu mudin Jõe; Tule mudi minu piha`suoni, pihad on`aiged Kuu; mul`endal`muudku`aigetavad käsi`varred,`muudku mudi`tõisi Lüg; Mudis natuse mu aiged kätt Jäm; Ole εε laps, tule mudi ette korra mu abu`sooni Kaa; Kupumoor mudis mihel keik kohad läbi Emm; tema siis ka akkas ikke mudima ja`triikima neid piha`soonesi Pee; tule mudi mu`suona, sedasi mudi ja triigi VMr; a mes tä ärä sae,`ruškaga mudisin Kod; Emä mudib`aigid`uulmid ninda_t silm vesine Pst Vrd mudjuma*

2. aegamisi (hammasteta) sööma; pugima *sie inimene mudib seda`süömist`enda`kõhtu, et`viimast küll kõht akkab`aigetama Lüg; Küll ta mudib Käi; laps mudis saia nõnna magusaste ära`süia Kad;`ambaid ei õle, siis igemettega mudib ivakese Trm*

Vrd mugima

mudin *mudin* g -e Hls Krk väike olevus *iire pesän väikse ku mudine Hls; küll olli sääl til'lukse karjatse ku mudine Krk*

mudisema *mudis|ema* Jäm Kse Kod, -õmõ San, -õmma Plv kihisema, kihama *katel mudiseb* Jäm; *lähäb ku mudiseb* (kiiresti) Kod; *lutikõ? ku mudisõss`võtva massa sisen* (maksakaanidest) San; *konna? mudisõsõ? lumbih* Plv

mudistama *mudistama* Kuu VNg Lüg Jäm Kse Trm Kod *mudima Se muna kuor o jo nii`hernas, egä sidä voi sis kovast mudistada* Kuu; *tule ja mudista minu* VNg; *ku laps ei taha üväst süä, siis mudistab`leibä käside vahel* Lüg; *veike läks [emale]`vassa, kaalass võtt`kiinni ja kõhe mudissas* Kod

muditama *muditama* väntsutama *lapsed kassi`poega muditavad ja soolitavad, lähäb jo rekiks* Mar

muditamma *muditamma* segama, häirima *mis sa muditat minno tüü mant ärä?* Röp

mudjuma *mudjuma,`mutjuma* Kuu *mudima Mudjus paistedand rünnaalust* Emm

mudrak *mudra|k* g -ku *mütsak sügise vaest pilved on mudrakus, [siis öeldi:] täna tuleb rukkid külvata; kui riie alvast kokku`pandud, siis on mudrakusse`pandud; takust tehasse`kartuli koti`nöelumise võrget, siis kerib ka käe`piale ühe mudraku* Lai

mudri pehme *Liha oo nii kena mudri, pole ette mette näridagid, muudku püsta ja neela* Kaa **Vrd** *mudi*¹

mudrik *mudri|k* Trm, g -ku Kod *kera üks veike kerä mudrik on* (lõngakerast) Kod

***mudsahhuss** p *mudsahhust mõistus Mis sa no? temägä? jagat, tääl ei olõ? jo? tuud mudsahhust* Vas

mudsahuss *mudsahuss* musi *anna papilõ mõni mudsahuss* Har

mudsame *mudsame* musitama *võtt ümmer kaala kinni, mudsas* Hls **Vrd** *mudsima*

mudsima *mudsima* musitama *võtab tõesel kaalast`kinni ja mudsib* Ran **Vrd** *mudsame*

mudsu¹ *muđsu* Hls Hel *musu, suudlus tuvikse muđsu`andve üt tõistele* Hls; *Ku leevakiben maha satte, pidi üless`võtme ja muđsu`andme, tuu olli nigu andiss`pallemine* Hel

mudsu² n, g *mudsu, p mutsu mõistus mudsu mant jääss veidükene`puuduss, olõ õi? inämb`õigõt mutsu päähn; mudsu hüssügi olõ õi_sul päähn* Rõu

mudsujass *mudsujass* arukas *tuu ei olõ_lo'l, mudsujass om* Rõu **Vrd** *mudsukass*

mudsukass *mudsuka|ss* g -tsõ arukas *ta om õks vana mudsukass inemine, ta tege säält söögi, kost tõnõ ei mõista aimadagi; Ta om`väega mudsukass, eka`asja mõist tetä?* Har **Vrd** *mudsujass*

mudsu|rullike *musirullike oh sa mu mudsurullike* Krk

mudsutem *muđsutem* musutama *tuvikse muneve egä kuu, säääl ei oleki muđsutemise vahet* Hls

modu- → *muidu-*

mudul *mudul* g -a *mudilane mudulad`istusid ies`pinkis ja me olime taga`pinkis* Kos

mudulane *mudula|ne* Kuu, *mudulai|ne* Vai, g -se

1. (sipelgas) *Ega nie mudulased ei`hammusta`oite kibejästi; Mudulased_o`oite`kanged tukkima tuba kappisse - - nee_o maguse`pääle`maid* Kuu

2. väike olevus *nää kui pali`pieneid mudulaisi* Vai **Vrd** *mudilane*

mudur¹ *mudur* g -a Har; *mutur* g *mudur|a, -i, -õ* Har; *mutu|r* g -ri Lut; *mutu|l* g -li Lei Lut rumm, ratta keskosa *kas treipiink om puhass vai, ma_taha ratta mudurõid treiada; ratta mutur om vällä`määnü, ei_pia enämb kõdarõid sisen* Har

mudur² *mudur, mutur* g *muduri* lapp *mudur,`hammõl`säändse?`kañdle ala?`lastu?, tsõõrigukõsõ?* Lut

mue- → *mui-*

mued → mood

muegul muigel `voatas nõnna muegul `näuga Trm Vrd muiul

muegule muigele nägu `tõmbas muegule Trm Vrd muiule

muekast → moekast(i)

-muenane Ls vanamuenane

muete → muetu

muetegi muidugi `poeskene muetegi one minu kõrval Kod

muetu muetu MMg, muete Kod, mutu Trm muidu mes sa muete magad, tij ärä, tõesel ei õle `aega Kod; Ja õli ise muetu koa niisuke püssimijs MMg

muga¹ muga Sa Muh Phl Rid Kse Khn

1. mõni, osa, muist muga inimesi oli säääl juba Jäm; mugadel oli üks, mugadel oli kaks Ans; muist tulid koju, muga jähi einamale Khk; tä oli `pörssud müind, mugade eest saand seitse, mugade eest kaheksa Mus; muga `peetisi igavesed suured jurakad VII; õberahad olid [naistel] `kaelas, muga olid ristiga rublad ja muga olid `näoga Pöi; muga jätab noppimata `jälle Muh; muedu rahvas vägä paks, mahu mua `päle, siis riigid sõdivad, muga `tapvad vähemäks Khn

2. (saarlaste hüüdnimi) [kui ma] sõjaväge läksi, ma `kuulsi, [õeldi] et Saarema mugad tulevad Kär; nēē, mugad juba sii Phl; muga on `saarlane Rid

muga² muga Kuu VNg Vai KuuK

1. järele, -mööda se on kätt muga VNg

2. moodi, plaani sie pil'l - - oli `täpselt sie pajupil'li muga KuuK

mugadi-mögädi vaarudes läks mugadi-mögädi, `juunud, käedä ei sua, ühess kruaviss `tõisi Kod

mugal¹ mugal g -a TLä; mukl g mugla Krl kõver (sarvest) mugala mooduga nigu pulli sarve, serätse ettebole kõvera, `õkva `puskmise peri Puh; mugal sarv om serände `kõvver, käänap kõveride otsa ette Nõo; väikesel eläjäl omma mugla sarvõ? Krl

***mugal²** pl mugalad väike heinasaad – Kei Vrd mugelik

***mugama** (ta) mugab tapma Sel on nisuke nägu pias, et `vaata et mugab maha IisR

mugav mugav VNg Pöi KuuK Kod

1. rahuldust pakkuv, meeldiv, mõnus sie Mari on - - mugava juttuga ise VNg; kui abielusse `seie `tallu tulin - - ega siin `kuigi mugav ei olnud KuuK; mugav asi one ilos ja üvä Kod

2. laisavõitu Ta oli nii mugav, et ta äi liiguta mitte `õhte `asja teise koha `peale Pöi

mugel mugel Hel T, mugõl Võn Ote/-l/ Rõn San Kan Urv Röp, mugla Kod, mugl Urv, mukl Krl Har Rõu, g mugla

1. seebipära, soop ei õle enäm muglada, mugla õtsan Kod; ku `riiyit `mõsti, `panti `mukla sekkä Hel; muglaga om ää `muste `rõivit `mõske, ei ole lipõtegemist. ku põrmandut mõset, siss paned ka `mukla vii `sisse; mis illuss rasu, tost sai illuss `valge siip ja mugel jäi `alla Nõo; mugõl jääss nigu sagu, ku veidü? kivvi om ja veidü? kiiä? saanu Kan Vrd mügel

2. lehelis mugõl, üts kõva lipõ, tuhast tetü? ja lubjast Rõn; Mugla jaoss `panti lehtpuu tuhk `tuurihe, valõti kupal ollõv vesi pääle, lasti tõmmata, ku är? `sel'gu, võeti tassakõisi mugõl päält ja nakati mõsu mõskma muglaga Urv; mukl om nii kõva, et `lõikass käe kat'ski Krl

mugeldama mugeldama Lüg JJn, -mma Vai mugima Oh sedä vanainimise `asja küll, mugelda ku vana obone `kauru Lüg; tämä mugeldi `leiba Vai; vorst oli nii kõva, mugeldasin suus, aga ei mina saand tast jägu JJn Vrd mukeldama

mugelema mugelema aelema mis sa mugeled Mih

mugelik *mugeli|k* JJn, g -ku Kod

1. väike kera lõnga *mugelik*, *kui ta vek'e on* JJn

2. väike heinasaad või viljarõuk vihuviili *`pantse mugelikku; kui õli tuares ein, ei `tahtnud `suatu `panna, tegid `veiksed mugelikud* Kod **Vrd** *mugal²*

mugerdamma *mugerdamma* sööma, õgima *mis sa mugerdad säääl* Jõh

mugerik *mugeri|k* g -ku Khk PJg JJn Ksi Plt *mügarik jää mugerikud on varjuks* Khk; *kui on `pilved nagu mugerikud, siis pidid tulema iad kartulid* JJn **Vrd** *mügerik*

mugi¹ *mugi*

1. (toidunõu) **a.** väike kauss *Oda pisukane mugi, `tostan hüä `ouna `putru meluda; tuo oma mugi lagejalle ja asu `laua taha `platsi* Kuu **b.** kruus *Mugid igä paremad `metsäs `kaasas kui `tassid, ei lähä `katki* Kuu

2. toit kevädeks loppes *mugi, ei old enämb `raasu `amba ala `panna* Kuu

mugi² *mugi nudi loom ilma sarveteta loom, kellel sarvesi ei ole, se oo mugi; mugi `piägä loom, põle `sarvi `ühti* Tõs **Vrd** *mukk³*

mugija *mugija* posija *See mugija tegi sõnu `peale* Var

mugima *mugi|ma* R hajusalt S, Mär Kse Pää hajusalt KPõ, Kod KJn Pst, da-inf *muki²* Vas

1. kuiva toitu (pikkamööda mäludes või hammasteta) sööma; *pugima `Oitevanad inimised, kes ne jua `ilma `hammasteta, nie mugivad `süüä; Mugib `kuiva `leibä `nindagu vabadik `nurgas* Kuu; *sie mugi üht `puhku `süüä* VNg; *võtta ka `piima, mis sa mugid seda `kuiva `leiba süä* Lüg; *mis sa leeva kallal mugid* Khk; *Kolmas [poiss] oleks ka mugind, aga taal polnd midagid `seltsis* Kaa; *Mugisi pirekse `leiba ää ja kõht on nii kenast täis* Põi; *nüid_o palju `õuni, neid soab `talve mugida küll* Muh; *kül on aga vilets `toitu mugida* Mär; *Mugi ja mugi, aga näe, `ammid põle, saa änam mugitud kedagi* Tor; *kel `ambi põle, mugib `tassa mokadega* Hää; *si mugib ma `ilma aja laua ääres* Saa; *üsnä mugi sedä `leibä, ei sua kahti* Juu; *ma mugin kaua, sest mul põle `ambid, mul lähäb mugimisega `aega* JMd; *mis sa mugid siin nii salamite* Sim; *siin ma mugin, aga en sua süädä, ei õle `ambid* Kod; *küll mugib, `ammad `vaesed* KJn; *Küll ta müis või muki², anna aga ette, kõik pand kinni²* Vas **Vrd** *mogima¹, muhima, mögima*

2. **a.** *mudima, muljuma said [viisud] viest `vällä, vähä mugiti tetä ja `jalga* Lüg; *kahe käe vahel mugitse mõnd `asja - - pigistatse, õerutse* Tõs; *ma mugin teda ni `sa-ma koeruse pärast* JMd **b.** *nügima, müksima ärg - - sie mugib kõhe inimest* Lüg; *lehmad akkavad mugima, `lähtvad pead pidi kokku* Muh; [oinad] *mutku mugisivad üksteist* JJn

mugi|pea *nudipea `sarvedeta loom, se oo jo mugipiä* Tõs

mugisema *mugis|ema* IisR Trm Äks Lai, -õmma Se

1. **a.** *mögama, möga ajama mis ta mugiseb seal* Trm **b.** *ägisema kui sa kuuled, et lehm mugiseb - - siis mine ja lüü selle tõrvase piitsaga kolm `kõrda `risti lehma `pääle* (luupainaja äraajamiseks) Äks **c.** *kohisema suurõ tuulõga mõts mugisõss* Se

2. *mugima Päev `otsa mugiseb `erni `süüja, kas kõht valutama ei akka* IisR **Vrd** *mugistama*

mugistama *mugistama* VNg IisR Mär

1. *mugima ega taal põle `ammud `ühti, muðu mugistab seda koorukest* Mär **Vrd** *mugisema*

2. *vaikselt naerma, mügistama* *Mugistas omaette `nurgas `naerda* IisR **Vrd** *muhistama*

3. *pigistama, mudima - VNg*

mugl, mugla → *mugel*

muglama *muglama* *mugima leib_na kõva, tuleb `pienest leigata, mugla ja `niela `alla* Kod

mugli *mugli* pullvasikas *`väike pullikse* *mugli* Trv

mugri *mugri* murjan lapsele `ööldi et, [oled] must kui mugri - - kel silmad mustad, ära `kräämind ennast Lai

mugu¹ *mugu* ümar nüid `simpse ei tetä, nüid tetäss ümärrik kül'g, *mugu* kül'g. *simbsi* koguva `tolmu, nüid om *mugu* küllegä ahjud Ran

mugu² → muudkui

mugul(as) *mugul* JJn Sim, g -a Hlj Lüg Jõh Põi Rei Jür VJg, -i JMd; n, g *mugula* Vai; *mugul|as* g -a VJg Plt, -ase Koe; pl *mugulad* VII Ris Trm kera; miski ümar või mügarjas *ku pääs* tallekesi kohiti, siis `üeldi, mis sa kisendad, näppistamma *mugulad* `välla; `Lõhja *mugul* `vieres `säñji `alle, *kass* `mängis *mugulaga* Lüg; `sarve *mugulaga* `kaiva `lehma toist Vai; *Kenad* suured *mugulad* [kartulil], *pole just viga, kasuvad* veel Põi; *õuna varid, `väiksed mugulad* Ris; *kaunis* suured *mugulad* jäid [lõngakeradest] järele Jür; *kardulil on tänavu ia pael'u mugulid* all JMd; *oli üks veike lõngakera mugulas* VJg **Vrd** *mugur(a)*

mugur(a) *mugur* g -a Hlj Har(n mukur); n, g *mugura* VNg Vai; pl *mugure* Krk

1. *mugul* `õige `suured *mugurad* jo all Hlj; *pisukesed* `karduli *mugurad* - - *muguru* one *pali* VNg; *oi, sia pien mugura* (lapsele) Vai; *mugure* `pal'la jälle (püksata poisikesele) Krk **Vrd** *mügür*

2. seljakühm; *kukal mugura* pääle lüü Har

3. ümar *vahi, sel on mugurad* `sarved VNg

mugurik *muguri|k* g -gu mügarik *eläjile tuleve seandse mugurigu* `selgä, *seandse kubla* `muudu Trv

muguritsa *muguritsa* (väike asi) *pien* `jusku *muguritsa* Vai

mugõr → müger¹

muha → maha

muhahõllõma *muhahõllõma* Har Vas; (ta) *muhahõlõs* Kan

1. muhelema *medä_s_sa_tanh muhahõlõt, ku naarat, siss naara?* Har

2. õhetama [ta] *nakass muhahõllõma, näo päält üts veri läts, tõõnõ tul'l* Vas

Vrd *muhaldõlõma*

muhakille *muhakille*

1. kuhja; *muhku muhakille* *ajab üles* [jää]; *jõed ja õjad* [lähevad] *muhakille* Kod

2. *pahur ämm one* `niske *muhakille* Kod

muhaldõlõma *muhaldõlõma*

1. muhelema – Vas

2. õhetama – Vas

Vrd *muhahõllõma*

muhalema *muhal|ema* Nõo Kam San, -õmma Plv Röp/muhha-/; *mohalema* Nõo San(-me) *muhelema* *mia* *mugu* *muhali* `naaru, *et sina olet pühä, mia ole patane ja mia pia paremb olema* *ku sina; Ega ma es naara, ma pallalt mohali veedike* Nõo; `õigede `naarda ei taha, *siss nigu muhaless veidikese moodu peräst* Kam; *timä muhal' tollõ aša* `pääle Plv; *mis tal viga muhalõda om, tal kõkkõ viländ* Röp

muhama *muhama* RId *muhelema* nüüd *nied muhavad seda, kui* `toine `räägib VNg; `mõtlen ja *muhan sene* `asja `pääle Lüg; *Vahest* `arvast, *kui jua* `ninda `naeru `tehti - - *muhas ka, aga* `muidu õli *alati tõsine* Jõh **Vrd** *muhama*

***muhaskõl(l)õma** pr (ta) *muhask|õlõss, -õllõss* *muhelema sääne illoõs* `tütrik, *muudku?* *muhaskõllõss; irvitõlõss ja muhaskõlõss* Se

muhatamma *muhatamma* *muhatama*, vaikselt *naerma* *laps muhati* `naura Vai

muhe *muhe* Kaa Mar Vig, g -da RId Mär JMd Koe VJg Sim I Plt KJn, -ja Kuu; *mohe* Lüg, g -da Trm Nõo

1. mõnus; muhelev *Küll sinuga on `oite hõä `rääkidä, sa ajad kohe niisugust muheja juttu, et hõä `kuuldadagi Kuu; ke on `jusku `mieldiv ega ei õle `liiga edev, on muhe `tütrik Lüg; Sussidega nii kena ning muhe keimine, äi nad ööru ega mulju midagid üht; Seike muhe mees, kena teisega juttu aeda Kaa; ta on üks muhe inimene JMd; Õli ia jutumees, aas alati neskest mohedat juttu, nii et vuüts liikus Trm; kes `püidis sala `naerda - - ta `püidis muheda näo teha, ei taht näidata, et `naeris Lai; muhe nägu pias Plt; Ta om üttelugu nii moheda näoga ja esi aab iks noid mohedit jutte; Kül sij ol'le viil mohe leivä supp, nii et piaaigu oless keele üten alla viinu Nõo*

2. kohev, kobe *ku muld on `täiest `pienest `tehtu, siis on muhe muld Lüg; muheda `mulla `alle `panna, ken suro Vai; küll_o ea muhe maa, kui `kapsa maa kohe Mär; panin karduled muhedasse `mulda JMd; `külvasin kaera muheda maasse Iis; küll tegin selle mulla muhedas KJn*

Vrd mahe

muhelane → muhulane

***muheldama** (ta) *muheldab muhelema ta muheldab `kangest Khk*

muhelema *muhelema* hajusalt R(-mma Lüg Jõh), Jür JõeK KJn Puh(mo-), *muhelõmma* Vas, *mohõlõmma* Rõu; pr (ta) *muhõlõss* Krl

1. mõnusalt, rahulolevalt omaette naeratama *`muudku muheleb `vaide, aga mitte midägi ei `ütte Lüg; Taat `armastas omaette muheleda Jõh; muheleb `enne, kui akkab `reakima Jür; muheleb aga `peale JõeK; egä asja üle ta muhelep Puh; Ku naanõ murõlõ väha muhõlõss, sõs mehele kodu kullatsõss saa Krl || mõnusalt aega veetma siis `pieti igä üks tund ehk paar videlikku, kas siis muheletti kodu oma perega vai `aleti `vuodess vai `mendi `naaburisse Kuu*
Vrd muhalema

2. õhetama *Noorõ[?] mehe[?] tulli, Kati nakass nii muhõlõmma Vas*

muhenema *muhē|ema* Iis Kod Äks Plt KJn, -eme San, -õma Urv, -õmma Plv, -õmõ San

1. koheda(ma)ks muutuma *maa akkab jo muhenema Iis; leib `astjan muheneb; ku kuiv aeg on ja siis tuleb vihima, `suukas mua muheneb, `kerkib, jusku `õhku võtab Kod; nii kõvasti kasvab, et maa muheneb KJn; maa muhenõss är[?] Urv; sõss võit jo `vil'jä `naata tegemä, ku maa nakass muhenõmma Plv*

2. tärkama *ain joba muhenõss San* **Vrd** muhetama, muhinõma

3. muheda(ma)ks, laheda(ma)ks muutuma *nägo muheneb Kod*

muherdama *muhērd|ama* VNg, -amma Lüg Vai, -õmõ Hel mugima *sie muherda `kuiva `leiba üht `puhku VNg; midä siä alalde muherdad Vai* **Vrd** muhverdama

muhetama *muhetama* Kod Kan Röp Se/muhõ-/,-mma Plv Se; *mohetam(m)a* Se

1. õhetama, punetama *läks näoss ilosass, akas muhetama nagu viina ubin Kod; ta um nii naaruline, mugu[?] muhetass õnnõ; kui ma `haigõss jäi, siss nahk muhé, iho nakass muhetamma Plv; võtt taa õks haigõst tu jääss, kõik' jo näost mohetass Se*

2. tärkama; rohetama *mõts muhetass joba Kan; kesvä orass muhetass; kõik' lööse jo muhetamma ja hal'etamma Plv; ku nakkas haina nõnna üles `lüümä, sis nakkas mohetamma Se* **Vrd** muhenema

3. nakkama *pallav tõbi muhõtass Se*

muhhalõmma → muhalema

-muhi Ls sedamuhi

muhik muhi|k g -ga nohik üks muhik, ep liigi teistega, vagusi, muhiseb ise omaede; See oo igavene muhik, mette ühte sõna_b räägi ka Khk Vrd mohik

muhima muhima Jäm Ris mugima, vohmima muhib aga `süüa `sisse Jäm; küll ta muhib `süüa Ris

muhingess(e) muhingess(e) uhkesti või paksult riides(se) No küll_o lüönd henesä tänä muhingesse; Sa oled kohe `suoja `ilmaga `ninda muhingess, kas sul ei ole palav; Sie pand henes tänä `ninda muhingesse, `justku menis kosi Kuu

muhinõma muhinõma tärkama muro muhinõs, haañakõnõ nakass jo kasuma; pääle vihma saa lämme, orass `hüästele muhinõss Lut Vrd muhenema

muhistama muhistama Khk Iis

1. nohistama sihand kis oma `asju midagid teistele_b räägi, ise eneses muhistab, see on kaval inimine Khk

2. mugistama muhistab oma abemesse `naerda Iis

muhk¹ muhk g muhu Kuu Lüg Jäm Khk VII Pöi Muh L hajusalt K, I M TLä Rõn San hajusalt V, muho Mar Ris Plv Röp, muha Rei Phl; `muhku g muhu VNg Vai kühmjäs kõrgenenud koht (hrl keha pinnal) sel on `selga `kasvand muhk, nüüd `kõnnib `küüräs, muhk `tõmmab jo mehe `küürä; `säased ku `ammustavad, siis on muhud üleval Lüg; massagad söid mind muhele, `punnisid täis Khk; kui sa ühe koha ää löönd oled, siis tuleb muhk VII; Mõne puu `kül'ges kasub suur muhk, nee pidade inimeste `aigused olema, mis puu oma kanda on võtnud Pöi; ihu `olli `suuri `muhka täis Muh; Nee (paiselehti) `panta, kui suured muhad ajab üles Rei; kui laps löi muha, `loede `pæele - - korbile kolu, varesele valu, mei laps `terveks Phl; obusele oo muhu `pre'sind `rangide `alla Mär; sääsk ammustab, muhud üläl, nahk `muhka täis Tõs; Mia lei pimedäs `vasta puud muhu otsaede Khn; kui teine `siukse põmmu paneb, sis lööb muhu ülesse küll Vän; kui muhk tul'li, siss nua teraga vajutadi, siss ei mineva sinises Saa; tee `lehte ma panen oma jalale `peale, teeleht kisub paha `väl'la muhu seest Juu; roosi `aigus löi ühe muhu ülesse ja siis mädanes ja löi ühe augu `sisse VMr; jalad siniseid `muhkusi täis VJg; kes kuhja otsas, se lööb, teine piab alt `juhtima, kus `rohkem `muhku vajond, `sinna muhu `piale annab `rohkem `uopisi Sim; ossa kurat, kos lei sarve õtsa ette, suure muhu, lein ärä ja kõhe on `muhka üleväl Kod; käed on kuppa ja `muhka täis KJn; ku tulege pühiti päält nij muhu ja ponni ärä (kiirest paranemisest); ku sula om ollu ja külmets, aa jää `muhku üless, `lohke pääl Krk; ku laits satap maha, siss tassakesti väedsega vajotat, siss kaob ärä küll tuu muhk Ran; lehmäl om vahel muhu kül'le pääl Puh; laud om luppü `lännu, ta_m nigu muhu üless `aanu, `tolle vahe, mes like `ol'li Nõo; ku mehidsõ pi'stvä, siss jääse muhu? `järgi Krl; muhk puu `kül'ge kasunu, kõol ja haaval Har; mi_lehmäl ei olõ_parmu `muhkõ ütegi? Rõu; pää om ar_pest, `muhka kõik' täüs Vas; `mehtse tsusatot `muhko pi'siteti väädse teräga? Röp || piltl pea No_tuu asi pand kül_muhu `mõtlõma Rõu

muhk², muhka muhk, muhka sõnakehv inimene; mühkam sij kurt ku muhk vihane, ei kõnele tõistege midägi; kelle pärast sa `seante muhka olet, oma suure `süäme pärast Krk Vrd muhki, muhkin, mühka

muhkar `muhkar VNg, g -i Lüg Jõh IisR, -a Lüg mügarik; känkär sie peld oli nii kivi täis, iga kevade on viel `niisikesi `muhkarisi [leida]; pahk kase `külles `kasvab `niisuke `muhkar VNg; Võttas kive `muhkara ja tahi lüä pähä Lüg; Tie on `muhkareid täis, ei õle `kõhta, kus rattaga `sõitada Jõh

muhk|haamer ümara otsaga haamer muhkaamer lüüp kruvi pää asemit ja naglapää asemit Krk

muhki *muhki* mühkam *tä on neh muhki, lähäb soost möödä* Mar **Vrd** *muhka, muhti*
muhkin `muhkin g -i sõnakehv inimene *tä `sohke `muhkin oo* Var **Vrd** *muhka*
muhklane `muhkla|ne g -se Häa Hls Krk Hel; pl `muhklasõd Khn *muhulane `saarlaste ja*
`muhklaste ja `iidlaste kotte ollu tare `päälnä täis Hls; `muhklase [on] *Muhu saare mihe* Krk;
sij om `saarlase vai `muhklase kijl Hel

muhklik `muhkli|k Muh Ris, g -ku Jäm Kse Iis Plv, -gu Nõo Rõu; `muhklek Rei
muhkudega; kühmuline, konarlik ihu oo `muhka täis, `muhklik Muh; laud on `muhklik Iis;
Siin om väegä muhklik maa, sedä om alb arida kah Nõo **Vrd** *muhklikane*

***muhklikane** `muhkligane San; `muhklika|nõ g -tsõ Har Plv *muhklik ma_`kaksi säält*
`peoga `haina nõgõstõ kõrvalt, nõgõsõ_`kõrvõti käe vällä?, no? om käsi `muhklikanõ; kihulasõ
omma_käe `muhklikatsõss `süünü Har; *täl käevaars ol`l `muhklikanõ* Plv **Vrd** *muhkline*

muhkline `muhkli|ne Jäm Kse Saa JMd JJn Koe VJg Iis Trm Kod Trv Puh Plv/g -dse/,
`muhkle|ne Tõs Aud Plt KJn, `muhkuli|ne *hajusalt R, g -se; muhklõ|ni g -dsõ* Krl *muhklik küll*
siu keha [on] `muhkuline Vai; *`muhklene nahk - - `muhka täis kõik* Tõs; *käsi on `muhkline*
puha, kui ikki `ühte`puhku ära lööb Saa; *ta magadisase on kole `muhkline* JMd; *jätik,*
jäätmaa, `muhkline maa ta on seal, ta ei ole tasane maa; obuse kabja jäl`g oli pias, verd ei
tuld, `muhkline oli küll pia nagu `küntud põld JJn; *kepp on `muhkline* Iis; *käed kõik `muhklest*
KJn; *puu om vahel `muhkline* Puh; *kihä om muhklõni, `muhkõ täüs* Krl **Vrd** *muhklikane,*
muhkunõ, muhuline

muhkma `muhk|ma Khn, -me Krk rhvl *muuma, ammuma nüüd jäeb `muhkma muštik*
`lehmä Khn; *siss jääss `muhkme mustik lehmä, kisenteme kirjant lehmä* Krk

muhkuline → muhuline

muhkunõ `muhkunõ *muhklik naariskõiv om nigu `muhkunõ, muhudsõss kasunu?* Har
Vrd *muhkline*

muhkurane `muhkurane *konarlik `kal`lu oli `muhkurane, üks koht `korge, `teine madal* Hlj

muhlama `muhlama *mugima – Kuu* **Vrd** *muhmama*

muhmama `muhmama *mugima Küll võib `muhmada* Lüg **Vrd** *muhlama*

muhmima `muhmima *pugima, vohmima – Jäm*

muhp → muhv

muhti `muhti *Rei(muhti) Khn sõnakehv inimene; mühkam messugone muhti sa oled, et sa*
äi `oska tänada, laps peab iga asja eest tänama; See inimene `üüta `muhti, kes pole jütukas
Rei; `muhti, `sioke `uhkõd `võitu, põld_nte `vastatulõlik `kõikõga Khn **Vrd** *muhki*

-muhti Ls *sedamuhti*

muhukas *muhuk|as* Plt, g -a Trm Kod Plv/-ss/ *muhklik pütikul kolm `lauda_o paksemad,*
muhukad Kod

muhukille *muhke täis, muhku(s) ammas ajanud [igeme] muhukille; nõnna muhukille ja*
kõvad igeme kõhad, `ammad tulevad Kod

muhulane *muhula|ne* Kuu Lüg *hajusalt S(mo- VII Põi) L/muhe- Aud/ K/muho- Ris/,* Kod
Trm, -lai|ne VNg *Vai Iis, -le|ne* Mus Emm, g -se; *muhula|nõ* Har, *muhulõ|ni* Krl, g -sõ;
pl *muhulase* Hel

1. *Muhu saare elanik muhulaised jah `käisivad `moisates tüöl ja `iidlased `lohkusivad kivi*
VNg; *muhulane `moigas, mukk oli `pitkas (pilkesalm) Jäm; muhulastel oma `riide voõrm* Khk;
mohulasi keib `meite kihelkondas sulaseks ja `suiliseks VII; *venelased viisid muhulaste `paeta*
Muh; *muhulest elavad Muhus* Emm; *enne olid [ainult] muhulastel lühiksed `riided, nüüd*
kõnnivad siit tüdrukud, `perssed `pal`lad naasamma Mär; *Muhulased kõisid Lihula laadalt*

`u^{ps}a (kulte) `ostmas, n^ääd em^{is}id ei pidan Han; muhelased kõevad talve `Pärnus, siit `kaupa viimas Aud; `enne muholast veasid Muho `silku Ris; muhulasi oli ühevahe siin pailu, väga tüürikkad inimesed olid Kos; meie külaski elab mitu muhulast Tür; muhulased käisid teist `muadi `riides kui meie rahvas VJg; muhulased on Muhu suare elänikud Kod; muhulõsõ eläse Muhumaal Krl

2. (putukas) a. sõgelane, väike parm mohulane ja pimepoiss `üitakse -- [kui see hammustab,] on veri `lahti kohe VII b. kihulane pisigesed [säased] olid muhulesed Mus Vrd mihulane

muhuline muhuli|ne Ris/muho-/ Iis(-lai|ne) Trm Kod, -le|ne Muh Mar Han Plt, g -se; muhuli|nõ g -tsõ Rõu; muhulõ|ni g -sõ Krl muhklik muhulene kivi `olli Muh; va muhulene puu, `muhka täis puhas Mar; Kebade `tuhli panemese `aegas tuleb `pilvi vaadata, kui oo suured muhulesed pilved, kasuvad suured `tuhlid Han; vana inetu mua, nu^{ti}line ja mätäsl^{ine} ja muhuline Kod; muhulinõ sel'g Rõu Vrd muhkline, muhune

muhune muhune Krk; muhu|nõ g -dsõ Krl, -tsõ Plv muhke täis ta om kik'k muhune ja sinine puha Krk; täl nägo kõik muhunõ Plv Vrd muhuline

muhutama muhutama Kod, -mma Rõu Vas muhke ajama jalg muhutab Kod; vesi nakass üless muhutamma (jäa peale tungima), tiia kas lätt sulalõ Vas

muhu|tõbi (hobuste haigus) muhutõppe on paelu obesid -- siin `Vändras ää surnd Vän; soe leib võtab muhu tõbe tagasi Tor; obestel olli muhutõbi, sis `panti naritsat `sissi Krk; siss ol'l põvva-aastaig jah, siss ol'l tuu muhutõbi, hobõsõ_`kuu^{li} inämbüsi kõik' är' Urv

muhv muhv g muhvi hajusalt S, Han Var Tõs Hää Ris Hag Koe VJg Iis Trm, `muhvi Lüg Jõh IisR; muhv g muhvi KJn Trv Rõu, muhvi Krl; n, g `muhvi VNg Vai, muhve Tor Nõo Plv; muhp Khk; puhv g puhvi Hää San; puhm g puhm|i, -a VII

1. (rõivaese käte soojendamiseks) `muhvide `kandamise `aiga on jo `müöda, nüüd tule jo soe VNg; `Muhvid `tehti kas `riidest ehk sametist ehk karakulist IisR; käte muhv -- see on `peenest nahast, ostet asi Jäm; `sakstel on suur muhp kee, et ep_ole külm mette Khk; `pistas kääd `puhmi VII; Saksa naised käisid esiti muhviga, muhv oli karune, kääd olid seal sihes `soojas Põi; muhv oo jo naeste `rahval kinnaste eest Tõs; muhvese `panti kääd, muhve oiab kääd soojad Tor; kääd `puhvis, `kangest ää [soe] Hää; muhvid kää `ümmer Ris; pani kääd vaheliti muhvi `sisse Hag; `sakstel om kikk muhvi kähen Trv; pua `olli kaalan ja muhve `olli `ümbre käte Nõo; kül'mägõ kandass `mu^hve Krl || häbe muud ei ole vajaki ku `süvvä ja `rõiva `närtsu ka ihu pääle, et va muhve pal'lass ei ole Nõo

2. puhv Kää all õlivad kottid, nied õlivad `talja `muhvid -- piha pääl õlivad `jällä `suured piha `muhvid Jõh; `käisse muhvid, `käissed_o `muhvis Muh

3. uus (detail kahe toru ühendamiseks) Muhv on `õenes torujupp, käib `vindiga `teise `pienema toru `otsas, ühendab kaht toru IisR; Lupega `lõigatse `vinti raua `sisse, kus ühündatse muhviga Han

muhve → muhv

muhveldama muhveldama Trv Ote, `muhveldamma Lüg vohmima, pugima mis_sa `muhveldad Lüg; küll ta muhveldas Ote Vrd muhverdama

muhverdama `muhverdama VNg Jõh mugima mida sa `muhverdad VNg; `Muhverda `ninda sama, pera juad `päälä Jõh Vrd muherdama, muhveldama

muhvi → muhv

mui mui musi anna mui Mar

muia¹ `muia Jõe Kuu Hlj IisR moor, mutt *Ei tänä`huomigul küll saand kalu`kissale ega`muiale*; *Ennemb`aesta`lehmätä kui`joulud`ilma`muiata vns Kuu; Eks mina lähend siis ka oma`muiaga IisR*

muia² *muia, muia*² mujale *ma`tämbä muia is saa*², *kui aian káksi`lil`le; mine muia*², *mi_sä mi_poolõ tulõ*t Har

muial¹ muigel *Ta on kohe`sõukse muial`näuga`loodud, just naagu naeraks pärisest; Vana oli naise`kõrvas nii muial Põi Vrd moial, muiel, muikul*

muial² → mujal

muiale → mujale

muialt → mujalt

muia¹ *muia*, da-inf *muiata* ringi asjatama, *tuiama mis ta sin`muiab ni_pailu Ans*

muian mujal *Ni_haudlikast tiiid ku_sääl is olõ`konhki muian; Tarõ päälegi`pañti`hainu, ku_muian`ruumi is olõ*² Har

muia¹ mujalt *Ka_sä muia*st ei mõista_minnä², *ku`õkva`loñti`müüjä Har*

muia¹ *muia*tama Jäm Muh Mär PJg Tor, -eme Hel korraks muigama; *naerma ta muia*tas nõnna *naerda mu kohe Muh; muia*tad *tuttavale Tor Vrd moia*tama¹

muia¹ *muia*tis *muia*tis *muia*tus *mool`tulli`ühna muia*tis`peale Muh

muia¹ *muia*tus *muia*tus g -e *muie, naeratus enne tuleb muia*tus, *siss tere takka`järgi Tor Vrd muia*tis

muia¹ *muia*|rahvas teistre rahvas, naabripere *Ääsä*² *üüjä muia*dõ`rahva pini² `uñtsi² Har

muia¹ *muia*dne`muia|ne g -se muistne – Iis Vrd muine

muia¹ *muia*doku → muia)dugu

muia¹ *muia*du *muia*du S hajusalt L K I, Trv Krk hajusalt T, Krl Rõu Vas, *muia*du Rei Mar Krl VId(-á- Rõu Se), `muia)du R Khk VII San Ráp/-o/, *muia)du* VII Muh Rid Mar Mih Khn Aud PJg Tor Juu Amb Pee Kad Trm Pal Äks Vil Hel TLä, *muia)du* Mar Mih Ris, *muia)du* Võn Har(-u²), *muia)du* Kan Rõu Plv Ráp, *muia)du* Khk L Ha JJn Tür Koe Sim Trm VIPõ M Võn Ote San Har, *muia)du* LNg Mar Kul Mär Kir Mih Plv, *muia)du* Jäm Hää Amb JJn Trv

1. a. muul juhul, vastasel tingimusel *omme`ommuku`tulga vara,`muia)du lähän kodond`välla Lüg; pane kirasseri`lampi,`muia)du`lampi`kustu`vällä Vai; Ole`εε laps, muia)du puša tuleb Jäm; virna peel tambitasse`einu, muia)du einad jäävad`kergeli; mine`näita sa tuld, muia)du taa_p leva üles mette Khk; Ma tuleksi muia)du sulle naiseks küll, aga sa oled mu jäuks ikka natikse justkut vana juba Kaa; pane värav`kinni, muia)du tuleb vassikas`sisse VII; [pähklid] kuivatati toas kenast ää`suojas, muia)du läksid alletama ja es ole magusad koa mette Muh; ma äi oleks õppind, aga muia)du`anti`peksa ka Käi;`käärimese`aegas`pañdi tihv`sisse, muia)du lõimed`lähtvad segamisi LNg; räägime aga, aeg lähäb muia)du igäväks koa Mar; tule ruttu, muia)du jääd maha Tõs; jää`tüttu, muia)du ei kasu suureks Vän; ma pian ikka vahest`nal`la ka tegema, muia)du ma jään magama Kei; kiedan lehmale saunas, muia)du ajab`ullu kartuli`aisu,`lämmi`sisse JJn; esimine`aasta minu isa ehitas kuhe karjalaada, muia)du ei saand talvest`luumi`sisse`panna Äks; Tee aga tööd, muia)du sa`süia ei saa SJn;`sõitunit piap`tel`me, muia)du ei saa täädä`kuskilt midägi Krk; maarjapäevän piab tasail`lukesi oleme, muia)du võib viijl müristemist tulla Hel; raudain`lasti kavva maan olla, siss läits`pehmembäss, muia)du jää väegä kaledass; oia suu`kinni, muia)du süädä`jahtub ärä Ran; esä om`kambren, mine esä manu, aa paar sõna juttu, täl ka muia)du ikäv sääl Puh; näil om višt must kašs vaheld läbi joosnu, ega na muia)du`tül`li ei_oss`lännu; ku mijs ärä koolep, ärä sa põgsi`nöpsi`kinni pane, muia)du ei saa mehele Nõo; ku õllele sepp`sisse pandass, siss om õlu, muia)du om mišs Ote; ku*

latsõl läädsä? sõss piät teda pimmen `hoitma, muúdo või silmänägemise `kaotada? Kan; tulõ_sa virgõmbadõ, muúdu_tulõva tõsõ? ette Har; õdagu ma võti iks kardoka ahost är?, muido oss ar_palanu? Rõu b. muul ajal nee olid ainult meremehed, tegid meres, muidu pole olnd [toore kala söömist] Ans; Seda mäsu `olli küll ja `lusti kah - - kis sind muidu `laassis tulega mällata Hää; pää kõrvetab `enne `pikse `vihma, muúdu ei kõrveta päike Kos; ma ei saa muúdu? `aigu ku pühapäävä Har

2. niisama, lihtsalt; (ilma)asjata, asjatult *Ega ma `muidu ka ole merel käind, pere `tahtub jo `süüä; Mes sa `muidu `metsä lähäd, `sieni ei ole ne Kuu; `muidu `käisin [küläs], ei õld `asja midagi Lüg; lueb `raamatu, aga võib ka `muidu `vahti Vai; ma käisi üsna muidu, `asja ees teist taga Jäm; muidu `valged `riided olid [santidel seljas] Ans; see töö on nüid kõik muidu olnd Khk; mis sa muidu nügid, äks võta vahem nuga Jaa; Just muidu `viitis oma päeva ää; See pole mees, muidu mehe molgus Põi; mis sa teist `laimad muedu; teene oo ikka suur `maandi, teene muedu `maandi Muh; need olid muedu vihma kihud Rid; see olgo muido sii `rääkidä, ega sedä ole `tarbis edesi `rääkidä Mar; tolgendasid sii muúdu `ringi Vig; Mis sa muúdu vahid, tule `moole abis Han; tulimuld oli kasulik, ega_s teda muedu `pandud Mih; mokade `juure paneb muúdu [viinaklaasi]; Isa olnu ärral tuapoisiks, ema muidu tal`litajaks tüdrikuks Hää; süda on tugeb, ega ma muidu ei ole maa pial nii vanaks elan HMd; sa listid muúdu sial kallal, ei söõ `ühti Nis; ega ta eledast põlend, `õhkus muúdu Juu; ega ne `aastad põle muúdu läbi läind Kos; kannast ei old [pastelt] tarvis lõegata, kannast `tehti muedu augud `sisse ja siis `aeti nüör läbi Amb; kes sai [mõisas] muúdu `vitsa ja kes sai soolased JIn; minu isa `ütles, et `ennemuiste inimesed pand väravad `kiinni, kui `tuulasid, aga eks_se old muidu jutt Ann; nuored `kiikusid - - vanemad inimesed `istusid muedu Kad; tehasse muedu juttu Trm; see mõne puu, muúdu kõber jugarik Pil; juusk muúdu uise päise, ei `mõtle, mis ta tege Krk; `leske na (mesilased) ei kannatanava, `murdnava ärä ja visanava sääld puu sehest `väl`lä - - mes tuu muidu süüb, ei `tüüjtä midägi Ran; kas ta nüid sadama lääb, ta muedu pilvitäp; mul om kalane käsi, ma_j saa sulle kätt `anda, ma `üttele muidu tere Nõo; seo om `muidu `tühjä tüüid San; ei paranõ ta enämb, ma_lõ kõigist ruhe toonu? - - kõik' om jumalõ muúdu? Har*

3. tasuta vie saad `kaevust `muidu Jõe; `selle sain `muidu, midagi ei `maksand Lüg; muidu_p saa midagid, ega asja eest tuleb `maksa Khk; Ma tee see pisikse töö sulle õuemehe poolest tükkis muidu ää Kaa; saime lehma muidu käde VII; `pastlid sai muedo kätte Mar; ega ta muúdu ikke and, jo ta selle eest ikke kedagi sai Mär; kes solle muúdu puest midägist annab Juu; ei muidu anna `kiegi, olgu sie kus tahes või kis tahes Koe; kas said muedu või `õstid Trm; vata kõrsi üümaja oli muidu - - kui söögi `kraami `võtsid, siis `maksid Pil; ega mea sulle muúdu ei nakka tegema, mea võta ikki `inda kah Trv; vanainimesel ää miil, et tuu_jahu, mes tä maha raput - - jäi tälle muedu Ran; and jumala muido käest Vas

4. teisiti, muul viisil kus `muidu, piab ikke `eina tegema Lüg; `muidu nämäd ei `saaned `asjaga `toime, kui `läksiväd `kohtu Vai; `sooja vett ikka pidi olema, muidu_s saa `puhtaks Ans; Mõõt pole ikka `õige olnd, kudas ta (kasukas) muidu nii suur `tehti Põi; ma ei liigotaks `lillegi, kui ma muúdo läbi saaks Kul; ma tule koa jah, kudas muúdu Tõs; muedu sellele raha `oidjalõ surm ei tulõ, ku piab oma amõti mõnõlõ teesele edekohõ `anma Khn; Kui sa muedu läbi ei saa, sis võta karjane PJg; ei nüid saa muedo, kui kepp peab alati kää olema Ris; leib on söömaasi, ihu ei seisa muúdu üleval; on lapse ukka õpetand, ei maga muúdu, kui maalusta isi `kõrbas koa Nis; no ega muidu, eks nied käind ike `voatamas koa Kad; muúdu ei tule `väl`lä, mia pea ka mineme Hls; täl `olli kade miil, ta es saa muedu, ku ta es tii `kurja, es nõiu Ran; irmuss ira nästerahvass, täl om tuu_jahtmine nii suur, et ta_j saa muedu, ku piab mehe

`endäle `säl`gä `tõmbama Nõo; *taa om paks rübästik, taast ei saa muudu läbi, ku rao_`kirvõga tii Har; ega[?] tä muido tulõ[?], ku mine_`perrä Vas*

5. tavaliselt, harilikult `viina pudel - - [maksis ainult] *kaks `kruoni, a `muidu juo `maksas niisugune viis `kruoni siin `riigipues Vai; `jälle üks `sõuke `tähtis pää oli, muidu sedasi `peeti - - see `küinlapää Jäm; villad kaaritse kodu muidu ää Muh; muðu ahi oli paaškvivist `tehtud Kul; `kuiva `auge ja `särke oli küll, aga `sainad said muidu `soola `pandud Kir; saunas on mehi enam kui muðu JJn; muidu tedred on siin Äks; lavval om muðu teräve servä, ku är serväts, sõss om veere tasatse Krk; tütar muřs - - jalaluu, `tohtre pannu ibsi `sisse, ütelnu: noh, nüid om ta kõvemb ku muedu Nõo; mis sul `täambä `süäme_päl om, kuiss sa muudu ni nuran is olõ[?] Har*

6. muus osas, muus suhtes; üldiselt muidu kedrand ma ole küll `lõngu - - aga ma pole mitte mõrra võrgu `lõnga kedrand Ans; Muidu oo üsna kena ilm, umbest et ta vihma ladistab Kaa; Ennu õlut `olli magusam, maetsakas `olli muedu küll Muh; muðu ea [vikat], aga lõvi sies Jür; ta on muidu ia inime VMr; küüdüol oli sel`ja pial `valge jutt, muidu punane Lai; muðu oli seante ää mijs küll, aga seante maeda puuld (laisavõitu) Trv; sa_let muedu illuss küll, aga nõna om sul na`r Puh; sij puusaluu nutike `olli nätä, aga muidu `olli [jalg] kõik' iks lännü Ote; see om muudu hää ruhe, a `väega mõrru Har; täi `rasva ei olõ[?] ja_`sirgu `piimä, muidu um mul kõkkõ Rõu; ma_lõ muido iks terve[?] inemine viil, ei_ma kõhähhä[?], ei_rõgähhä[?] Vas; ni_pal`lo ol`l `vaiva, ko suvõl ka`rah käve, muido küll `el`le kui kala `lämmä vij seeh Se

Vrd moedu, muetu, muidusi, mõidu

muidugi muidugi Pöi Mar Hää Juu Äks Ran Nõo Võn, `muidugi hajusalt R, muedugi Khn Puh Nõo, muđugi LNg PJg Saa Ris Kei Tür VIPõ Pst Hel, muiduki Äks/-`d-/ hajusalt T, Urv, mueduki Pal/-`d-/ Äks Trv Puh Nõo, muuduiki Har, muđuiki Hls Hel, muidugi(?) Röp(-ge) Rõu Vas, muedugi Mar Kod, muuduogi Plv Röp/-ge/, muđuogi Kul Plv Röp/-ge[?], muuduoki Röp

1. iseenesestmõistetavalt, arusaadavalt, loomulikult; teadagi, mõistagi `muidugi [tegin heina] *mul jo `lambad ja lehm Lüg; Muidugi peab minema, käsk oli `sõuke Pöi; Muedugi arvataksõ, et meie sedä tegime Khn; tuul `puhkas muđugi läbi ja kül`metasin ära Saa; noh siis teisiba omiku muđugi sõime `jälle Kei; ju ta muidugi `väl`jä läks Juu; kost jumal ei tii, siält ei sua inime ammu muedogi tehä Kod; no mueduki, eks neil `rohtudel ole mitu nime Pal; särk - - [oli] takune ja piht `olli siis muđugi linane KJn; ta `võtse muđuiki `viina vai õlut Hel; no ku kesä `künmäda om, siss om ta `äestämäda muedugi Puh; niidse mueduki pannass likku, tetäss `vinsess, et siss saab `viise tettä Nõo; ma lähä muiduki `mõtsa Kam; no_muuduiki, ma_pia ka_ks põrhõ`ld minemä minemä Har; [kured] keväjä tulõva_ks muuduogi innembä ku[?] muu linnu[?] Plv; Vanast muudoge reSITE suurõmbalt jaolt `ratsalla[?] Röp*

2. (ilma) selletagi, niigi *Mes sa äristäd `toisi `aeva, nie `peksäväd `muidugi `toinetoist Kuu; kirstun `oiti, villaste rõõvastel `panti koi`einu vahepääle, linane rõõvas `seisi muđugi Pst*

Vrd mudiki, muetegi, muidugid, muidugist, muidukina, mõedugi

muidugid muidugid Jäm Khk Kaa Muh(mue-), muidu_id Krj, muđugid Aud Jür/-t/, mudogid Kul muidugi ta jutt on muidugid tõsi Khk; Muidugid `jõudas Ats esimiste sihes kuhale, ta oli nobe `jooskama Kaa; [painaja] muidu_id ekki kurjast on, äga `sõuke asi pole ea asi mette Krj; ta sii Iuma pool muedugid oo Muh; ju tä muđugid mustase tegi Aud; še muđugit ei teand, kis või mis ta on Jür

muidugist muidugist Noa HJn Pil Võn, muedugist Hag, muđuistik Hls muidugi eks ta nüid ikke ole surnd muedugist Hag; eks nad tiand ehk muidugist HJn; ärg ja Ants - - olid

vanapagana juures teenistuses, Ants oli muidugist inime Pil; `täampe `õhtu lääve mudukist jälle [kalale] Hls

muidugu muidugu Nõo(mue-) Urv Rõu Vas, muidogu Plv(-ku) Vas muudkui istu pääle ja muidugu sõeda Nõo; Tuu (lehm) muidugu `siplõs ja plaan `jalguga, mitte `nüssä ei_lasõ[?] Urv; ku toorass puu um, siss tuli ei_pala[?] ei_kistu[?], muidugu `pussuss inne Rõu; ol' nii kang lehm - - ai sarvõ ussõ vahelt `sisse, muidogu lõgist, seeniss_ku uiss vallalõ tul'l Plv; ta ütte tük'kü muidugu mõsk naid `rõivid Vas

muiduid → muidugid

muidu|jutt kuulujutt; tühi jutt, lora ei sie `muidu juttu `rääkind, sie `rääki `oiget juttu VNg; `muidu jutt, senel ei õle `põhja all sel juttul Lüg; see muidu jutt, ket seda usub Khk; muðu juttu räägitse paegal Tõs; mõni tieb niisukest muidu juttu mõne aassa `piale, mis põle kedagid niisukest `asja Hag; ei sie ole muidu jutt, sie on tõe jutt VJg; ah see on niisa-ma muidujutt, mis sellest `riakida Lai; sij om muðu jutt, pal't luulejutt Krk; sij nisa-ma muidu jutt, ega sel `põhja ei ole Nõo

muiduki → muidugi

muidukina muidukin|a Nõo(mue-), -a[?] Har, -e Ote, muðukina Võn muidugi ta muidukina ošt Soe (talu) ärä; ärä om uppenuva, loodsik lannu kummali muedukina Nõo; mõne ragusiva jälle `kirvega toda `rasva, molli sehen iks muidukine Ote

muiduks¹ muiduks VII Põi, `muiduks Kuu

1. tähtsusetuks, mõttetuks; eimiskiks Küll ma pian `muiduks neid `varga ja pahu inimesi; Mes sa `viinustad (muigad), pead toist inimest `muiduks vai, `naura ilusasti Kuu

2. sinnapaika, niisama Kes seda pidi muiduks `jätma, ikka peab kahju `välja `maksma Põi

muiduks² kas muidu Voi sel `poissil_o `naaburiss pruut, `muiduks `lähte igä `ehtut `aeva `sinne `puole Kuu

muidu|laps vallaslaps muðu laps, põle abielus `sündin Tõs; muedu laps, ilma `õiguseta `saadud, põle mehel `ühti PJg **-mees** muidumees (tööta, tegevuseta inimesest) – VII **-naine** liiderlik naisterahvas; vallasema muedunaene, tal põle müst, kasvatab `lapsi Tõs; üks muedu naene, kis meestega `ümmer aeab PJg; muidu naine - - kes kõigi oma on Ksi

muidune muidu|ne g -tse Trv; `muidu|ne g -se Kuu tarbetu, tähtsusetu Sa oled igä `jusku hösä, alade `höträd niisugust `muidust juttu; Pidäs sidä `oite `muiduseks Kuu; sij om sul üits muidune tüü Trv

***muidusi** muiduži Lei, muedusi Trv muidu ponõ sa kini ušš, muiduži kašš lätt munu Lei **Vrd** muidužidõ

muidu|sööja teiste kulul elaja Üks muidu `sööja on `jälle majas `juures Põi

muidužidõ muidužidõ muidu – Lei **Vrd** muidusi

muidu|umbe umbropsu, huupi Pärsi all tuuling seisab `kinni, et ta ise muidu`umbe `juusma äi akka; Inimene tahab muidu`umbe jännata Põi

muiel muigel muiel `näuga VII **Vrd** muial¹, muiul

***muig** g muiu muie siis võttis muiu `näole ka ikke Tõs

muigama `muigama Vig Tõs Trm SJn, da-inf muiata Jäm Khk Põi Muh Mar Khn Tor Saa Trv, `muigada Kuu Lüg Jõh VII; des-vorm muiaten Hel kergelt naeratama; naljatama; naeruks panema `Muigas vade, ei laust sõnagi Jõh; mõni seant nal'lakas asi võtab `muigama; üks pere `tampis pühusid leeva sega, kut_se nälg aeg oli - - `muigas ise, et tä teeb omale leeva sõtket Khk; Las ta muiata, see_b tee mo vana inimesele midagi, ma `muiga ta õle ka Põi; venelane muian naerda Muh; natuke `muigab aga, teine ernub aga naerda, paegal mokad `lahti Mar;

Maksa kedägid muiata, asi üsä ramp (halb) Khn; selle jutu pääle muiati Saa; poisid `muigand, [et seelik] üle `põlve juba SJn; temä muiass selle `pääle Trv Vrd moigama, muiguma, muikama

muigi prunti pane sina enese mogad `muigi nüid VNg

muigistama `muigistama muigama Miks sinu paneb alade `muigistama, ku `toised inimised `rääkivad; `Aeva sie `muigistab no `toisi inimesi, on `uhkemb Kuu

muigos muigel `muigos `näoga Mih Vrd muikus

muiguma `muiguma, (ta) muiub muigama mis sa muiud Tõs

muigutama muigutama Kuu/`m-/ Muh Mär Kse Tõs Khn PJg Koe VJg Trm Ksi Plt KJn Hls/-eme/ Puh Rõu(-mma), `muigutamma Jõh Vai, muegutama Muh PJg Kei Trm/`m-/, muigodama Käi, muegotama Ris; (sa) muigutat Vas huuli, suud (nagu muigele seades) liigutama; maigutama mõned `muigutavad mokki ja sättivad `tõisi `mitme `muodi Jõh; see moonutab ennast nõnna - - muegutab `suuga ja, eput `moodi Muh; poiss muigodas mokki Käi; va lõõp tüdruk, al`bib ja muigutab muðu `peale enese suud Mär; muigutab `peale aga, ja rohi lähab `alla Kse; muigutab mukkõ, suu ikka kjõputab Khn; epu `moega, muigutab `peale PJg; akkab juba mokki muegotama Ris; ta muegutab mokki ja pilgutab `silmi Kei; obune muigutab oma mokki Koe; Muigut` suud ku_kala Rõu || muigama `vaatas muigutattes pealt Trm; vähä muigutep mokkege Hls Vrd moigutama

muik¹ muik g muigu Kaa; pl muigud Krj Vil võhumõök Muik oo sehike vesise maa taimes, aga õitseb kenasti Kaa; muigud_o laiad naa_t kaks `sõrme, jöö ääres kasvavad, kus vesised kohad on Krj

muik² muik g muigu väike siig – Khk

muikama `muikama, da-inf muigata KJn Ran Puh, muegata Kod muigama esin sua tämäädä `naarma, aen küll kõiksugu löri, aga tämä `ainult `muikas vähä Kod; peris ei `naera, vähä `muikab KJn; mõni `õigede ei naaraki, aga `muikap esi `endäde Ran

muikima `muikima, (sa) `muigid Jõe VNg muigutama mis sa `muigid, eks sa süö Jõe; tämä `muigi nüüd [oma suud] VNg Vrd muiskima

muikses muigel tä ei tee `suudki `lahti, mutku seesäb aga `muikses, kui me laalame Vig Vrd muikus

muiku `muiku Jäm Kaa muigele `Sõuke jutt ajas keigil `palged `muiku Kaa

muikune `muikune g -se mopsis, pruntis Kust on tuld sie `muikuse `suuga `nuorik Kuu

muikus `muikus Khk Kaa Krj VII Põi Muh muigel See nii ea suure `muikus (sõbraliku) `näuga mees Khk; laps `vaatas ülalt parde päält `alla - - teise oomiku oli `muikus ka veel, et te pole kätte saand Krj; Ta täna nii `muikus Põi Vrd muigos, muikses

muim muim g `muimu maim Mes neist kala `muimujest muud saab kui `kassile `anda Kuu

muina muina Kaa Krk; -muina HJn KuuK HlJK Sim, -`muina Nai Kuu, -muena Kod, -muña Trm muistne, muinane Mis muina ajal ka oli Kaa; siõ om joba muina jutt Krk Vrd muine, Vt ammu-, enne|muina

muina|muste ammuigi ei ole sedä (taari) muinamuste enämp tennu Hel

muinane muina|ne Krk, g -se VJg Kod/mue-/, -tse Try; -muinane Sim Iis San, -`muinane Kuu, -muñane, -munane Iis muistne muinane jutt VJg; siõ om joba muinane jutt Krk Vrd muindane, Vt enne|muinane

muinas|jutt muinas- Põi Emm Hag VJg Lai Har/-ss-/, `muinas- Jõh, muuñass- Nõo, muenas- Mar Nis Juu Kos/`m-/, moenas- Kod teatud laadi rahvajutt; väljamõeldis, luiskelugu sie [elu] on nagu `muinasjutt mend piltl Jõh; See on `sõuke vana muinas jutt Põi; eks see ole

üks muenasjutt, `ennivanasti üks kalamees läind merele, tahtnd `mõisnekuks saha Mar; eks need [kratist] ole tühjad jutud, tõejutud põle mitte, eks se ole muenas jutt Nis; sie vana ennemuiste muinasjutt, ega sie päris tõde niisukese jutu sies põle Hag; `muenasjutud olid vanast aast Kos; ah sij oo vana moenasjutt, et tämä ei usu, tämä miäliss ei õle `õige Kod; sa kõnelat periss muuñass juttu Nõo; latsõ `tahtava muinassjuttu kuulda² Har

-muinast Ls ennemuinast

muindane `muinda|ne Kuu, `muinde|ne Jäm, g -se muistne `Muindane kirumine old: ottas `pergel sinu `kopsud, `maksad, vahelihad ja sivuluud Kuu; [rääkis] `muindesi juttusid ning tööst (tõesti) `sündind lugusid Jäm **Vrd** muinane

muindene → muindane

-muindine Ls ennemuindine

muine mu|ne Pha Trm, mue|ne Kod, g -se; -muine Emm Juu Kos HJn Kod Krk Hel, -`muine Jõe VNg Iis, -`muinne Kod muistne, muinane mused asjad Kod **Vrd** muidne, muina, **Vt** ammu-, enne|muine

-muinene Ls ennemuinene

muisk¹ muisk g muisu Kad Iis, `muisu IisR; p `muisku Sim lopp, mõlk Kohe mitu `muisku sees [ämbril] IisR; vana suabas on `muiskus; Näe kui `muisku läind teise nägu, vaat et akkab `nutma piltl Kad; Sie kruus on päris loppi läind, `muiskus teine, ei saa `juua Sim

muisk² muisk Jõh; `muisku g `muisu VNg musi `poiga ans `mulle ühe `muisu VNg

muiska `muiska lööma muisutama üks mies ku -- lüöb `muiska, siis täma mokki `ninda imelikkust `kieras Lüg **Vrd** muisku

muiskama `muiskama Kuu Lüg muisutama Laps `naurab laginal kohe, ku vähä `muiskad -- sie o `miele järel pisukasele; `Sellele `koerale ei ole ka `muiskamisest kasu Kuu || õrnalt imema Oli kibe küll, kui siep `silma läks, nüüd `täüdis sen `väljä `muiskada Kuu **Vrd** muiskutama

muiskima `muiskima muigutama – Kuu **Vrd** muikima

muisku¹ `muisku lööma Kuu VNg IisR KuuK muisutama `Kuule ku `hiired `lüöväd `muisku (piuksuvad) lagass Kuu; läks `ärgade ette, siis ikke -- nisukest `muisku löi KuuK **Vrd** muiska

muisku² untsu pärm ei kergita, [sai] läks `muisku Pee

muisku³ → muisk²

muiskutama muiskutama Jür, `muiskutama Kuu muisutama Obune kuulas ka kohe kui muiskutasid Jür **Vrd** muiskama

muiss → muist¹

muissatus → muistatus

-muissõnõ Ls ennemuissõnõ

muist¹ muist R S L Ris HMd hajusalt Jä ViK, I/-ss Kod/ hajusalt KLõ, M(muíst Hls Krk) TLä San Krl Rõu; gpl muiste Rei LNg; pl alalü muistel Käi Rei(`m-) LNg Saa Ris osa siis mina `rääkisin, et ärämme nii `palju via neid sise, et jädämme muist `ongi mere Kuu; `luomus `tehti [sokil] `pääle, muist [kooti] pahembitte, muist parembitte, jäi `suoniline Hlj; vilets `eina`niitaja, -- muist `niidab maha, muist jääb `kasvama Lüg; muist on `metsa, muist on `välja Vai; muist `lambud surid ära Jäm; εε söög `kõiki εε, jäta muist `moole Khk; küi ussid vase`karva, muist on mustad VII; Mõrrad olid mütu `päeva `vaatamata, muist kalu oli ää uppund Põi; Muistel tuuligutel on ka präss, keikidel äi ole Käi; Muiste inimeste tegude pärast teised kannadagu Rei; muist `lehmi magavad ja muist söövad LNg; muist `lambud oo `jälle `neoksed musta ja `valge kirjod Mar; muist `metsa `võeti maha Mär; sa võid jo muist omale

jätta Kir; pruut nuttis ja - - muist pulmalesi `aitasid koa nutta Lih; muist `metsä raiuti maha, muist jäi kasuma Tõs; muistel on puu salvedega kaeud Saa; siin oli omal aeal kolmkümmend `suitsu, nüüd on muist ää kadun Ris; muist `põldu on alles arimata JMd; minu tiada pidi se tasa olemagi, aga nüüd tuleb `välja t muist `maksatta Kad; muiss eenämüd on metsän, muiss kodo Kod; kui neil (harjuskitel) `olli paal'u, siis `jätsid nad muist `kaupa `siia KJn; ma mušt anna, ma puha ei anna Hls; `panti muist pahapidi ja muist üväpidi Krk; säedse `katsa (kaheksa) vakamaad meie käen, sinna tetti `vil'lä ja lina, `aina kah muist Ran; kõik ei mahu marjamaale, muist piab `jäämä karjamaale kah Nõo; muist `jätse omale San; sõi mõnõ ubinõ är?, muist jäi sinnä? Krl; muist `mõtsa um säälpuul' jökõ Rõu Vrd mõist

muist² → muiste¹

muistamise `muistamise Lüg Jõh mõistamisi, mõistu `räägib üht `asja, aga mitte `täiest `välla ei `räägi - - `muistamise `räägib Lüg Vrd muistamisi, muistamiste

muistamisi `muistamisi Jõe Hlj Lüg

1. mõistamisi, mõistu ma üe `korra `muistamisi `neile seda `ütlesin Jõe; kui vähä `ütleb `sinna `puole ja ei `ütle kõhe `välla, siis `muistamisi `räägib Lüg Vrd muistamise

2. mäletamisi see on jo minu `muistamisi nii `olnud Hlj

Vrd muistamiste

muistamiste `muistamiste Kuu Hlj VNg Lüg Jõe, `moista- Vai

1. mõistu Moni mies `räägib `aeva `muistamiste, ega sen judust saa `millaski `säälise `arvu `kennegi Kuu; `muistamiste `rääkis `mulle, ei `rääkind peris, ei saand `este `arvugi, midä üttel Lüg; Tegin küll `ninda `muistamiste juttu, aga [ta] ei laust sõnagi Jõh; tämä `rääki `moistamiste, et `kengi `arvu ei saa Vai Vrd muistamise

2. mäletamisi minu `muistamiste oli sie asi `ninda Hlj; sie sama regi püsib juo minu `muistamiste Lüg; Minu `muistamiste ei õle ses `allikas küll vett õld Jõh

Vrd muistamisi

muista|mööda `muista `mööda mõistu – VNg Vrd mõistamööda

***muistane** gpl `muistaste Mus; - `muista|ne Lüg Jõh, -muista|ne Plt, g -se muistne karrad [olid] `muistaste pulma `põlled ääres Mus Vt ennemuistane

muistatama `muistatama Jõe Kuu VNg, -mma Lüg mõistatama ühiksa `pääva `enne `marti `käidi külas `muistatamas Jõe; `muistatasivad `õhta `muistatusi Lüg

muistatus `muistatus g -e Lüg; `muistatu|s VNg, `muistadu|s Kuu, g -kse mõistatus mida sie `muistatus tähenda VNg; küla `puole `kumardab ja kodo `puole kükkitab, sie on kaiv, sie on üks `muistatus Lüg

muistatuslikku `muistatusli|kku g -gu mõistatuslik `muistatuslikku `asja VNg

muiste¹ muiste hajusalt Sa, Muh Tõs PJg Tor, `muiste R hajusalt S, Tõs JMd, mueste Muh PJg, mušte Juu KJn Trv Krl, muštõ Krl Vas, mustõ(?) Krl Har Rõu Se, `mustõ Har; -muiste hajusalt S L, Ha(-s- Kei) Jä Kod(-muist) Lai Plt KJn Hls Krk Nõo San, - `muiste Kse Han Tõs Ris Kos HJn VMr Iis, -mueste Mär Kir Var Tõs Aud Hag Kod/-ss-/ KJn Trv, -mušte Rid Vig Kir Nis Kei Kos JJn Ann Plt Ran Nõo San Se Lei, -muste Vig Nõo Röp, - `muste Vas, -muistõ Khn Lei, -muistõ?, -muštõ? Lut, - `mustõ Vas, -muistu, -muštu Lei muistsel ajal, vanasti, ennemuiste `muiste oli muor ja vanaste vaar VNg; `muiste elas Tõllustes Tõll, oli suur ja vägev mees Jäm; muiste olid kahe otsaga pulmad Khk; mesikäpp muiste käin mesibu `aidas Krj; Muiste oli pisiksi maja üttisi kõik metsad ja mere ääred täis Põi; muiste `ollid lipulesed põlled Muh; `muiste oln üks naine, [kelle] mees läin võrgale Phl; jo muiste räägiti sedä, nüüd põle kuuln `ühti Tõs; `muiste inimesed elasis piitsa ja irmu all JMd; Öga `kartult muštõ nii

pal'lu ka? õs olõ?, `veitsi õks kasvatidi Krl; vanast mustõ ku `sakslasi tull' siiä? Har; mustõ? `elli õigõ `hästõ Rõu; tuu asi ol' jo mußtõ? Vas; mustõ `el'li miiss naasega? Se Vt ammu-, enne-, vana|muiste

muiste mäletamisi minu `muiste on sial kalu `püietu ja kala `vorgu `kuivatamise koht VNg
muiste|aegne muistne `muiste `aegsed laulud Mus

muistegi muistegi HJn Koe Kad(muistegi), `muistegi Kuu VNg Lüg IisR, muestõgi Khn

1. kunagi (võrdlustes) *elän kohe justkui vana parun `muistegi; `Süöväd `nindagu tüötegi jääd `muistegi Kuu; Vanemb `lapsuke `oiab ja kasib `nuoremaid nigu ema `muistegi IisR; läksime suure silla `piale, üppasime sialt `sisse summ, läksime kui kala muistegi möda vett Koe; põld on nii kuiv kui lie tuhk muistegi; poiss, suits suus nagu mies muistegi Kad*

2. pealegi *Henestäs ole `millist midägi `asja, vade `uhke `muistegi Kuu*

3. ammugi *Tädit põlõ enäm muestõgi nähä oln Khn*

muisteldama muisteldama mõistu kõnelema *ta räägib ni muisteldamise `viisi Rei Vrd mõisteldama*

muistelu `muistelu mälestus – Hlj

muistene `muiste|ne Sa, muiste|ne Mus Emm, g -se; - `muiste|ne g -se Kuu RId Muh Ris Kad; -muiste|ne Krk San, g -se Rei PJg/-mue-; -muste|ne Krk Röp, g -tse Puh; -mueste|ne Trv, -muiste|ne Trv Nõo, g -tse muistne see on üks `muistene asi Ans; kilajas - - vana `muistene sõna Khk; see va `muistene inimene, kelle kääst ma `kuulsi Kär; See aa va muisdene pruuk Emm Vrd muistene, Vt ammu-, enne-, vana|muistene

-muisti Ls enne-, enni|muisti

muistine `muisti|ne g -se Sa(muistine Khk) Muh; muisti|nõ g -sõ Har, -dsõ Vas Se; musti|ne g -tse San(-s-), -nõ g -sõ Har Vas; muisti|nõ g -dsõ Krl Har Rõu Vas Röp Se, -tsõ Plv Vas; - `muisti|ne Jõh Vai, -muisti|ne Rid Ris, g -se; -musti|ne g -tse Krk; -muistinõ San muistne `muistised inimesed tegid ikka änam tööd kut nüid Khk; `muistise kapedi sääär oli kori, korjale olid kirjad `sisse kujunud Mus; `Õhta ämarikkus aketi `muistisi juttusi `rääkima Kaa; vana `muistine tali tee tuli Kuke `kõrtsi juurest Vll; vanad naised suri `muistisi `laulusi `laultsid ja Põi; mõni mõist küll ilusdõ mußtitsit juttõ kõnõldõ San; mußtitsid `rõivid ei ole ämp Krl; sa kõnõlat mullõ no? vannu muistisõid juttõ Har; Muistinõ miiss üt'el, et ni kavva visati leeväte'ri `vasta `saina, ku inämp es kõrahha?, sõss es panda? inämp aganit mano Rõu; tuu ol' muistinõ aig, mußtitsõl aol ol'li inemise? `väega `vaesõ? Vas; üt' mustinõ jutt ol', õt kuiss papil `kašvavva_sarvõ_ `päähhä Se Vrd muistene, muistisine, Vt enne-, enni-, vana|muistine

muistisine muistisi|ne g -tse; muistisi|ne g -tse, -nõ g -tsõ muistne *taa om jo muistisine kommõ?, et maja tegemist ei või? `riidelt alusta?; ma_lõ vana muistisinõ `eestlane, ei olõ_ma_hantvärk ei? Har*

muistlik `muistli|k Rei Emm, g -ku Hlj Lüg, -gu Kuu; `muistli|ku g -gu VNg; pl, komp `muistlekumad Phl mõistlik kus olid `muistligud mihed, nie `kargasid abi `ankuri sise ottama Kuu; `muistlik inimine, sie `muistab `teisele ka `andada Hlj; sie on `muistlik mies, saab `kõigest `arvo Lüg; Muistlik muistab ise, lollile näida näpuga, saa siiskid aru Emm

muistlikult mõistlikult `viina jõi ka, `muistlikult jõi Lüg

muistma `muistma Lei, (ma) muistan Hi; `muistama R(-maie, -mma Lüg), (ma) muistan Kse

1. mäletama *kes seda vana kield nüid enam `muistab Jõe; siin minu `muistajess küll ei ole niisugust `asja `juhtund Kuu; sie on minu `muistamisest `saate old `ninda Hlj; miä `muistan küll tämä isädä Vai; `meelest jo leind, ei muista enam Rei*

2. aru saama, taipama `Vierad mihed `rääkisid midägi, ei mina sidä juttu küll `muistand Kuu; `toine vihasta, igäüks ei `muista `nalja VNg; ku laps on `kuue `kuune, siis võib jo `vitsa `andada, siis jo `muistab Lüg; Äi kiskid muistnd vööri juttu Emm

3. oskama Ei see inimine `muista `mingegi sugust tööd tehä Kuu; poiss akkab jo `muistama lugeda Lüg; kõik `kieled on suus, sie `muistab kõik `kieled `rääkida Jõh; Sa_b muista mitte `tuhli ko `koorida end Emm; ma muista küll ka obust `vankri ede `panna Käi; et nad (abielluda soovijad) kerigo ees pole lugeda muistnd, kerguärä pole `ühte pannund Phl

4. määrama, otsustama kaks vana olite ka `surma `muistetud Jõe; `läksid ise `keskis tülitsemma. vanemb ja `targemb nägi, sie siis `muistas, `kumbal sie `õigus õli Lüg; mies pidi senega nüüd rahul olema, midä kohus `muistas Vai; `kohto `otsos - - muistab `sorma Käi

5. mõistatama akka ka `muistama: siest ku sibul, `väljast ku pagan. sie on `keidokattel Lüg

6. a. andma Õles siis ka `muistand `mulle `kuigi paligi `selle iest, aga ei Jõh b. lunastama ku `maksab raha, siis saab `pandi kätte, siis on pant `lahti `muissetu Lüg

7. mõjuma Äi nii vehest muista midagid, pane veel juure Emm

Vrd mõistma

muistmata `muistmata Käi Rei; `muistamatta Kuu Hlj VNg Lüg = muistmatu `Kuida se moni inimine nüüd on kogu elu `päiväd kohe nii `muistamatta Kuu; `muistamatta olin, ei `määrand mitte `toisele `süüa `andada Hlj; tema tüdar on õige `muistmata laps küll Käi

Vrd mõistmata

muistmatu `muistmatu Käi; `muistamattu Lüg mõistmatu `muistamattu, kie ei `õska kedägi tehä Lüg; `muistmatud lapsed, mis nad keik ee tegevad Käi **Vrd** muistmata

muistne `muist|ne g -se Khk Kär Jaa Muh Phl LNg Mar Lih Kse Tõs PJg Vän Tor Hää JMd VJg Trm Lai KJn Trv Hls Puh Nõo; `muissne Aud; `must|nõ g -sõ Rõu; seestü muissõst Khn; - `muist|ne Jäm Rei Kul Mär Vig Mih Aud HaLä Kos Jür Amb Pee Iis Pil Vil, - `must|ne Puh Nõo, g -se; - `muistne Plt ammune, iidne nad `teedvad `muistse `asju Kär; ma `ütte vana `muistse `moega Jaa; ega ma põle `muistne inimine, moost ikka vel `muistsemid Muh; `haldijas äi ole mette väga `muistne Phl; `muistsest ajast oo see aed Mar; `kirvõd na nüeridäd, muissõst [ajast]- - `käiämätä, `käiäjäd põle mte Khn; `endene `muissne vakk, neli `peksu läksid siis `sinna vakka Aud; `muistsel aal olid inimesed paganad JMd; `muistne aeg oli isegi vana ja `enne `muistne, see oli veel vanem Lai; Muistsel aal pidivä meie vanembide vanavana vanemba piitsa nõal tüüid tegemä, et elu sehen oeda Nõo **Vrd** muistene, muistine, **Vt** enne-, enni-, vana|muistne

-muistu Ls ennemuistu

muistu mõistu `Ansin `toisele sedä `ainult `muistu `tiedä Kuu

muistus `muistu|s g -se Hlj VNg Lüg(-sse) Hi(muistus Käi), -kse Kuu VNg mõistus eks sanalask küll `ütleb siin, et mihed on `menned, `muistus on jäänd Kuu; sel on terane `muistus pääs, terase `muistusega mies Hlj; ku akkab jo `asjast `arvu `saama, joba sel siis on `muistust Lüg; Muistus pole egäühel oma vetta Emm; nii `palju ei jookse ma elu `ilmasked mette, et muistus ee kaub Käi

muistu|sana mõistusõna sie `räägib `üsna `muistusunu Hlj

-muistutšin Ls jennemuistutšin

muisutama `muisutama Mär Kse Nis KuuK Pee VMr Kad VJg, `muisutama R/-mma Jõh Vai; `muesutama PJg

1. huultega häält tehes kutsuma või meelitama `muisutab `ärge - - siis luom pole nii tige Jõe; Ku tidele `muisuda vähä, siis kohe `hakkab `naurama Kuu; Tahid, et obone `kiiremast

`kõnniks, siis `muisutasid Lüg; kui `ärge muisutad, jäi ärg `seisma Nis; küll tema teda (hobust) muisutas ja igate pidi mielitas, aga `miski ei aidand Kad **Vrd** muiskutama

2. musutama muisutavad jah, `andvad suud PJg

***muisutama**² nud-part `muisutand loppi, mõlki lööma No kes kurivaim juba `selle `uue plekk `pange nii ära on `muisutand IisR

muiukas muiuk|as g -a muigav, muigeline muiukas nägu Jäm

muiul muiul Khk Kaa Pöi Muh Kse Mih/-ol/ Tõs Khn muigel tuli nõnda muiul `näuga `sisse Khk; Miks te nõnda muiul olete Kaa; Mañn_o nõnna muiul, muiul `näoga Muh; [ta] oli ikka sedasi pool muiul, kui ta `rääkis Kse; naerukad lapsed oo alati muiul Tõs; peigmies nda muiul `näoga Khn **Vrd** moiul, muegul, muial¹, muiel, muiuli

muiule muiule Kaa PJg muigele Lapse nägu läks muiule Kaa; mis sa muedu muiule lööd PJg **Vrd** moiule, muegule

muiuli = muiul muiuli `näuga Jäm

***muiuma** (ta) muiub muigama laps muiub unes Tõs

mujal mujal Hlj Vai SaLä Kär Pha LNg Häa Saa Jür Amb MMg Äks Ksi Plt Vil Pst Puh Nõo KodT Rõn San Lei, muial Khk Häa Saa SJn Kõp Vil Hls Krk T V, mueal Häa Hel

1. teisal ei sie ole mujal `kuski Hlj; Kui varbavahed ää `audund või kätel aavad või kuskil muial, siis pandi kalanahka aava pæele Khk; vee kiha on mujal Pha; seda (ploomirasva) me muial ei tarvitagi ku kala `praadimiseks Häa; Mujal ei `oskagi pohlal käia kui siin Jür; lõbumaja oli linnas, mujal ei olnd Ksi; sel toa vahe `olli kuiv, aga muial `olli `ümmer`ringi vesi Kõp; meil õigatse kahva, muial om nata Hls; temäl om mõte muial Krk; mia mujal ei ole käenu, Puhjal paar `kõrdu ole käenu Puh; siinpuul ei ole serätsit `siini, aga mujal näid olna Nõo; aho otsa kottal `olli lõhn, muial es ole Kam; muial olõvõt inna pal'lu odavõbõ ku siin San; kas siin paremb `tjini² om ku muial Kan; ma käve muial, es saa su_poole tulla² Krl; põld ol' muial jo ammuki_tett Rõu; tsirgosil'mä² kasusõ² hallikide veereh ja muial likõ maa pääl Ráp **Vrd** mojal, muian, muual, mõjal

2. mujale ma pidi mueal minema, natuke `kaugemal Häa; mine muial Krk

Vrd majal¹

mujale mujale Hlj Vai SaLä Kär Kaa Pha Muh Mär Jür Ksi Nõo KodT San, mueale Saa Ksi, muiale Pär Hls T, muialõ San V teisale `aurid tuleb mujale `panna Hlj; [olin] sii sammas näh, koess ma mujale sai Khk; ajas lehmad mujale Pha; kui `tulli pühapääv, siis ole `aega `kuskile mujale `menna Muh; vanal ajal kui `kupjad ja üle`vaatajad olnd, `antud (löödud) ikke piha peale, mujale põle `antudki Mär; Kui tüö `raske, eks mine siis mujale Jür; tema lubas muiale ära minna Hls; kos na (loomad) muiale lätsivä, `kesvä na lätsivä Ran; siss nakati Venemaald `vil'lä `väl'lä `viimä muiale `maale Kam; ku supp muialõ är ei mahu, sõss võit jo länikuhe ka `panda Kan; ussaia pääle lubati tuud `poissi matta², muialõ es lubata² Rõu; tuli `pañti lambi `kül'ge, saalt `võeti pirruga², läüdati muialõ kah Vas; läts ar muialõ, parebat `otõsma Se **Vrd** majale¹, mojal, muuale, mõjale

mujalene mujale|ne g -se mujalt pärit olev nee on mujalest inimesed Kär

mujalt muja|lt Jäm Khk Kär Pha Jür Lei, -ld VNg Hel Ran Nõo; muia|lt Hls Krk Ran Nõo TMr San Krl Har VLä, -ld Ran Nõo teisalt äga sa mujalt läbi_p saa Khk; mujalt vetab vilja ää Pha; võit muialt inimese naisess Hls; kik'kabet kärbiti - - muiald `aeti väedsega `pal'lass Ran; siin lubjaahju mäel ollu vanast mitu lubja `ahju, ega muiald `lupja es saa, ku esi palutiva Nõo; egas sa sjiist puult elänik ei olõ², sa_lõt nätä muialt puult Har; uma naanõ um kotohn, a_tõõsõ² umma_muialt kokko habitu² (liiderdajast) Rõu; olõ_ji sa joht mi veerest, olt

`kostki muialt Se; *anna `antut, murra muialt `tuudut* vns Lut **Vrd** majalt, mojalt, muualt, mõjalt

mujane → mudane

mukakille muigele *mukakille `tõmmab mokad* Kod

mukeldama *mukeldama* Jäm Khk; *mukkeldamma* Lüg mugima, (hambutuna) mäluma *ei õle `ambaid, siis mukkeldan `leiba* Lüg; *kellel pole `ambud suus, muidu mukeldab veel `toitu* Khk **Vrd** mugeldama, mukerdama¹

mukerdama¹ *mukerdama* Phl Mär Var Tõs PJg Tor Juu Jür Koe Lai Plt KJn

1. mugima, toitu aegamisi (hambutuna) mäluma *tema mukerdab niisama, tal pole `hambed* Phl; *mukerdab `süüa ilma ammasteta* Mär; *Mis sa laps sest saiast oled mukerdand* PJg; *vana obone mukerdab `einä, ei sua kedägist `alla* Juu; *mukerdab `kuiva `leiba* Koe; *mukerdab `süia ei tia kui kaua* Lai; *kül_ta mukerdab, ei ole `ammid, ei saa süüä* KJn **Vrd** mukeldama

2. a. *nokerdama, nokitsema mis sa siäl kallal na kaua mukerdad, tule ää vahel* Var
b. *mäkerdama ära tule `seie [tainaga] mukerdama* Lai

mukerdama² *muker|dama* Aud, *-teme* Krk; *mukõrd|amma* Vön Kan Plv Röp, *-õmmõ* Har

1. *ukerdama [loom] mukerdab sii `jalge peal, ei seesa veel `ühti* Aud; *vasik jo mukõrdess* Vön; *ruunakõnõ `muiku mukõrd inne suuh* Plv **Vrd** mükerdama

2. a. *püherdama pini mukõrd liiva pääl pääle jõõst välla tulekut* Röp **b.** *mängima, hullama latse liiva sehen mukerteve* Krk

3. *suruma, parvlema kihulasõ[?] mukõrdasõ[?]* Har

mukerdama³ *mukerdama* JõeK, *mukkerdama* Kuu

1. *santima, kerjama Mukkerdab nagu `mustlane `kaiki `asju* Kuu

2. *meelitama mis sa mukerdad ja meelitad* JõeK

muketamma → mukitama¹

mukikille muigel *tämä õli nii mukikille, es õle peris tõsine* Kod

mukitama¹ *mukita|ma* Mär JMd VJg Iis KJn Puh, *-mma* Plv; *muk'etamma* Röp mukkima *mis sa ennast nii paelu mukitad* Mär; *tüdrukud mukitavad `éndid* JMd; *kül_ta mukitab ennast pošte ees* KJn; *mes sa nõnda pal'lu mukitat `endäst peeli man* Puh; *`õigõ inemine muk'eta ei `hiindät* Röp

mukitama² *mukitama muhelema mukitab, tahab naarta, nali tükk, aga naarta ei tõhi* Kod

mukitama³ *mukitama* pudistama, pudikeeles rääkima – Vas

mukitsema *mukitsema* mugima – Muh

mukitõlõma *mukitõlõma eputama kes `kekskeless, mukitõlõss, kääse kui `keksto, pidä `hiindäst suurt luku* Röp

mukk¹ *mukk* Lüg Pha Iis, g *muki* Han PJg Kod Plt KJn, *mugi* Kuu; *muk'k g muk'i* Saa kaunis, nägus (olend) *küll on sie mukk* Kuu; *Mukid oo ilusad küll, aga nagu natuke `kerglased* Han; *kõik said mukid ja kõik said kekid, ma sain musta ja rumala* rhvl PJg; *tal on nõnda ilus laps ku `väike muk'k kunagi* Saa; *muud lähväd mukiga keriku, minä mussaga `jõele* rhvl Kod **Vrd** muks⁵, muku¹

mukk² *mukk g muku* (väikesest ahvenast) *siih `talvõ muud ei olõ[?] kui ahuna muku[?]* Se **Vrd** muks⁶

mukk³ *mukk nudi loom mukk - - `meitel oli nehuke loom, ilma sarveteta loom, põle `sarba mete* Mar **Vrd** mug², muku²

mukker|jaan **1.** *santija, manguja mukkerjaan tuli `jälle peresse; Olis, et sest mukker`jaanist ühe`kerra `lahti saaks* Kuu

2. a. lastehirmutis mukkerjaan vieb su ärä Kuu **b.** nälg sel on mukkerjaan [majas] Kuu
mukki mukki Khk Kaa Pöi Jür ehituks, ilusaks [ta] *Oo ka öige mukki löödud Kaa; pand ennast nõnda mukki Pöi; Pühade `eeli `tehti toad mukki ja kirikusse minnes `seati ennast ka mukki Jür*

mukkima mukkima, (ma) muki(n) Kaa Pha Pöi Rei Phl Mar Mär Han Saa Ris Hag Juu Jür JõeK JMd Koe Kad VJg Sim IPö Plt Pst, mukkin Hlj Lüg IisR, mugin Kuu; `muk`ma Kod KJn Nõo Ote, `muk`me Krk, (ma) muki(n) ehtima, ilustama küll sie mukkib ja klanib Kuu; *ema mukkis minu ülesse, näe, ei tund `teised äragi Hlj; Mes pagan sa nii`kaua end mukkid, ega sa `pulma lähe IisR; [ta] On ennast tänaõhta nõnda üles mukkind Kaa; Ma muki ennast ka püsut, aja abeme vähemalt ää Pöi; Kes ennast sedasi ehidada tahab ja riide uhkust taga ajab - - see tahab ennast nii üles mukkida Rei; mes sa `eesest niikaua muki, teine `ootab `peale Mar; Mõni tüdrik või naine oo naa enese ää mukkin, et ei tunnegi änam Han; linna preilid na mikitud ja ehitud, et `voata ja imesta Hag; Küll on ilusti mikitud tubagi, kui `võerad tulid Jür; iga laupäeva `ohu meie plikad mukivad JõeK; mukkisime tuad `kaskedega ära Kad; on ennäss `väl`jä `muknud - - puuderdab ja värvib ja ise trammin Kod; nüid tõmmatasse [juuksed] `pässu, lokitasse ja mukitasse Plt; Nendel om latse kah ninda `välla mikit, jüsku pupese Krk; Temä mukib ja säeb endät ilusass Nõo || valivalts sööma rasse`jalgne mukib Ote*
Vrd muksma

mukkis mukkis Khk Kaa Pöi Jür KJn ehitud, ilusaks tehtud; korras mukkis tüdruk Khk; *Koormakulm peab ikka kenasti järsuks tehtud olema, et koorm mukkis `näuga oleks Kaa; Sa oled täna nii mukkis moodi Pöi; no kül`ta on mukkis KJn*

mukku → muudkui

mukl¹ → mugal¹

mukl² → mugel

mukr → müger¹

muks¹ *muks g muksu Tõs Tor VJg Iis Plt Puh, `muksu Lüg; n, g `mukso Vai müks, kerge löök `tõinekerd ku lähän pimedas, siis lähän kuhugi `vasta, siis saan `muksu `vasta pääd Lüg; ühe `mukso `ansi `toisele Vai; lammas lööb `muksu Tor; ma sain ia muksu `oina kääst VJg; anna paar iad `muksu Iis; lei tõisele muks ja muks `külge Puh*

muks² *muks Iis, g muksu Pöi Tõs Kos JJn, `muksu Jõe Lüg Jõh IisR, muksi Kod; pl muksid Hää Saa Trm*

1. a. mügar, kühm *Meie `värssile jo iad `sarve`muksud `kasvaned IisR; ärjäl on sarve muksid juba Saa; `eina `kanti seilas - - `veikesed muksud `tehti, nii `kuormased ja kahesed Kos; kõvad muksud kõik (kapsapeadest) JJn; pisike veike muks (leivakannikast) Iis* **Vrd** müks²
b. (rindadest) *Külä`poisid `üäldi `muksud, `tissid õlid `liiga prostoi`d Jõh; Söö aga leva nukkisi, siis muksud kasuvad Pöi; Esimene kürv, levapää, sijj `anti tüdrikul, et sis kasuva suured muksid põvve Hää*

2. auk leivatainas *`nuaga tõmmatasse kriim `sisse, siis sõrmega muks viijl `õtsa - - siis akab [tainas] `kerkimä Kod*

muks³ *muks g muksi Saa KJn Plv, muksu Jäm härjavärss lihame `muksude eest ära Jäm; tõin omale suure kõndiga ärjamuksi Saa; pul`ukõsõ muks, aastalinõ `väikenõ pul`ukõ Plv*
Vrd moks¹

muks⁴ *muks g muksi sääsk – Plt*

muks⁵ *muks g muksi kaunis, nägus (olend) sa õled pisi muks, emä õma silmaterä, minu pesämuna; vahel `üeldässe mõnd ilosad `luuma ehk inimess, [et] nõnnagu muks ilos Kod Vrd mukk¹*

***muks**⁶ pl *muksid* (väikesest ahvenast) `veiksed ahamne *muksid* Kod Vrd moks², mukk², muksik

muksama `muksama Lüg, da-inf *muksata* Mär Trm Ksi Lai müksama `muksasin pää `vasta `ukse`piita Lüg; *talled imevad, isi `muksavad vasta vana Mär; oinas `muksas `sarvedega last Trm; kui tahab midagi nigu `mõista `anda, siis küinar nukiga `muksab `külge Lai*

muksik *muksik* = muks⁶ ahamne *muksik* Kod

muksima `muksima Jäm Pöi Muh Kse Var PJg Hää JNn Ann Koe VJg Trm Lai Puh, `muksma Saa, `muk'sma Tõs Khn, (ma) *muksi(n)* müksima, puksima *vassik muksib* Jäm; *'Poissi oli püsut muksitud, teine oli peaga vastu nina löönd Pöi; `oinad `muksivad, ühna põrutavad saridega üksteise `pihta Muh; akkas mind küünärnukiga `muk'sma Tõs; sikud on `muksind teineteist PJg; oinas siss muksib, kui sarved tulevad, need kohad siss kehelevad Saa; muít akkas `mulda `muksima Ann; ikke loriti vaest, et mis sa muksid, kui sa ei küsi. räagi ära, mis sa tahad Lai; ma muksi jo küll siu, kas sa es pane tähele Puh*

mukslema `mukslema Jäm, da-inf *mukselda* Khk mükslema, pukslema *loomad `mukslevad Jäm; jääras akab `mukslema Khk*

muksma `muksma, (sa) *muksid mukkima mes sa nõnnakavva muksid ennäss* Kod

muksutama *muksutama muisutama nõh `öötasse ja `suuga muksutasse [hobust ajades] Mar Vrd mutsutama¹*

muku¹ *muku* Krj Muh Hi Mar kena, ilus *pisike muku laps, kes kenast `riides on ja muidu ka kena* Krj; *see oo nii muku tüdrik* Muh; *Ta ise `kangesti muku mees, ta naine veel mukum Emm; Peseme tommud (jalad) puhtaks, siiss on muku lastek Käi; Sa oled nüüd muku küll, aka aga minema Rei Vrd mukk¹*

muku² *muku, muko* nudi loom *elma sarveteta loom on muko* Mar Vrd mukk³

muku³ *muku väike auk kae_siin um üts muku siseh* Plv

muku⁴ → muudkui

mukur → mugur(a)

mukõldamma *mukõld|amma* Har Rõu, -eme, -õmõ San

1. *sagima, kiiresti edasi-tagasi liikuma kusiraudsika[?] nakasõ mukõldamma, no nakass `vihma tulõma; mis ta küll tan mukõldass* Har

2. *kubisema, kubinal täis olema näet `uibu om ubiniid täüs nigu mukõldõss* San

3. *lobisema* – Rõu

mukõruss *mukõruss* (miski liikuv) *no[?] jaahu liigusõ[?] kõik nigu üts mukõruss* (koitanud jahust) Har

mula *mul'a* Jür Kod Lai Ran Nõo Rõn

1. *loba Temal ikka oma mul'ad akkamas* Jür; *tal põlegi `õiged juttu, aeab `pialegi oma mul'a* Lai; *aab pähle oma mul'a* Nõo; *Sihukest mul'a ei massass ajada, toda ei usu `üitski* Rõn

2. *rumal, lihtsameelne kuvvetõiss `kümne uassane poi'ss oo periss mul'a; sel mul'al on viij kardulid `võtmata* Kod

Vrd *mola*

mulahhus → mullauss

mulahtam(m)a *mulahtama* Vas, *-mma* Plv *mulksatama sattõ vette kui mulaht* Plv; *kivi läts vette ku mulahti* Vas **Vrd** *mulatama*

mulahuss → *mulauss*

***mulahutma** imperf, (ta) *mulahut järsku ütlemä* – Vas

mulak *mula|k* g *-ku* sõim *Mes sa mulak viad endät siiä tõste sek'kä* Nõo **Vrd** *molak(as)*

mulama *mul'ama* Kod Lai Ran Nõo Võn Urv, *mulame* Krk Hel; *mul'lama* Kan/'m-/ Plv Vas

1. *mula* ajama, lobisema *mul'ab`aada`lol'li juttu* Kod; *mis nad mul'avad, ega se asi nii ei old* Lai; *mul'ab ja mul'ab, ei ole tol jutul aru ega`otsa* Ran; *mul ei oless suguki siin`aiga sinuga mul'ada* Nõo; *tia mul'aás suumulguga`väega pal'lo*; *mis sa mul'lat* Plv || *vallatlema vahel latse mulasive* Hel **Vrd** *molama*

2. *mulisema ani võtave ku vesi mula kähän ja vatuts* Krk

muland *muland* = *mulask* *Temä om jo seräne vana muland, ega_s temä suu konagi vakka ei püsi* Nõo

mulask *mulašk* g *-i* lobiseja, laterdis *mis sa nii pal'lu mulisõt, vana mulašk, sa esi ei tiid?* *midägi* Plv **Vrd** *muland, mulisk*

mulatama *mulatama* Nõo, *-mma* Har *mulksatama poiss satte turb`auda`sisse, läits vette ku mulatap* Nõo; *ma_kuuli mulinat, kai mis säl mulati -- raavin vesi juušk* Har **Vrd** *mulahtam(m)a*

mulauss *mulau|ss* Plv, *mulahu|ss* Har, *mulahhu|s* Vas, g *-sõ* *mulksatus ma`istõ oja veeren, kuuli mulahust, kai mis säl`tsolksati* Har; *ma kuuli kah, et suur mulauss ol'l* Plv

muld *muld* g *mulla* eP/mo- Käi/ eL, *`mulla* Kuu Lüg Jõh IisR; n, g *`mulda* VNg Vai

1. *maakoore pealiskiht siin kõhas maas ei õle nii`musta`mulda* Lüg; *`mütjäine`aia`mulda maast üles* Vai; *mis`mulda sii panga`kukla peel on,`pal'lad kivid* Khk; *Oome akkame tuhliid mulda panema* Kaa; *`meite koer matab keik asjad mulla`sisse* VII; *`Sõuke sauene muld, see nõnda`kuiva äi karda* Põi; *põlili ei või`olla, muld_o märg* Muh; *Mes ühe eest kuld, see teise eest muld* (inimestel on erinevad arusaamad) Emm; *kanad pesevad`endid mulla sees,`võtvad nii et mulla tuisk keib ülesse* Mar; *`aeti karduled`poolde`mulda* Mär; *Täna kuld, oome muld* (arvamus muudetakse kiiresti) Han; *teräd visates`mulda, akkavad kasuma* Tõs; *peo`mulda täis, saada teesel`vasta`sil'mi* Hää; *saha ölm piab`pööräma, keerab muld kummuli* Ris; *koeva ilmaga muld nii kuiv ja sõre* Juu; *Seeme pidi nelipühiks`muldas olema* Jür; *kääd olid mullaga* Tür; *musta mulla maa kasvatab`vil'ja* Sim; *vanad söödid on kõvad arida, võta vea kolm`kõrda [äkkega]`piale, siis võtab mullale* Trm; *kisu kartuli`piälsed mulla alt`väl'jä* Kod; *vanast ol'lid`siuksed saarad, lagi pääl ja muld pääl -- katust ei olnd* Vil; *`mulda pannass`pääle läbi`rõõve, mullage vaeodets* (roosi ravimisest) Krk; *mõnen paegan om ruus lähiksen, sääl om vähä`mulda,`tõmbab kuivass* Ran; *nii suur tuul olna, et`puhkna mulla ka maa pääl ärä* Nõo; *müger künnäp maad üless, nigu tsikul mulla kuha üless`aetu* Kam; *savisegämine muld om rassõ muld -- liivasegämine muld om`kerge muld* Kan; *õhukõsõlt`küindse, ai kaara seemend`mulda* Har; *ku likõga um maa künnet, sõss um`kõik`sääre tük'uline vai tük'üh muld. tük'üh muld õi anna_hääd`rammu kasumisess* Plv; *lasku_j`hobõsõl mulla pääl väherdä?* Se; *sjoo_m hüä maa, hüä must muld. kasusõ? kesvä?, kasusõ? rüä?, tal'vnisu?* Lut

2. piltl **a.** (suremisest, matmisest) *Küll muld parandab* (surm toob leevenduse) Kuu; *nüüd olen`üksi järele jäänd, keik on`mullas* VNg; *`mullast õled sa`võetu ja`mullast piad sa`jälle`saama* piibl Lüg; *Sie`juodik on juo kaks naist`mulda ajand* IisR; [ta] *Oli eile eese isa ka*

mulda pand Kaa; Elame, oleme ja teeme, üks kord lähme mullaks `jälle kõik Pöi; kui `surnud `mulda viiasse, siis pannasse ijjekell ealitsema Muh; `molda peab egaiüks menema Käi; isa, ema olid koa siit, aga need oo `ammu `muldas Rid; küll muld teeb ühü tasaseks rikkad ja `vaesed Mär; `kerged `mulda rinna peale (puhka rahu) Tor; viis last mul old, kaks tükki on nüüd `muldas juba Rap; minu vanudused on kõik mulla all JJn; egä_s mullass ei `tulda sulle tegemä, piäd ise tegemä ärä (surnud vanemad ei saa aidata) Kod; emä `viiti mulla ala Trv; sij makass juba ammu mulla all Krk; suu `mulda täis Ran; n_omma_kõik' `mulda lännüvä, kedä mina `tijnse Ote; `mulda `pandma `piami kõkõ `kal'limba Har; ega jäämist ei olõ?, piät `mulda minemä Rõu; Kavva siin ilmah inämp olla?, tulõ ar? `persega? `mulda `süümä minnä? Vas; är läts mullast Lut **b.** (surijast) ösna molla nägo üks vana inimene, kahvato ja näost `alla lasnd ja ösna sorma jäoks Käi; [ta on] nii lõppend `otsa ja mulla nägu Juu; al' niikui mulla nägu sul juba Trm; sul jo mulla ais käib suust `väl'lä Ran; ega tuu `kauga ei elä?, tuul jo mulla nägu Har; vanal nakass jo egast mulgust mulla `haisu tulõma; Näüs kavva meil tõbinõ viil ridu, vahel om töösõl mulla nägogi pääl Vas

3. rauk, väga vana inimene *Sa vaene muld, kes pattu `teinud, nüüd piad `põrgu minema Lüg; Ei minusuguse vana `mullale akka `aiguski `külge IisR; mis moost änam on - - vana muld ma ole Khk; [inimene] üsa vana ja al', päris muld Tor; Isa, muld, `östis [talu] `väl'la Hää; mis münosugone vana muld änam, kõberas ja `kärssis keik Ris; ta one jo muld Kod; tuu om jo igävene vana muld Hel; mes toda `mulda enämb inimeste sek'kä arvata Ran; kes serätse mulla käest viil raha võtab Nõo; vana inemise surmakõnõ, muld mia muld Har; tiä võtt noorõ naase, esi nigu vana muld Plv*

muld- muld-, mulla- *muld põrand* [elumajas] *ma ei mäleta enämb. `reie tuba, sääl on `praigust muld vai save põrandad Lüg; Mu isaisa oo ammu juba muldpõrm, viiskümmend aastad juba muldas Kaa; Mis `keldrid seal oli, pisike muld õnn; `Aitas `poargus oli muld parand Pöi; Veiksed lapsed `istusid `pal'ja persetega ja `pal'ja jalu va kül'ma muldpõrand* *pial Trm; kel muldmuad ja savimuad one, suavad küll `vil'jä Kod; Meil `olli kah ennemb kõögin muldpõrmand Rõn; rassõ muldmaa um huä maa, kasuss kõik jumalannõ? Lut*

muld|aasta *mul'd'aasta* mullune, möödunud aasta – JõeK

muldajalg *pilti (poisslapsest) Poisslaps `kiereti [pärasst sündi] `jälle `naise `särgi `sisse - - [õeldi, et] `mulda`jalga, `kännimies tuli Lüg; `Sündis, siis vahiti, kumb on, kas `muldajalg vai takku `ammas. `Muldajalg sie siis on ikke `põllumies, aga takku `ammas on siis `ketraja Jõh*

muldama *`mulda|ma, da-inf mullata Jäm Khk Kär VII Pöi Käi hajusalt Lä, Pä Ris Kei Juu HJn JõeK Jä ViK I Äks Plt KJn SJn Trv T, `muldada Kuu Rid(-maie Lüg; impers `mulla- Lüg Vai); `mulda|m(e), mulla|de Krk San, -mõ, -tõ San Krl/-dõ/; `muldam(m)a Rõu, mulla|ta? Kan Plv, -da? Har Vas*

1. *mulda taime juurtele või alaosa kuhjama kabusta `taimed on jo `suuremast `kasvaned ku `mullatasse Lüg; `kartulid on `mullatu, nüüd `voivad akka kugetamma Vai; nüüd pole `tuhlid änam mullatud, `aetase vaud Khk; Vanasti said `tuhlid kõik käsitsi mullatud, kõblaga tõmmati muld `õmber `tuhli pesa Pöi; see oo kardoli `muldamese atr Kul; mullatasse, see väab arja `peale kokku, siis kasvab Lih; mine `tihli `muldama Tõs; `kaapsad tahvad mullata Tor; `kartuli `muldab, labindas käe Hää; `kapsad pannakse vagude `piale ja obusega mullatakse, rohitakse Ris; nüüd juba `ammu `aegu `tuhled mullatud Juu; labidas oli kõveraks `tehtud ja sellega mullati JõeK; kardulid tahvad mullata, muidu kasvab rohi suureks JMd; kui õienupud juba väl'las on, siis piab kiiresti `viimne kord `muldama VMr; orasele ei tee*

`muldamine kedagi, juur on sügaval Trm; kui mütid `muldama `kangess (ajavad palju mulda üles), `suama pal'ju `surma Kod; arkadra on `kartuli adra, selle samaga kah `muldavad Äks; kapuste kitsuti ja mullati käpage, käpage aa `mulda ümmer Krk; edimäld, kui na (oataimed) viil `väikse `olliva, siss mullati kah Ran; kui `kartuld mullati, siss `panti laud ette. `lauda `müüdä tulep muld üless, satab `kartul kuki pääle Nõo; edimelt arkadragõ mullatõss ja aets ägligõ tasatsõss San; ku om mullanõ [maa] `rohkömb, sõss üldäss mullatass, ku liivanõ, sõss üldäss liivatass Kan; `kapstõid adraga mullada ei saa?, nuu_piat kässiga `muldamma Har; ku vihem um maa är? parajass tõmmanu?, sõss piat `muldamma Plv; Ma? `naksi ummi kardohkit kolmas kõrd `muldamma Vas **Vrd** mullatama

2. matusel mullapeotäisi viskama obetaja keik `lillede vahel `muldab [surnu] ära VNg

Vrd muldima

muldament → vundament

muldane `mulda|ne g -se Kuu RId; muldan g mullatse Lei

1. mullarohke sie on `muldane maa VNg

2. mullaga koos `kartulid on `muldased, tahavad `pessa Lüg; Kes se `muldaste `jalgega keik põranda `jälgi täis patterdas IisR

Vrd mullane

muldane `mulda|ne Jõe, g -se Ans mullune minu `muldane vasik oli `palju `suuremb kui tena `vuodine vasik Jõe; `muldane vili on `otsas Ans **Vrd** muldne², muldune

muldene `mulde|ne g -se Ans Emm mullune kis seda `muldest `asja änam tæeb Ans; Mei söömi præegu veel muldest leiba; Kus muldene lumi, sæel muistene meelepaha (aja möödudes pahandused ununevad) Emm **Vrd** muldune

mulde|palk `mulde- Tor, `muldõ- Rõu muldpalk enne vundameñti ei `tehtud ja `pañti alumise pal'gi `kõrva `mulde pal'k Tor

mulder `muld|er Pst, g -re Vil; n, g `mul'dr|e (-l-) Nõo Kam Ote San Kan Urv(-õ) Plv, `mul'dri Urv Krl, `muldri Kam Rõu, `muldrõ Räp; mul'ler (-ll-) g `mul'dre Saa M(mü- Hel)

1. vundamenti ümbritsev muldäär, -vall mede maeal ei ole mullert, saunal on muller Saa; istu `mul'dre `pääle, kes sul siia `tuuli tuup Hls; mul'ler, üits rida kive olli ala pant, muld `pääle aet Krk; ega vanast `penki es ole saena veeren, `olli `mul'dre Nõo; `mul'dre `olli kividest mõnest paegast ja `maaga ja saviga, kudass ta `olli Kam; vanaesä `istsõ `muldre pääl ja popsut `piipu Kan; Vuñdameñdile teiti iks savist `mul'drõ ette, tää ol' iks_nii katõ jala korunõ ja_laiunõ Urv; sanna `muldre palgi tagonõ [on] `liiva ja kivikit täüs Plv; saina takah om `muldrõ, täüdeti `maaga. sääne toolikoru? müür, parass `persega? `istu Räp **Vrd** muld|heer, muldrik

2. kõrge alusmüür mul'ler ol'li viis `jalga `kõrge; kanad ol'id talvel laudas `mul'dre pääl Saa

muld|heer muld|heer, -hiir g -he(e)re Plv Räp mulder vaja muldhere_kiñni? aia?, muido tulõ külm `sisse Plv; muld hiir om `lämmäpidämise mõttõh, saaha viir om mullaga täüs aet, maast om `häste `korgõmp Räp **Vrd** muldveer

muld|hirs 1. muldpalk muldirre pääl istuti õdakiist Urv; sai maja `val'miss, siss `pañti `ümbre maja pal'k, kutsuti muldhiirs. sinna `veeti maa takka, et tarõ lämmi saa Har; suvõl iks inemise? `istõva muldhirre pääl Plv

2. alumine seinapalk kui maja tetti, `pañti nulga kivve pääle. muldhirre ala? `aeti `mulda, selle `ül'ti muldhiirs Rõu; muldhiirs - - sügüse iks innembäst `aeti kinni ja keväjä jäl? vallalõ Räp; muldhiirs, kivist koetass saina alla Se

muldima `muldima

1. muldama ne kardulid `tahtovata jo `muldi VNg

2. matusel mullapeotäisi viskama sie (õpetaja) käib nüüd Nigulas `surmaid `muldimas iga `laubä VNg

Vrd muldama

muldine `muldi|ne Jäm Khk Kaa Pöi Muh Käi Kse Kad, `mul'di|ne KuuK JJn VJg, g -se mullune `muldised `tuhlid on ette kenad veel Jäm; mönel mehel pæeb veel `muldist `vil'la olema Khk; See on vana `muldine jutt, mis sest änam `rääkida Kaa; Kus `muldine lumi änam on (öeldi, kui keegi vanast asjast räägib) Pöi; `mul'dist änam ei mäleta KuuK; sõid ikke `mul'dist liha JJn; `mul'dine `vuasta oli ilus, tänavu on vihmane VJg **Vrd** muldune

-**muldist** Ls ennemuldist

muld|madu muldmadu vihmauss – HaLo **Vrd** mullamadu

muldne¹ `muld|ne Plt, g -se Puh, `multse Kse Koe VJg; `muld|nõ g -sõ Rõu; `mulne Vig mullane `mulne `raske maa Vig; siin om `muldne maa Puh

muldne² `muldne Kuu, g `multse Ans; `mul'dne Amb, g `mul'tse Kad Iis; `muln|e g `multse Muh/ `mulse/ Mar Kul Vig Mih Tõs Khn/-õ/ Tor Ris HMd VMr Kod; `mul'ne g `mul'tse Mär Juu HJn(`mul'se) Amb Koe VMr Trm Plt; g `multse Rid LNg Se/-õ/, `mul'tse KuuK Ann VJg Kod Ksi mullune see oo `mulne vassikas Muh; `mul'tsed karduled oo `otses juba, peab `uusi akkama `võtma Mär; `mulne vili, `multsed rugid Tõs; `multse sügisest saadik on peenike `kuulmene kadun Ris; ma magasin `mul'se poole suvet lakas HJn; [see on] tänavune kangas, teine on `mul'ne Amb; ma süön veel `mul'tseid kardulid Ann; `mul'ne `oasta oli vihmane Koe; ma enam seda `multsed suve ei mälesta VMr; `mul'tsid rukkid vein `veskille Trm; `multse kaaramua piäl one nisud Kod **Vrd** muldane²

muld|pakk 1. muldpalk muld pakud olid seena `äärtsi mööda Aud

2. vastu mulda pandud pakk kuevad, jämedad pakud pannakse miili `auku. kaks pakku olid `risti all, neid `üiti muldpakud. nende `piale pannakse pikad pakud Nis

muld|palk 1. muldri laialivalgumist takistav palk – Iis **Vrd** mulde|palk, muld|pakk

2. alumine seinapalk muldpal'k oli alumene seena pal'k, seena kord, `vastu `mulda kohe Nis

Vrd muldhirs

muld|pea nõgipea (taimehaigus) odral ning nisul on pigem muldpeed. pæe võtab mustaks, pal'last `musta `tolmu täis Jäm -**pink** mulder `Täüdüb `hatru `talveks vedäda muld'pingi `pääle, ega se muldpink `muidu pakkast pea Kuu; mis `sooja seal koa oo, seal põle muld'penkigi Mär; `istuvad muldpingi peal Ris; muldpink `aetakse sügiseti `ümber maja külma pärast, kevade `aetakse muldpingid `jällegi laiali JMd; muldpink - - `liiva oli `vietud `vastu `seina ja pal'k oli ies, et liiv laiali ei lähä Sim **Vrd** mulkpink

muldrik `muldri|k Har, g -ku Võn Krl; `mul'dri|k g -ku Krl, -gu San mulder latse mängivä `mul'drigu pääl San; vanast ol' `mul'drik egäl majal Krl

muldsatem muldsatem mulksatama läiis `sissi (vette) ku muldsati Krk

muldune `muldu|ne Kuu Hlj VNg Lüg Iis, `muldo|ne Vai, g -se mullune `muldusi `johviku on viel küll Kuu; elasin `mulduse `talve ja suve ka viel [tütte juures] Hlj; mina möin `mulduse vasika, ei `tahtnud pida VNg; nied kanad on mul ka jo `muldusest Lüg; sie on `muldune mul'likas Iis **Vrd** muldane², muldene, muldine

muld|vana väga vana sæe nii muld vana juba, et pæest ogaraks läind Ans; ega ma nii muldvana pole Kos -**veer** mulder muldveere pal'k Plv **Vrd** muldheer

muld|õun kartul kui ikke *muld`õunu on, siis* [pole oluline] *kas `teisi `õunu on ehk ei* Plt; [kutsusime] *muldõõnad* KJn

mulgas¹ *mulgas, mulges* g `mulka Khk; `muul|as g -a Vig Kse Mih PJg; *muulag|as g -u* Kir; pl `mulked Mus *muulukas `seaste pole `mulkid nähagid* Khk; *ma sai koa muulagud, oli kraabi `kaldal mõni muulagas* Kir; `muulgas *naa ere punasesse ka ei lähä kui maasikas* PJg

mulgas² *mulgas* g `mulka mülgas – Trm

mulgatamma *mulgatamma* Plv Röp lobisema *midä sa no_mulgatat tah* Röp

mulgats *mulga|ts* g -tsi Puh Vas, -tsi Plv lobiseja *vana mulgaits, sinust saab ka midägi tegijat* Puh; *mis sa vana mulgaits tah mulgatat* Plv

mulgeline *mulgeli|ne* Ran Nõo, *mulgõli|ne* Rõu/g -dse/ Plv Vas, g -se mulguline, auklik [puuluisik] `olli puust `lapjukene - - täkitu *temä mulgelisess* Ran; *Mulgelist katust ei tasu küll enämb parandada ja lappi* Nõo; `Kapsta`maarjabä *tohe es ummõlda?*, *moodo vagla_söövä_lehe_mulgõlidsess* Rõu; *mõnikõrd sai siij` mulgõline nigu sai, a `mõsku `mõskõ` tuuga es saa?*, *tuu es vatuta?* Plv Vrd mulgulene

mulges → mulgas¹

mulgi *mul'gi* Mär Kse Hää Kad Äks Vön Urv Plv Röp, *mulgi* Tõs Hel Ran Nõo Mulgimaale või mulkidele omane *see põle kellegi meie maa keel, see oo mul'gi keel* Mär; *vammus oo mulgi `keeles* Kse; *Vahel sai mul'gi sõbradel `õeldu, [et oleksid] võinu ka piutäie `villa `tasku `pista, ku all räime `randes käisid* Hää; *vana mul'gi eit elas viel* Kad; *mul'gi pudru on kui keedetasse `kartulid, tangud ja rasv segamene* Äks; *mulgi peremehe olliva kõege `uhkemba* Ran; *mul'kel `äädusi tuu mulgi kijl ärä* Nõo; *sakõ`kartoli?*, *nüüd üteldäss taad mul'gi supp* Plv; *mul'gisaan ol'l raudkõdardõ pääl ja ilosahõ polee-ri värmi all, perä pääl ol'l lil'l* Röp

mulgu|auk *aia* mulk, lattidega suletav läbikäigukoht *aias Mulguauk keib irtega kinni, nee veetakse läbi minnes eest ää, pärast pannakse jälle tagatsi* Kaa; *irred pannasse mulgu augu ette, kus igas pool põle väravid* Aud -hirs mulgulatt *Mulguirred tehti ikka silest ümargusest puust, neid tuli sageli augu eest ää vetta ning tagatsi panna* Kaa; *Ouemärgid on võrkudel, võrgupalagadel, kottidel - - mulgu ertel ja majal; Mulgu `erte paigal `oidmeseks `lööda posti `külgi kas lovapinnast vei `teibast lape* Emm

mulguke(ne) dem < mulk¹ *aia sees on seal veke mulgukene* Trm; *pane mulgukesele puñn ette* Kod; *tuu es ole suur mulk, olli ainult väikene mulgukene* Puh; *koore kirnul `olli all `väike mulguke ja säääl pulgake iijn, alt `lasti liim `väl'lä, jäi kuur `perrä* Nõo; *emäl olli suu kõik vanavusest kokku `kistu nigu üits mulguke* Rõn; *saina kas `lastass oherdiga mulgukõnõ vaja `tarbis* Kan; *tanh `kindal om viijl üits `väikene mulgukõnõ, `paika taa ka viijl kiñni?* Har; *katusa mun (juures) om arda mulgukõ (unkaauk)* Lei

mulgulene *mulgule|ne* g -se auklik *kül_si aid on mulgulene* KJn Vrd mulgeline

mulgunõ *mulgunõ* Lut; `mulkun Lei mulkudega, auklik `ütsku *tsilguss katussõlt vai `tarrõ lävi katusõ, katuss mulgunõ* Lut Vrd mulgõnõ

mulgupuu mulgulatt *mulgupuu om vaja ärä, ette panna* Pst; *niij om mulgu puu, ärä laiali vedäde* Krk -raud *auguraud tuu mullõ tuu mulguraud, minga `saapa `pistongi `mulkõ `sisse lüüäss, siia* Har

mulgutam(m)a *mulgutam(m)a* Urv Har pilutama, pilutikandiga kaunistama *Vanast mulgutõdi linatsõ_põllõ_ ja paäda koti ilustõ är?*; *Hamõ_nipitedi ja_mulgutõdi* Urv; *Mulgutõdi - - nuu_mulgu_tetti käsiräti `viijri `sisse* Har

mulgõnõ *mulgõnõ* = *mulgunõ küll om `hainu halv säält kodo tuvva?*, *tij om nii mulgõnõ*
Räp

muli¹ *muli nudi (loom) mulile ei `kasvagi `sarvi; `ilma `sarvita `lehmä, sedä `kutsuda muli*
Vai

muli² *muli lobiseja – Plv*

mulikas → *mullikas¹*

mulima *muli|ma Lüg(-maie) Muh Käi Rid Mar Mär Kse Han Var Mih Tõs PJg Hää Plt*
KJn TLä, *-me Hls*

1. *vajutama, pigistama kui võttad `tõise kätte, `kieritad ja `piigistad tõist, [siis] `tõine*
`ütleb, et midä sa mulid minuda Lüg; ma mulisi küll [surnul] silmad `kinni Muh; muli kokku
Tõs; lapsel levätükk käe, kül_ta nüid mulib siält küllest KJn; temä `käänden ja mulin, [nii] et
tal toss `vällä lännü Hls; kaits ammast pal`lald om, om kõva asi, siss muli (mälu) `ulka `aiga
Ran; Kassipoig om nii ärä mulitu, et ei jõvva anämb näugugi Nõo

2. *mudima, masseerima mulijad mulivad korra üle ja `aetab kohe, kui vega oo Rid; ma*
mulisi ja `triiksi tä `köhtu Mar; lehm oo `aige, saab teist mulida Mär; kui mõnel seest valutas,
siis ikka käis mulimas Var; küll ma mulisi tänd, nüid änam kõht ei valutan Tõs

Vrd *muljuma*

mulin *mulin Krk, g -a Lüg Jäm Kse Jür VJg Iis Trm Kod Trv Nõo; mullin Kam, g -a*
Puh, -e Krk, mulina Nõo Rõn Vas, muline San; mul`lin Kam Räp, g mulin|a Har Plv, -õ Krl

1. *vee vm vedeliku sulin, vulin ku vesi kõvast kieb - - on seda mulina küll Lüg; mulin on*
vede juu`ks Kod; pada k`jib ku mulin Trv; vesi joosep ku üits mulin Krk; sügise ja keväde `olli
ussaid nigu pori mul`ge, lätsit läbi nigu üits mullin jälle; lätsivä nägelemä mehega, siss pa`nd
pilli `põske, `ikse nigu mulin jälle Nõo; verd purdsass nõnast `väl`lä nigu mullin, kõik maa ol`l
verd täüs Kam; paan vesi k`jib, siss om mullin San; vesi `juu`sk raave `müü`dä nigu mul`lin enne
Har; tä `pandsõ tila alla? kilo `pangi ja `mahla tul`l ku mul`lin Räp Vrd mülin

2. **a.** *loba Üks noorte loba on ta ikka, olgu mulin või mulisemine Jür; oh sinu mulinad küll*
Iis; mijs `olli `tõtlane inimene, tolle suust es kuule, et tuu seräst mulinat ai Nõo

b. (arusaamatust kõnest) *mul`gi? `võtva_ku mul`lin inne Räp*

Vrd *molin*

mulinal *mulinal IisR Kod Nõo*

1. *mulinaga, mulisedes `Einam tüma igalt puolt, `astud `piale_s mulinal ajab `maaget*
ülesse IisR; vesi lähäb mulinal Kod; Pikälise suure vihma saoga om egäl puu`l vett pal`lu, siss
vesi jooseb mulinal Nõo Vrd mulinen

2. *segaselt, arusaamatult Mis sa sedasi mulinal padised, `räegi inimese `muodi IisR*

mulinen *mulinal veri juu`sk ku mulinen Krk Vrd molinen, mülinen*

mulisama, mulisema *mulisama Trv Nõo Kan Har/-mma/ Vas Rõu; mulis|ema Kuu Jõh*
IisR Jäm Põi Kse Vig Jür JMd VJg I TLä Ote Rõn, -emma Lüg Plv, -em(e) Hls Krk, -õmma
Vas Räp, -õmõ San; (sa) mulisõt Krl

1. *mulinat tegema ku vesi kõvast kieb, siis muliseb Lüg; Raav jooseb nõnda et muliseb Põi;*
vesi muliseb, kui kieb VJg; ku `vennegä lähväd, aerudega lüü`b vette, vesi muliseb Kod; kos
`pehme pori muliseb, ega säääl ei ole `vähja Hls; jõgi mulisess, juu`sk ku mullin Krk; pada
nakap jo veidikese mulisema Puh; vanato`nt tullu `kuuldest `väl`la, vesi mugu vatutanu ja
mulisnu Nõo; võrõndiku kaala pääl vesi juu`sk niu mulisõmise `muudu San; keväjelt iin ja ojan
vesi mulisõss ja vatutass ja_keeritelless Har || keväjä, ku ilosa? hummogu? omma?, sõss tedre?
`võtva? nigu mulisass Kan Vrd mülisema

2. a. lobisema, latrama *Mes te mulisete siin, 'tüütäb peris ärä* Kuu; *Akab mulisema, mil pole mõtet Vig; Noored 'kampus kuos, kis aga 'oskab 'ästi muliseda, tühja juttu 'aada* Jür; küll tema armastab aga muliseda JMd; *mes sa mulised, jää kõrd vait* Trm; *kui [kaks] mulisevad, siis kolmas ei taha kuulata* Lai; *las muliseb pääle, ärä tii 'väl'lägi* Ran; *kel pal'lu juttu om, siss tuu mugu muliseb* Nõo; *ta mulisess kõkkõ 'muudu* Ote; *inemise[?] mulisese[?] pal'logi, kas tuu kõik 'õigõ um* Plv **b.** arusaamatult rääkima *midä sa mulised, kui su juttust midagi 'arvu et saa* Lüg; *'Ütle sõna 'selgehe, ar[?] naaku mulisõmma* Vas; *keä su mulisõmisõst õigõ 'arvo kah saa[?]* Röp **Vrd** molisamma

Vrd molisema

mulisk *mulisk* lobiseja – Ote **Vrd** mulask

mulis|puu murispuu *mulispuu, mis katuse all viimane palk on* Rei

mulistama *mulistama* Jäm Jaa Pöi Kse Trm Kod/-ss-/ Trv TLä Rõn Vas Se Lut, -mma Lüg Kam Urv Rõu Plv, -m(e) Hls Krk San; *mullistama* Vas, -mma Röp

1. *mulinat* tegema, *solistama* *eks 'lapsed mulista küll 'viega* Lüg; *sigä akkas kohe 'atrima, pulistab ja mulistab* [toiduga] Jaa; *Mulistasi sii pirekse oksenda* Pöi; *konnad mulistavad oidus* Trm; *jahu vede ulgan, obene õtsib ja mulissab* Kod; *latse mulistave vii sehen* Trv; *söögi man üteldi latsele, mes sä mulistat, süü iluste* Ran; *vanast lätsime 'lambit 'mõskma jõe 'viirde, siss mulistime viin, ega ojoda es mõsta* Nõo; *sannan ütte 'viisi 'tuubri man, mugu mulistass enne* Kam; *laits võtap 'luska kätte ja mulistab pääle 'süüki* Rõn; *Õhvakõnõ ei_taha_juvva_ 'häste, muidu ku mulistass mol'li man* Urv; *tsia[?] vai latsõ[?] mulistasõ, 'käändlese vii siseh* Plv; *ísiga mulistass ku sööse, aase nõna 'sissõ* Se; *vesi är mulistat* (sogaseks aetud) Lut **Vrd** molistama

2. kõvasti vihma sadama, kallama *kui nii vihma uu nakassiva 'käimä, siss mulist nädäl 'aiga* Ran; *nüit mulistass 'vihma niipal'lu maha et* Kam

3. *kuristama va esä* (isateder) *mulist ja lask 'kõhvi* Hls

mulistuss *mulistu|ss g -se* segadik *ku üits kápätäis 'vil'lä siin, tõene kápätäis sää, siss om nurm nigu igävene mulistuss* Nõo

muljuma *'mul'juma, (ta) mul'jub* SaLä Kaa VII Mär Var Kse Vän Saa Juu Amb JJn Koe Trm Kod Pal; *'muljuma, (ta) mul'jub* S(-ljo- Hi) Rid(-ljo-) Var Tõs Hää JMd VJg Iis Trm KJn, *'mul'jub* Hlj Lüg Vai; *'mul'l'uma, (ta) mul'l'ub* Jäm Khk Kaa VII Tor Plt, -oma, -ob Mar Ris; *mul'uma, (ta) mul'ub* Saa Plt KJn

1. *vajutama, suruma, litsuma 'muljus minu kää ära* Hlj; *sie on nüüd saand 'luoma käest 'muljuda* Lüg; *tama sai nii kovast 'muljuda, et 'külje 'kondid 'katki* Vai; *einad kut pole kõvali muljudud, on koreli ning 'pehmeli* Jäm; *king 'muljund 'varbad 'kömmi; tänä tuul mere poolt, muljub jää 'kinniseks; mõni seant jutt, mul'lu jala talla ala (ära tee väljagi)* Khk; *laguja rohi - - kui 'muljusid, tuli 'virtsa 'välja* Kär; *Muljuge änam üksteise vastu tiheli kogu, siis ruumime siie sisse ää keik* Kaa; *'värdlig_kuub oli üll, kurrud olid 'sisse muljutud* VII; *'Ämber oli 'muljuda saand, suur mõl'k külje peal* Pöi; *suur tõrs 'pandi 'keskel toa põrandad ja üksteise järele kättega 'muljusid seda sõba* Muh; *Ma muljusi kerstu kaane 'kinni* Emm; *kui laps löi muha, [tuli] noa teraga muljude* Phl; *käsi sai 'mul'juda* Mär; *[luupainaja] muljub kõri 'kinni ja inge 'kinni* Var; *mes sa mul'lod mind* Ris; *rind mul'luti oherdi kaba 'vastu* Juu; *olivad 'viega 'kangaid uhand, käte vahel olid mudind ja 'mul'jund* JJn; *muljun ta 'vasta 'seina* Iis; *lina leesik on ärä mul'jutud, nüäridegä kinni tõmmatud* Kod; *mul'lub teise päris siniseks* Plt || *piitl rõhuma; muserdama mure 'muljus tädä* Vai; *'rasked mured 'muljusid teda kuni otsani, tal iad 'põlve põldki* VJg; *mured muljuvad inimese nii ärä* KJn

2. mudima, masseerima *ku* - - *si*ga jäi `aigest, siis sai käsidega `muljuda `lõua pära Lüg; `mulju kovast `selgädä, siis saab `tervest Vai; targad `muljusid ning `triikisid Jäm; valudab sool ammas, siis mul`lutase kaila `sooni Khk; [ta] Oli sii tark mul`juja, kui ta su rinnaaluse läbi sonkis, siis haige ää kadi ka Kaa; Sa mulju mo abu vähe Pöi; kui `aiged `liikmed ehk kondid olid, siis `saunas muljudi Käi; isa `käskis oma `köhtu `muljuda Phl; `jalga muljutasse, kui pahk paegast ää Rid; tä mul`lob `soena ja triigib `soena, kui sooned oo `aeged Mar; minu ema `muljus ka mitut `terves Tõs; mul `kangesti ooled üles aanu, tule mul`ju Saa; uppunud inimest muljutasse, siis tõuseb elusse Trm; mul`ju ja õõru tädä, suaned üles paassetand Kod

Vrd mulima

3. painutama, koolutama *kõre* oli tervelt mul`lutud Jäm; keige ennem tulad [korvile] `jälle pannad `mul`juda ning siis tulad otsad teha ning selle `järge `kaared `sisse `mul`juda Ans; Väiksemate, nii kahe-kolme mehe kalapaatide `muljumine tehti ikka ise kodudes Khk; Rehetuas mul`luti `looki ning rēē`aissu Kaa; See on üsna stike puu, see on ea muljode Käi; õhö `õhtuga sai vaest kaks kolm tükki muljut (lookadest) Phl

mulk¹ *mulk* g *mulglu* S L(-o Mar) hajusalt Ha(-o Ris), JMd Koe VMr Kad VJg TaPõ Plt KJn SJn eL, `mulgu Kuu VNg Lüg Vai(n `mulku)

1. a. auk, ava *Mul*o *mulk* suuss (esihammas puudu) Kuu; *Kausi* äärel on *mulk* sihes, jooseb õle Pöi; *Mulgust* laseb `pussu (peeretab) Hää; *lökkä* si *pulk* `mulku Kod; `väike *mulk*, suur auk Hel; `naasklega `suskat *mulgu* `sisse, nõgel ei lää muedu nahast läbi Ran; köögin `olli `luska varn, *mulgu* sehen, ega lussik `panti oma `mulku Puh; *tulekipen* läits räti `pääle ja palut `õkva rätile *mulgu* `sisse; *talvõ* `raotass iä `sisse `mulke, siss tulõva kala *mulgu* pääle, siss üteldäss et järv `eñgäp Nõo; *siss tuu* tu konn kabelihe, kaeva *mulk* sinnä avva pääle - - ja mata *timä* sinnä `mulku Võn; mine *pusi* rehi läbi, ega *muidu* ei kuiva kah, kui `mulke `sisse ei *pusi* Kam; räise *pess kurgi* lehile *mulgu* `sisse Ote; *tuu* `perna `kõhse `murru `müüüdä, käsi `uñdrigu *mulgust* seen Rõn; *puδρο* `mulku `pañti `võidu `sisse Kan; *Must mulk*, *punanõ* *pulk* = *porgand* Urv; *taal kotil* om *pal`lu* `mulkõ *sisen*, *taha*[?] ei_{sa} `vil`lä *panda*[?] Har; *Viin* tä `mulku (hauda) *vidä* piltl Rõu; *mõrra mulgu*[?] *umma* iä `sisse `raotu Plv; *hähn* `tsaga `säantse *mulgu* puu `sisse, et *kulagu* võit `mulku *tsusada*[?]; *siidiniidi* keräkene, säidse `mulku *siseh* = *inemise* pää Vas; *aida katuss* *nakass* *joba* `mulka näütämmä Röp; *haava tek*^k `sisse, *mulgu* Se; *mitu* maa `mulku, *setu* `taiva `tähte = viljakõrre kontsud Lut b. (äratulnud hambast) *voorimees* on `koormaga läbi käind ja *mulgu* maha jättand VII; *nää*, sool läin üks *sita* `koormaga suust läbi, *mulk* maas Tõs; *iir* on sõniku `kuormaga läbi läind ja *mulgu* maha jätt VJg; *kui* ammas oli ära läind, siis `ööldi, [et] *mulk* sees. `ambad olid *kui* terve aed ja *kui* üks ära, siis on *mulk* sees Lai c. (naise suguelundist) *olgu* aid madal või `kõrge, *mulk* ikke ühüsugune Tõs; võttis *pisikse* naise [öeldes:] *aed* *olgu* nii `veike *kui* tahes, aga *mulk* `jäetasse nii suur, et obuse ja `vankriga *suab* `sisse `minna ike Ksi; *olgu* aiake *kui* suureke, aga *mulk* om iki ütesugune Krk

2. *aia*mulk, läbikäigukoht *aia*s `mulgud olid, kaks `teiba `paari `kummalgi puol ja *lattid* olid siel siis, `vitste *pial* `liikus Kuu; *pane* *karjaaja* *mulk* `kinni Khk; *Põllumulk* oli maha kistud, säält nee *lehmad* orasele läksid ka Kaa; *Mulgu* irred olid kuusest, männist, olid koa *lehtpuu* *latid* Pöi; *aal*o *mulk* moas - - *mulk* *tahab* üles *laduda* Muh; *Loomade* jäuks pole *mulku* [vaja] täiesti maha *vetta*, *seneks* *lasta* *mulgu* erte ühed otsad alla. *Obuvankri* läbiminemese *tarvis* aga *vetedi* *mulk* *terveld* maha Emm; `loomi saab läbi `laska väravadest ja `mulkudest Mar; *aia* *mulk* rõhtaial veel *param* teha *ku* püstaial Var; *Tie*nd `aalõ *mulk*, siis *mte* põlõ *nda* *paõlu* *taris* väräväd *kuluta* Khn; *mulgust* *lastase* `veised läbi Tor; *pane* *puud*

tagasi, mulk `kinni Nis; üks on mulgu maha jätt, põle `roikaid üles pand, nüid on loomad tea kus läind Juu; Mulk `tehti `sinna, kus läbi`käimist oli Jür; loomad on `mulkus JMd; vasikad `uatavad `lõuna ajal mulgu juures `juua VJg; mulk - - kui jala läks, veitis `keskmise lafi maha, puged läbi, ülemist ja alumist ei `puutundki Lai; pane mulgule värät ette KJn; vasik oli üle mulgu karanu Trv; mulk om mahan, looma tuleve `vällä Hls; läbikäegu koht aia sehen om laie vai aia mulk Ran; mulk om `kinni, `laide iluste ijn Kam; võta? aia mulk maha - - võõdass puu? maha ja mindäss üle Har; aia mulk um `maaha sadanu, taht üless `panda Plv

mulk² mul'k g mul'gi Mär Kir Aud Tor Saa Ris Juu Kos JMd Tür Koe Kad VJg TaPõ VIPõ Hel Puh Kam San V, mulgi Jäm Khk VII Pöi Mar Kse Tõs M TLä Ote San; mulk g mulgi Emm, `mulgi Kuu Lüg Jõh Vai Mulgimaa elanik sial `Riiamaa puol `piavad õlema `mulgid, sial on jo `Mulgimaa ka Lüg; `mulgid - - `käisid `ennemalt `kiisa `rannas `kiiski `tuomas `talvest Jõh; meite meier sii on mul'k Jäm; ühe `oasta kaks `mulki keisid `meite külas VII; Mulgid olid rikkad ja `uhked mehed Pöi; mulgid on ka suuremaald (mandrilt) Emm; Villandimaal oo mulgid, `Tartumaal `jälle `tartlased Mar; mulgid ja jäarakad oo ühed Kse; kes sealt poolt Vil'jandi `linna oo, se_o mul'k Aud; vil'landlasi üitakse `mul'kideks Juu; mul'gid on `uhked rahvas Kos; meie külaski on mitu `mul'ki JMd; mul'gid one tehiklised mehed - - tiävad `vil'jä maha ja nii Kod; temal olnu ämm, mul'k või mis ta olnu Äks; sij `mul'kide muud, et `tiindred [söövad] isipäinis KJn; `tartlased on targad ja kavalad, mul'gid on mustad ja rumalad Vil; me oleme ubamulgi, `Tartumaal om vesi mulgi, Tarvastun, taga `Mustla om periss mulgi Trv; `tartlane `õikab mulgiss, `lätline iguniss Hls; `El'men `olli kama mul'gi, Vil'ländin uba mul'gi Hel; puidik `olli `mul'kel jooniline `uhkuse vüü Ran; meie rahvass `opseva `mul'kest, kudass kama tetäss Nõo; mul'gel olli vereva nõoriga särge, ärä kirjutedu, ravvutedu Ote; Ko_sa_kurat `mul'kõ, nuu omma_jo_`säantse `tsänikaala?, et är_miingu_ligi Urv; siss tul'li mul'gi? Mul'gimaalt, nuu ol'li `väega nõnakatsõ mihe?, `ostí meil kikõ paremba kotusõ? henele Har; sa olõt rummal ja ul' nigu? mul'k, `õkva nigu? ubamul'k Plv; [ta] ol' `mul'kõ man `tiimäh Se || (ihnest) ää ole ikke mul'k VJg **Vrd** mulklane

mulk³ mul'k g mulgi käbi kui kuuse mulgid `kaugele kukkuvad, siis tuleb sügav tali. kui üsna `alla kukkuvad, sis tuleb `pehme tali; [nad] `kütvad männa `mulkidega `ahju; saksama kuusel põle `sõuksid `mul'ka `otsas Muh

mulk⁴ mul'k g mul'gi linapeo mul'gid kutsutasse `veiksed linapihud; mina ei õle `kiskund `mul'ka, ike suured pihod Kod

mulk⁵ mul'k g mulgi muulukas Mul'k oo niisama magus kut maasikas Khk

mulk⁶ mul'k g mulgi viis, meloodia laulul_o mul'k Khk **Vrd** molk

mulk|aed rõhittaed Mulkajal on erre otstes teibed ja keskel ka Käi; `Rapla pool ikke tehasse niisukest mulk `aeda Mär; mulkaed ehk rõhittaed, igasse `kohta võis mulgu teha, latid `väl'ja võtta KuuK **-hammas** puuduva hambaga inimene kui on ammas `välja tulnd suust, `sõnna jääb auk, se `üitas siis mulkammas Khk; Istu selle mul'k`amba `körva Kaa; nüit sa oled mul'kammas VII

mulklane `mul'kla|ne Krk, g -se Kir/-l-/ Kse Var Tõs Aud Tor Hää Khn/-nõ g -sõ/ Mulgimaa elanik, mulk emä oli `mulklane, ma saand arugi, mes tä `rääkis Kir; `mul'klased `öetse olavad `uhked, suure musta kuue sees Tõs; `mul'klased oo `Mul'kis, seal Villandi pool Aud; `Mul'klased `ütlesid einakraaps - - linadel on raas, einal kraaps Hää; jußtku täis `mul'klane olli Krk

mulklik `mulkli|k g -ku Nõo Vas, -gu Puh Nõo San Krl auklik kask om `koidel `mulkliguss aetu Puh; sõgel om `mulklik, mulgu sehen sõglal Nõo; maal om mulgu sisel, `mulklik maa Krl **Vrd** mulklikane

mulklikane `mulklikane Nõo San; `mulklika|nõ Se, g -tsõ Har Plv Röp, -dsõ Krl; `mulkliganõ Rõu mulklik Kas nii mõnda korvi koetass, sij om jo nii mulklikane - - nendest mulkest pudeneva kartuli kõik väl'lä Nõo; är kulõnu `rõivatükk om `mulklikadsõss lännü? Krl; lihekõsõ omma õks `mulklikatsõ Har; lätsi? vii seest läbi, tuu (viisk) ol'l `mulkliganõ, vesi läts `sisse ja `vällä Rõu; `mulklikanõ iä (jäa), mulk mulgu säläh, olõ õi kost minnä? Se

mulkline `mulkli|ne Puh Nõo Kam Vas, g -se Kod KJn Trv mulguline, auguline `mulklised lavvad, pali `auka Kod; aid om `mulkline ja `aukline Trv; latse olliva `leidnu mõtsast uu-udara (seen), t_{om} serände ümārik ja sābārāne, serānde kōbārik nigu `mulkline jälle Nõo; medā kohedamp turvass, tuu parembide palap, āste `mulkline ja `juurline Kam

***mulkma** (nad) `mul'kva? solkima, rikkuma är mul'k sōōgi Se

mulk|pink muldpink vanadel inimestel oli suur mulkpink, toa esist katta keis suur pitk laud, `istusid seel peel Khk

mulks mulks Trv Rõu/-l-, g `mulksu IisR, p `mulksu Ran hüüds; mulksamise heli, mulksatus Piim lei pudelis `mulksu; Mulks-mulks `tõusivad linaliu `august `mullid üles, säel `põhjas kedagi mādaneb IisR; ku [müta vee] `alla `lōiet, tulli mulks `pāale Trv; rinnuni olliva [käänivõrguga kalapüüdjad] viin - - katekesti kōrraga nakassiva `viirde tulema - - `taskud kive täis, andass kōrvald kivedega `mulksu Ran **Vrd** mulksna

mulksahhus → mulksauss

mulksahtam(m)a mulksahtama Vas, -mma Plv Vas mulksatama sattõ `sisse (vette), mulksaht inne Plv **Vrd** mulksahtuma

***mulksahtuma** imperf (ta) mulksahtu mulksatama Sāksavāits arki? mulksahtu vette Vas **Vrd** mulksahtam(m)a

mulksatama mulksatama IisR/`m-/ Kod Trv Puh, -eme Hls Krk San mulksti tegema Mis [vee] luom siin `kāenu kuhas `mulksatas IisR; kivi lähāb `kaevu ku mulksatab Kod; läits ku mulksaten `sisse (vette) Hls; vesi mulksatass, kui mõne asja `sisse `viskat Puh; mes sääl mulksates San **Vrd** molksatōmmō, mulksahtam(m)a

mulksatus mulksatus g -e mulksatamine mea kuuli pal'lald mulksatust viil Trv **Vrd** molksaus, mulksauss

mulksauss mulksau|ss San, g -sõ Plv; mulksahhus g -õ Vas mulksatus üts mulksauss ol'li kalal San; suur mulksauss ol'l kuulda? Plv **Vrd** molksaus

mulksidi mulksti mõness kottel lää `sissi (vette) ku `mulksidi Krk **Vrd** mulksidi

mulksna `mul'ksna mulks - Vas

mulkst(i) mulkst Nõo Kam Plv Röp; `mulksti IisR Kod KJn Trv Ran Puh mulksatades, mulksuga `Siebipada kies, pada `põhjast `tõusivad `suured `mullid `mulksti ja `mulksti üles IisR; `viskad kivi vette, `mulksti on põhjan Kod; läits ku `mulksti `põhja Trv; serätse loñtskase om tii pääl, ratass käib iks mulkst `sisse ja mulkst `väl'lä Nõo; ärä nii `kaugede mine, lätt võrendigu, uput ärä, olet mulkst [vee] all Kam; sattõ kui mulkst vette Plv **Vrd** molkst(i), mulksidi

mulksuma `mulksuma IisR; `mul'ksma Rõu, (ma) mulksi Vas; `mulksme, (nad) mulksuve Pst mulkse kuuldavale tooma `Lauge `aukudes vahel vesi `mulksub, `äerest akkab `mulksuma, kui `kaldal `käia; Piim `mulksus manergas IisR; konna auguve ja mulksuve viin Pst; kui vesi

lätt kohegi? vai ujahn kah säändse_käänägu? -- tege, siss vesi -- naass `mul'ksma Rõu; [lutsukivi] mul'ks õnnõ, ku läts vett piteh Vas

mulksutama *mulksutama* Kod Nõo, `mulksutama IisR mulksuma panema, mulkse tekitama `Manti vähe, tieb `õige pudelis võid. Enne `mulksutab pudelis, kui läheb `ernele, siis `kausis IisR; *poiss vedepriitsiga mulksutab vett* Kod; *Kui lina leon nakava apnema, siss nakab mulksutama Nõo Vrd* molksutõmmõ

mulku `mulku g `mulgu peenis – Vai

mulkun → mulgunõ

mulkus `mulku|s(s) g -sõ Rõu Plv Vas *molkus ta_m vana `mulkuss, ta_j saa? midägi `arvu; vahis nigu `mulkus, suu silmä? peräni? Plv*

mull *mul'l g mul'li* Khn Jür Tür Koe Iis Trm Kod Kam San Krl Rõu Plv Se, *mulli Pöi Tõs Trv Hls Krk TLä Kam Vas õhumull Mullid on peal, küll ta (õlu) `käima läheb Pöi; Poiss `vaibus `põhja, mul'lid tulid viel piäle Khn; `vihma saab (sajab), mul'lid vie pial Koe; pali `mul'la vede piäl Kod; pane viijaasi `sisse vil'lä terä, kel mul'l `otsa tule, sij kasvap Krk; rehkendivä, et tuleb pikk sadu, kui mullid vii pääl ol'liva Ran; õlu nakass `käämä, joba aab `mul'le Nõo; mul'li omma vii pääl, `vihma tulõ viil San; latsõ tegevõ seebi `mul'le Krl; viil omma jo? mul'li? üleväl, `vihma saa viil Plv Vrd* moll²

mulla- *mulla-* `Kauaks minust `mullapalukasest enämb on, igä päiv menemäs piltl Kuu; Siis `vieti sie `mulla `unnik `laiali, tuhk ja puha `sinne sama `laiali -- ja `tehti sügise rukki `päälä Jõh; `Teiste `poisid `luopisid meid `mulla `kahmakadega; Vanast jäend `teine, üleni `mulla `karvalisest läind IisR; `kaldast `langi suur `mulla lamaka `alle Vai; mügrad aivad mulla unnid üles Jäm; Kui põld märg, siis jääb mullakänk jalgede külge; tä `viskas mind mulla tükiga Khk; Rotid oo rehetoa nurkas paranda kivide vahelt jälle mullamüdi unnika ülese ajand Kaa; See pole kellegi põld, puhas pae, just tolli kahe kolme `paksune mulla kord peal, see koa veel kividega pooleks; Paja oli mulla parandaga, paarid peal, murispuud, sarikud, latid ja roost katus Pöi; mõnel `olli üsna mulla põrand Muh; Jöö kaladel on mulla mekk sees Rei; nüid mullamätas suu pääl (surnud ja maetud) Noa; mullakerbud aavad mulla sees taimed ää; `enni `tehti `neoksed sui köögid `õue ja mulla `turblad `pandi `peale, see `pandi nagu katos Mar; soos oo mulla kupitsad, kus pole ristikibi Mär; maja oo alles pooleli, mulla parand oo all Vig; mulla atr -- eesti (esiti) olid puust, vahe tera oli sees Lih; jää ja mulla kambakad, suured `pahkrad, [on] alva maade pial ja meres kevädi Var; `surnud `puhkavad mulla `põues Tõs; mulla val'l `tehti `ümmer linna Tor; mulla lagi tehakse voam `pal'kide vahele Nis; see na vanaks jäänd juba nagu üks mulla kanikas, tema põle enam kedagi `ühti Juu; suur nui, kellega mulla `pankasid lüüb `katki, nagu suur `aamber puust JõeK; mullapõrand oli maas -- `enne kui siis juba lauast põrandid akati `tehtama Tür; mõnes kohas on jalg sügav se mulla pind, on natuke kamarad pae pial Sim; all on `selge pae, piäl õhuke kõrrakene mulla `kihti; puunuiaga `taoti näid mulla murikid, siis ku `trul'li ei õllud Kod; mulla põrandad olid, pärast akati laud põrandid tegema Pal; mulla `tüülised olnud [raudteed ehitades] kõege ees, siis olnud paku panijad, pärast `pandi `ruupad Äks; [põld] trul'liti üle, kui mulla pal'lid olid suured Plt; [talli] Põrmand `ol'li kas mullapõrmand või maa kividest `laotud Vil; mullalagi om talade vahel; nüid ma ole mullatük'k `valmi (olen rauk) Krk; nagu must ja mulla `karva, või sij mure ärä ei võta Hel; suure mulla paagi om pääle `kündmise põllu pääl Puh; õhukõnõ mullakõrd om pääl, paa's om all; ku likõga `põldu künnät vai `äestät, sõss ku `kangõ kuiv tulõ, sõss võtt kõik' `panka. sõss om mulla `pankõ kõik' põld täüis Kan; mul omma na maa_kõik' enämbüsi mullaarulitse?; mõnel om mulla lagi, sääl om liiv ja savi `pääle

pant Har; *mu mijs läts jo?* mulla `kääpa ala (suri) Rõu; *mullavassar, minka pestäss maad, suuri `muldõ* Lut **Vrd** muld-

Mulla-Annus: euf surm *Akkasin `aeksast `mulla`annusselle `mõtlemä IisR; Eks mulla annus ise tea, millal ta `järke tuleb* Pöi **Vrd** Mulla-Madis

mulla|härä = mullakatsuja *mulla ärä katsub, kas muld ee või alb* Khk; *Mulla ärärad käisid `võtsid mulla roovid, `indasid mulla ää ja `määrasid siis koha maksu. Oli muld param, oli maks `kõrgem* Pöi

mullakas *mulla|kas* Krj Pöi LNg Kse Koe VJg Iis Trm Kod Ksi Plt Puh San Plv Vas, *mulla|kass* Krk Har, `mulla|kas Lüg, `mulla|gas Kuu, g -ka *mullarohke `liiva maa ei `jäägi `palluline, `ainult `mullakas maa ja siis save maa* Lüg; *Padu maa on niisugune maa, ise on mullakas pinnas, vesi ei jookse ära* Krj; *Seal võib [rukis] kasuda küll, seal on kena mullakas pind* Pöi; *liivaka põhjaga maa, muist on mullakas ka* LNg; *neil oo ea mullakas põld* Kse; *mua on mullakas* VJg; *mullakas liiv, siäl võib ike vili `kasva* Kod; *kun `seante mullakass maa, lina om sääl rohilin* Krk; *teil om mullaka maa, te saade iki `vil'la* Puh; *seo maa om äste mullakas* San; *mu linamaa om hää mullakass maa, sääl võisi külh kassu?* hää lina Har; *ta_m `väega mullakas must maa* Plv

mulla|katsuja *mullaproovide võtja meitel oli sii maade `möötaja, mulla`katsuja `kortlis* Jäm **Vrd** mullahärä

mullaline *mullali|ne* VJg Kod Krk Puh, *mullale|ne* Plt, g -se; *mullalõ|ni* g -dsõ Krl

1. *mullane mullaline mua, `mulda testod, tänä ommogo õli kõrs, nüüd on ülesi künnetud* Kod; *mullalõdsõ kartuli* Krl

2. *pilti surnu, maetu lääme tedä ärä `saatme, viime ärä tat mullaliste `ulka* Krk

mullama → mulama

mulla|maa 1. *mullarohke, viljakas maa `mulla maa ja savi maa `paatuvad ära* Hlj; *`kapsad ikke tahavad `mullamaad* Lüg; *sii pole mulla maad `kuskil, paljas panga kukal* Khk; *`Audlas on `rohkem ikka `sõuksed mulla maad, nee nõnda `kuiva äi karda* Pöi; [siin on] *saue maa, mullamaad oo vähä* Kir; *tema (hernes) ei kasva liivas ega tema ei kasva mullamaas* KuuK; *ia mulla `muaga põld* Koe; *mis tal viga, ia mulla maa, savi põhjaga - - see pidi kõige parem olema* Lai; *tal om ilus mulla maa, ku künnets, siss vagu `kiilass puha* Krk; *maad om `nellä `sorti, mullamaa, kruusamaa, savimaa, liivamaa. mullamaa olli kõege parõmp, mustõmp, ilusamp maa* Kam; *mullamaa om iks kõgõ parõmb, hoit `niiskust `kõvva kiinni? ja pruuk' kõgõ vähämb `väetüst* Kan; *meil om enämbüsi kõik' mulla maa, savimaad ja liivamaad meil ei olõ?* Har; *kruusakass mullamaa um kõgõ parõmb viljamaa* Plv; *Kardoka_ `kasvi_ka parõmbahe mullamaa pääl* Vas; *mullamaa pääl kasuss kõik, tõug, rüä?* Lut

2. *mullal olev, ülesharitud maa; põllumaa must mullamaa, mis `karge ära võtad peelt* Jäm; *tämä teeb kõhe pali mullamuad, künnäb alate* Kod; *põles `pal'la mulla maa pääl - - leegid kääsid ülesse* Äks; *mullamaa pial on kole `raske `käia* Lai; *mullamaad om meil kaistõisškümmend `teäsatina* Se

Mulla-Madis: euf surm *`liiva`annuss ja `mullamadiss on minu peigmihed nüüd, ma enämb muud kedägi ei tahu* Kuu; *mina `mieldin `mullamadisselle `muidugi, ei õle vaja `uusi `ambaid, ei midagi* Lüg; *Pole taal teiste sias änam lusti olla, sest mulla madis kutsub ju* Pha; *Irmutas ikka `poissi pisikselt, kui sa saht poiss oled, mulla madis viib ää* Pöi; *mullamadis viis naese ära* Rid; *mool kaks peigmeest oo, va liibä annus ja va mulla madis* Vig; *läind mulla madise `juure* Tor; *Mullamadis ka kepiga ukse ijs* Hää; *mulla madis on se kõege viimane `peimes, se tuleb järele, se viib ää* Juu; *ega ei tahass viij mulla madise `juure `menna* MMg;

mulla madiss ja avva andress tule mul `perrä Krk; Kui koskile enämb miñna ei ole, kül siss mulla madis vasta võtab Nõo Vrd Mulla-Annus, Mulla-Madli

Mulla-Madli: euf surm *Ega avitand, `täüdis `mullamadlile kosi `mennä Kuu Vrd Mulla-Madis*

mulla|madu vihmauss *mullamadudega püütaste kalu Jäm Vrd muld|madu, mulla|matt, -uss -mari* kartul *mõni `ütleb kartulite `kohta mullamarjad Aud -matis* = mullamatt *põhja `öngedega sai ju anjerad küll - - mulla matistega sai `püütud Ans -matt* vihmauss *Aa `nurkõs puruss piäks mullamatta olõma; Viime öngõd mullamattõga `vällä Khn Vrd mulla|madu, -matis*

mullament → vundament

mullane *mulla|ne* g -se Jäm Khk VII Pöi Muh Rei Mar Kse Mär Tor Hää Jä VJg I Äks Plt KJn, -tse Tõs Trv Krk Nõo Kam Rõn San; *mulla|nõ* Kan, g -dsõ Krl Har Rõu Vas Se, -tsõ Khn

1. mullarohke, paksu mullakihiga *maa on mullane Rei; mullase maa peal kasub easte vili Tor; ia mullane moa Koe; siin olid mullased maad, mõned savikad Äks; siin mullast aenamaad es ole Kam; ku om `sände mullane maa, siss pistävä [seened] pää `väl`lä ja nakava `laotama ennäst Rõn; see nu`m om mul mullanõ maa, tõsõ omma `säärtse saviarulitse? Har; ta õks omma mulladsõ?, ku aromaa om Se Vrd muldne!*

2. a. mullaga koos *koes sa lehed `sõukste mullaste kätega Khk; `kambri `minnes `vöotakse mullased pätid jalast ää VII; Ise nii mullane kut põrsas Pöi; riided, o mullased, sopased Muh; sool kleit oo ühnä mullane Mar; nina mullane peas Mär; käed ja jalad kõik mullatsed, tuli `tihli `võtmast Tõs; Ää ming mullatsõ kõrdigä tuba `puhta paranda `piäle Khn; kualid (kaalikad) on mullased JMd; sa tuled mullaste kätega `sööma Trm; korv mullane ja `raske Kod; mullased kartuled KJn; mõni neli korvitäit viisi noid aena `kitskmit `lauta, visassi `lehmile `alla, na `lli mullatse ja poritse Nõo; mullane ader San; inemõsõ ihu om mullanõ Krl*
b. mullal olev *tegin kõik õõnapu alused mullaseks, `kaevasin läbi JJn; `käidev mua on ike mullane Kod; kos ennembi olliva tii `audlise ja mullatse Nõo*

Vrd muldane!

mullastama *mullastama* Khk Rei Vig Mih Trm

1. muldama *vanas kuus ei mullastata `tuhli Rei; kolm `korda saab kardulid mullastud Vig; vanamis pidi `siia `kardult mullastama tulema Mih Vrd mullatama*

2. mullaga määrima, mustaks tegema *ära aka oma käsi mullastama Khk*

mulla|tallaja piltl põllumees *poig laps on `mulla `tallaja Lüg Vrd mullatalluja -talluja* = mullatallaja *tüttarlaps [on] takku `ammas - - poig laps `mulla `talluja Lüg*

mullatama *mullatama* Var Hää muldama *esimest `korda mullatasime kardult Var; `kaapsi mullatadass kah Hää Vrd mullastama, mullutama*

mulla|tohnija piltl põllumees *`käisid küll `kuolis, ega sust ikke muud saand kui `mulla `tohnija VNg -toit* piltl (suremisest) *Läks `jälle sie inimine `mulla `toidule, ega avida Kuu; Juhan juba aastapäevad mulla toidul Mar; Ühü `aasta oli Ridase külas kolmteist mulla toidul minijad, siis oli kõhutõbi `müllamas Han; Tاتا läks ka mullatoidule, lauba õhta on matused Jür; Vana - - on ammu juba mulla toidu peal Trm*

mulla|uss vihmauss *mulla uss elab mulla sees Khk; mullaussid ehk roeaussid vihmaga tulevad `vällä Mar; `öngedega `püütaks angerji ja ahuni, rul`lid, räimed ja mullaussid `pantaks `otsa Hää Vrd mullamadu*

muller → mulder

***mullergas** pl *mullergad* sipelgas – PJg

muller|pakk mulder *Mullerpakud* `ol`lid enne, ku `õigi vundamenteisi põlnu, natuke kivisi `pahti seinapal`gide `alla, sis `tehti mullerpakkusi `ümmer, et kül`ma päris kohinal `sisse ei tule Hää

mullik → mullikas¹, mullikas²

-mullik Ls meremullik

mullika|mari pl *mullikamarjad* = mullikmari – Khn

mullikas¹ *mul`lik|as* hajusalt L, KPõ IPõ Pal Ksi Plt KJn SJn Plv/-ass/, *mullik|as* Sa Muh Rid Vig Kse Var Tõs Hää Puh San, `mullik|as Hij VNg Lüg IisR, *mulik|as* LãPõ Vig Lih Kir PãPõ HaLã Pil, g -a; *mulli|gas* Kuu/`m-, g -ka Khk; `mulli|ka g -ga VNg Vai; *mul`li|k* Lut, g -ka Kod, -ku Saa Hag KJn; *mulli|k* g -ka Vil Trv Pst, -ga Jãm Hi, -ku Hls Krk, -gu Kuu/`m-/ Jãm Khk Krk(g -kse) noorveis meil kadus nüid üks `mullik ärã Kuu; ku `luomavasikas on `aastane, siis on `mullikas. ku saab kahe`aastasest, siis on õhv Lüg; se `mullika `anda `ohvite `piimã Vai; meitel on kaks mulligad Jãm; tuna`muldist vassigad `üitase mulligaks Khk; mullikas - - mis pole veel kannund, lehmaks pole läind Krj; küla mullikad tulnd puhas `siia lasuse VII; *Silmad* `punnis peas, vahib `otsa kut mullikas Põi; mulligatel on ännad selgas Rei; ja siis see mulikas võttis kätte jähi `aigeks Rid; mulikad oo üksi `metsas, lehmad said põllale `köide `pandud Mär; ühü sälu sõid undid_ã ja mul`lika koa Vig; Vana lehm taris äã `müüã ning mul`likas kasuma jättã Khn; Aja oma mulikas ka mede karjasmaale PJg; mul`likidest `tehti ikki raha, sui lõpus `müiti ära, `enne nuumati veel Saa; kaks mulikast kadusid äã Ris; kui lehm kahe `oastane on ja `lõpsma tuleb, siis on oheti mulikas Juu; vanames tappis kohe mul`lika äã Jür; seda mul`likast ma ei anna ära Amb; sie mul`likas on tige, seda ei tohi `karja `lassa, jokseb kallale kohe VMr; müüisime tänavude kaks mul`likad ära Iis; mul`likitel one juba tublid ju`tsid piãn, lüãvãd sarved `väl`jä Kod; kui mul`likas oli kaks `aastad vana, `viidi pul`li `juure Lai; kari äpãrdãs ärã, ei olnd `rohkem kui üks, üksaenuke lehm ja kaks mul`likast KJn; kui mullik enne `kahte `aastat poja tuub, siss öeldse, [et] õhviti tõi Vil; mede mullika lätsive `mõtsa Trv; kolmante suviline, sij õigats mullikuss Krk; mullikad om moosekandid, kaalas kellad, kul`lused nalj Puh

mullikas² *mul`lik|as* Khn Aud, *mullik|as* SaId Var Hää Hel, g -a; *mulli|k* g -ka Jãm Pha, -ku Hel muulukas mullikad, neid keededaste küll ka Jãm; *Tuuliku all* kadakapõõsaste `ääres oli maasikid ning mullikid Kaa; maasikad saavad ennem `valmis kut mullikad Pha; mullikad - - neid oo vähã. maas kasvavad, suured marjad nagu `põidlaotsad, neid on ea `süia Var; *Lähme pühãbã* mul`likulõ Khn; kust sa sihksid mul`likid oled saan Aud **Vrd** muulikas

mullik|mari muulukas suured ja magusad kut maasikad, nee_o mullikmarjad Jãm **Vrd** mullika-, mulliku|mari

mullikuil, **mullikul** `mullikuil, `mullikul Lüg innal *Lehm on* `mullikuil Jõh; `enne õli ikke `juoksu aig, `lehmã on `mullikul Lüg

mullikul(I)e innale *Rukkijahu* `suolaga mõnikõrd sai `anda, sis lehm läks `mullikule ~ `mullikulle Lüg

mulliku|mari pl *mul`liku marjad* = mullikmari – Jãm

mullik|vassik lehmvasikas *mullik vassigud* `jãätasse kasuma Khk

mullin → mulin

mulline *mul`li|ne* g -se Lai; p *mullist* Muh mullune [pãhkleid] põle mullist jagu üht Muh; *mul`list lund* o`sisib, o`sisib seda, keda ei ole enam pilti Lai

mullistama → mulistama

mullitama *mul'litama* Kod Rõu, *mullitama* Trv mulle ajama *leib* (leivatainas) *juba lähäb apuss, mul'litab* Kod; *laits mullitap supi kausi man* Trv; *Üle suu`astõn* [pinnas] *mugu_mul'li'* Rõu

mullitõlõma *mullitõlõma* isutult, valivalt sööma *mi_sa mullitõlõt* Vas **Vrd** munitõlõma

mullu *mullu* Jäm Khk Krj Pha VII Põi Muh L/-o LNg/ KPõ I Plt KJn Trv Pst Hls Puh Nõo San V(-u^o); *`mull|u* Kuu RId SaLä Rei Khn, -o Vai Ris; *mulu* Lei möödunud aastal *`mullu keväjäl vast sai se aid`tehtud* Kuu; *vend suri`mullu suvel, oli minust kolm`aastat`nuoremb* VNg; *`mullo on menevä`aasta. üle menevä`aasta on üle`mullo* Vai; *pailu te`mullu`saite odre* Ans; *mullu sui oli`kange tuul-torm, tuul aeas puud ülekaela`pitka* Khk; *ma keisi mullu`viimaks Mohus* VII; *mullu jäi vanu`tuhlimi üle* Muh; *Ärjad mei müüsimel`mullu maha* Rei; *ei mullu sui olnd kellegi`aasta Mär; Tede lapsõd tänäve paelu`priskemäd kui mullu olid* Khn; *Mullu sain seetsekümmend kaks`aastad vanase* Tor; *ei saan jo`mullo sügise`kuskilt ube ega`erned`osta* Ris; *mullu oli`sooja küll, aga tänäbu mutku`vihmä saab* Juu; *sial [ta] oli mullu,`laskis kuus püid maha* JõeK; *mullu`lämpasid kõik luomad meil* JMd; *kaer oli mullu nii vilets, et mõned lajud sai korjata* Kad; *mullu õli meil pallu rahvast* Iis; *ristikud äpardasid mullu* Lai; *tal olli mullu pulma* Hls; *ma mullu käesi küll säääl, aga nüid ei ole käenu* Nõo; *mullu olli nisukene ää suvi* San; *mullu sügüse sai opõn nellä`aastõdsõss* Krl; *mullu_`kašvi meil õks periss hää vil'lä^o, näüss no^o, kuiss timahalt kasusõ^o* Har; *tu ol' jo mullu^o* Vas **Vrd** mullud

mullu|aastane möödunudaastane *`mullu`aastased einad on`otsas* Ans **-aonõ** (ammune) *taa jo mullu`aonõ^o asi* Plv

mullud *mullud, mulud* mullu *mulud* *k'evaja* Lei

mulludžin → mullusinõ

mullukas *mulluk|as* g -a muulukas *mullukad* *juba`val'mis* Juu

mulluma → muljuma

mullune *mullu|ne* g -se Lüg/`m-/ Jäm Khk(-sse) Aud Hää Ris/mullo-/ Iis Ksi KJn, -tse Trv Puh Nõo San; *mullu|nõ* Lut, g -dsõ Krl Har Vas Se, -tsõ San Har Plv möödunudaastane *`müödaläind suvi õli`mullune* Lüg; *need oo veel mullussed`tuhlid* Khk; *sii ju`ammu olnu, mullune asi* Hää; *mullune vasikas* Iis; *mullune aast oli alb* Trv; *tuu vana mullune asi joba, mes toda viil mäletädä, t_om meelest ärä joba* Nõo; *ta ei ole tinavune, ta on mullune õhvake* San; *meil om viil mullutsid`suurmid* Krl; *tuu jo^o vana mullunõ asi* Plv; *tiiä äi^o, koes tuu mullunõ* [vasikas] *om ar ka'ra mant`kaonu^o* Se; *ma mullusi maid naka_j^o`kündmä* Lut **Vrd** muldne^o, muldune, mulline, mullusinõ

mullusinõ *mullusi|nõ* g -tsõ Har; *mullusine* Har; *mulludžin, mulužin* Lei *mullune Taa om mullusinõ õhvakõnõ, läts häste^o edesi; mul om ütš vasik mullusine* Har; *mulludžin`aastag* Lei **Vrd** multsõnõ

mullustama *mullustama* Rei PJg = *mullutama`künti`kardolid maha ja mullustadi`kardolid* Rei

mullutama *mullu|tama* Jäm Khk Kär Kaa(mulu-) Muh Mar Lih Kse Jür Kod, -dama Emm Phl; *mullotama* LNg Kul Kod *muldama* *Tuhlid pidi mullutama midu korda sui sihes* Khk; *`tuhli raap, sellega mullutadi`tuhlid* Kär; *sured mullaunnid said keik`tuhli pesadele`ümber tõmmetud, sai`mulda`ümber raabitud, sai sedamodi aketud neid mullutama* Kaa; *sii mullutatse`kaapsud* Muh; *libriguga mulludakse* Phl; *`keisiväd kardulid mullutamasi* Mar; *`kapsid mullutad, lükäd`käegä mulla juurika`ümmer;`kurka kua mullutatse`käegä* Kod **Vrd** mullatama, mullustama

mulma *mul'ma* solkima (veest) – San

mulne → muldne¹, muldne²

mulokõnõ *mul'okõnõ lastehirmutis `väikene mul'okõnõ mõtsah müüg Plv*

multon *`multon Jür Trm; multung g -i Kei; g multumi Kad molton (riidesort) vene naestel olid multungi `riidest seelikud, teinepoolt oli sile ja teinepoolt oli karvane Kei; [mähkmed] tehakse puamvilla `riidest, nõnna multumi `riidest, mis karvane on, siis on sue Kad*

multsa *`multsa ilus, nägus nuorõst [ta] ol' iibä `multsa `tütrik Lut*

multsidi *mulksti pañds veri `vällä, `multsidi, `multsidi; läiis `sissi (vette) - - ku `multsidi Krk Vrd mulksidi*

multsjas *`multsj|as g -a paks supp nii `multsjas, `tuhlid εε `lammund Khk*

multsõnõ *`multsõnõ mullune `multsõnõ härg ali `aastagu vahnukõnõ Lut Vrd mullusinõ*

mulu → mullu

mulud → mullud

***mulukas** *pl mulukad murakas mulukad - - raba pial kasuvad - - seukst `vaarga `moodi marjad, teradega Aud*

muluma → muljuma

mulutama → mullutama

mulutšin → mullusinõ

mumin *mumin g -a kimalane muminad soavad magusa kätte `nõestest, nad on pika nokaga Amb*

mumisema *mumisema Kse Iis, -õmõ Krl sumisema sial ta mumises Iis; inemõni mumisõss läbi nõna, ei kõnõlõ iluste suguki; mehidse mumisõsõ Krl*

mumm¹ *mumm Kul Jür Iis Ote Rõu, g mumm|u Mar(-o) hajusalt Pä, VMr Sim Lai VIPõ Trv Hls Krk, -i Emm Kod Hel; n, g `mummu Vai*

1. *lastek a. täi `lapsile üdeldi: `mummud pääs Vai; ku sa sugida ei lase, sis mummud teväd `juukstest kõue ja viiväd su jõkke Saa; sul on mummud pias, vat kui `viavad jõkke Sim; küll sinul on näid `mumma piän Kod; lapsel on mummud peas Plt; mummu pähän, ma suiu pää ärä latsel; tul siia, ma tapa mummu ärä pääst Krk || kimalane mumm on maa mesilane Lai*
b. *kartul ma koori `soole `mummu, `ütled lapsele Mar; oodake, mummud `keeväd, `saate `mummu Tõs; ema toob lapsele `mummu Aud; tite akkab `mummu `sööma Pil || muna Taha veel mummi Emm*

Vrd momm

2. *väike ümar asi, nupp kiele `leikaja, nesukene pika varrega - - õitsend mumm sial otsas VMr; käe külles rakk või paise, seda `ööldi, [et] nagu mumm ülesse aeand Lai*

mumm² *mumm KJn Pst, g mumm|u Saa Hls Krk, -a Lut lastehirmutis kui ulakud teede, siss saadan `põõsast mummu. mumm pidi üleaanetud lapsed `kiñni `pištma Saa; mõni `pañni rõõvad `ümmer ja irmutadi last, [et] `vaata, mumm tuleb KJn; mumm tuleb, uñt om mumm Pst; ku lastel `mummu tetti, sõss tõmmati räätt ette `torka ja kasuk karupidi `sel'gä, sij pidi olem karu või uñt Krk; mumm um kaoh, är haard `kaivu sisse (õeldi lapsele) Lut*

mumm³ *mumm Hls, g mummu Trv Krk; muñm g muñmi Rõu tumm, kõnevõimetu istub ku va mumm Trv; mõni inime om tuim, puine, ei mõista kõnelde kui mumm Hls; nüid ei tule iüst sõna, ei taga kah, kurt nurgan ku mumm Krk; Taa_m jo alati ku_vana muñm Rõu*

mummal = *mummis kui taevas mummal on, `siuksed ümmargused pilved, siis oli kartuli tegemine Pär*

mummis *rünkpilves Kui taevas mummis oo, siis piab kartuli maha panema Tõs Vrd mummal*

mummokane `mummoka|ne g -se putukas `mummokase `kaula alt vahitasse, kui on pali `puegi `kaula all, siis on ia `vilja `aasta Lüg **Vrd** mummukaine

mummu¹ n, g `mummu vana naine – VNg

mummu² → mummi

mummukaine `mummukai|ne g -se putukas suvi on `mummukaise `aiga Vai **Vrd** mommukaine, mummokane

-mummukas Ls sitamummukas

muna n, g *muna* üld(mo- Käi); g *munna* Rõu Röp; p *munna* hajusalt T, V, `munna Vai Puh Rõn

1. a. linnumuna (hrl kanamuna kui saadus, kui toiduaine) `Tuhli vedi `Suome, muni vei ka; *Muna on `targemb ku kana - - moni laps `tahtub `olla alade vanembist `targemb; Munad ka pesäss `viereväd* (peres võib olla lahkarvamusi) Kuu; *paremb puol muna kui tühi kuor* Hlj; *kärp süeb kanu ja muni* VNg; *mõnikõrd, ku kana süüb oma muna `välja, siis `pandi kana `korvi `alle* Lüg; *kui olid kevadised pühad, sis keedeti mune* Ans; *anel esimesed munad suured vää munad, neist pärimistest tulad paramad poead* Khk; *mune soab ikka `linnas `müimas `keidud; kui teretamata jääb ja äi tõsta `mütsi, küsitakse, onts sool munad `mütsis* VII; *Kana on `aige, muneb kooreta mune* Põi; *kukulind patsib munad oma nokaga teese linnu pesast `välja* Muh; *Kus muna tuleb kana õpedama* Emm; *ilusa, ümariku `näoga kut muna* Rei; *munad oo `paskas, `poegi ei tule; see ikke mool viimane muna* (pesamuna, viimane laps) Mar; *see kana oo nüid kadund, kis suured munad munes. seda `öötakse siis, kui inimese käsi `ästi käis ja nüid akkas tagaspidi minema* Mär; *löö muna koa panni `piäle, metu muna kohe* Tõs; *va `audja kana, metu muna lämuse `õtkun* Aud; *lapse pää ku muna libe* Hää; *küll sol on paelu mune* Juu; *ta ei `oska ilma munadeta `süia tehagi* JMd; *tal munad mütsis, ei sua `mütsi piast ää võtta* VJg; *kõrdile `lüedi mune `piäle* Iis; *mina õlen varesse mune ja araka mune süänud* Kod; *lihavõtte pühadest ja suviste pühadest keedeti mune, jaanipäävast ka - - pühade `lauba keedeti mune* Pal; *`veekest lapsed `ol`lid nigu munad regede piäl* KJn; *kase lehestege ja vihage ike värmits mune* Hls; *parep puul` muna rahuge ku nuumärk tülige* Krk; *`pruuti-peigmiist `kokseve, kelle muna tervess jäi, tuu `olli perän tõsest üle* Hel; *memm, tii mulle til`luke pätsik, pane muna ka `sisse* Ran; *`maarjapävä pidi jo varesse edimäse muna `pessä tegemä* Puh; *munapühade aig, siss poesi tuleva manu, mugu otsi muna* Nõo; *om `valgõ muna ja kõllanõ muna, ma tahaks iks kollast munna* Ote; *kes serände `kõrneke, tollele söödeti toorast `munna* Rõn; *meil taa üts kana luu katõ vereväga munnõ* Har; *Karussõlõ keedeti jüripäävä muna; `sirk `korgõhn, muna `persen, pessä olõ õi_`kohngi?* (millestki kättesaamatust) Rõu; *taa ütsik lais, taad hoiõtass ku munna; kana munaki_`tikslõsõ_pesäh, siss putu ui_no inemise_kok`ko ütsütega?* Vas; *Lihavõttõ `aigo ol`l, kui kiä kohe läts vai tul`l, õks muna kostiss üteh; kas sul muna? mütsün omava?* [et ei kergita mütsi teretuseks] Röp; *kana all, muna? pääl = õunapuu* Se; *munõ pühändädäss liha `võitõ hummugu, pääle kui jo nõstõtass ar `Kristuss üless* Lut; *munaga ~ munan ~ munas* 1. munavalus, munele hakkamas *sie kana tieb täna munada, on munas* Lüg; *Munas kana käib pikkamiste `taara `vaara ja `mutku `kaagutab* IisR; *kana oo munas* Mär; [kana] *juoseb `ringi, ta munas viel* Ris; *ommiku on [kana] munas ja päeva ajal munevad* IisK; *kana one munaga, sji päev muneb* Kod; *kanad üleval lae all magavad, kes_si katsub, kas on munas* Pal; *kana katsuts näpuge, ka_tä munan om või mitte* Krk; *kana om munaga, tuu ots pessä, tuu lätt varsti `luuma; kana om munan, taad piat `perrä `kaema, kohes ta lätt* Har 2. piltl (rahutust, asutust inimesest) *Midäs siel `kohnid `jusku munass kana, `aeva edesi ja `jälle tagasi* Kuu; *Mis sa siin tatterdad `teiste*

ies ja ädaldad nigu munas kana IisR; Käib ümber kut munas kana Kaa; käib `peale kui va munas kana Mär; kes tühja jutu vidaja on - - jooseb mööda küla nagu kana munas Juu; `mõtles oma mure `piale, siis käis kui munas kana Plt **b.** putuka või roomaja muna `ussi munast tulevad `ussid IisR; ema (mesilasema) muneb munad Kär; Vesi ussi (nastiku) munad on kõik öhe teise `kül`ges, `valge nahk `ömber Pöi; rüäl `jämme terä ku kudsirautsiku muna Krk; `valge libliku, nemä situva serätse kõllatse muna `kapsta lehe pääle, noist kasvava `maokese; kihulase munena `endä muna `saisva viij pääle mõne aenakõrrekese `kül`ge Nõo

2. munajas asi, ese, moodustis **a.** (kehaosadest) ku on `külmetand, siis ajab munad (mandlid) üles ja paneb `nielamise `kinni Lüg; Sai pirekse `külma, võttis kurgu `aigeks, [mandlid] nõnda paisetand, suured munad `kumbaski `kül`ges Pöi; Jalamuna - - niijd on niijd koñdinukad all kannu juures kahel puul Hää; kabjade `alla kasvavad `niskesed munad Kod; katsipooliku munad lõvva `ümbrusen aava üless; ku ta midägi vaht, siss käänivä sil`mäteräd sedäsi, jäevä `valged munad [paistma] Ran; kaits sinist muna olli kehal, `süäme kotal Ote; silm(ad) munas ~ silmi muna ajama (silmade pungisolekust või pungitamisest) silm munas, silm õli tämäl `punnikille, `aige; `Ehmatas vai imestas vai tuli süidä täis, ajas `silmad muna pähä Jõh; Ikka `silmad vihaselt munas ja mokkad `tõrssis, on üks tigiduse kott IisR; Silm on munas, kui silmamuna väga väl`jas `puole on Jür **b.** kapsanuuter kui kapust `närubub ärä, siss üteldse, muna om all Hls; `kapstil muna all, `niiske ja lämmäge kasvass ala Hel; ei tiia, kas om tuu `luume süid vai maa süid, [kapsad] aeva muna ala ja vagla sääil sisen Kam; mu `kapsta nõrgatuse är, muna? all Krl **c.** mängumuna muna `mängima, see mäng käib `kahte `moodi. üks mäng on see, kus keppidega `pehta `antaks - - teise mängo jaoks peab suur auk olema, kus `sesse tahedags muna ajada Käi; poisid läksid muna `lõömä Jür; serände suur muna, keppega `aeti `auda toda puust muna Puh **d.** muud juhud vottas `kartuli omale, ei ole `mulle munagi (ühtegi kartulit) tuond VNg; `vänta (vända) munast saab pihuga `kinni võtta; siep lähäb juo rakkule ehk munale (mulliliseks) Lüg; kui pesu `pesti, siss `pañti sine munad närtsu `sisse Saa; kastaa-ni munad pannakse viina `sisse, sii `olla `jooksva rohi Juu; sängi munad (nupud) one lõegotud, ei õle `treitud munad Kod; mijs `kaenu kūrvisit ja küsünü, [et] mes muna niij omava Võn

3. hrl pl munand kabuärg, sel on munad maha `voetud Jõe; `tarvis täkkolt munad maha võttada Lüg; `jäära või sõnni `kohta, killel pole mune, selle `kohta `etasse, et kohik on Khk; `ungur täku munad leigab maha, `oinal taub ää Mus; Küll roonuteenistuses sul munad maha veetakse piltl Kaa; Oli ise omale `kerve varrega munade `pihta lõõnd, irmus valu Pöi; ennemuiste `olli ää kolgitud talle munad Muh; Mees läks vett munade pæld æ lasma (kusele) Emm; kellel munad taga oo, need oo sõnnid Mar; nüüd oo jäärid puhas, ei lõegata änäm mune ää Vig; `Ungurt kutsuti põrsastel mune `võtma Hää; mõni `ütleb koa pooltoro, öhe munaga, kas ärg või täkk Nis; pea sile kui sia muna VJg; sa et seesä kodo mueto, ku [võtan] munad maha nalj Kod; munade sijs olema meeste `rahva seeme Ksi; iga keväde käis ametmehi, `lõiksid täku munad Vil; siin muna juurte pääl (kubemepiiril) olli `taski Hls; kul`t om munnõgõ, kel muna är om lõigat, t`om orik San; taal `lõika? vai muna? maha? - - ega ta j kuulõ?, muku maka õnnõdõ Krl; perremiis läts mäe `Piütrega Pärri munnõ `lõikamma Har; pinil kulussi muna? `maaha võtta, kae kas viij lätt `hulkma Plv; Küll ma su munne pite paku vaihõlõ panõ Röp; Seo - - naane om üts munnõga paaba (kaval naine) Se; tulõ kuhitsaja, pahr pandass ruihhõ säl`äga - - lõegatass muna? `ussõ Lut

Vrd munn

muna- muna- Munakorv oli `sangata, `ümmürgäne, `keskelt `laiemb ja `otsist `jälle `kitsamb `jusku muna, kans oli ka ilusast pääl; `Keideti munad kovaks ja siis `tambiti neid `voile sise - - sidä void `hüüeti sis munavoiks Kuu; muna rebu ei ole viel kovaks kiend Hlj; neid muna`kaupmi, neid õli. iga nädäl ikke `korvidega `käidi ja `kõnniti `ringi ja Lüg; Muna`kaupmes - - iga muna `vahtis `vasta `valget, [et kas] on ikke `värske vai ei ole; Kes kodu jäid, `võisid alati `miski `erku (maiusrooga) teha, muna `praadi või IisR; Korja nee munarebud keik `seia kogu Jäm; Pole vanasti `õhti muna `kooki `tehtud, see uus asi Pöi; Kui sa änam äi jõnni, siis tee ma `soole muna `kooki Rei; munako`b - - `paio `vetstest `tehtud Mar; ää pane muna `korbi `vankre peale, pärast munad põruvad `katki Mär; muna rebu on seäl `kaussis Juu; Ma puhun `sulle siis `jälle munakoore tühjaks Amb; muna o`tsikud (ülesostjad) käisid mune `o`tsimas, kohe obusega käisivad `ringi Kad; muna `kuori `antasse kanadele `süia Iis; Ennem esimist maailma sõda õlid muna kaupmehed, kes käisid mune õstmas Trm; kui `košti lähväd, tieväd muna `kuu`ki; mõni lehem jäeb umm `astrass, ei anna muna kuaregi täit `piimä Kod; üle järve ema `a`ndis mulle muna võid Äks; munavõi on magus Plt; lastele tetti muna `pätsi, muna `panti `sissi Trv; munavõi olli, muna akiti ärä ja `panti või sekkä Pst; ta om ärä ellidet ku muna kuur, ei tohi näppug ka puttu Krk; tibakse kanapojakse tuleva munakoore sehest `väl`lä; villatse kleedi, lõeme `pääle `koetu, kõllakass kanasita `karva värv ehk munarebu `karva Ran; kes om jõvvuline anipoig, tuu tujb munakoore `katski; `pernane `ol`li Mulgimaa puuld peri, temä tei katte `so`rti `korpe, tei kohupiimäst ja tei muna `korpe; kui muna võid tetti, siss mõni pa`nd `ainuld `tolle kõllatse rebu - - mõni säkut kõik `katski Nõo; kae, kui el`lik tu inemine om, nigu muna kuur Kam; Kõge rohkem tetäss kaejatsi jaoss muna `kuu`ki Rõn; Seo ilma `aigu kara tütärlatsõ `küdsävä muna `kuu`kõ ja `kõkkõ viimäst Urv; munakuu`f läts `ka`tski?, muna lapahtu `maaha; Jaanipääss õks `võeti tetti muna `sõira Rõu; iä kõrrõtuss om `ohkõnõ, ku `pääle `saistat, siss lätt `ka`tski ku muna kuur Vas; muna kuuk` tetti munnast ja `tsukrust ja jahu kah Röp; Kosilaist ravti aidah kõkõ pa`rebidõ `süü`k`ega, muna kuurnikaga (munakoogiga) ja `miiga? Se

munade|pühad lihavõtted üles `tousmise pühad vai munade pühad Jõe; [kui on] munadepühad - - jagavad ju kana mune Jäm; munade pühade `loupa värviti mune Ans; munadepühad, siis `Jeesus `tõusis mulla seest just kui kana poeg muna koore alt Mar; munade pühad oo kää, kas sul muna `värvi oo Mär; munade pühades keedeti omigu kanamune Var; suur `reedi oo enne munade pühi Tõs; me `kangesti oodasime munadepühi, siss sai mune `süia Saa; munadepühade ajal lätsive poisi `kakleme ja `pildusive ütstõist munadega Trv **Vrd** munapühad

muna|häda munavalu kana oo munaädäs Mar; kanal tuli munaädä `piäle, `mu`nni `sinnasamma ärä Kod; kana om muna ädän, munemise valun Hel

munajas munajas Tür Trm veerjas pikkamesi läheb `alla, munajas - - mägi Tür; Põld on igapidi munajas Trm

muna|jooja sõim Sie_o muna `juoja (pealekaebaja), ega sel kiel `seisu `hammaste taga `millaski Kuu; On see küll üks muna `juoja (hellik) pojuke `memmele `kaela `juhtund IisR; See aa üks igavene munajooja (sõnakehv inimene) Emm

munak muna`k g -ku Kod(-ko) TLä

1. munajas tükk, moodustis vanass `te`sti rasva munakud, `lamba rasvass `te`sti munakud Kod; `lu`skaga kaabiti taenass mõhe kül`lest ärä, pitsitedi munakude, veeritedi jahuga kokku Ran; `vastse kūrvitse kasvava pääle, ää munaku joba; ua tambiti anuma sehen `katski, `panti väge ja `suu`la kah, käte vahel tetti serätse munaku, tuu `olli ua tõmp Nõo

2. väike vilja- või heinahunnik vahel tehässe veiksed munakud, siis kuevavad ruttu ärä; kaarad pandud munaku; ku [hein] õli maha aetud, kui õli pilvene ilm, `tešti munakod, `veiksed uñnikod Kod

munak² → munakas

munakaline *munakaline* munakaid, munakive täis *Tie ka - - munakaline*, `vankris porotas ja `väänitas, [mine] kas vai `ümbär Lüg

munak|karv lapse juukseude *munakarv viil pääh Röp*

munakas *munak|as g -a Lüg Jõh IisR Põi Kod; muna|k g -ku Jõh Vai Kod, -ko g -go Vai; pl munakad VNg Jür Kad, munakud VNg Lüg*

1. munakivi [Kalvi] *loss - - ehidatti juo munakatest, raud munakatest VNg; `Lauditi linad `unniku vie `sisse, siis `pandi `neile `piäle lattisi ja munakaid; Munakaid õli `este `põldudel, nied `viati ja `tehti kivi`aiad Lüg; sen `tõise `poisil `leivad munakaga `müöde `silmi Jõh; siin on niisugune `kruusa kari, ei ole munako Vai; Suured munakad kut ruusikud Põi; kos kivilised väl`jäd, on korjatud pali munakid Kod*

2. munand – Jür

3. adj munajas *keriksega ahjud olid, suured munakad kivid [kerisel] Kad*

munakass *munakass* munarebu värvi, kollakas *tuü* (loom) *om munakass, muna `karva San*

munak|keldane *muna `keldane* munarebu – Kuu **Vrd** munakollane

munake(ne) dem < *muna kas sie munakene `mieldib `sulle Lüg; nuor kana muneb `veikseid munakesi JMd; veeke munakene - - süü ärä Kod; noore kana munake KJn; `kastaa-nija munakestest jahvatadana `kohvi Nõo; peopuder `olli paks, võtit kaosist munakese `piiu ja `seiet ärä Rõn; ma`leüse häniläse pesä, säääl ol`l viis munakõist sisen Har; ma mõista hüvvi `sõiru tetä?, a`olõ õi`munakõisi Rõu; üt` munakõnõ `umgi pesäh Plv; kana luu `veiku munakõsõ Lut || (lapsest hellitavalt) kulla munakene, kuku laps Kod; oh sa kuku munakõnõ? Plv*

munak|kivi munajas kivi, munakas `ranna `ääred on päriselt muna kivist Jõe; `põllumel `põllu pääl on `jälle raba muna kived, midä purust `lähväd Lüg; Kena maa, aga irmus pailu muna kivisi Põi; Munakivid äi ole suured, `nendest `tehta kiviteed Emm; ümärkorne, see oo munakibi Mar; minakivi, `sohke pisike kivi, ümmargune nagu muna Tõs; `Ruide luhas olid muna kibidest kuhja põhjad `tehtud, muðu suur vesi kebade oleks kuhja viind `allavett Kei; mõni mua on nisuke pae ruadik, sie kasvatab paremine `vilja kui munakivi ruadik Kad; muna `kivvest olli keress Hel; *munakivi? omma`väikese`põllukivi?, suurõ? omma`maakivi? Kan; munakivve um `piklikkõ ja `õkva ümärikkõ kah Plv Vrd munnkivi -koda emakas Rahva jutun om iki tal (emakal) sij õige nimi munakoda Pst; munakoan seisave kanal muna enne munemist Krk -kohv munast valmistatud joogi aine; sellest ainest jook Muna, jahu, vett, segasin `taigna, `taignast tegin `kuubikud, `praadisin ära, sie õli munakohv Jõh; üksvahe `tehti munakohvi, niukst muna `taignast `tehti ja s`küpsetadi `ahjus ärä ja - - `taigna tükid sis `pañdi `prendle `sisse, sis `tehti ned pruuniks ja jahvatadi jälle `veškis ära ja iad kohvi sai HMd*

munak|kollane 1. munarebu *Mõni äi söö muna kollast, sööb `valge üksi ää Põi; Meil `üiti ikka muna kollane, rebu on uus sõna Jür; koogi tegemisel õõrutakse muna kollane ära VJg; munarebu ehk munakollane Iis Vrd muna|keldane, -kolne, -kõllane*

2. munarebu värvi kollane *Sie `luomade üles`ostja, mis muna`kollase `karva `vihma`mantlis käib, sie tuleb `seie IisR*

muna|kolne munarebu näpud muna `koltsega koos Kär; muna `kolne pole veel keend Pha; Linaöli ja munakoltse seguga saab öliiriidid uuesti mæerida, kui nee on ε kulund ja akkand vett läbi lasma Emm; munal oo koor, sehes oo muna `kolne Tõs **Vrd** munakollane **-kott** munandikott `kõikel isastel `loomel munad, muna koit koa, munad sees Tõs; poisiksid ikki irmutadi, `vaata kui vetan munakoiti tagant ära Saa; püksid `katki, muna kotid `paistsid `väl'la Plt; sis olli munakoit `paisten ku põis Hls; üits naine olli nõnda mehe ärä tappen, et lei jalage munakoti pääl Krk; `Oinal munakott muidugu `tillõlõss `jalg vahel Urv; Tuvagu koti? ol'li_tettü `rõivadsõ_vai jäl? `oina munakotist, tuu sai kõva, tuu pidi Rõu; Egal meehel piät kolm kotte olõma: munakott, rahakott ja tubakokott Röp **Vrd** munnikott

munakune munakune munakivine siin `rannas on `rohkemb munakune `pohja Vai

muna|kõllane munarebu kuuk tihasse - - muna kõllane õerutasse `suhkruga ära, `tärklest, jahu ja `rohtusid kah ja siss `valge soum Äks; muna kõllane ja muna `valge Kam; lais armastass munakõllast Urv **Vrd** munakollane **-kõrvetes, -kõrvetus** (munatoit) liha ja muna `praetakse pannu peal, on munakõrvetes; muna kõrvetus, munad pannu pial `praetakse ära, ikka tite emale Kei **-kärss** (munatoit) Kere on hele, `praatsuta ruttu paar muna `kärssa IisR; muna `kärssi `tehti murganaistele. lüiakse kaks, kolm muna pahni `piale, võid `piale Iis

munal munele kana kävi munal Kuu

munale munele kanad hakkasid munele ja pere `naisel oligi sie usk, et nüüd sie `suitsetamine avit Kuu

munaline munaline|ne g -se munaline (munaja viljaga) lill ja `süünnid täis Kod

muna|loomka munaveeretamismängu koht Küläh tette munaloomka ja `naate veerätämmä. Kohe liivadsõ kotusõ pääle kaivõte `lapjoga sääne `sipakõnõ madalap kotus. Loomka põhi sõkutass `veiga_tasatsõst ja kõvast kui rihealodsõ põrmand. Loomka ütte `viirde pandass `väikene lavvakõnõ `liuhka, säält lavvakõsõ päält lastasõ_muna_viiirdõmmä Se **Vrd** munaveerütis

munalt munelt kana loksub, kui munalt tuleb Trm

muna|luu 1. (inimese luu) a. pahkluu jala muna ja munaluu Saa; Mia lei vastu pengi jalga munaluu ninda valusti ärh, et süä läits nõrgass Pst; jala muna luu, sü om jalal vällän puul Hls b. randmeluu käe muna luu Krk

2. (linnu luu) ku kana sulitab, ega ta siss enämb ei mune, siss om munaluu `kinni, ei tule mitte üits muna; loojal kanal om munaluu lahe Nõo

muna|lõikaja kohitseja `Ungur on muna `lõikaja, `ungurt kutsuti `põrsi `lõikama Hää; ka_jäät `mõnda muna `lõikajet, `oina tahav är lõigade Krk

munamene munamene munajas munamene kauss, pisike ümārgorne kauss Mar

munane muna|ne g -se Jām Khk Mär Kse Trm Kod Plt, -tse Trv; muna|nõ g -dsõ Krl Vas, -tsõ Plv

1. munaga koos see puhas küll, ega sel põle muud kui munane Mär; sul on munased kääd; suu munane Trm; munane kuub, riiete `külge `puutund mune Kod; laps sööb muna ja teeb enese eest munaseks Plt; lohits (lusikas) om munanõ Krl; lais um `väega munanõ Vas

2. munarohke äste munatse korbi Trv; luitsikuruug om munanõ, pal'lu munnõ sisel' Krl; taa ol' `väega munanõ kuuk' Plv

muna|paju (liik pajusid) muna paiu?, ku kuuj' maha `tõmbat, om vahanõ Har **-pilv** munavalge muna sora ja muna pil'v Krk; muna `pil've mia es süü, aga rebu sein Ran **-porss** muna porss (munatoit) – Trm **-puder** (munatoit) `Valmis siep `täüdüb paas `olla niisugune `jusku muna `putru Kuu; Lastele keedeti muna pudru Põi; muna puder on soust `seake. muna

puudrusse `pañti võid ja `rasva, muna puder ol'li väga rammune Saa; munapudru väga `arva tehakse ka Kei; muna `putru tetäss panni pääl Hls; muna `putru teti külalistele ja pühäbe ommuguss kohvi kõrvale Hel; sitaveo `aigu `olli `lõunõss `suurma puder ja munapudrust kaste sääł man Nõo; Pühäpäävä hummugu `pesti ja klopiti suur `keškmäne kausitääüs munnõ, lõiguti suidsupek'i juppõ pañni pääle, siss teiti munapudõr Kan; muna `putru ma is tahaki, tuud õks teiti nii külaliisile Har; Ku_kari pikilt päivilt är_tul'l, sõss keedeti karussõlõ kah munapudõr Rõu; muna pudõr, munna klopitiva ärä?, piim paah `kijmä ja klopiti muna `sisse Räp; [nurganaisele] k'üidsetäss vadsakaisi ja `pliine ja muna `putru Se **Vrd** munaroog

munapühad 1. lihavõtted lihavõtted vai munapühad tulevad jo `varsti ligi ka Lüg; munapühi `aigu keedeti ja värviti `munne, suur kauss `olli `munne täis Nõo; vanast, ku munapühi `ollivõ, siss poisi `lätsi tüdrikidõ poolõ munnõ `otsma San; Ku munapühi? tulõva, kül sõss munnõga tiksõldass Rõu; munapühi aig ol'l, `tütrigu vele_tul'li_munnõ `otsma Vas **Vrd** munadepühad

2. pühad, mil mune söödi Nelibüd ja lihavõtted olivad munapühad, siis `kiedeti igaihele kolm vai `keikse `rohkeemb kuus muna IisR; niid one munapühad kõik, lihate pühad, suvisse pühad ja juanipääv Kod

munarm(u) munarm g -u Kod(-erm) Lai; n, g munarmu Trm Kod rasvarull, -päts sia rasvass `testi munarmu, `võeti rasv `väljä, kiäräti nõnna `viisi ilosass kokko, `pandi suul vahele Kod; `rasva `pañdi munarmusse -- need `seisivad laes naela otsas talved läbi Lai || kämp või juba munarmun. kui akab kokko minemä, siis lähäb või munarmu Kod

munaroog munatoit kui siep lüüb `katla `küllest `lahti ja mela `küllest `langeb `lahti ja on ilus `jusku muna ruog, siis on siep `valmis VNg; Ja siis `keideti viel munidest muna `ruoga, aga sie õli ka siis pühädä aig vai pühä `päivite Jõh; Kui äkkitse `võerad tulivad, ega_s maakuhas `järsku kedagi muud teha `mõistandki kui muna `ruoga IisR; ma tee tänä muna `rooga Mar; muna `praetse ää, pannase vähä `piimä ja jahu koa, natukese, munaroog `oogi `valmis Tõs; kui värsked titeemad olid, siis `viidi muna `ruoga, saia pude sies Ris; `Pulmas `tehti muna `rooga, viie `ämrene pada `pañdi tulele, piima `sisse klopiti munad, oli jüsku `värsk piima supp Kei; või ju muna `roogas (tangus, teraline) Ann; pani liha pañni `piale ja muna `sinna `piäle, kloppis kausis munad segamine ja `kallas rasva `sisse, sij oli munaruug Pal; Muna `ruuga `viidi `talguse aeg `rahvale `õhta `uutses KJn **Vrd** munapuder -rustmine munarebu muna `valge ja muna `rustmine VNg -ruuge munarebu muna `ruuge klobida ja tehä `kuokisi ja Vai **Vrd** munarõuge -rõuge munarebu `Iuksed ku muna `rõuge, ilusad `kulla `karva `iuksed Lüg; Kui siep `keitades jäi nigu muna `rõuge, siis tuli ia siep Jõh **Vrd** munaruuge -rüdi tüll (lind) Munarüdi juõb teste munõ Khn

munasari (siseelund) kui kana `kaagutab, siis akkab `varsti munele, akkab muna `sarja `kasvatama Lüg; Sugu `asjade nimesi pole ma `noores eas kedagi täädnd, niid ma ole -- kuulnd emakas ja munasarjad Põi; kanal on jo muna sarjad, tääl oo need sarjad sel'lä peal Mar; kui kana muna sari `aiget saab, siis muneb nahk mune Mär; muna sarjas kasvavad munad IisK -sora munarebu muna sora om kõllane Trv; muna sora ja muna pil'v Krk; määne `haigõ är_palanu, siss tu muna soraga võidass Se **Vrd** munatsora -sõir (toit) `Sõira teiti kattõ `muudu, üts teiti munasõir, tõõnõ jäl? munõta?; Jaanipääss õks `võeti teiti muna `sõira Rõu

munataal, -tael munarebu Muna taalast tuleb poeg Emm; Kui kanad `õues vabald `liikuda saavad, on munataalad tumekollased Rei; See oli siidirätik -- munataela `karva ja `koltsete `lõngadega läbi kujutud Han; muna taelad oo kõvad Tõs

munatama *munatama* Puh Nõo, *muña-* Urv *hellitama kasvata laits kõrraperäst iluste, mes sä munatat tast* Puh; *miä ole ka emätä ja esätä üless kasunu, ei ole miu `üitsegi siletänu, ei munatanu* Nõo; *ma_sai no umma last muñatada_nii, mul tal`lituss tal`litada_ja tüü tetä?* Urv **Vrd** *munotama*

muna|tsora *munarebu muna ísora om paremb ku `valge* Ote; *muna tsora ja pil`v* Rõn; *munáso`ra ~ muna verrev* Vas **Vrd** *munasora*

muna|vaan *munavaan* *munarebu* – Lei **-valge** *munarebu ümbritsev munaosa klobi muna`valge vahule* Vai; *Muna`valged `pandi roosi `paisele `peale, see võttis valu ää* Põi; *muna`valge, muna sees oo tael ja `ümber oo `valge* Mar; *Muna`valge, `toores munas on ta niisuke kahvatu `valkjas ja vedel* Jür; *muna`valge on munas - - rebust tuleb kanapueg, `valgest ainult nahk* VMr; *muna`valge `peksti vahule, `tehti `torti* Lai; *muna`valgõ - - kanamuna `valgõga om vaia munakuuk` vällä_kiruta?* Har; *muna sora um ja muna `valgõ* Vas

muna|valu 1. *linnu munemistung kana karjub ühna muna valus* Muh; *kana oo muna valos, jooseb edesi tagasi `peale ja kõõritab, kui munele tahab `minna* Mar; *kana_o muna valus, otsib pesa* Mär; *kana jooseb nõnna muna valus, ei ole nüid `kohta, kus ta maha laseb selle muna* Juu; *kana käib ja juakseb muna valul* Kod **Vrd** *munahäda*

2. (rahatust, kärsitust inimesesest) *Käis nagut munavalus kana* Khk; *Jooseb `õmber naagu muna valus kana* Põi; *nagu kana muna valus, jooseb edasi* Ris; *kas sul munavalu on_je, et nii agarast kaagutad* Sim; *jüstkui munavalu tõsel* Trm; *nõnnagu kana õli muna valul, es seesä `koski paegal, [ei tea,] kohe `minnä, kos `õlla* Kod; *Ku koskile minek, siss mõni käi jo aigsale ku kana munavalun, edesi ja tagasi* Hel

muna|veerütüs *munaveeretamismängu koht; ka munaveeretamise mäng nä omma?* *muna veerütüise man* Se **Vrd** *munaloomka -verrev* *munarebu imä küdsä munaverevist mulle sündümise päevass tada hääd `kuuki* Ráp

munda *muñda* *pingike mi istu är muñda pääle* Plv

munder¹ *`munder* Khn/*-õr/*, g *`mundri* Kuu VNg *Lüg Jõh Jäm Khk Pha VII Põi Muh Hi* *hajusalt Lä, Tõs Ris Hag JMd VJg I KJn Puh San, `munder* Vai *Rid Tor Hää Saa* *hajusalt Ha, Koe Plt KJn Trv Krk*; n, g *`muñdr|i* Võn *Krl Har Rõu, -e* Plv; *munder* g *-a* Se; *munner* g *`munder* Krk Hel

1. *vormiriietus meil õlid jo ikke `kruonu puolt `mundrid `seljas* Lüg; *`pritsi `miestel on ka `mundrid* Jõh; *`soldatitel on `mundrid, [nad on] kroonu `mundris* Jäm; *ametrnigul on `munder sel`jas* Khk; *vanasti olid `urää-dnikud - - `munder ning teguviis oli neil `kontstaa-bliga üks VII; `Munder oli `selgas, kui sügise koju tuli* Põi; *Saksa [sõjaväe] `munder oli allist kalevist Rei; kroonu `munder, `õetse ikke `munder olavad Tõs; kroonul `antass uus `munder* Hää; *`soldanitel on `mundred kua* Juu; *sõaväel on oma `munder* JMd; *kruanumehel on ilus eledate `nüepidega `munder* VJg; *soldatid `kañdsid `mundrid vene sõja ajal* Lai; *munnerte `järgi na iki om mõtsavahi* Krk; *soldatil olli ennemb venne `mundri säll`län* Puh; *kroonumihhel omma `muñdri?* Krl; *`soldani `pandava hennest `muñdridõ* Har; *vanast ol`liva kroonu mehil `muñdre?* sälläh Plv; *vana munder sälläh, sõamunder* Se || *piltl peks, keretäis `reiepappi `ütless, [et] voi sina lähed era - - ja ise `andass `mundri* VNg; *annin talle ia `mundri* Iis

2. (rõivastus üldisemalt) [naine] *Taageldand `endäst kovasti `paksu `mundrisse* Kuu; *pane `ennast `mundri ehk pane `riided `selga* Jõh; *niid ma ole `mundris, mees `valmis minemas* Jäm; *kõik `riided koos_o `munder. vammus `aeti vel kasuka `peale, siis `olli see_sur `munder kää* Muh; *Sa oled `mundris juba, jo akame siis minema* Rei; *siis `pandi pinsak ja pinsaku peal*

oli kasokas, ega selle `mundriga saand `einu aada, muist `aeti maha Mar; Suur pikk kuub `ol'li -- vüü `ol'li `ümmer, kirju sal' `kaelas -- suured punastkirja `kindad, sij `ol'li meste `munder Hää; tal oli koa suur pihktasukas -- seda `mundert `oidis ta vanast aast Kos; mul ei õle viil `mundrid sel'jän Kod; kas oled jo `mundres Plt; pane nüid ennast `mundress Krk; karalatsõl jo_ `muñdri jo_ sälähn Rõu

3. a. (koorega kartulitest) ei `oskagi muud teha kui `mundriga `karduli VNg; Sa kiida täna lõunaks mundris tuhliid Pha; Kui seda mundris tuhlistki priipärast vetta oleks Emm; `reede`õhtu oli ikka `terved kardulid, ikka nii `mundris kardulid sai ja Noa; Kes neid väikesi kartuleid koorima hakkab, need keedetakse mundriga Mar; kui koorega kardult keedeti, siss mõni `ütles `mundrega karduled Saa; `ennemueste keedeti ikke `mundres suppi. kardulel jääb `munder `sel'ga Juu; kartul one `mundri maha visanud -- puru kiädetud Kod; `mundrega kartuled -- `ööldasse `koeruse pärast Plt; `võtke `kartulilt `muñdri päält Võn **b.** kiht Vanale `paadile `sendägi `paariks `kolmeks `aestaks rohuks oli, kui `kerra üä `mundri kivi `terva üle sai Kuu; see on `liiga ull, ko noor inime on `lahja nagu kraasilaud, oma `munder (rasvakiht) peab ika `ümmer olema Ris; kui see `munder [täisid] sai pealt maha `soetud, uus tuli `jälle Mar

munder² `munder SaLä(g `mundre Jäm) Vil Põi, `mundõr Khn, g `mundri (kala) **a.** merivarblane `munder, vesise lihaga ta on; see ni jäme inime, `umbest kut `munder Jäm; `munder on seant püsune kala, pal'las lima löri, sea söömaks `aitab Khk; Üks `ütleb obukakk, teisel on `munder, suur paks süldi `moodi lopsakas Põi **b.** merihärg `mundõr lõhub muitta Khn **mundi|habe** lõuahabe mundi abe -- kui lõug `puhtaks `aetud, mundi `otsas abe Khk

mundstük(k) → munstükk

mundutama `mundutama lastek musitama, suudlema – Kuu

munel munel Saa Vil munemas kas kirju kana munel käis juba Saa; kahessa tükki `ol'li [kanu], üks käib munel õheskohas Vil **Vrd** munal

munele mun|ele Lüg Krj Vil Muh Rei Mar Mär Vig Tõs Aud Saa Ris Juu Koe VJg IisK I Plt KJn M(munel Krk) Puh Nõo Kam, -õle Võn, -õlõ Khn Rõu munema kana ku lähäb munele, siis akkab munemaie Lüg; kanad kaarutavad, kui nad munele `tahtvad `minna Krj; kana kõerutab, kut ta munele tahab Muh; Ma `passisi tükk `aega, et kus `kohta see kana munele läheb Rei; kana paremine akkab munele, kui [üks] muna on [juba] pesäs Mar; kui tä (kana) munele tahab, siss kõõretab Vig; Varõsõd akkavad juba keväde varakult munõlõ Khn; linnud läävad `pessa munele Saa; siis ku kana munele akab, ari lähäb punasest IisK; pani kana munele, sõul `piäle Kod; kana on jo sulil, `varssi akkab munele KJn; ku kana akkas munele, lääve kõrva `valgess, ari lääb punatsess Krk; kae, kos kana munele läävä Puh; `audja kana piab eräld olema, mitte sääl kos tõese munele käevä; Su saadetass asja peräst, et käid nigu lõhn ärä, aga sina jääd sinna munele piltl Nõo; kanale `pañti looduss ala, kui munele läits Kam; kana läits munõlõ Rõu **Vrd** munale

munelt munelt Mar Mih Saa Kod Lai Nõo/-ld/, -õlt Khn munemast ku kana munelt tuleb, siss tä kaagutab Mar; Kana tuli laodilt munõlt Khn; kana tuleb munelt, kukk vassan suure kisaga Kod; kui ta saeb ära munend, siis on nii suur lar'm, kõigil on `kuulda, et kana tuli munelt Lai; kana tänitäb küll, ku muneld tulep Nõo **Vrd** munalt

munema mun|ema Jõe Lüg IisR Sa Muh Rei Mar Mär Vig Kse Tõs Tor Hää Saa Ris HMD Juu JMd Tür Koe IisK VJg I Plt KJn Vil Trv TLä Ote Rõn, -eme M(-em Krk) San, -õma Khn Võn Rõu Plv, -õmõ San Krl Har

1. muna, mune väljutama kana `kaarutab, kui munemast ära tuleb voi munema lähäb Jõe; mida üväd kanad on, `käivad `ninda ühes pesas munemas, evad lähe tõist `kõhta `õtsima Lüg; ema muneb munad - - siis `töölene akab munema (mesilastest) Kär; `meite ani muneb juba, teine_b mune veel VII; Seaste on kanad irm `kanged munema, ega pää on muna Pöi; rullid ja tausad ja vesikid munevad mere `eare ruusi `peale Muh; `kange ea muneja kana Mar; kanad ike `teitel munevad Vig; kana muneb vahest kaks muna `päävas Tor; lind ol'li munenud pal'lu mune, pesa ol'li ääretasa täis Saa; kanal tuleb nihuke tuju, akkab `krääksuma ja kluksub, jätab munemise `järgi HMD; kana muneb seäl, ää mine ermutama Juu; see kana on jo sada muna munend JMD; ku kanad `sulgivad, siis ei mune IisK; kana muneb nokass, lehem lüpsäb kiäless vns Kod; kägu muneva teste `lindude `pessä KJn; nu'rm kana kül kihuteb munemist Hls; `lauta ja kõlgussesse `säeti korvi ja kasti üless, põhk sehen, sinnä kana munesive Hel; kägu, ku ta ärä om munenu, siss naarab, võtab nigu üüts kogin Ran; ku sa püve pesä levvät, `suska tok'k `sisse, püvi muneb toki ladvani; liha `kärbläne om `sände `mustjass sinine, ku ta liha pääle lääb ja sinna muneb, siss om `maokese peräst pääl Nõo; kägo ei tiij pessä, munõss tõste `linde `pessä Võn; pane kana muneme San; lehm `nüssev suust ja kana munõbev nokast Krl; ka's munna ta (kägu) munõvat - - üts kõik' kas tsibi `hänläse `pessä vai Plv Vrd munima

2. piltl aega viitma Kurat sa muned sääl ja venid IisR; Mis sa sii muned, tule akkame minema Pöi; munes poole pääva, aga tüüid ei saa `tehtud Tor; mis sa seäl muned, et ei tule juba Juu; ei tia, mis ta sial nii kaua muneb Lai; Ega_s nii ei saa päevä tettuss, kui sa kotun muned Nõo || Mes juttu sa aad nigu unest muned (fantaseerid) Nõo

munerm → munarm(u)

munetama munetama Mär Kse Hää Ris Iis Kod Trv Krk/-eme/ Nõo, -mma Lüg Vai munele seadma munetab sara all kanu Lüg; mis ta muud teeb kodu kui munetab kanu Mär; Ma munetan kanu, säen neil pesi ja pesa pääl munema Hää; lähän kana munetama Ris; munetab kana talvel, paab munele Kod; kana õts pesä, munedede ta ärä, pane munem Krk; ma_i näe kana munetada, ma_i saa kana pesä `otsi Nõo || piltl hellitama mes sa munetad ja oiad sedä last Kod Vrd munitam(m)a

munetese|muna pesamuna munetese muna viiakse pesässe, sis ta (kana) muneb enimi Juu

mung → munk¹

mungajaane = mungaaegne see oo ühna munga`aane Muh -aegne ennemuistne munga`aegne, sie on müüda mend aeg JõeK Vrd mungajaane, muugajaegne

mungapõlinõ ennemuistne Nied mungapõlisõd asjad; Mõni ei täü `uusi `riidi pidädä, ikka mungapõlisõd `selges Khn Vrd muugapõline

mungas mungas, p mungast varandus aeab seda mungast kokku Mär

muni muni g munõ Rõu Plv Se, p munt Se, `munda Plv mõni Trul' ol' kah õks munõl Rõu; ma tuusi (tundsin) `mundagi miijst är[?] Plv; kats alažit om munõh sepikoah; muni sugu om `laulja Se

muni|kõrd munikõrd mõnikord – Plv

munima munima Jõe Kuu VNg Vai KuuK munema `kierleb ja `vierleb, kui `otsa saab, siis munib = kerilaud Jõe; Küll kanad munivad tänäoon `höästi, kohe iga päiv `aeva Kuu; emä `kärbläised `munnid liha täüis Vai; munijad kanad KuuK

munitam(m)a munitama Kuu, -mma Vai munele seadma Vrd munetama

***munits** pl munitsad moonakott `enne, ku läks `mõisa, siis leib `märssi, `silgud `karpi - - siis `üeldi, et nüüd on `leivä munitsad akkamas Lüg

munitõlõma *munitõlõma* isutult, valivalt sööma kõõ *munitõlõss, süü ei nobõhhalõ* Lut
Vrd *mullitõlõma*

munk¹ *munk* g *munga* Jäm VII Muh hajusalt L, Ris HMd Juu JMd VJg Iis Trm Kod Pal Plt KJn Trv Hls Krk Ran San Krl Har Rõu Röp, *muñña* Rei, *`munga* Kuu; *mung* g *munga* Trm Kod, *`muñña* Lüg; n, g *`munga* VNg Vai *munk* *`munga on mies, sie elab* *`kloostri* VNg; *`mungad* *`käivad* *`kerjamas* Vai; *ühekorra vanasti olnd* *mungad suurte* *`pitkade* *`mustade* *`kuubedega* Jäm; *vanal ajal oli munk nõid, nüütse ajal on muñnad pühad mehed* Rei; *meno aea sees põle olnd* *`munkasi* Mar; *`Munkadel oo oma voõm, must munga kuub* Han; *mungad - - paluvad ja* *`kloostri* *eläväd* Tõs; *kas_si mõni munk viil, elab* *`luõtliku elu* Hää; *mungad* *`jälle isi inimesed, mis* *`kloostres sedäsi eläsüd* Juu; *ma ei ole* *`munka näind* JMd; *sie näso mung* (vaikne ja kinnine inimene), *soa tast* *`keski aru ega* *`õtsa* Trm; *munk one kua lugija; tõesega ei sua juttu kua ajada, ta vahib nagu mung sulle* *`õtsa* (vaikijast) Kod; *musta* *`rõõva sellän ku mungal* Trv; *mehe omma munga,`* *luõstre munga* Krk; *munga* *`palssi jumalat, et jummal tasu toolõ inemisele uma* *`tahtmise* *`perrä* Har; *ku koton istuss, sõss üteldäss, nigu munk* (seltsimatu) Röp **Vrd** *muuk¹*

munk² *munk* g *munga* Sa Muh sarvitu, *nudi munga* *`pæega suur jäme lehm* Jäm; *`sarvisitta veis, see on munk, mungaks* *üitasse* Khk; *mina_p taha* *`munka* *`lehma* Pha; *ää narri seda* *`munka oinast* VII; *sellel* (lehmäl) *`ollid vassikad koa mungad* Muh **Vrd** *muuk²*

munk³ *munk* g *muñña* koiliblikas *kui munk* *`akna* *`peale* *`lendas, siis tuli kena ilm* Jäm

munkima *`munkima* Jäm Muh, *`muñkma* Trv, (ma) *mungi muukima ta* *`munkis nõnna ne ukсед* *`kindi, et saagid* *`lahti enam* Muh; *luku olive kikk* *`valla mungit* Trv

munk|raud *muukraud* *munkravaga keerdasse* *`nutrid* *`lahti* Muh; *eks varastel ole ike munkraud* JMd; *käänä munkravaga kruvve* *`kinni* Puh; *munkravagõ ol'l taba är lahut* Krl

mun *muñn* Kul Vig JMd Röp, g *muñni* Mär Khn Tor Hää Saa Kei VJg Sim I Ksi Plt KJn Krk Plv, *munni* Sa Muh Mar Kse Tõs Hää Ris Kad Plt Trv Krk T Vas; *mun* g *munni* Emm Käi Rei, *`munni* Jõe Kuu Hlj Lüg Vai; pl *muñni?* Urv Rõu Lei

1. *suguti, peenis kogu pere* *`katsub pereme* *`munni =* *`ukse kääpide* Jõe; *mina sedä en usu, kas* *`võetagu munni maha* Lüg; *muñn, see_o isaste asi* Khk; *kul't jookseb, muñn* *`paisub =* *vokk* Krj; *Püksid olid nii lagund, muñn* *`paistis puhas* *ää* Põi; *sellele kasvab muñn taha, kes soku* *`sarve puhub* (õeld tütarlapsele) Muh; *ärjä muñn, see* *`õõti ärjä kõra* Mar; *obosel muñn oo ja muud kedägi* Vig; *Kellel iä karunõ muñn, sellel* *`ollõ iä õñn* Khn; *mis sa jürgid oma kül'mä muñniga,`* *õelti, kui mõni mees möllas* *`kangesti* Saa; *lähed muñniga kusele* Kei; *pane muñn* *`püksi* Sim; *Lai muñni eli, see õli vist liikva* nalj Trm; *võttis* *`perse* *`paljass,`* *näitas minu isale* *`muñni* Ksi; *lapsel til'l ja mehel muñn,`* *täkul türa ja ärjal kara* Lai; *muñn on* *`pehme nagu niisk, võta* [või] *lusikasse* Plt; *muñni ei tii* *muđu midägi, ku_i ole kotte koputaman* nalj Krk; *ta om poole munniga tettü* (saamatust inimesest) Ran; *ega nali* *`kaala ei* *`lõika ja ega muñn* *`kintsu ei õõru* Nõo; *Mis kasu om sest suurõst munnist, ku väikene tii* *sama tii* Röp

2. pl *munandid mõni ei saand* *`õiget* *`särki, ei kattand* *`munnisigi* Lüg; *tule sa meitel* *`ungruks, näpista meite* *`põrssa munnid* *ää* Khk; *vana mees* *`olli talle* *`muñna* *ää* *`lõikames* Muh; *Mool olid mullu munnid taga,`* *seaste pole üht,`* *seaste pole üht* (härja mõirgamise inimkeelne tõlgendus) Rei; *poiss, muñnid maha* Sim; *`lõikan* *`põrssal muñnid ära* Iis; *suured muñnid, nagu pada* *`jalge vahel* Kod; *Leena käis* *`muñne* *`lõikaman,`* *latsi* *`vasta* *`võtman* Ran; *me Muñal* (koeral) *võeti munnid maha, muđu ta ulk* Ote; *Nii* *`saatõ_tsoori_ja_muñni?*, *noid es süü_ka_`* *kiäki* Urv; *`muñne man um viga* Plv

3. ümar asi **a.** käbi *Muñn sadi männä otsast`tolksti pähä; Sooja päävägä vädäväd muñnid kõik arvölõ Khn* **b.** junn *obose seta munnid, `lamba seta öba Emm; obuse seta munnid on meitel Käi; Mõni`ütleb ka obusemuñnid - - vahest ei taheta nõnda lausa `väl`la`rääkida, sis`öeldaks muñnid Hää Vrd* munnusk **c.** kapsanuuter *`kapstal munni all nigu ponni all Ote*

Vrd muna

munnakas *muñnak|as g -a Kaa; `munnagas Kuu trullakas, priske Kes on `junnagas, on ka `munnagas Kuu; [ta] Näikse eesele ka üsna kena muñnaka emase käde saand olavad Kaa*

munnar *`munnar g -i Jõh Kad kohitseja `munnar - - sia `põrssaid, `lamba `tallesi ja ärja värsikuid `leikas, tal omal oli ia käsi Kad*

munneline *muñneline* munanditega, isane *muñneline* lammass Plv

munner → munder¹

munni|kott *munandikott `munni kottist `kutsuta enämb Lüg; munnikotil on kurrud sihes Jäm; Sa ole vait kui munni kott Krj; Kõhu piige oli `katki, sooled käisid `alla munni koti `sisse Põi; munnikotid `ollid tubaka kotid Muh; munnikoti sees pidid koa korrod olema Mar; soe venitab loomadelle muñnikoti `väl`la, kül`m `tõmmab kokku `kässi Saa; ema öeld, et ära mine külasse, külas verist nuga näidatakse, muñnikoti leigatakse Sim; muñnikoti - - muñnid tolgutavad nõnnagu koti Kod; `oina muñni kotiõidest `tehti tubaka kotiõisi Plt; mudu ma oless üits `muõudus mijs, aga muñni kotil kortsud sijs Krk; põksi `kaõski, munnikoti paestava `väl`lä Ran; täl `olli munnikoti sehn kasujass, kasujass lõegati ärä, sai `tervess Nõo; ma `olli nii vakka nigu munnikoti Kam Vrd* munakott

munni|rissi = munnirissin *seesäb, käed muñni`riõsi Kod -rissin* rüpes mes ma siis `luõti issun, käed muñniriõsin; issub alate käed muñniriõsin - - kedägi näpi vahele ei võta Kod Vrd munnirissi

munnitama *munnitama* kohitsema läks *`põrsud munnitama; jearad munnitatse ää, siis nad jäävad `oinaks Muh*

munni|kala *merivarblane muñnkala oo - - ümargune jurakas, nagu russikas, nii suur Muh; Nee munnkalad visseda minema, kui nee `noota tulevad, kis neid sööb Rei -kivi* munakivi *meil om `väikõsit muñnkive nõnda pal`lu Krk*

munni|mägär *kohitseja `põrõssa ja `oina`lõikaja om muñnmägär Röp -müts* liibuv ümargune müts, kalott *ätil ol`li kah üks muñnmüts. muñn`mütsi `kaõti senikava, kui kül`mas läks, siss `paõti kõrvik päha Saa*

munnu *muñnu* lastek suu *pista muñnuse Kod*

***munnusk** pl *muñnuskid* junn, pabul – Hää Vrd munn

munotama *muñotama* hellitama *sa nüid muñotad ja el`litäd tädä (last), ei anna `vitso; tallekesed tahvad ike `süütmiss ja muñotamiss, siis näd kasvavad Kod Vrd* munatama

munseldama, munserdama → munsterdama

munserull → munsterull

munsima → muntsima

munski *`munski Trm* Lai koduväi *Aga nüid on ta Madil - - koduväimes vai munski Trm; siin riagivad kõik `munskid, see on sõimu nimi Lai*

munsled → muskel¹

munster → muntser

munsterdama *munsterd|ama Kuu/`m-/ Khk Rei Trm, -õmmõ Krl, munstõrdama Rõu; munserdama Kuu/`m-/ Jäm Khk Põi Emm Rei/-ld-/ Mär Hää Saa Kos JõeK JMd VJg(mü-)*

Trm/mü-/ Plt Pil; *muntserdama* Hlj/`mo-/ Lüg/`m-/ Khk VII Emm Han Ris Kad KJn Trv, *mundser|dama* Hää, -*teme* Krk, *mundsõrdama* Rõu; *mün(t)serdämä* Kod

1. laevale tööle vormistama *Olin `kaubaga neuss ja `munstertetigi minut `Tallinnas `Julmi `pääle moduristiksi Kuu; mehed `montserdatta `laeva `piale Hlj; Poiss munserdati laeva pæele matruseks. Pärast munserdati jälle laevast maha Jäm; Vahel oli korruga viis, kuus Vilsandi noormeest munsterdatud kaubalaevadele Khk; Sügise muntserdati mihed vallamajas maha, kui laeva olid talikortli pannud Emm; auriku pääl on ikki juņu. ega sind juņuks põle mundserdadud, muidu nõnda `õeldaks Hää; ta munserdas mehed laevale JõeK*

Vrd munsterullima

2. sõjalist õppust tegema *Vanaste `olle soldatid väl`lal muntserdan - - joosn ja lasn ennast vahel pikale maha Han; `aedi munserdama, úsinase Saa; soldatid muntserdavad, tievad `úseni Ris; ennemast munserdati kroonumehi JMd*

3. a. meisterdama *Midäs siel `munserdad `ninda `huolega, uut `kuube va Kuu; `leikab naha `küljest tükki, `muntserdab, `tõmmab `lesti `ümber (saapategemisest) Lüg; `Terve suise aja munserdas paadi kallal, `valmis sai Põi; munserdab peale nii kaua seal kallal Mär; Mis sa sial muntserdad, `mõnda rähä`pulka või peenemad `ássa Han; kui sula lumi, sis poesid munserdavad lume kakkisi Kos; *Ei_tiiä_miä tää siiä_kokko um munstõrdanu?* Rõu b. sättima, ehtima vanal ajal munseldadi pruuti kaua Rei; munserdab ja mukib ennast alati Plt; küll muntserdab ja säeb oma `riidid KJn; *Kage um `hinde `vällä mundsõrdanu?* Rõu c. jantima, sekeldama laps munserdab `terve üe, ei lase magada VJg; küll ta münserdäs, pidude aal libe õiendama; müntserdäb, alate vanderdab kääda tõesse ümber Kod; siin ma nüüd mundserte, ei saa aru-`otsa `pääle Krk*

munsterull `munste|rul`l Jäm, *munse|rul`l* JõeK, *munse|rull* Emm JõeK, g -rulli; *mundserul`l* Hää; *mun(t)se|rull* VNg, *montse|rull* Hlj, g -rulli; p *muntsarõoli* Rei munsterroll, laeva meeskonna nimestik *mehed võtta (võetakse) `montserrulli* Hlj; *meil midagi `laeval nisust `munserulli ega suurt paberisi ei old* VNg; kus iga laeva juht `sisse (maale) läheb, siis tal piab mundserul`l ühes olema Hää; *munserull on leping, kus on üleval, mis `oigused keigel on* JõeK

***munsterullima** imperf impers *munserulliti* munsterdama, munsterrolli kandma *Minu `munserulliti `Inglismaal ärä* Kuu

munstik → munstükk

munstrik `munstri|k g -ku muster *munstrikuga `kangit vanast es `koeta?* Kan

Vrd muntser

munstükk `munstü|kk Lüg, g -ki Khk, -gi Vai; *munstü|kk* Lüg VJg Krk, g -ki Jäm Kod; *mundstü|kk* Phl Tor Jür, g -kki IisR; *munsstü|kk* Muh Hää Juu/-k`k/ Kod, *munstü|k* Hää Trm Plt, *mundstü|k* Kaa VJg, g -ki; pl *munstükid* Lai; *munsti|k* g -ku Khk

1. a. piibu-, suitsupits *enne õlivad `miestel `piibud, siis sai `üella, et `tarvis `piibu `munstükk kõvast `kinni `kierada* Lüg; *Ilma mundstükkita on suits paremb* IisR; *piibu `munstükk keib suus* Khk; *piibul `olli `munsstükk* Muh; *mundstükk `pantase lotski `otsa* Tor; *Pani paberossi suhu, mundstükk alle poole* Jür; *mino piibo kolo ja `munstükk [on] ärä kadonud* Kod **Vrd** muntsus b. piibu jätk, lüli vanas õlid *munstükid* ja *vandusel neil `piipel. `munstükk õli allpuul, kost eli `väl`jä `lastse* Kod; [piibul] *olli vahebäl `munstükk jõhvist - - `sinna `panti pits `otsa* Krk

2. huulik *Toropill, kas sia magu vai `kitsemagu, `munstükk ka `kül`gä ikke* Lüg; *Mundstükkid olivad pasuna `miestel* IisR

3. mutter *ku kruud paad`piäle, one kua`munsstück* Kod

4. a. lõige *püksimundstüki järele suab`pükse leigata* VJg **Vrd** muntser b. mõõdurihm *`rätsepp mitta`munstügiga* Vai

5. säärekate *kintpüksid ja`muntstükid otsas* Lai

munt¹ *muñt* g *mundi* Khk Mus Kaa Krj VII Pöi

1. lõuaots *muñt puhas ilane, pühi muñt`puhtaks; Meestel pikk abe mundi otses* Khk; *tää_o ümariku mundiga, pisigene auk_o mundi otsa sehes* Mus

2. oherdi *lusikakujuline lõiketera uherde mundid* VII; *Uherdi sai koa rauast`tehtud, aga leigu ots`pandi terasest, see [on] muñt; Muñt käiati vaheks, see`lõikas* Pöi

munt² *munt* g *mundi* Hi, *mundu* Kuu Hlj VNg, p *munti* Jõh; *muñt* g *muñdu* Hel, p *muñtu* JõeK, *muñti* Rõu lastek musu, suudlus *anna`muntu* Kuu; *εε laps, sa oled üsna mundi veerd* Emm; *anna`muñtu ka* JõeK **Vrd** munts²

munt³ *muñt* g *mundi* Kse Han Var käbi *tänavuste oo`kuuskedel paelu`muñta`kül`ges* Kse; *männä`muñtest õerutse seemet vällä* Var || *hundinua tõlvik undi purikad, pruun, vaksa pikkune muñt* Kse

munt⁴ *muñt* g *muñdi* merivarblane – Khn

munti korda, kenaks *lõi ennast`munti* VII

muntis korras, kena *`muntis poiss küll* VII

munt|kõrra *munkõrra* mõnikord – Se **Vrd** mõntkõrra

munts¹ *muñts* g *muntsi*, *mundsi* Hls Krk; pl *muntsid* Rei vunts *sel mehel om muntsi är aet* Hls; *tõine muñts_o lühep, tõine pikep; siul akanu mundsi ka kasume* Krk

munts² *munts*, p *muntsu* Ris; n, g *muntsu* VNg lastek musi, suudlus *ken neid joud ei`vällä luge, neid`muntsusi* VNg; *anna`muntsu koa* Ris **Vrd** munt²

***munts³** kaasäü *muntsige* laad, mood *seantse mooduge või muntsige, siij om`raudjass obene* Krk

muntsarool → munsterull

muntser *munts|er* Ris, g *-ri* Lüg(g *muntseri*) Muh Vig Han JMd VJg, *-re* Tor Hää/*munss-*/ Nis Kei Juu Koe KJn Krk/*mü-*/; *munst|er* Jõh, g *-ri* Kuu/*mü-*/ Vai; n, g *munstri* Krl

1. lõige, šabloon *ma akkan`riide`lahti`lõikama`muntsri järele;`muntser -- sene järele`lõigeta`vällä, kas majale sarika`õtsad tehässe ühe sugused* Lüg; *muntsrite järele lõegatse`riidid* Muh; *Mool meeste püksi`muntsrisi ei oln, siis`lainasi* Han; *muntsrede`järgi tehässe kuued ja jakid* Tor; *enne olid ikke`muntsred, nüid on nitid* Juu; *rätsepal on paelu`muntsrid* JMd; *muntserees, selle järele teeb* KJn || *joonis temä tipp sirbi`müntsre kik`k üless* Krk **Vrd** munstück

2. muster *kangale`kuutasse ikke kuda`kiegi tahab`muntserid`sisse* Lüg; *pöiä`muntser* KJn **Vrd** munstrik

muntserdama → munsterdama

muntserull → munsterull

muntsima *muntsima*, (ta) *muntsib* Vig Rap/*-ñ-*/ Jür Kad; *muñssima* Kos; (sa) *mundsid* Amb

1. parandama, seadma; *meisterdama küll muñtsib assa kallal, aga ei saa paegale, ei saa`korda* Rap; *vana riie tahab ülesse arutada ja uuesti`muñssida* Kos; *Keldres veel pailu muntsimist, enne kui kardulad sisse saab tuua* Jür; *muntsib jäkki`ümber teha;`muntsis kapa nõnna`valmis et* Kad

2. vuntsima, ilusaks tegema *säab ja muntsib ennäst`peäle Vig; Mis sa klanid, mundsids ennast Amb*

3. lakkuma *kuer muntsib`puegi Kad*

muntsitamma *`muntsitamma seadma, sättima ku`naised`ninda midagi`tievad, siis`üella, et mis sa`muntsitad Lüg*

muntslema *`muntslema Khk(-nss-) Muh, da-inf muntselda Kse maadlema, rüselema`joonud mehed lehvad`muntslema Khk; lehm akkab käe`muntslema; mis te si`muntslete nõnna Muh*

muntsred → muskel¹

muntsus *muntsus piibupits vanad mehed`kutsusid muntsus Phl Vrd munstükk*

muntsutama *`muntsutama musitama, suudlema – VNg*

munu¹ *muñu Vai Krj Pöi Muh Juu Trm Kod(-o)*

1. (hellitusnimi) *`lambaid`kutsuda muñu muñu ja utte utte Vai; Küll sa oled üks muñu poja Pöi; tule`siia, muñu, ma tee`soole suus natukse puru Muh*

2. lastek kartul *anna lapsele muñu Juu; lääb laps munósid`tuuma Kod*

munu² → manu¹

munum *munum, pl munumed, munumid neer`Lapsed`oite hüäst neh`tahtuvad munumi - - nie on hüäd kohe`süüä; Nüüd`panna igä munumed`süldü`hulka,`uuemal ajal Kuu*

munuskad *pl munuskad Jöh IisR Iis munad Sial oli kõiksugu`toitusi - -`muidu munuskaid ja IisR*

munuts(i) → muunuts

munõ|kõra *munõkõra mõnikord – Se*

munõtamma *munõtamma mullitama, mulle ajama [leivatainas]`lätt jo`hapnõma, munõtass jo² Plv*

muo- → moo-

muodiline *`muodili|ne g -se Hlj VNg;`muotiline Kuu; ppl muodilisi KuuK*

1. moeline, laadne (hrl liitsõna järelolisena) *mõne`muodilisi sõnu`üölda, [näiteks] uad ja ubad Hlj;`tehta`kindaid`mitme muodilisi KuuK Vrd muodulane*

2. moekas *`muodiline`riie VNg*

muodine *`muodi|ne Kuu Hlj VNg Vai,`muoti|ne Kuu, g -se*

1. moeline, laadne (hrl liitsõna järelolisena) *siel on mittu`kümmend suurd niisugust`mitma`muotist kive;`putkad olid mättästest`tehtud ja kivist oli midägi`pliidi`muodist`nurgass Kuu;`niisukene ise`muodine oli ikke,`jusku midagi oleks old piias,`kruoniga madu VNg Vrd muodune*

2. moekas *`oige pali`muodisi`asju Vai Vrd moodne*

Vrd moeline

muodisest *kombel, moel Mes sä sidäsi`põngid,`räägi inimise`muodisest Kuu*

muodulane *muodula|ne g -se laadne, moeline üks`põesa muodulane teine on (leedripuust); pisikesed käbimuodulased on ikke külles kua [lehisel] Amb Vrd mooduline, muodiline*

muodune *`muodune VNg Lüg Jöh;`muodo|ne g -se Lüg; pl`muadused Vai moeline, laadne, taoline (hrl liitsõna järelolisena) pisikene kuhi oli,`jusku`saadu`muodune VNg; pani ao`muodosed keppid`püsti; mõnel õlivad`keñjä`muodosed`keñjäd, kuda`kelgi`jõudu õli (uhkematest kingadest) Lüg;`kakrad on ohaka`muadused Vai Vrd muodine*

***muonama** da-inf *muonata* KuuK raiskama, kulutama *ega siis seda `vil`ja `nõnda muonata old* KuuK

muondalikk → moonklik

muonotama → moonutama²

***muonutama** da-inf *muonutata* kulutama, raiskama *ei ole `kraami kääs muonutata* KuuK

muonutus *muonutus* g -e Jõe JMd VJg = moonutis² *suitsutubade aeal `tehti muonutus. sie on `väike loke, enne kui panimme `ahju tule Jõe; meil oli parajasti leeva muounutus kää JMd; ette `liede `pañdi `veikesed pulgad põlema, muidu ei saand leivad `küpsiks, sie oli muonutuse tegemine* VJg

muorkopp *maiusroog tegi `mulle nisukest muorkoppi, et lase `käia, `pruadis ikke liha ja tegi `kuoki ja `kohvi ja* Kad

murahk *murah|k* Kan, g -ko Röp; pl *murahkõ[?]* Kan *murakas murahkol oma[?] linnohka `muudo lehe[?]; murahket süvväss niisa-ma, ei keedetä[?] `sahvtist; `hääle latsõlõ üteldass murahko mari* Röp

murak¹ → murakas¹

murak² → murakas²

murak³ → murrak¹

murakas¹ *murak|as* R Mar Var Tõs Khn Tor Jä ViK Iis Trm Plt KJn Krk/-ass/ Vas, hv *murag|as* Khk, g -a; *mura|ka* g -ga VNg Vai; *mura|k* g -ka uus Jäm, Kod Pal Äks Ran Nõo Har Rõu/-k'/ Vas(g -ga) Röp, -ku KJn Trv Hls Hel T(-ke San), -gu Krk Vas, -kõ Urv Krl, -gõ Kan; pl *murakad* Khk Kse Saa(-gad) KuuK Lai; ppl *murakid* Aud **a.** *rabamuraka taim või vili `lähme murakaid `otsima* Hlj; *`suodes `ninda `pitka `varre `õtsas `kasvab murakas `ninda ku `maasikki* Lüg; *peris laam suo, muud ei `kasva kui murakad ja suo `männid* IisR; *sii põle murakud nähä olnd* Mar; *`Vaiste soos kasvavad murakad* Var; *rabas oo veel murakid* Aud; *murakadest tehasse `sahvti* Tor; *`õige pailu oleva tämindi muraki* Saa; *murakad niisukesed nagu pabud `puntras, kui küpsiks saavad, siis lähvad kollaseks ja tümaks* Amb; *laugaste vahel `kasvasid `kanged ilusad murakad* TÜR; *murakad - - Savanduma suos `kasvasid* VMr; *tia, kas tänavude on ka murakaid* Iis; *murakad ei kõlvanud mitte `kuškile* Pal; *mineva teisiba olivad murakad vjil `valge`poolsed* Äks; *ma olen noorest piast käind, murakid toond* Plt; *`siuke suur murakaraba ol`li säl lähedal* SJn; *muraku äitsevä* Trv; *murak lüüp `valla lülü küllest, ku ta `valmi om* Krk; *mõni aru murak vai paluk om sääil suun* Ran; *muraka kasvava sügisepuuld* Nõo; *muraku omma suure kui vabõrna* San; *murakit siin ei kasu[?]* Urv; *muraka - - nuu omma_säärtse_ma`rja[?], ku_tu`uralt `korjat, siss nimä_val`mistusõ_ko`rvin mõnõ päävä peräst `val`miss* Har; *muraku[?] umma vabõrna `muudu, inne maik um tõnõ* Plv; *muraga ma`ra[?] omma_ka hüüä[?] ma`ra[?]* Vas **Vrd** *murahk, muurakas* **b.** (sise- ja väliskohakäändeis adverbiaalselt murakakorjamise kohta) *läks `suodu murakasse* Kuu; *`käisime sääil murakus, sääil oli murakuid* Jõh; *Murakalle `mendi pühäbä `ommiku vara, vahest `mendi `laubä `õhta `suosse `valmis* IisR; *lähme suureraba `piale murakalle* TÜR; *kui ma plikakene õlin, siis sai ikka murakal `käia* Iis; *me lääme `täembe murakile* Trv

murakas² *murakas* Lüg; *murak|ass* g -a Trv; *murak* Trv *tükk igävene suur `leivä murakas* Lüg; *levä kamp, ää murak `leibä* Trv **Vrd** *murikas¹*

murakas³ → murrak¹

murak|mari *murakas murakmarja om serätse vabarna `taolise* Nõo; *murakmarja[?]* [on] *vahatsõ[?]* Har

muralik *muralik* *murelik* – Lei

murastama *murastama* Jaa Pöi Emm(*mo-*) Käi Rei LNg Mar PJg Vän Ha Amb JMd Ann Iis Lai Plt Pil; *murrastama* Mus Pöi Muh Hi/*mo-* Emm Phl/ LälLö Tös Aud Pär Tor Ris Juu JõeK; nud-part *murrastõt* Khn

1. veidi hapuks minema *sül't ähk liha lähäb murrastama, võtab apu maigu `sisse, päris apu tä pole ka änd* Mus; *Kui piim põle mette veel päris apu, siis on `närind ehk murastand* Jaa; *Toaril on ikka juba pihu murrastand maiku tunda* Pöi; *kalal on murastet magu* Rei; *murrastan piim pole päris hapu end* Phl; *murastama läind piim, koor `peale läind* Mar; *Seened võivad kua ää murrastada, kui vähä `soola pial oo* Han; *Sie piim enam `kietä ei sünnü, murrastõt maik `juurõs* Khn; *liha murrastas soojaga ää* Tor; *kaladel ia murastan mekk sees* HMD; *Müristamine murastab piima ää, kui sa nõu üleni vette ei pane* Jür; *silgud on murastand mekki, murastand silgud* Amb; *supp läks murastama* Iis; *vähe apuks läind, piim on murastama läind* Plt **Vrd** *murratama¹, mürastama*

2. pudedaks muutuma riie oo ää *murrastand* Pär

muratama → *murratama¹*

muraveeska *muraveeska, muraveška* glasuuritud savipott *muraveeska ol'l poti `paakõnõ, sääne `korgõ ol'l* Se

muraveeskanõ a < *muraveeska muraveeskanõ pada - - nigu kaußs, ahoh palotõt, vaabaga `lastu üle* Se

murd *murd* g *murru* Sa Phl Rid Mar(-o) Mär Kse Var Tös Khn Hää Ris(-o) Juu JMd Koe VJg Iis Kod(-o) Plt Pil Kõp Trv Krk T V, `murru Jõe Kuu Lüg; `murdu g `murru VNg Vai

1. *murdu* mine; *murde- või paindekoht* *Kus on `murdu `muile `puile, küll tuleb kadu ka kadakaile* vns Kuu; *kuued olid musta ja punase kiudud ja suured pitkad olid, nii laiad, keik `murdu* (volte) *täis `pandud* Mus; *suur murd, puu räisk* Hää; *pal'gid on `murdu lüänud, jõe kiänun on murrun* Kod; *juure murrust kuus `tol'li om kand (känd)* Krk; *katsk kadajil, murd muil puil, üteldi, ku `tul'li mõni nisuke `aiguss, mes inimesi `pal'lu maha võtt* Nõo; *Ku[?] murd muil puil, siss katsk ka kadajil. Suurõ löömingu kõrral saava rohmi nii suurõ[?] kui ka veiku* Vas

2. *nurk katuse ja lae vahel tõsta [heinu] pigem koja poole mu käde, ede [katuse] `murdu* Jäm; *Katus on ea küll - - aga ma `vaatasi, et `murdu oli ilmus vähe, vajub `välja, seisa peal mitte* Pöi; *Õl'gkatust ei saa nii tetä nigu laastukatust, ilma murruta, siss lahup tuul ärä* Rõn **Vrd** *murdam*

3. (murdoimsest koest) *mõni kudasõs käterätte. lai lapp vahel, jälle murd vahel* Krk; *noid `toimi piät siss tõsest veerest alustama, kui murrat `tõiste tu toime, tuu `ommegi murd* Kan

Vrd *murre²*

4. **a.** *jäämurd* *kui `talve vee (mere) peal jää on, murd purub obuste jalad ää* VII; *kui meri purus lähäb, oo maai-lma suured murrud kohe, `öetse ia murrud* Tös; *Selle jõlmaga aab suurõd murrud üles* Khk; *tündid seesäväd murro all; sügise ku nuur jä one ja tuul `kange, siis lõhub ärä, ajab murrod üles, ei sua `koski `püidä* Kod; *kui jääd `murdu üless ai, es saa nii ruttu järvele minnä* Ran **b.** *kivikangur; kivikaevandus pae murrud oo ka* Khk; *siis pidand nee murru mehed pidand keik seda murru esised `puhtaks tegema, nõnda t obusega `võiges läbi `sõita; see jipsi (kipsi) murru töö, see oli üks `raske töö* Kaa; *Raudkivi `murdu meil Saaremal äi ole* Pöi; *lume lagumise aeg oli, murruauk oli vett täis* Rid; *kivivõrõnd vai murd* Urv **c.** *võsastik Siimu-`Tooma `murdu oli vanasti undi`jahti `aetud* Var; *murd, poolik eenam; läks `murdu `loole* Pil

5. murdlaine, -lainetus *sel ajal* - - viis *murd üe mihe* `paadist `välja Jõe; *meres on nüüd sile keik, ei olegi* `lainet, aga `rannale `käivad `suured `murrud Kuu; *äga tormiga p* või *murru lisi* `minna, *pane*b täis *pahinal* Mus; *tuul ja torm* `kaandis nad - - `Tuhkana madalase ja `murdu viis ja `sõnna *mattis ned mehed* Krj; *Seal on* `sõuke *kaljune meri, alati on üks lainete murd* Pöi; *puht laht, kus vee murd jääb vähemags* Phl; *suured murrud käevad mere peal; kis paadiga nisukese murro sies, sis tead, et elu läin* Ris

6. suur hulk, summ *siin* (laadal) on `õige suur *murd kuos, ei* `pääse läbi `ühtä Lüg; [lambad jooksid] *suure parinaga, murruga* Khk; *inimeste murd oli koos, pal'lo inimesi* Mar; *üsna rahva murd seal koos* Mär; *kes säält murru süst ärä näep* Krk; *mäe murd om säääl, kos mägesit pal'lu kuun* Kam; *konh kõhna rügä, säääl om sineniñnel elu, säääl om neid murruna* `õkva Har || *lubab muidu poolest murrust* (poolikult, mitte täiesti) Khk

7. *murdarv* `köster oli *tüdin*d ja *vana, ta pole* `oskan mitte `murdudega *jagamist* Krj; *murrod oo* `koolis Mar

murdam `murdam g -e Hls Krk nurk *katuse ja lae vahel ku* [katus on] `risti *otsage, säääl ei ole* `murdamet Hls; *kelbä katusel om ka* `murdam Krk **Vrd** *murd*

murde|alune *katusenurk Topi* `murdealused `easte *einu* täis Han

murde|kai = murdekoll `Murde *kai, see oli laste irmutamiseks, et lapsed laudile äi lähe, kukkuvad* `alla. `Ööti, *ää laudile mine, murde kai on* `murdes, *võtab* `kinni Pöi; *see oo nii must nagu* `murde *kai; murde kai tuleb, kui sa nutad* Muh **-koll** (lakas elav) *lastehirmutis Laudil* `murdes oli *murde kol'l, sellega narriti* `lapsi, *et lapsed laudile äi lähe* Pöi **Vrd** *murde|kai, -kräu -kräu* = murdekoll *lastele* `ööti, *et murde kräu on* `murdes - - `murde *kräu võtab oma lapseks* Pha

murdeline `murdeli|ne VNg Vai, *murdeli|ne* Saa KJn, `murdele|ne, *murde-* KJn, g -se; `murdõlinõ Rõu *murdtoimne* `nelja `niiega *saab kududa* `murdelisi `kangaid VNg; *suurõõvad ja püksid on* murdelised Saa; *kangas on murdeleses* `pantud ja *kil'bileses* `kuutasse; *Meeste püksikangas* `tehti *murdeline, kotikangas on* `toimne KJn **Vrd** *murdlaine, murreline*

murde|toim *murdtoimne* `murde `toimega *kangast saab ikka teist* `moodi `seotud, *ühele poole ja teesele* `poole Aud; `murdetoim *muudap juüte* `sisse Ran **Vrd** *murdtoim(e)*

murdija → *murdja(s)*

murdik¹ *murdi|k* g -ke *murdja inime one kõege* `irmsam *murdik, kõik paab* `nahka; *unt kua murdik; parm ja siäsk ja kärbes, niid one* murdiked, `murdjad *loomad* Kod

murdik² *murdi|k* g -gu *mardikas murdik nakass* `kaala *munu* Lei

***murdiklanõ** pl *murdikladsõ* (veeputukas) – Lei

murdja(s) n, g `murdja Lüg Kaa Pöi Rei Phl Rid Mär Han Kei JõeK Koe VJg Iis Trm Ksi Plt Krk(-e) Hel Ran Nõo San Krl, `mur'dja VId, `mur'daja Kuu RId Kse Han Tõs Vän Hää/-aea/ Saa, `mur'dija Khk, `mur'ja Kod; `mur'dai Rõu, g `mur'dja Hel; `mur'dj|as Jäm VII Jaa Rei JMd Plt Puh, `mur'daj|as Hää, g -a

1. a. *kiskja* See *koer on seel igä kohe peris* `mur'daja, *ei* `pääse `veerad `kennegi *veräväst sise* Kuu; *Unt on* `mur'dja, *ei õle* `ullemat `mur'djat Lüg; *Ega viukull ei õle* `mur'daja *kull* IisR; *unt* [on] `mur'djad *sugu* Jäm; *sii külas pole* `paergus `mur'djad `koeri VII; *Kaás on kohe* `algmisest `peale `mur'djaks `loodud Pöi; *libahunt o* vähem `mur'dja Phl; *metses oo* `mur'djaid `loomi `pal'lu Mär; *tõhk oo üks* `mur'daja *loom, püiab kanu ja* Kse; *purikas on* `mur'daja *kala* Vän; *see koer on igavene* `mur'daja, *kisub inimesi. aasin seda* `mur'dajad *tokiga oma kallalt ära* Saa; *nüüd ei ole midagid* `mur'djad `luoma, *muudkui kul'id* `lennavad JõeK; *ega ma mõni* `mur'djas *ole, et sa mind kardad* JMd; *ilves on üks* `mur'dja *metsa luam* VJg;

`kuarne on ike üks `murja Kod; suur koer nagu `murdjas Plt; ta `pel'gäb miut nõnda ku `murdjad `luuṃa Krk; karu va sitt `murdai luuṃ Hel; susi om jo `sände pel'lätäv, temä_m jo `murdja Ran; Tuvikese om muidu vagutse linnu, aga tõene tõesele om nigu murdja Nõo; Ütegi `mur'dja eläjä liha es süvvä? Rõu; `Miiksi mõtsan nu soe? ol'liva tol kõrral. rahvass iks aänniva `mõisahõ teedä?, et `mur'dja om mõtsan Röp **b.** parasiitputukas täi [on] vana pää `murdaea Hää; luamad `vehkleväd ja `tapleväd, `murjad süäväd, parmud Kod

2. piltl kange õlu Ma jaanibeks piisa tegi, äga ta suur murdja ju pole Kaa; Talgude aeaks tehti õlut. Vanasti aruarva tehti ja siis oli ikke murdja ka Kei

3. (murdvargast) `mur'dja mur'd ussõ? `maaha ja kak'k taba? iist Se

murd|jää murduv või murdunud jää meres murrab sured rüsid üles, see on murd jää Khk; üsna murd jee on, akab juba murduma ja leheb abrags ja Emm; murd jää - - jää pangad, mis `murdund `katki Kei **-laine** kus meri on sügäv, murd `laine `viskab jää üles, `külmäb `ühte tükkü Kuu; `vaatasimme seda `kohta, kus murd `laine on, `kangeste `murrab, siis sie on madalik Hlj; murd `lained, nie `murravad ja vahotavad Vai; Kuiva pael on täna suured `valged murd `lained Jäm; sii Riia lahes ta teeb keige `rohkem murdlainet, suur laine tuleb Pha; murd `lained, kolm tükki `keivad järjest Rid; `seitsmes laine on murdlaine, see koorib `vurdi, `vurdi, see koorib paadist üle Var; Jõrmus murdlaenõ oli Khn; murdlaene tuleb, see tuleb `arva, kolme nel'la `laene `järgi `tulle Aud; Murdlaine, järsk suur laine, tuleb `randa ku `pauhti Hää; murdlaine `ummab paadi ära (ajab ümber) JõeK; tuleb üks murdlaene, suur ku `servä suavad, siis murravad, siis `viskab üle piä sij suur laene Kod **Vrd** murrulaine

murdlema `murdlema, da-inf murrelda Kse, murrõlda? Plv Vas; `murdlõm(m)a, da-inf murrõlda(?) Har Vid; `murdlõmõ San; tud-kesks murreldud Vil Kõp, murõldu Lei; imperf impers murõldi Se

1. murdma räüss `murdlõss puu ja vilä maaha Rõu; pini murrõl' nuu_mu ma'apuhmu? är? Plv; käeluu? ol'li_kõik' `kaatski murrõldu? Vas; `huupi poig käut, ummi `jalgu `murdlõt; linaluu murrõldass, `ussõ jääss hinne? Lut || pekslema veri `murdlõss, `lasknu? vere `ussõ, päsnü? [tõvest] vallaõ Lut

2. murdtoimselt kuduma pikk toim ärä segätud sehantsess kil'bilesess `ol'li murreldud toim Vil

3. intensiivselt midagi tegema **a.** kiskuma, purelema `võõra külä kassi `käiveve siia kokku, siss `murdlõvõjälede `kõvva San **b.** maha murdma mi `väikene Jaan läis muide poisiga `maadlõmma, `mur'dli, `mur'dli, mõlõmba ol'li üts kõvvudsõ, is joua tõnõ tõist maha murda? Har **c.** maadlema nakamõ `murdlõma Lei **d.** kõvasti mõtlema Mul ol'l küll hää pää ja kavva meeleh, a nüüd tük'üis ja alate haariskõlõma, taha_i alate umma päädke inämb murrõlda? Röp

murdlik `murdli|k g -ku Lüg Jõh/-t-/ Jäm Kse Kod, -gu Krl Rõu

1. (kergesti) murduv `murdlik puu Jäm; mõne lille õksad one `murdlikud, `murduvad Kod

2. murdev, murdja kahru om `murdlik elläi Krl

3. murdtoimne Pääalus `patjade `riie õli `tribuline, ka oma `kuotu, `murdlik Lüg; `Murtlik on sie kalasaba. Minu ajal `kuuti jua, mõned kodusid `murtlikust, õlen isegi kudund Jõh

Vrd murdline

murdline `murdli|ne VNg Jõh IisR, `murduli|ne Kuu, g -se

1. (kergesti) murduv `murduline jää Kuu

2. murdtoimne sie (riie) oli juo vana jämä ja paks, linane, `murdlist `kuutu viel VNg; `murdline `kangass on `nelja `niiega nagu `toimine `kangaski, aga tämäl `jälle tagasi `murded. sie on nagu kala saba `muodi `niide `pandud Jõh **Vrd** murdeline

Vrd murdlik

murdma `murd|ma, (ma) *murra(n)* eP(mo- Käi) eL/-me Hls Krk Hel/, `murrn IisR Vai; `murda|ma, (ma) *murra(n)* hajusalt Sa, Trv Puh, `murrn R(-maie Lüg); `murma, (ma) *murra(n)* Rap Kod Se Röp

1. a. (katki tehes) painutama, suruma, keerama *Kui moni `vieras tuli, murs [talle] `leivä `otsast `ahjust igä tügü Kuu; vies olivad sis nad (linad) siis nii`kaua, kui sie luu läks `murdades `katki Hlj; karu käib `kaura `murdamas, kus `kaura `põllud on `ninda `metsa sies Lüg; `tuuli on `murdand puid Vai; sarabu sau on sihandune kollane, kivid on sihes, kanjiga äi murra `lahti, lööd muidu `nätstik Khk; Noorelt oli vana kanje pusklema. Nüid vanas ias üsna vaikne, külap murdis sarved maha piltl Pha; lähme täna `tuhli idesid `murdma VII; Nii kaua ajad `peale öle pea, kut `viimaks kaela ää murrad Pöi; kase `lehti `murti lammastele Muh; kerve varre murrad kati Rei; paemurrult `murtasse suured paetükid Mar; ega see töö `koñti murra (ei ole raske) nalj Mär; Lemmergud tuul murrab `kergeste Han; Tormaga `murdis laeva mañti maha Khn; `murtsin jala ära Tor; üks `murtud õunap `kañdis mitu `aastad veel `õune Saa; `murtud (koolutatud) jalased HMD; mis nisuksed `murtud [kaelused], siis nied akati juo kraeks `üidma KuuK; [purjutajad] olivad kõik laua `ümber nagu `murtud odrapiad JJn; poiss oli laka otselt maha kukkund ja jala luu `kañki murd VMr; plekkviits pitk vedädä, murra kokko; ma mursin `natke ninä täl - - sae `nuumi minu käess piltl Kod; temä (leib) `olli nõnda `kõlklene olli, murda `tulli - - nuga_s `lõika tedä Vil; musta `amba `põrsal murrets ärä Hls; katuse `murdmine om, ku õle murrets ärä ja lina kolatsime ja kivi pannass arja pääle Krk; kañs kai, et midägi ripendab täl taka, vaja `kinni võtta, küll kañs muñs ennäst Puh; murra pird `tukmiss, `läitä tuli palama Nõo; anna `antust, murra mujalt `tuudust vns Võn; kolm `vihku `murti `arku ja köideti kokku, nii iks et kuhiligu ärä `katse, tuu `olli kuhiligu pää Ote; Mina murra, sina murrat, egäüis murd `musta karaskit = maja uks Urv; minge `murtkõ nuu_hau ossa? `kañski, siss saat paa ala panda? Har; nuu? muidugu `mütvä ja ähvärdäse? ussõ takahn, et mi_piä `sisse `saama, mi_murra ussõ `maaha Rõu; hüä sõna murd ravva kangõ `kañski?, a kuri sõna jovva ai_kul'bi `vartki murda? piltl Vas; olle murdanu adra kañške Lei*

b. räsama `saele `murtase teed, teine ammas ikka teisepidi Khk; sae `ambad `tahtvad murda, saag akkab `puuse `kinni, `ambad koos `liiga Tõs; Suä `ambad `tahtvad murda ning `viili, muedu enäm suätud ei sua Khn; sae `ammid murretasse ammas `puuga Kod

2. a. (jõuga) kuhugi tungima `Laine mend `suureks ja `murdand `aeva üle `parda kohinal `sisse Kuu; `sakslased `murdasivad ka `sisse, võttasivad säält laust `kaeru Hlj; siin on `ninda paks mets, et siit piad läbi `murdama kõhe Lüg; `vargad `murdavad `sisse, lammutavad lukid eest ää Khk; kevade on `raske küll jääst ja `lommidest läbi murda Mus; Aeg on see, et tali murrab `sisse piltl Pöi; rahvast oli paelu, `murdu koos, tuli kohe läbi murda, ei soan läbi muđu Tõs; sõdaväed murravad läbi Kod; kige suurep `murdmine om sõss kirikun, ku `jordani vett andass Krk; läämi ja murrami üitkõrd `kaemi, kuiss asi lää sääll Hel; ku ta (vesi) õige suur om, sis ta murrab küll `õkva läbi Nõo; naa_ `kärbläse_rõibõ?, ku akõnt vallalõ tñt, siss `murdava_ `sisse Har; Rahvast ol' `murdnu kõik' kerik `hirmsahe täüs Rõu; ku l'äät `põrsõilõ süvvä `viimä, sis `murdva ilma `veiga mano Se

b. külge lööma mis sa nüid tüdrukut murrat Krk; no `kaeta õi_tuust midägi?, kas miñss um nuuñ vai vana. kiä mano murd, tuu um uma Rõu

3. murdlema (lainetest) `laine `otsad akkavad valenema, `murdab juo `väikäst `viisi Kuu; eks meri `murra, ku `kanged `lained `käivad Lüg; `pohja `tuulega on `arja `rohkeemb `valge ja `murrab Vai; joomel murrab meri Jäm; täna oomigu kuivad `murtsid nõnda mis pal'las kärin oli Khk; liiva `joomade peal äi saa `sõita, vesi murrab Pha; Meres on `sõuksed murru kohad,

kus `lained `murvdad Pöi; `laened `murvdad, `randas `kallab arja pealt ettepoole, välimerel tagasipoole Rid; laine tuleb `kalda ja ruttu teine takka `otsa `jälle, meri murrab Var; meri murrab tänä, murd `laini paelu Tõs; võtab `randes nii `kangest `murdma, et `väl`la ei saa Ris; murd`lained niid mes murravad, lüüß vett üle [paadi] servä kahelt puult `kauhti `sisse Kod; `Peipsi lainõ? om lühükene ja murd `väega Röp

4. tapma, surmama (hrl kiskjatest) Unt murs tänä `üösel `meie `mulligu maha Kuu; ku (karu) akkab `murdamaie, siis võttab käppide vahele Lüg; `kiskojad `luamad `murravad ja `süevad `toisi `luami Vai; ennest `meitel olid pardid, varest `murtsid pujad ε Jäm; ken nii kuri inimene on, seda unt murrab kolm `korda Khk; see (koer) oli `kange `murdama, penni peelt võttis kana ära Mus; Va kassi riu akkab `lindusi `murdma Pöi; mees vastan, et `koolja pidi mind ää `murdma Muh; unt või koer morrab talle ära Käi; oo üks `ermus `murdja loom Mar; undid olle obosid murnd, akand kõrist kinni Vig; isased [mutid] `minne `kiskuma, `murde üksteist ärä Tõs; purikas on `murdaja kala Vän; unt oli puhan ja ohan: mul vel `pal`lu maad `menna, `Aapsalu ol`mi pial, sial vel lehm maha `murda nalj Ris; mõne vanem mattis kolm last pere `kohta, säräla `murdis maha piltl HMd; kärbid murravad kanu ja söövad `iiri Kos; suured kul`lid, need murravad jäneseid ja vares ka murrab omast vekemaid JJn; [hunid] kõhe varsale kõrisse, mursivad maha mis kole Trm; libauñt - - käis `kuskil salaja, `murdis, nõnna `rohkem kodu`käija `moodi Lai; tõhk on suur, sij murrab kanu KJn; `mihklepäeväst pannass undi suu `kinni, ta_i saa ääp `lambit murda Krk; `leske na (mesilased) ei kannatanava, `murdnava ärä ja visanuva sääl puu sehest `väl`lä Ran; kõneldass, et tuu peni, kes `uSSI murrap, tuu `marru ei lännä Nõo; tostsanikelt ku `tuhkru meil kana ärä mursiva, ma ei `piägi enämb kannu Võn; meil om pal`lu joosikõid, ni_u `suuri, et kaas ka ei `julgu niid maha murda? Har; kos ka`ra_u `käve?, sääl `ol`gi_u `Soemurru saar, sääl murd susi eläjiid Rõu; tauðs murd kõik' maaha piltl Plv; sõss tul`l susi suurõst mõtsast, lağa käpp tul`l laanõ alt, mur`s mi? Musta mulla `pääle, Kiudo meil kesä `pääle rhvl Röp

5. piltl a. tagasi võtma või muutma, tühistama `tütrik `murdas `toutuse VNg; palusin jumala `kiele, aga ta oma südänd ei `murdand, ei alastand minu `pääle Lüg; Oma sõna ta_i `murdand, teda ma usun IisR; [inimesed] olid kõvad oma usu sihes, mis nad `tõutand - - es murra iial katti seda Jäm; murrab sõna, ei pea lubadust Mär; murrab `tõutamese `jälle ära Hää; kohos murrab `üumber, `vaatab, et ei õle `siäduse järele testod Kod; tõstameñt piäs `murtama KJn; ku sa `ruudust murrad - - sij om abielu `rikmine Pst; ma lubasi tälle `piimä viia, ma_s taha oma sõna murda Nõo b. alistama, allutama Kui sa `poisi `kanget mielt maast madalast ei `murra, siis ta sul ukka läheb IisR; On küll tugev mees, aga `aigus `murdis ikka `viimaks maha Pöi; see mure nüid `murtud Muh; Nüid tulõb mede minijas, mede uõlõ `oidajassõ, mede murõ `murdajassõ rhvl Khn; `kange [õlu] nõnna et ta murrab ikke kohe Ris; `aigus `murdis ta maha Juu; tõbi mur`s `säantse kõva inimese maha Hls; mis om magusamb ku mesi, tugõvamb ku lõvi = unõkõnõ murd maha? Har; ma murra sinno nigu kanebikõrt Se c. vaevama, haiget tegema sie mies `murrab `ennast, tieb nii pali tüöd Vai; `murtud südamel nii paelu viletsusi Tor; mure ikke murrab inimest Tür; murrab luid, `valtab Kod; sirbiga `lõikus `murdis kõndid ää Plt; tõbi om temät `murden küll Krk; Murest murtu inimest ei jõvva üitski asi `trüüsti Nõo; luid murd peris nii valutõss, ei olõ ütte kotust tervet Krl; ni väega murd `kaala, toolõ olõ õi muud api kui `sanna Se

6. midagi intensiivselt tegema (hrl töötamisest) Nigu ärg olen ses talus `murdand tööd IisR; [ta] Oo kõva mees tööd murdma, äi tema anna eesele armu kuskil Kaa; Nüid on juba `mütmendat `päeva nii kõva tuul, et otse murrab Pöi; ei temal ole `aega, tema murrab seda

tööd teha ööd ja päavad Mär; Olid ikke ennemueste kõbad mehed küll, sõid räime-leiba ja vihtusid tööd murda PJg; ta oli selle tüe `murdmisega `arjund JJn; koerad õige murravad `aukuda õvves Iis; mes niid koerad `irmsass murravad (hauguvad) Kod; `enne pääva `tõusku ülesse ja - - seda tööd `murda küll soand Plt; raavi mulla pääl, vat kudass vili sääil murd (kasvab jõudsalt) Krk; pal'lu sa iki jõvvad murda, `katsatõist `tuñni tñid, ärä vergib Ran; [parvega sõites] piat alasi `murdma, et ei lasõ? perve `säl'gä, et nõna alasi vallalõ om Har; Sai taad tüüd kül_`murtus, ku_mijss ol'li viil Rõu; ma? tuu tüü pääle `väega murra, ma? taha tuud tüüd tetä? Se; pead murdma pingsalt mõtlema, juurdlema küll sie `murdab pääd `selle `asja `kallal, `kuida `selle `valmis saab Hlj; Oli pia `murdmist küll, `ennegu `kanga ülesse sain IisR; see võtab pæed `murdma, kui midagid mõtelda on Khk; küll `andis aga pead murda Muh; murrab pead selle tüha asja `juures Mär; ma ei akka oma piäd mette `murdmagi Tõs; paneb aga pead `murdma, ku suuremad aasad mõtelda on Kei; küll ma `murtsin piad, aga `miele ei tuld JMd; sellega on piä `murmiss kua, piä nõnna sul `pulke täis Kod; kui ta piad murrab, saab asjast aru Ksi; `õpmise man ja kirjatüü pääl - - om pää `murdmist Hls; ku `vaene olet, siss annab pääd murda, kudass sa läbi saad Nõo; mina pia õks pääd `murdma, kuiss ta eluga `toimõ piat `saama Har; ta pärast es massa? pääd murda? Se

7. vaevaliselt või veidralt kõnelema sie murs `oite `kanged Juminda kiold Kuu; mõni nõnda `raske sõna väl'la ütelda, mis murrab keele ε Khk; mis sa eese keelest murrad Mar; laps akkab jo keelt `murdma, akkab `reäkmä Tõs; murrab kielt ja reagib niisukest teist `muodi Hag; küll ta aga murrab vene keelt JMd; mõned aavad saksa sõnu `sinna `ulka, siis murravad keelt Sim; tunned kõhe ärä, et ei õle `eestlane, murrab kiilt Kod; venek või `lätline, ken murd me kiilt, ei saa viil `puhtelt `vällä ütelte Krk; kudass ta emä `persen sai kiild murda, ta_m ike emä man kasunu, ta kõnel ike emä `muudu (maalapsest, kes kõneleb kirjakeelt) Nõo; mu lais nakass ka jo? kiilt `murdma, piass ta siss kõnõlammagi nakass Har; murrat iks `häste tuud võro kiilt Plv; [harjuskid] mur'riva õks tuud maakijilt ka? Se

8. (hambavahetusest) obone `nelja `aastasest `murrab `ambad `täiest Lüg; noorel obusel_o varsa `ambad, nee ta murrab nelja viie `aasta pärast ää Jaa; `amba `murdmese aeg juba käe Muh; kut `ambad ära tolad ja uued jälle suhu tolad, siis murrab `ambod Käi; laps akkab `ambu `murdma, akkab `nutma, valus Tõs; loomad `murtsid `ammid Kei; lapsed murravad `ambaid, kui nad on nii kuue `seitsme `aastased Sim; laps ja obene murrab `ammid, tulevad tõesed `ammad Kod; obesel om `amba ärä murretu Hel; ku laits `ambit mur's, visass `amba üless ahju pääle. ütelt et ritsik, seh, luuammass, anna mulle raudammass Nõo; nuuf hopõn murd hammast, ei saa süüä?, om kõhnass jäänü? Har; lehm murd hammast Vas || (sarvevahetusest) nemä (põdrad) murrave `sarvi kevädelt - - igä kolme `aaste tagant `murdvet Hel

9. murduma jää `murrab, `ennegu tämä `kuhja aab Lüg; ratta ige oo katti `murdand Khk; põhja iä `murva, siis iä lääge õleva niisugune valos Kod; `vaene olli kävvä, [pinnas] es kanna, es murra Krk

10. (murdarvuga rehkendamisest) rehjendas `murtud `numbritega Kär; ma `murtu nummõrdõga rehkendüst ei mõista? Har

murdmane `murdma|ne Kuu KuuK, murdma|ne Kad, g -se; `murtmane Hel murdtoimne sie (kotikangas) sai `nel'ja `niide `pandud ja siis `kuutud kuda `kiegi `tahtis, toimiseks `üöldi ikke ja `murdmaseks ja KuuK; murdmane on nel'ja niiega, tagant ettepuale ja iest tahapuale, sedasi edasi tagasi soab niide pandud Kad **Vrd** murgmane

murdme|toim murdtoimne `murdme toim Trv **Vrd** murdtoim(e)

murdsarikas kelpkatuse sarikas *murdsarikad, nied on otsa pial, kus katus libamisi `alla läheb* Sim

murd|toim(e) *murdtoimne murd`toime, mis kalasabas `kootud* Sim; *murd toim om sji püksi toim, agaline* Trv; *mul `olli üits murd`toime kott, ma ummelsi `valge nõõriku `külge* Nõo; *murd`toime ja lahk`toime om `toimitse `kanga, nuu pandass tõist `muudu niõsede* Ote **Vrd** *murde-, murdme-, murre|toim -toimine, -toimne* murtud toimejoontega *sul on päris murdtoimne riie* JMd; *murd`toimist sõkuts anisilmilises* Krk; *riõst `kangit kudasi, `amme kangast, jaku kangast ja püksi kangast, murdtoemine `olli tuu* Ran **Vrd** *murretoimne*

murdu *murdu* Lüg Vai Jäm Khk Kaa Pha Põi Muh Rid Mär Han Saa Ris Juu Jür JJn VJg Trm Kod Plt KJn Pst Krk Nõo Kam Har Plv

1. *murruna, suure hulgana kerikus ja `laatadel õli `rahvast `murdu kuos* Lüg; *enne oli inimesi `kerkus `murdu, nüid pal`last mõned* Khk; *Kui inimesi `murdu, siis veib pailu nägemata jääda* Kaa; *Kus oli ikka rahvast koos, just naagu `murdu* Põi; *sii on rahvast sui `murdu koos* Rid; *rahvast tuleb `murdu kokku* Mär; *Loomad joosid veeküna juure murdu kokku* Han; *õune `olli `murdu maas, aasin roobiga kokku* Saa; *kiriku `juures oli rahvast `murdu koos* Juu; *Kärpseid kohe `murdu apupiima kallal* Jür; *Pidid ausalt rahvaga ringi käima, siis tuli [veskilisi] `murdu kokku* Trm; *õõõsid nigu `murdu, `pal`jad `õõõsad* Kod; *Poisse oli ümmer murdu. Kui neid ülepeä murdu pailu_m, egä sis kige paremed valide_j saagi* Pst; *kive nõndagu `murdu kogusen* Krk; *Rahvast om õkva murdu, serätsen rahva murrun kaob sul tõene käest ärä* Nõo; *mägesit nigu `murdu* Kam; *rahvast om nigu `murdu `täambä siiä kokku tullu?* Har; *rahvast ol`l nigu `murdu kuuh* Plv **Vrd** *murduna, murdus¹*

2. *ägedalt kuer jokseb koe `murdu kallale, kui teine `mööda sõidab* JJn; *kuer `aukus `murdu ja `murdu* VJg

murduline → *murdlaine*

murduma *murdu|ma* Kuu VNg Lüg Vai Jäm Khk VII Muh Käi Rei Mar Mär Vig Kse Pä JMd Koe Kad VJg Iis Trm Kod Äks KJn Trv T VId, *-mma* Har Rõu Röp(-omma), *-m(e)* Krk San, *-mõ* Krl; *pr murru-* Krk Hel Kam Rõn San Krl Har Rõu Vas Röp Se, *muru-* Lei *surve mõjul katki minema `ambad `murduvad `katki* VNg; *Mis ei `paindu, sie `murdub* Lüg; *murdub näppude vahele* VII; *puud `murduvad `tormidega maha* Muh; *tuhli varred suured ja lihavad, `murduvad lapiti* Käi; *jää `murdus katti* Mar; *kui jo kiud `murdub ladvani, siss `aetse linad veest `väl`lä* Vig; *Männä ladu tormaga maha `murdun* Khn; *puud `murduvad `metses maha* Hää; *soapa nahk `murdub* Koe; *malts puu `murdub ruttu tuule kääs, tema on paksus metsas `kasvand* Kad; *kallas `murdus `sisse, vesi süüüb alt õõõnsess* Kod; *tammed olid - - neil olid ladvad ära `murduvad* Äks; *maha `murdunit puid `lõikave* Trv; *kaõepil `olliva jämedät varred, nuu `murdusiva purule* Ran; *ega säälid üle ei saa, tuu jää ei kannu, `murdub `katski* Nõo; *rüä es murruva üttegi, rüä tõssiva esi üless nigu ennegi ja `kasviva iks edesi* Kam; *nii suur valu `olli, `õkva nigu luu os `katski `murdunu* Ote; *küüdse omma pik`äss kasunuvõ, murrussõ `varba `sisse* San; *väits om `katski `murdunu leibä lõigatõn* Krl; *kesvä olõss ku_`kaugõ kokku `pandmalda_petä?, taal terä maha ei lähä?, aga taal murrussõ pää? kõrrõ otsast maha?* Har; *maa ol`l nii külmänü?, et jalaga_pääle `astõh iä es murru?* Rõu; *Nimä? lätsiva `väega havvalõ veere pääle, haud ol`l alt oositõt ja `murdo `sisse* Röp; *vigla haro `murdu ar?* Se || *painduma sji sõrm ei murru, kokku_j murru* Krk **Vrd** *murdu*

murduna *murdu* VNg, *murdu* Kad suure hulgana, *murdu `rahvas `juoksi `murdu* kogu VNg; *rahvas õli seal augu all kohe murdu* Kad

murdu *murdu* ratta vits õli ümber paanike, *murdu* `kaiki Kod

murdu¹ `murdu¹ Trm, -os Mar murdu *pal'lo inimesi, ühnä* `murdos Mar; *inimeisa* `murdu¹ kokku tuld Trm **Vrd** murrun

***murdu²** g `murdu² murdmine *Kui sa [lille] varre katti murrad, siis* `murdu² kohast *ajab* `valged `piima `välja Rei

mure¹ n, g *mure* R Sa Muh Käi Rei L Ris Juu Jä ViK TaPõ Plt KJn Vil M T(g `murre); *murõ(?)* g `murrõ (*murrõ*) Võn San Krl Rõu Vas Lut, `murhrõ, murhhõ Har; *murõh* g `murrõ Plv Vas Rõp Se; ilmaü *murre|de* San, -dõ Krl rõhuv tunne; hool *Mure* `murdu¹ ka `kaige vägevämä mihe Kuu; *suur mure on südämes `selle pärast* Hlj; *eks teil õle ka omad mured ja `mõtlemised, `millas `saate tüö `tehtust* Lüg; *poiga saab `suuremast, küll tämä siis pittä mured ja `makso `vällä kaik* Vai; *mõni mure, kui ta ka tulemata jääb; ma ole anede pärast mures, ehk läksid nee `jälle põllale* Khk; *Ma oli nii murega eese töö kallal, mette_s pand tähele, et sa tuled* Kaa; *Taal on nüid see naise `võtmise mure* Põi; *murega jäed sa `norgu* Muh; *äi taal pole mured medad, tõstab aga teise jäla teise peel ja laulab* Käi; *jäänd muresse, pannund käed `silme ette ja akkand `nutma* Mar; *mis mina akkan tema ette muretsema, mis minu mure `sinna `aitab* Mär; *ennem [oli] mure pidaja ja oole `kandaja ees, nüid nagu `peata kana (lesknaisest) Var; tä näeb lastega paelu muret ja `vaeva, põle tääl `kerge `ühti* Tõs; *Sie sõnum pani mio üsä murõsõ* Khn; *Põle maõsi mure, mis linnamijs lehmaga tujb* (vastus küsimusele: mis sa sellega teed?) nalj Hää; *juused on murega al'lis läind* Saa; *mol nii paelu muret `kanda* Juu; *Mina kui viel plikake olin, pidasin alati muret, et ema ikke paistekakku tieks* Amb; *peiupoistele pidid vüöd `soama, sie õli pruutüdrukute mure, nemad punusivad vüöd ja `oõtsid ruosid peiupoistele* Kad; *tämal on pal'lu muret, pailu muresi* Iis; *lähäd `sinna, võtad suure vaeva ja mure enesi `piäle* Kod; *istun siin mures, ei `rõõmu pole `kuskilt oodata* Pal; *eks vanames nää_{nd} muret küll, mis poisil sest* Plt; *mure tege mustass ja vaev vanass* Trv; *me olem puha murel, mis meist kellekist saa* Krk; *ka kõege mustemb mure kaob `valge liiva all* piltl Ran; *sij mure jäi minust maha* Nõo; *siss ma jäi tolle `murrega nigu meeletuss `õkva* Võn; *igän paigan om tuu murõ², kuiss kõtt süüvä saa* San; *nyu inemise eläse rõõmun ja lustin, nuil ei olõ medägi murõt õi²; ma olõ `murhrõn uma kodu peräst* Har; *ega_s `lätsi peräst ol' iks süä `murrõh alati* Plv; *ma² või juvva² uma varandusõ, mul ei ole määnestki murõht* Se; *murõ² um ku'emb ku tõbi* Lut

mure² *mure* Jõe Ran TMr, g -da Kuu(g -ja) Lüg Jõh Vai Rei Mar Mär Var Tõs Tor KPõ TaPõ Plt KJn Trv Nõo Kam/n *murre/ Ote, murre* Puh; n, g *mure* hrv Jäm Muh, Põi Hi(mo-); *murõ* g -da Kam; *murõh* Kra; pl `murred Vai, *murrõ²* Rõp kergesti murenev, rabe, pude meriärg - - *neil on ia mure liha ka* Jõe; *kivije `pääle siis `temmati kohe verk ja siel siis `praadis `toise (meremuda) `üästi murejaks, siis kätte vahel sai [lahti] `ierutud* Kuu; *kartulid on `ninda muredad, et süö kõhe `lusti perast* Lüg; *maa on mure* Vai; *`Kangesti kenad mured kãkid olid, isuga süö* Põi; *nee oo nii mured `tuhlid et* Muh; *tainas ni mure, ei kinnida künast `välja võtta* Rei; *muld oo elos mure, `pehme ja rabamene* Mar; *ea apu mure piim oo, kui piima tükid_o suured ja `pehmed sees* Mär; *kalad läin jo na muredas, `pehmes kõik. apud teesed koa, alvas läin* Tõs; *ilusad muredad kartulad, ei kannata kaua `keeta* Tor; *see on `niuke rabe ja mure moa* Juu; *kevadine jää on mure, ei tohi `peale `minna* HJn; *paakspuud on irmus muredad puud* Amb; *raud kivid lähvad põletamisega muredaks* Koe; *kangest oli ia `süia sie mure piim, nõnna nagu kardule pudru* VMr; *lehtsel einal on nisukesed tedre madalad ulgas, kõiksugu `lehte ulgas. kui `liiga ei kuiva, ega siis muredaks ei lähe* Sim; *Need kivid on paremad, mis nii nagu soodest leiti ja mua seest, mis päeva põle suanud - - ei õle muredad* Trm; *leib on jäenud muredast, ei õle iast kastetud, kui `nuaga `leikad, pudeneb* Pal;

mua on pude, mure`künda Ksi; muredad õõnad KJn; nii om üits ää mure`kartuli, mis jahule tummale lääve, ku na keedetess Trv; Nii on äste mureda krõbuski vai präänigu Nõo; väega murre raud, es kennätä`kiitä Kam; mureda vorsti ja ää mure sai Ote; ma_`tahtsõ`kartolt`väega`ohkõsõlt`kuuri, et sõss saava_hää_murrõ?, aga`saiva sil`mikatsõ?, nii et es`tihka_lavva pääle`pandagi? Röp; murõh ole ei? Kra Vrd murejas, murekas²

mure³ → murre¹, murre²

***muredus** p muredust subst < mure² kole`alvad`kartulid, neil muredust terägi ei õld Lüg
murejas murej|as g -a Khk Jaa Põi Muh mure limbid oo vahest nenda murejad Khk; Tea, kodas täna see sai sõhukseks murejaks jäänd oo Jaa; Vat`sõuke murejas jah, see on juba vana inimese`amba`järke Põi; kõbjas oo kõva ja murejas nagu kase karp Muh Vrd murujas¹

murekalt hoolikalt Pole taarist`tiidust taga ajada,`tehke aga murekalt Kaa

murekas¹ mure|kas Sa Emm Rid Kse VJg Plt, mure|gas Vai, g -ka; murõka|ss g -se Krl

1. hoolas ma oli [majakavahina] nii murekas selle tulega Jäm; Oo seike murekas poiss, ta nenda murega eese kooliasjade järges Kaa; ta on murekas kaás Vll; Kes ikka`sõuke murekas miis tuulingu`järke oli, sellel oli`valmis`tehtud`ambud ikka iis`seismas Põi; Mei ema aa murekas inimene Emm

2. murelik mul on murekas asi ies VJg; mureka`näoga Plt; murõkass inemõni muretsõss pal`lu Krl

murekas² murek|as g -a Jõe Iis mure, pehme sippukatel on murekas liha, kui`silguks paned, siis on vihakad Jõe; nõnna murekas õdra kuok Iis

***murekas³** pl murekad = murelane murekad,`metses suured sipelgad, männa ja kuuse metsades PJg

mureke(ne) dem < mure¹ ei minu murekesed veel lõpe Trm; veeke murekene eden, sii`kohto asi, muud murekess ei õlegi Kod; minul on alle sedä murekest KJn; mõni`väike mureke ikki inimesel om Trv; taa`murhrõkõnõ om jo`müüdä Har; tuud`murrõkõist, mis ma küll`näie Plv

murel mure|l Plt Hls Krk Puh, mure|l KJn Trv, murõ|l Har Röp(g -l'e), g -li; mure·|ll Mih, mure·|ll PJg, more·|ll Vig, g -lli; pl more·llid Var

1. murelipuu mure·ll oo kirsipuu sarnane, õeldasse poogitud kirsipuu, täl oo jämedamad marjad Mih; mureli ja kirsi, neid olli joba mõnel talul Krk; aian om mitu murelit Puh; murõli omma_timahalt häiermeid täüs Har

2. murelimari more·llid_õ`koltсед, punakad, kollakad punased Vig; võtab puu otst murelid Plt; murelid om punasid ja kõllatsid Hls; mureli om kõllatse marja Puh; murõl'e? oma? kirsisugutsõ?, õnnõ suuremba? Röp

murelane murela|ne Hlj Lüg Jõh IisR Saa Sim Vil Trv Pst Hls San, murelai|ne VNg Lüg Vai Iis, g -se sipelgas murelaine kusetab, nii et`kirvendab taga VNg; punaste murelaistel on`suured pesad kõhe`metsas. nävad ise`kannavadki kõik`sinna pesa neid õgasi Lüg; maa murelaised on pikkaraised punased. nied`ammustavad kippest Vai; murelane kutsutse see suur sipelgas --`väike sipelgas oli kusiratsik Saa; justkui murelase jooseva sel`län Trv Vrd murekas³, mureline², murulane

mureldi → murreldi¹

mureldine → murreldine

***murelema** (ta) mureleb murenema leib mureleb, leib on vähe`sõtkuda soand Kei

mureligult adv < murelik minu isa valateli`ilma mureligult ja üttel, et kas sa lähed onupoig nüüd`ninda`vasta`ehtut Kuu

murelik *mureli|k* Lei Krk, g -ku Hlj VNg SaLä Muh Rei Mär Kse Tõs Tor Hää Saa Ris Juu KuuK Koe VJg TaPõ Plt KJn Võn, -gu Kuu Trv TLä San; *mureli|kko* g -go Vai; *murõli|k* San, g -ku Krl Har Plv Vas, -ko Röp, -gu Rõu

1. mures olev, muretsev *mul on `ninda murelik südä* VNg; *kui ilm on `ninda paha, eks siis mies õle `ninda murelik, et kuda saab `eina `tüõga akkama* Lüg; *ää olg nenda mureliku `näuga* Khk; *sa nõnda murelik* Kse; *murelik oo mu meel* Tor; *tulen sinu jutule õige mureliku südamega* Saa; *ega `nüidki ilma leevata `toime saa, piad alati murelik olema selle leevaga* Juu; *küll si inimene one murelik, issob muren ja loõdin, ei kõnele, silmäd `alla* Kod; *on `jälle vanemad ära surnd ja on lapsed nii murelikuks jäänd* Plt; *jäi täpik murelikus* KJn; *mede inimese om `täembe nõnda mureligu* Trv; *ma `vahtsi noid `luume periss mureligu `süamega* Ran; *Linnu om tunda kah nigu mureligu, kui na lämmäle maale nakava minemä* Nõo; *sij ei ole `miski inemine, alati murelik* Võn; *ta om keväjest saani sääran `väega murõlik, ei `tiiä, mis ta murõtass* Har; *tuu läsk ol' `väega murõlik, kõik sil'mä? ol'liva är? ikõtu* Plv

2. murerohke ei ole old rahulist elu `lapsest `saate. üks murelik elu on old Hlj; *eks ta ole üks murelik asi* Muh; *väga murelik töö* Mär; *murelik asi, `raske asi, teeb muret kohe* Tõs; *selle `pliekimisega oli `jälle nisukene murelik ka. kui `jälle [leelist] pal'ju panid, siis põletas `kanga ära plekiliseks* KuuK; *murelik asi, kas ma jõuan läbi teha või ei* Koe; *elu on murelik küll* VJg; *kõhna elo sa eläd, su elo on murelik ja vilets* Kod; *temä elu om otsani murelik* Krk; *Pil'vine `vahtsõ `aasta üü tähehd murõlikko `aastat* Röp

Vrd muralik, mureline¹

mureline¹ *mureli|ne* Kuu Vai Jäm Khk Põi Kse JJn Iis Trm Krk(n -li|n) Puh Plv, *murele|ne* Tõs Plt, *`murrõli|ne* Vas Se, g -se; *murõli|ne* g -tse Har; *murõli|nõ* Plv Se, -lõ|ni Krl, g -sõ

1. muretsev, mures olev *`tõine on `rõemus, `tõine on kurb ja mureline* Vai; *mureline inimene muretseb kõigi eest* Khk; *Alati on nii mureline nägu ees* Põi; *pidasin murelist nõu, kuda ma lammast `niita saan* JJn; *on nõnna mureline teine* Iis; *ta om murelin, ei ole `lusti ega `rõõmu oma elust änäp* Krk; *sa näet nii mureline väl'lä* Puh; *ei massa murõlõni olla?* Krl; *tuud um `õkva hallõ? kaia?*, *et ta ni mureline um* Plv; *süä om `murrõline* Se

2. murerohke *mureline elu keik, kolm last_õ surnd* Kuu; *mureline asi, tiib suurt muret* Kod; *timäl om ilmast `ilma ta murõline elu* Har; *oi, jelo om ilmah väega murõlinõ, väega pal'lo murõht* Se

Vrd murelik

mureline² *mureli|ne* Trv Krk, -le|ne Trv Pst, g -se = *murelane punatse murelise, kudsiraadsika* Trv; *musta murelese ei salva* Pst; *murelise `tük've `sukru manu* Krk

mureline³ *mureli|ne* g -se *krobeline, mügarlik `Tõivad kase `küllest murelise `panga, `nindä ku vana sia maks* Lüg

mureline⁴ → murreline

murema *murema muretsema* Sißs *kudumese aeg vaadeti, ku seinamärk tuleb, sißs on `jälle kümme küinart `koetu, `täadsid nägu aimata, kas tuled omaga mäel või piad koepoolist `juure murema* Hää

muren *muren* g -e Lüg Jõh; *pl murenad* Lüg raas, *puru siin on kaks kolm murend `laua pääl; eit, sie `andas `leivä mureni ja `kümme [tibu] `poiga- - kõik surivad* Lüg

murenaine *murenai|ne* g -se raasuke *`leiva murenaised* Lüg **Vrd** murendane

murenama → murenema

murendama *murendama* Kuu RId/-mma Vai/ Juu KuuK JJn VMr VJg Iis Trm Plt Trv *pudendama, poetama `küpsike `pannid olid ka keriksell, ma `aeva murendin sield `panni*

`serväst, nii hühäd krobejad olid Kuu; tuul murendas rukki `vällä, `sieme läks `täieste maha Lüg; mia murendin `küömni Vai; rehepeksu aal murendatud niedsamud terad sialt [rukki] piadest ära, siis jäävad õled järele KuuK; minev`aastasi [köömneid] saaks viel murendada varte kül`lest, aga eks nad ole `tolmand ära JN; tuul sasib rukit ja kui on küps, siis viel murendab ää teese, ivad maha VMr; karduli idusi piab murendama, muidu lähvad `kasvama VJg; ua vihud tõime tuppa ja murendasime ära Iis; mine murenda kanadelle `leiba Trm Vrd muretama²

murendane murenda|ne g -se raasuke murendased [tekivad], kui leib läheb purust kääs Jõh Vrd murenaine

murenema murenema Kuu VNg(-mma) Lüg(-mma) Vai/-mma/ HJn Jä ViK Iis Trm Kod Ksi Plt KJn Nõo Puh, -mä Juu Kod; murenema Trv pudenema; muredaks muutuma; koost lagunema verk `vasta `päivä `seinäle `kuivama, siel ott `päivä`paiste sen sida `ninda `kuivaks ja kribejäks, et murenas kätte vahel `ierujess `vergust `lahti Kuu; vili murenas ära `korte `küllest VNg; `ärjabä päid on maa täis. kui `liiga `kuivad, siis murenevad, `paljad `varred `jääväd järele; [kirve] terä mureneb `õkside `vasta Lüg; leib mureneb kätte ää, kuda sa tedä sööd Juu; `ambad muudku murenasid suust, panin poomvilla topiga lõnga õli `peale HJn; ahju küllest murenasid tükid `lahti Koe; kõhe maa mureneb `kergest, ei jää `pliinki Sim; Teine kivi õli parem taguda kui teine - - [see] murenas, lõi tükka välja Trm; suabas oo `lõhki lähnud ja murenasid Kod; kui ammas ää mureneb, siis `üeldasse, et konts on veel sees Ksi; maa mureneb ja `kartuled murenasid koa KJn; maa murenas, muld murenas Trv; Vihm ol`le väegade ää, nüid sai maa äste muredass, mureneb ja saab kohedass. Tuleb läbi kõrrata ja õkva külümä nakata Nõo; kui jää murenep, siss ei tohi `pääle `minnä Puh Vrd murelema

murenus murenu|s g -se Jõh, -kse Kuu raasuke Küll se magusa `kuogi murenus_o hüä pihuga suhu ajada Kuu; Kõik murenused `kõrjeti `laualt, pühüti pihu `päälä ja `pandi `luama `süätämise `riista `sisse Jõh

muressin mures mia olli nii muressin, et ei tiidä, kos `vänte (viimati) lätsivä Nõo

mureta mureta Kuu Hlj Lüg Khk VII Põi Tor Koe VJg Kod Pal Plt Trv Puh

1. muretu `Ninda mureta kui `linnukane `oksa pääl Kuu; on üks mureta inimine, tema ei pia `miski `asjast muret Hlj; mureta elu kee, mis taal viga Khk; pere inime ei sa mureta `olla Tor; tal ia mureta elu VJg; selle peräss õle mureta, sij asi on õiendet Kod; mureta elu, põle viga kedagi Plt; noore ei usu, et vanal inimesel mureta elu ei ole Puh

2. kahtluseta, kindlasti `sõnna on mureta neli `võrsta, kui pole aga änam mette Khk; küll sellegä lähäd mureta üle Kod

muretama¹ muret|ama Puh Nõo TMr Rõn, -eme Trv San(-õme); murõt|ama Rõn San Urv Har Lei, -amma Har Rõu Vas Röp, -õmõ San Krl

1. muret tundma valu tal om, ku ta sedäsi muretess Trv; ärä mureta `sijmne poolest, kui miul nüid jakkup, küll mia `anna Puh; poig käis liinan koolin, emä ütsindä `olli kotun, siss muret toda `poiga (poja pärast) Nõo; aa aga `sirgest ja kõnni `õigest, kas sina jõvvad `kõiki ikke ja muretada TMr; inemise murõtõsõ ilma `aigu Krl; umadsõ² jäivä `perrä murõtama Har; Tuul neh ol`l tuud murõtamist Rõu || hoolitsema Poisilõ vaja naane võtta, siss nakkas kodo iust ka rohkõmb murõtamma Vas

2. soetama, hankima tuu poiss käis paar `aastat tolle `tütrigu man, paar last muret (sai) Rõn; ma piä endäle mureteme uvve `saapa San; ta murõtass henele talvõ jaoss kõgõ `val`miss Har; `säitsme `aastaga om `naatu siin elämä, murõti `pal`ke, tei maja üless Röp

Vrd muretsama

muretama² *muretama murendama muretan lapsele muna, tijn puru piänikesess Kod*

muret|pesa *sipelgapesa Meite niitis on mütu suurt siplaste muretpesa Kaa*

muretsama *muretsama Mar Kod muretsema mes sa nii pal'lo muretsad, ega see ei `aita, ei maksa kedägi Mar; mes sina nõnna muretsad elo ette. mina ei muretsa sugogi, kos üü, siäl ase, kos pääv, siäl paik Kod Vrd muretama¹, murõhtam(m)a*

muretsema *murets|ema R(-emma Lüg Vai) Sa Muh Käi Rei Rid Mär Kse Pä Ris Kei Juu(-emä) Kos Jür JMd Koe VMr Kad VJg TaPõ Plt KJn Vil Trv Ran Puh, -eme M San, -õmma Röp, -õmmõ Krl; murõtsõ|ma Khn, -mma Rõu Röp*

1. *muret tundma muretseb `selle `asja pärast Hlj; seneperä ei `uoli `ninda muretseda, küll saab tüö `tehtust Lüg; see_p muretse midaid, laseb keik nisa-mma `minna, annab `saatuse jumala ooleks Khk; muretseg mette tüha asja pärast VII; aga ma muretsesi so pärast Käi; mis sa `tühja muretsed, jäta mured maha Mär; ää muretse `ühti - - ää kurvasta kedägi änäm Tõs; mis siin ikki muretseda, las `minna keik lauluga Saa; ma saan ju `muldas küll muretseda, aua pohjas kahjatseda rhvl Ris; elan üksi lese `põlves ja muretsen Kos; küll ta `ohkis ja muretses Koe; ma olen kua `liiga muretseja VMr; sa piad ik'e alati muretsema Pal; muretseb ja kurvastab, aga põle viga kedagi Plt; pal'lu nüid tõene inimene miu muretse avitess Trv; mis sa ninda muretset, küll ilmaratas veereteb kikk mure su päält Krk; temä ei muretse ommenetse päevä peräst, eläb nigu lind ossa pääl Ran; lats muretsõss oppusõ peräst Krl*

2. *hoolitsema, hoolt kandma Kas `maksab `võeraste `laste iest nii `kangest muretseda IisR; egaiüks muretsega `eese eest Khk; `Küünlapest sai aketud juba nende adrapuude eest muretsema Põi; ema muretseb `laste eest Käi; ää karda, tä muretseb oma eest isi Tõs; muretse sin ikka kal'la eest, et ta kuivaks ei jään Ris; jumal muretseb kõigi eest Trm; vald muretseb ike meie eest Plt; küll ta muretsep siu iüst Trv*

3. *soetama, hankima Ma täiin muretseda omale paksjakku ka, `lähteb juo `külmäks ne Kuu; mies muretse kaik käde, `naine on `laiska VNg; Uute püiste muretsemine lihab `kal'liks Jäm; kui `linnas keiasse, siis muretsesse `asju koik Khk; Nee kalavintskid, mis ma mullu muretsesi, oo juba üsna `lammu Kaa; Kenad `riided oli omale muretsend Põi; muretse omale üks töö riist koa Muh; poiss oli omal tööd muretsend Käi; ega `meitil põlnd `tarvis `toitu muretseda mitte, selle jaos olid vanemad, kis toidu muretsesid Rid; muretseb taale kõik koju kätte Mär; Kamba `piäle oli üks, kissi kraami murõtsõs Khn; muretses lapse, meest ei saand `ühti PJg; muretseb omale `raske eenatõoga `toitu Tor; siis me pidime oolitsema tema iest ja jalavarjud ja siis püksid muretsema temale Kei; nii kaua löid `sehvti, muretsesivad lapse Jür; eks igaiüks pia omale ülespidamist muretsema JMd; olen mitu `korda `ärvind ikke üht iad `kuera muretseta VMr; nüid kuue `kümne `aastase mehega akas tema viij last muretsema Äks; kellel on lehmäd, muretsesid enestel eend Vil; `viina olli kah muretset Pst; ao aig muretse `latsi, siis tuleve punatse päiege, rüä `rõuke sehen muretse, sis tuleve sul targa latse Krk; nooda olliva kuvve mehe `pääle muretsenu Ran; muretsi `endälõ uvvõ `rõiva Krl; `hankma om nigu midägi kokko muretsõmma, kokko `korjamma Röp*

Vrd muretsama

muretsus *muretsus San, g -e Vai Jäm Kse Iis Kod KJn; muretsu|ss g -se Trv, murõtsu|ss g -sõ Krl muretsemine tämal on pail'u muretsust Iis; suur muretsus selle asja ette, jalanõu ehk riie Kod; mis_si muretsuss enämb annab Trv; mul om üts suur muretsus iijn San; mis avitõs meil seo murõtsuss Krl*

muretu *muretu Mar, g muretu Jäm Khk Põi Mar Tõs Kod, -ma Vai Kse Trm; n, g murõtu Rõu muredeta kellel muret pole, see nenda muretu `näuga Khk; Ta on nii muretu inimene, kas*

midagi on või mitte, naagu poleks täma asi see Pöi; peab `senna minema, siis oo muretu asi Mar; tääl oo nüüd muretu elu, ei tääl põle änäm ädä kedägi Tõs; muretu inimene, `näitab alate `väl'ja, et täl ei õle kedägi muret Kod Vrd mureta

muretumaste muretult *Ah te olete sii muretumaste sirevile, aga seda ei näe, et vihma pili tõuseb PJg*

murgin(a) `murgin g -a Hlj; n, g `murgina VNg Vai keskhommikusöök `lähme `murginalle Hlj; *kas juo `murginal olito, kas juo `murgina pidito; puol `tundi oli `murgina, üks `tundi oli `loune `aiga Vai*

murgmane `murgma|ne g -se murdtoimne *Mei panemme sen `kanga `murgmaseks Kuu Vrd murdmane*

muri *muri Kuu Lüg Vai Jäm Khk VII Rei Mar Mär Kse Tõs Vän Tor Hää Ris Tür Koe VJg I Plt KJn M Ran Puh Rõn San Vas, p murri VLä Plv Rõu*

1. (musta värvi) koer; (musta värvi) koera nimi `ennemast õli ikke `veiklane ja must kuer *Muri, `pruunile `kuerale sie nimi `justku ei `passi Lüg; Juril on kuri muri Vai; murisid oo sii Mar; must koer `õetse muri Tõs; muri, ää ole kuri VJg; koerad õlid, üks õli muri, tõene kraants Kod; see kuri jusku vana muri KJn; muri olli ka ike üüis kuri peni Trv; marisid ja murisid, kõrb-obsit ja kõverit puid olevet maailman kige `rohkep Krk; meil olli suur peni nimega Muri Puh; kuri kui vana muri San; muri purõsi minnu Krl; muri om alasi ketin Har; Taa vana Muri um jo_ `väega armõttuss jäänü? Rõu; nigu vana muri alati ürrä tah Plv Vrd murka*

2. must, määrdundud *lapse pale on muri Khk; kui inimene pesemata, must on, siis `õõtakse muri VII; sa oled oma nii mustaks muriks teind Tür*

murijaan *murjan must `justku murijaan Kuu; oled must nagu murijuañ Juu; ta on must kui murijuañ VJg*

murik¹ *murik|k Hel San Har, g -ku Krl, -gu Lut, -gõ Vas Se musta värvi lehm; musta värvi lehma nimi lehmä nimi [on] Murik Krl; sitik, murik ja mustik, nuu olli musta? Har*

murik² → murikas¹

murikas¹ *murik|as Jõh IisR Kei Kad VJg Sim I, murik|ass San, g -a; n, g murika VNg Vai/g muriga/; murik|k Äks KodT, g -ka Trm, -ku Kod Kam leivatükk se murika on `allitand VNg; `Lapsed `juoksid `õuve, murikad käes IisR; murikas oli leiva tükk Kei; ää `tervet `leiba `tuogi enam lauale, tuo üks murikas, sest suab küll Sim; añnin karjapoisile ea murika `leiba juurde Trm; tämäle `anti nisuke õhuke kikuke, aga tõesele suur murik Kod; `lõikas õhukse murika, kolme sõrme `paksuse Lai; olgo või sandi murik, aga olgo oma KodT; om oma murikass võid- `leibä [kaasas] San Vrd murakas²*

murikas² *murik|as g -a must, määrdundu laps on must kui murikas VJg*

murike(ne) dem < muri **a.** *vahel sai `üella, et murike, akka `siõoma Lüg; no murike, tule siia Hää; väike murikene, kos sa jooset Puh; murikõnõ är? tulgu? `külge Plv b. laps kua muss ku murikene, kohe sa lähäd `võõra inimese ette Kod*

muriklane *muriklane tükiline mua one muriklane, mulla murikid täis. muld ärä `kuivnud ja tükki jäänud Kod*

muriku|pilven *rünkpilves ku tä (ilm) muriku pilven one, siis paessab ike `päävä vahelt Kod*

murima *murima Hlj RIId Khk Mär Juu Jür JMd JJn Koe Kad VJg Sim I Äks TMr murdma; muljuma kuer muris `kassi ära Hlj; siis ku õli sie kuok `valmis, siis muris noh `niskestest tükkidest Lüg; Videmega `ropsiti linu, `estest muriti `kolgispuga `suuremad luud purust ja vidimega siis `ropsiti luud `vällä Jõh; Meri polnud teda (uppunut) veel nii murinud*

(lagundanud) Khk; *jäin `koorma alla, sain murida Mär; ükskord Tiitsu kuer muris meil kolm lammast ää Juu; lähme idusi murima Jür; ära lase kaäsi `poega ära murida JMd; `köhtu triigiti ja muriti Sim; mis sa seda `leiba murid Iis; libestaja murib `katki mua, ta veab niisa-ma siledast kui äke Trm; rajo murib `metsä maha Kod; `kange maru on metsas maha murinu puid, puud ära muritu päält Äks; õlle leib `tehti linnastest, muritasse `katki, kallatasse tuline vesi `piale Lai; [lõuguti] muriss toda ka sedävisi ja nüid ol' linapeo pehme TMr*

murime *murime* mustaks tegema, määrima *Kun sa näo - - `nõege olet murinu, jüsku `korsne `ruukje Krk*

muri|must *täitsa must Kasi oma `silmi, nie on muri `mustad; Omal pesu murimust ja viel toppib sen omale `selge Kuu; oudrass elass uran, om murimust un `šüü kallu Lei*

muris|puu *muris- Jõe S(murris-; muriss- Jäm) Var Saa HaLä Jür JMd JN, muuris- Tõs HMd Rap müürlatt murispuu `külge `lüödi sarika `ambas Jõe; panin suured pikad latid murispuu peelt tehe (teise) katuse ääre `peele Ans; `nõubud keivad murris puu peel Khk; Täna paneme majale paarid peele, oome saab murrispuud paika ning laupa õhtaks oo nõunpuud ülal, muudkut raäts otsa Kaa; murispuu oo kõige ülemine pal'k seinä peal, kus sarikad `sisse tulad, seal saavad angid `sisse leigatud Põi; Mihed said õhtuks murisbud peele Emm; murispuu ei põle seinä `kohtes, tä oo väl'japool Var; sarika `külgis käib murispuu Ris; muurispuu on jäme pal'k Rap; sarika `persse asemed raiutakse murispute `sesse Juu; sarikad pannakse murispuude piale JMd Vrd mooris-, mulis-, murus|puu*

muristama *muristama Kuu VNg Lüg Jõh Juu Jür Tür VJg Trm, -mma Lüg Vai muljuma, pigistama; murdma; räsima Parema kää `peugla `kunnegä muristetti kala `kurgu alt tükk `lahti, `sengä tulid ka `kiuksjammed ja `suolikad, `suljud-kidud `kerraga `väljä Kuu; nie one üivad avarad `kengad, ei nie murista `kustki VNg; kui `siened on kuppastettu, siis `panna `siened `külma vie `sisse ja akkata muristamma, et sie viha vesi läheb `välla Lüg; älä murista `raamato Vai; ronk murrab teisa `linda ja muristab neid Juu; Murista seda `kuivand `leiba näppudega `peeneks, tee pudi Jür; ta (langetõbi) muristab ää väga, murrab inimese ää väga piltl Tür; ära kuer muristas `lamba reie VJg*

muristuma *muristuma mõranema kauśs muristus, lätt `kaäski Röp*

muristumma *muristumma kortsuma älä pane `riide `unniko, nämäd muristud Vai*

murisõmma *murisõmma porisema – Rõu*

muriuma *muriuma mõranema kauśs om põrraunu vai muriunu Röp*

murjam *`murjam g -i murjan `Tuhlist rohu `kiskumisel olime vahest mustad kut `murjamid Khk*

murjan *`murjan Lüg Jõh Vai Rei Ris Trm Lai, g -i VNg IisR Jäm Hää Pst; murjand g -i Kod (tumedanahalisesest või määdunud inimesest) ku õli juond `viina ja kukkund pori, siis õli must kõhe nagu `murjan Lüg; Läks mehele päris `murjanile, `juuksed süsi `mustad ja abe ja IisR; `väljama `suuris `laivos oli `murjan - - `musta mies ja `valged `ambad ja sägärä pää Vai; Sa oled jüst kut sur murjan, nina tröömane peas Rei; Tal on nägu must ku `murjanil, `murjanid oleva `seuksed musta oluga inimesed Hää; murjand one muss ja ropp. `nõega koon ehk rest peksäb Kod; kui `truupi puhastas, oli must kui `murjan - - koeradki põle ära tund, läänd kärinal `vasta Lai; Latse om musta ku murjani Pst Vrd muriljaan, murjam*

murjand → murjan

murjuma *`murjuma muljuma `Murju `sestred `katki, saab `kurnada `sahvti; Nott `langes `sorme `pääle, `murjus siniseks Kuu*

murka *murka* JõeK Kod (musta värvi) koer; (musta värvi) koera nimi *mussad koerad õlid murid ja murkad*. siin õli kua karvane koer *murka* Kod **Vrd** muri

murkel → mürkel

murki `murki (mustast, määrdunud inimesest) *Äi tää, mis mei - - `murki `sisse läind on, et ta täna oma silmad on `puhtaks pesnd; Sa oled nii must kui `murki* Rei

murkis must, määrdunud *see oo nii `murkis `näoga* Muh

murku `murku pugerik *Puges oma `murkusse `varjule* Kuu **Vrd** morka

murrahuma *murrahuma* murduma [redeli] *Pulga[?] umma[?] mää[?], võiva[?] ar murrahhuda[?]* Vas

murrahutma *murrahutma* murdma – Vas

murrak¹ *murra|k* VII Vig, g -ku Jäm Var Juu JõeK Kod Trv Hls Krk Nõo Ote San Rõu; *mura|k* Pälö Kõp, g -ka Juu, -ku Lai; *murrak|as* VII Rid, g -a Trm San; *murakas* Aud PJg; p *murakast* Juu, *muragast* Emm

1. a. piirkondlik keelekasutus *igas `pooles on oma keele murrakas* VII; *erised* [ehk söed]- - [see on] *murraku keel* Var; *igas `valdas ikke oma `piske murak* Tõs; *vanad inimest `rääkvad, vana murak* Aud; *paergast on eesti keel ja tal on mitu murrakud* Juu; *siin ääres läeb* [keelekasutus] *piagu linna murrakuga `ühte, sie on sie `iesti kiel* JõeK; *teisest nukast tuli ja `riakis teist `moodi, muist sõnu oli teisiti, siis oli teine murak* Lai; *Taageperän, sääl om tõist `muudu murraku* Krk; *egän paegan om esi murrak, tuu om `õige* Nõo; *mina pea seda murrakut `jampma* Ote; *sij om selle keele murrakas* San **Vrd** murrakus, murrang **b.** aktsent, võõrapärane hääldus *venelase murrak one `kange* Kod; *mõisnikul oli saksa murak* Lai; *eesti kiild kõnel' ikki murrakuga* Trv; *tal om `sel'ge eesti kiil', `sel'ge maa kiil', temäl mitte ütte murrakut man ei oole* Krk

Vrd murre¹

2. adj murdeline *seal* (Tõstamaal) *on veel murakam keel* Aud; *murakid sõnu ei olnd* Pär

murrak² *murrak* murd, murdmine *puusa luu, tah om murrak `olno[?]* Plv

murrakas → murrak¹

murrakus *murrakus* g -e murrak *iga maa `kantis oo oma murrakus - - Villandi pool oo teiseti kui sii* Var

murrang *murrang* g -u KJn Rõu

1. murrak *temä ei räagi murrangud* KJn

2. pööre *ta elun tul'l suur murrang* Rõu

murrastama → murastama

murratama¹ *murratama* Jäm Khk Kär Pha VII Tõs Juu, *muratama* VII Hää Nõo veidi hapuks minema *räimed on `koltseks, apakaks, murratama läind* Jäm; *öllel murratand maik, vähe abuks akab minema* Khk; *muist äi taha murratand `piima* VII; *supp oli murratan apu* Tõs; *õlut läheb murratama* Juu; *Kui piimäga lohakalt ümbre käid, siss piim muratap ruttu apnass* Nõo **Vrd** murastama, murretama

murratama² *murratama*

1. murdtoimselt *kuduma nõnna pal'jo kudet kui sa murratanud õled, kudod jälle tõisipidi, tallad neid `suuksid; murratet `kangal one `põiki kirjäd piäl* Kod **Vrd** murreldama

2. võõrapäraselt kõnelema *murratab kiilt, nagu venelaene kõneleb* Kod

murratand nud-part *murratand* napakas *vähe murratand - - pole tükkis loll mette; murratand inime* Khk

murratus *murratus* g -e murdtoim mina kudin kuude lõnga piält murratuse, mõni paab kümne lõnga piält murratuse Kod **Vrd** murre²

murre¹ *murre* g `murde Jäm Khk Rei Mar Mär Kse hajusalt Pä/-õ Khn/, HaLä JõeK JMd Kad I(n mure Lai) Plt Hls Krk San, *murre* Hää Krk; `murre g `murde Kuu VNg, `murre Lüg Vai; *murrõ*² g `murdõ² Krl Har Rõu Vas **a.** piirkondlik keelekasutus, keelemurre `suomlastel on `itse `murre, mei `ütleme jaa, aga `Suomes `ütleväd juu Kuu; `räägitasse `mitme `murre `pääle Lüg; *nied* (isurid) *ku* `rääkid omas `keskes, *vat on* `kuulla `kiele `murret Vai; *egäüks tunneb oma keele murret* Khk; *kõneleb murret, va* `laila keelt nagu vanad inimesed `rääkisid Mar; *akkab nagu vanõm murrõ ää unuma* Khn; `rääkis `Vändra `murdes Tor; *igas* `valdas ise *murre* Ris; *siin on ühe* `murdega inimesed, *sin ei ole väl* `last tuld Kei; *ega meil siin murret polegi, rannas, sial on küll, `niemedel just* JõeK; *küll sealt kuuleb sõnu, mis on* `uopis teise `murde peal kui siin Kad; *mõni lauluraamat või* `piibel oli vanas `murdes; *nüid - - [on] juba siit* `murde pial (räägib kohalikku murret) Lai; [nii] *ei ütelde me murre järgi* Krk; *no nüi*² *kõnõli tõõsõh* `murdõh küll, *a õks eesti kijlt* Vas; *meil om õks tõistmuudu murrõ*² Se **b.** võõras hääldusviis *soldat tuln* `kangē vene `murdega Kse; *nüid jo rahvas õpivad piänemäd murret* Kod

Vrd murrak¹

murre² *murre* g `murde Sa Muh Mar Mär Vig Han Tõs Tor Nis Kei Hag JJn VMr Kad Kod Plt KJn Krk; `murre IisR; *mure* Sim

1. a. *murde- või paindekoht saab ikka* `murdeks kutsutud, *käsivarre murre* (küünarnuki vastas olev õõnsus) Pha; *taal* `olle käsi `murdest üles paistetat Muh; *tee lähäb just* `kalda `murde pealt läbi Mär; *käel oo kolm murret, sõrmel o* `metmes ja `metmes `kohtes `murded Vig; *regi läks kärsäst* `murde pealt `katki Tõs; *oled kõber na looga murre* Nis **b.** *piltl nied ühe* `murde (kuriteo) pial Kad; *murre one ku elu lähäb* `lahku, *üks padajagamine* (lahkumine) Kod

2. a. *nurk katuse ja lae vahel topi murre kõvali täis, topi einad* `murde Jäm; *laudil pannasse* `einu `murde Khk; *Eintega pole änam kuigid pitka pidu, murrete all veel natuke oo* Kaa; *Murre on* `lahti, *tuul puhub õles kut obuse änd* Põi; *ta* `olli sõja `aegas ühes `kohtas `murdes oln, *et ta põle tahtn sõtta* `minna mitte Muh; *topi* `murde alt `kinni, *sis tuul tule* `sisse mette Mar; *Kana oli pesa* `murde `alla tein Han **b.** *viil* `katse murre one, *kos nukk one alt kuñni ülesi* Kod; *katuse* `murde `katmine olli kige `kal`lep; `murde olliv nüi nurga, *mis neli tükki üless lätsiv* Krk

Vrd murd

3. *murdtoim niied saavad murelise* `kanga jaos `pantud `murdele Tor; *mitu murret sai teha, mitu* `triipu JJn; *mureline kangas on - - kui teine mure jookseb teisele* `puole Sim; *kui* `niide `pañdi - - *neli niit nelja* `murdega või `pañdi laiemad murret Plt; *paar* `lõnga pannass `murde jaoss Krk **Vrd** murratus

murre³ → mure²

murrek *murre*|k g -ki murdejoon *sij* räit om tollest ää, *et ta* *j* anna murrekit `sisse, *ta* *j* `kõrtsu Rõn

murrekile murtud, volditud *mul om silmä kottald räit iluste murrekile* Rõn

murreldama *murreldama* Trm Lai Plt murdtoimselt kuduma *kas teed peris* `toimse vai *murreldad* Trm; *murreldasse teine juut teisi pidi, kui* `kirjuks tahad teha Plt **Vrd** murratama²

murreldi¹ *murreldi* Khk Kaa Pha VII Põi Hi(-e Emm Phl) Noa Mar Vig Ris Juu Amb JMd JJn VMr VJg Trm Plt Võn, `murreldi Hlj Lüg; *mureldi* LNg Mär Kei Amb Kad/-e/ Sim San;

morrelde Käi murdtoimselt; murdtoimne *kotti* `kanjas arilikkult `tehti `murreldi Hlj; *linased alus* `püksi `riided õlid ka `murreldi `kuutu Lüg; *Üks kanjas oli murreldi, teised labased* Kaa; *Murreldi kojutud linune riie oli, sellest olid meistel püksid* `jalgas Pöi; *kelp silm kanjas* `pantagse `niide kaks loomkõnda teisepidi ja teisepidi, siis on *morrelde* `niides Käi; *käterätikud kujudi murreldi* Rei; *me* `ütsime murreldi toim, aga see on *kalasaba* Noa; `kahte `seltsi toimist oli, murreldi toim ja muido toim, murreldi toim oli `kahte vedo nagu kuused Mar; `tehti nisuke triibulene või siis `ööldi murreldi koeotud Ris; *käterätikul on murreldi kangas, suab murreldi* `pandud, teene triip teist `moodi Juu; *Enamalt jäult* `kooti vil`lakofid ja lauskofid kõik murreldi ehk *kalasabas* Amb; murreldi `niide `pandud koti kangas VJg Vrd murreli

murreldi² murdeliselt, dialektis ta reagib murreldi Plt

murreldine murreldi|ne JJn Iis, mureldi|ne Koe Sim Iis Lai, g -se murdtoimne toimist saab kududa nel'la niiega ja seda murreldist JJn; mureldine kangas -- teine toim jookseb pahemalle `puole, teine toim `kierab paremalle `puole Sim; ei akandki paremast tegema, kodus mureldisest ära ja käib küll Lai Vrd murreline

murreli murreli murdtoimselt – VMr Vrd murreldi¹

murreline murreli|ne VNg/`m-/ Khn/murrõ-/ Hag VMr IPõ Pal Ksi Pst, murrele|ne Plt, mureli|ne Mär PJg Tor Ris Nis VJg Sim Trm, murele|ne Lai Pil, g -se

1. murdtoimne `triibulisi ja lappilisi ja `murrelisi [kangaid]- - `keiki sai kudu VNg; `püksteks kujutakse murelist kangast Mär; mureline riie, toim keib vinka vonka Tor; mureline riie on `toimne Ris; mureline on triibuline, murrelises käävad triibud pikiti kangast Hag; murelist kangast `tehti nel'la niiega VMr; tegime murelist kangast Iis; `enne olid kõik aluslinad `toimsed ja murrelised Pal; kangas om murreline Pst Vrd murdeline, murreldine

2. (lainelisest mustrist) mureline `sindle katus Tor; ukсед sihuksed murelesed Pil

murretama murretama Khk Pöi Hää tilgastama, veidi hapuks minema piim natise murretand Khk; piim oo murretand Pöi; räimedel on murretanu magu juures; Enne `ol'lid puunõud, [kui] korralikult ei `pestud, läbi ei sõratadud ega `autadud, sis piim murretas ära Hää Vrd murratama¹

murreltoim murdtoimne murre `toime kangas Pst; murre toimege `koetse `kangid, tõine murre tule tõist pidi Hls Vrd murdtoim(e) -toimne murdtoimne Murre `toimisel vahetad, õhe triibu, nii laia ku isi tahad, niitsid tagant ette, teise üjst taha Hää

murrin murrin g murina kohin `siivo murrin tsirgul Plv

murris|puu → murispuu

murruh → murrun

murru|laine murdlaine murru `lained [ranna] `ääres `murdavad Khk; kolm tükki oo vähikest laenet ja üks o suur nagu elu maa (maja), see murrab, see oo murru laene Muh; murrulaene jooseb edesi, ise murrab Rid

murruline murruli|ne g -se Kod, -nõ g -tsõ Rõu murde täis, ebatasane iä one murruline. `irmus murruline, raiu tuuraga, kost `piäsid läbi, mõnen kõhan one lagedamad Kod Vrd murrune¹

murrun murrun Trv Krk Hel Nõo; murruh Plv murruna, hulgana rahvas lääb murrun Trv; tüü olli murrun sällän piltl Hel; Rahvast tulle murrun kokku Nõo; `soldani? tormaässiva murruh `pääle Plv Vrd murdus¹

murrune¹ murru|ne Kod, g -se VJg; murrunõ Rõu

1. murdusid täis, ebatasane järven one murrune iä ja kilapune iä Kod Vrd murruline

2. murru peal kasvanud *murrune ein, sie on murru pialt `tehtud ein, `oksi täis VJg murrune² → murune¹*

murrutama *murrutama* Mär Var VJg Iis Kod(*murro-*) Plt KJn Trv, *`murrutama* Kuu IisR

1. *murdma `Külmänd lina ega köüt `väänütädä egä `murrutada ei `tohtind, `murdus kohe `katki Kuu; Maniska kumuti `sahtlis ära `murrutatud (volditud), piab `lauvakeriku ajast `teise `korda (sirgeks) sättima IisR; mis sa sest murrutatad, niikaua kui lähäb `katki Mär; tuul võib [aia] ära murrutada Var; murrutas puu `katki Iis; lammass murrutab kikk sõra alt ärä Trv*

2. *murdoime panema `niide paneku ajal murrotatse. kui sa `niide ei õle murrotand, suab liht `toimne Kod*

murrõline → *mureline¹*

mursa *mu¹rsa* Nõo V(-ä Röp Se Lut)

1. *must, määrdunu Kos sa mu¹rsa oled nii põherdänu, et su tuleb likku panna ja mõske Nõo; mu¹rsa üteldi, ku ropp ja must oll' Urv; ilasta (silu) uma pääd kah, ta m taköldunu nigu mu¹rsa perse² Har; Sa olt küll üts mu¹rsa Rõu; mu¹rsa, mõs (pese) suu ar² Se; mu¹rsa um la¹ts, timä gu süü võid hinnäst ni suu är² ni rõnna² vala är² Lut Vrd mursak*

2. *tusane, pahur ka määne mu¹rsa om, pahanu_nagu pään, moka_pik¹än Kan; om kui mu¹rsa, süänd täüs, kõnd piuh, pauh Röp Vrd mursi*

3. *koer; koera nimi mu¹rsa om pini nimi Röp; mu¹rsa oll' hatt, verrev Se*

***mursak** g *mursaki* must, määrdunu Äi sõhukest mursakki lasta küll kerku mette Pöi Vrd mursa

mursatama *mursatama, mu¹rsa- määrima suu am mursatat `nõõga vai `muaga vai `minka är võiõt; tsiga ka² am mu¹rsatat, mua `sisse lätt Lut Vrd mursõndama*

murseline *murseline* tusane, pahur käü ku murseline `ümbre, ei kõnõlõ midägi Röp

mursi *mursi* tusane, pahur ta om kui vana mursi, ta kellelegi sõnna ei `ütte², ei teretä² kedäge Röp Vrd mursa

mursin *mursin* Krk Ran mossis ku mõni vihane om, sellel om õige mursin moka Krk; `olli mursin Ran Vrd morsin, murssis

murss¹ *mu¹rss* Hls Ran, g *mursi* Krk, *mu¹rsi* Krl; *murss* g *mursi* Hää Saa

1. *mossis inimene Murss on `seuke vihane, isieneses - - ei pakata pääst ega `persest Hää; Mu¹rss om see, kui mõni inimene seante pool vihane om või mu¹du seante tusane Krk; ta om kui üits mu¹rss jälle, ei tule sõnagi suust `väl¹lä Ran Vrd morss*

2. *koera nimi mu¹rss oll ää karja peni Krl*

murss² *murss* g *mursi* Rõn, *mursa* Ran; *mu¹rss* g *mursi* Ran (taim) **a.** *kanarbik Nigu mõtsa all om kanarigu, nij kutsutass mursiss Rõn* **b.** *mursel om peenikse varre, `pik¹ligu peenikse lehe, nigu ilmatu kupatuss kasvab `otsa; mu¹rss om nigu kõjo konagi - - puhmaste `viisi kasvab, vesitse maa pääl; aenamaa `mu¹rsse täis aanu Ran*

murssi *murssi* Trv Krk(-r-) mossis ta kõnd moka murssi pähän Trv; mis sa vihanet, moka murssi pähän Krk Vrd mussi

murssis *murssis* Hää Sim Trm Pst

1. *mossis Sij on pahane, tusane, ikki `murssis Hää Vrd morssis, mursin, mussis*

2. *torus (huultest) mokad `murssis - - `luodud mõnel pikad mokad, nõnna torus Sim; Sel mehel om murssis uuled, ku viil kõneleme akab, sis om peris torun Pst*

murss|mokk mossis näoga inimene mis sa vihanet - - *mu¹rssmokk* Krk

mursutama *mursutama* kortsutama ära mursuta riiet ära Trm

mursõndama *mu'sõndama* määrima *Kos sa hinnäst nii roppu`muudu är[?] olt mursõndanu[?]* Rõu **Vrd** mursatama

murtnik *murtnik* murdunud oks *kui murtnik jääb puu`külge, siis akkab tema kohe murduma ja`lõhknema* Kad

murtsama *`murtsama* Rõu, imperf (ta) *murra'ss* Ote; imperf (ta) *murra'ss* Plv Röp Se *murdma minu emäl ol'l kotikõsõn leib, emä murra'ss säält`peoga* Ote; *Ku arm-`heldüs kand, sõs`murtsa mullõ ka_pisu`saia* Rõu; *sõss läts provva`uibu`aida ja murra'ss kolm viigipuu`ossa* Röp; *murra'ss suurõ`tüü leevä mant* Se

murtsik *murtsi|k g -ka* kuri inimene *kül_si on murtsik* KJn

murtud|süda *murtudsüda* (Dicentra) *`murtudsüda vai emasüda on nii`suureks`laiaks`kasvand* Kuu; *`murtudsüda ehk tilbustega roosid* Jäm; *Mõni sai`mõisa ajast murtud südame võsa* Pöi; *meil majas on koa`murtud süda, punased`õiled* IisK; *ke'ssi tallanud ärä minu`murtud südame* Kod; *meil oli`akna all nii samati`murtud südame põõsas niikui siin on* Pil; *`murtut süä, punatse`äitsme otsan,`valge veere* Krk; *`murtu süä om illuss lil'l, ta om`mitma värmiline* Har

muru¹ *mur* Kuu RId Jäm Khk Kaa Vll Pöi Muh Mar Mär LälLõ Pä Ris Juu Kos Jür Amb JMd Koe VMr VJg Sim I Äks Plt KJn SJn M T(mo- Nõo Kam) Urv Krl Har Rõu Vas Lei, *muro* Ris Kan Rõu Vas Röp Lut, *moro* Nõo VId; p *murru* Hel hajusalt T(`m-), V(*murro*, *morro*) madal rohi; madala rohuga koht, taluõu *`lapsed`juoksevad murul* Lüg; *pani ennast muru`pæele`pitka* Khk; *ula all, kus on kare, on muru* Vll; *Seaste on muru`õues nii kena roheline* Pöi; *mur* *`kuivis korra ää* Muh; *vahel saab sigadele`niita muru õuest* Mär; *lähme murule`mängima* Kse; *eedä muru`piäle maha, ilus muru`õues* Tõs; *Täna`üese vesi murusõ tuln* Khn; *pañtabe, koone`otsas ja lõuade`ümmer, pisike abe nagu muru* PJg; *väl`lal üks ilus peenike ein`õeldass muru* Hää; *mur* *lõõb`al`jaks* Juu; *`viska ta muru`piäle maha* JMd; *meie ukse eden ei õle`pitkä muru, luamad`tallavad muru ärä* Kod; *teelehed kasvavad kõvema maa pial muru ulgas* Plt; *las na* (kanad) *süvvä muru kõtt täis* Hls; *obese`lasti muru pääle`lahti`vähkreme* Hel; *jänesskapst om mõtsa all, kasvap nigu muru jälle* Nõo; *nu mä'tta, mis`viidi matusse`aida,`võeti ka morust,`kostegi vaba kotusse päält* Kam; *kae, tüdruku`pühkvä murru, ei tiä, kas kosja tulõva* San; *muro pääl om haina unik* Kan; *kammõr, ait, tsiapaht - - kõik`olli üte peremehe`huune[?] üte muru pääl* Har; *mõni kana käü`klok'sih murro piteh* Vas; *soe[?] kõnnõva siist üle, Ämälohvi morost kõnnõva üle; minä lädsi`müü'dä - - ja`näie, et pühevä morro* Röp; *`laskõ`tsia moro pääle`süümä* Se; *muro muhinõss, haañakõnõ nakass jo kasuma* Lut

mur² *mur* Hel Ran Võn Kam Ote San VLä Rõu Plv Röp, *muro* Plv Lut, *moro* Vas; p *murru* Hel V, *`murru* Kam, *morro* Vas (leiva)viilukas *ma lõigassi üte muru`leibä* Hel; *anna iks muru`leiba sandile* Ote; *`sõie tolle topsi tävve [kohvi] ja muru`saia viil* San; *mur* *om lõigat poolõ leeväst saani* Urv; *Tõmbat muru pääle`võidu vai väke, salvat muru kül`lest pala ja servätät`võisma liime vai hapund`piimä pääle* Har; *ütekäe muru`añti vähämbile mestele, suurembile`añti katõkäe muru* Rõu; *üts hüä moro`leibä* Vas

mur³ *mur* (sipelga)pesa *`siplane teeb suure muru; vana pani ühe asta keik`siplase murud põlema* Khk

mur⁴ *mur* (rüsa osa) *lohe rüsä on üle sada`süldä pikk,`kaiki neid juppisi`üöllä muru, iks. nie murud, mis`ranna puol, nie on madalamad* Kuu

mur⁵ *mur* turvas sii *`võötasse muru - - see pannass`lauta lehma ala; Metsast kuuste ning mändide alt veeti muru lauta loomade ala, kui pahna äi es ole* Khk

muru- *muru-* Hlj Jõh Koe VMr Sim täiesti, väga rukkis on juba muru`küpsse Hlj; siis tulivad linad üless `ahtada rehetuppa `parsile, sääl siis `kuivatati nad muru `kuivast Jõh; ärjabäd on muru kuivad, lehed pudenevad kõik maha Koe; rukis on tükati muru küps, mutku akka `leikama VMr; muru kuiv on täitsa kuiv ein. siis võis `kuhja `panna ja `küini Sim

muru|habe lühike habe *Muruabe on lühike ja paks abe `ümmer lõua Hää; muruabe one kiäron all, `lühkese karvaga Kod*

muru|hain 1. madal rohi looma söövä moru aena ärä. kui ei lase süvvä, võit `niita kah Kam; kiaki ain nii paksun puhmun ei kasva, kui sij muru ain Ote; lasõ_`tsia[?] muru pääle, tanh om muru`haina, tsia_`söövä_tuud häste Har; kost käu ui, siss sääl kasuss hain, morohain Se **Vrd** muruhain

2. kummel *morohaina[?] - - näit pant `tsäaju sisse, kijv vesi pan_pääle, saa `tsäi Se*

3. teeleht *Morohaina[?] `kuiva[?] ar[?], ku kõtt `lahti, siss juu sedä `lijmi Se*

muru|hari madal ja lai linnuhari *kugul on kas leht`arja, muru`arja ehk mädäs`arja VNg; muru`arjad on `laiad, `sõisavad, ei lähä lotto, ei kuhugi Lüg; Ia muneja sie muru`arjaga kana IisR; kanal oo muru ari, põle lai, pisike tipilene Tõs; see oo `seukse muru arjaga kana, kuus tippu tal selle arjal Aud; üks (kana) on muruarjag, `jusku kuninga kroon on pääs Saa; muruari_o madal ja nuiline, nagu patsak pähän Kod; mõni kukk oli muru arjaga, paksu arjaga Lai; mede puul om puha muru arjage kuke ja kana Hls; [tedre] esä om must, iluss muruari pähän Hel; küll mul `olli illuss muruarjaga kikass Nõo; muruarjagõ kana Krl **-hein** madal rohi muru`einä on maa rajal madal `einä Vai; muru ein - - läve ehen kasvas Hls; muruein ja `uibuein, tiilehe, võilil`li - - kasvass usse pääl Krk **Vrd** muruhain*

muru|jas¹ *muruj|as g -a mure murujad `tuhlid Pöi **Vrd** murejas*

muru|jas² *muruj|as g -a murutaoline, lühike ja tihe paani`lammid niidäd kaks kõrd uassan, moede jääb vill murujas Kod*

muru|kaapõ kevadel niidetud villad *keväjätse villa olliva lühikse, - - [kutsuti] moru`kaapõ; moru`kaapit `panti parõmbile `villule sek`kä, lätsivä kõik ütte kokku Kam **Vrd** murupühkme **-kammõr** magamisait *murukammõr, tuu ol`l muru pääl, sõss magasi jäl sääl Har**

murukene¹ *muruke|ne Jõe Lüg Jõh, murukai|ne Vai, g -se tükike, raasuke leiva murukene on `oige pisuke `leiva tükk Jõe; `Viska need `leiva murukesed `linnukestele Lüg; `ansi `lapsele murukaise `leiba Vai **Vrd** murune³*

murukene² dem < muru² *Lõegati oma murukene egäle [lapsele] ja pidit rahul oleme Hel; `lõika mullõ üiis murukene `leiba Ote; murukõnõ `leibä ja tobsiga vett, tuu `ol`gi kõik, midä tä sei Kan; ku murukõnõ poolõss lõigadu, sis kutsutass jäl kikk, kikukõnõ Har; üts murokõnõ `leibä Vas*

muru|kummel lõhnav kummel *üis om `valge ruhekummõl, tõnõ om murukummõl. nuist tetäss siss tiivett, ku medägi palavikku om Har **-kärbläne** mesilane ärä mingu tast, muru`kärbläse `pistvä Ote*

murulane *murula|ne Hlj Jäm Juu Kos Amb JMd VMr Kad Trm Ksi, murulai|ne Hlj VNg Lüg Rak, g -se sipelgas nendel tua `juures oli ermus paelo murulasi Juu; murulane tuhrib aga `mulda VMr; murulased - - ei ammusta nii valusaste kui `raudlased Kad; murulased on `lendvad sipelgad Trm **Vrd** murelane*

muru|lauk¹ *murulauk muru`laugo rohod, nied `panna suppi `pääle Lüg; muru lauk on üks rohu taim Khk; murulaugid_o `peenid Muh; murulauk - - nendel oo koa elusad õied, ümärgutsed roosad õied just kui suured nupud Mar; murulaugu kasusi saab sui supi `peäle*

`pandud Vig; murulaugud `ol'lid kardule `putrus Tor; muru`lauku pannas või sekka sibula asemel Saa; murulaugud on meil sii koa moas Juu; murulaugul on sibula mekk JMd; ennemalt oli `meilgi muru`laukusi VMr; petersid ja petersilehed ja murulaagid [on] kõik aiavil'jad Kod; Värske või `sisse `lõikus murulauku KJn; istutse tuttu maha nii murulauga. peenikse, topuste `kaupa kasvave pääl Hls; murulauk aisap nigu sipul Puh

murulauk² (sipelgas) murulauk - - nagu sie metsagi sipelgas, aga tema on vekemb ja kibedast ammustab, kibedamast ku teene VMr

muruline muruli|ne g -se

1. murune muruline õvv, muru kasvab Kod

2. murutaoline vill `lamma sel'jän muruline - - lühike vill Kod

murumaa turbamullamaa muru maa - - koes sedist soo `mulda, muru `mulda Jäm; muru koht, muru maa soos, võta labjaga, too `loomadele ala Khk; nee liiva teed kasvavad muru maade peal, ühna sinine maa Muh **-mullu** tunamullu Murumullu `ol'li ilus sui Tor **-mumm** murumuna karjamaal siukst `valged murumummud - - niid muudavad `ehdid ükskord tussus, lähavad mustas ja SJn **-muna** (seen) murumunad, kui `astud `piale, siis tuleb `ninda ku vaht `välla Lüg; Murumuna ole `kellegi sien, ole `siene `muodigi IisR; murumunad täiesti maa sehes, maa `pinda ajavad ka ennast Khk; Just kut pisike murumuna (väikesest tütarlastest) Kaa; murumuna `veike `valge, pärast lähäb mustaks Juu; murumuna on `valge `justku `valge kanamuna IisK; murumuna kui ärä mädaneb, one ämmäpuss, tolm siden, nõgi siden - - paab vere `kiinni, `pantse uava `piäle Kod; murumunadest tuleb toss `väl'lä KJn; kujunu murumuna om puss Trv; läits `läitsiga `kerkude, nigu murumune `ol'li regi täis Ran; murumuna es `süvvä Nõo; moromuna[?] umma[?] `säändse `valgõ ümariku - - kui jalg `pääle panõ, siss nakass `tolmama Plv; keedete makõt `rasva ja siäte moromuna `tolmo `sisse, võiete `paisõ `pääle Röp; Vana moromuna on paabapuss Se || piltl `Katsu, kas `jõuvad `selle murumunale (matsakale naisele) järele; `Milla sest murumunast (ümarikust lapsest) inime `kasvab IisR **Vrd** muru|mumm, -mutt **-mutt** murumuna edimelt om `valge murumuti, ku suuress kasvass, sij lää mustass tolmuss, õigats - - vanapagane puss; murumutte `panti lastel sinna `pääle, kust ärä `audun Krk

murune¹ muru|ne g -se Vai Jäm VII Pöi Muh Mär Kse Tor Ris/muro-/ Juu Koe Iis Trm Pal Plt KJn, g -tse Trv Puh; muru|nõ g -dsõ Krl Rõu(g -sõ); murrune Aud muruga kaetud nendel nii kena murune õue VII; Kena murune võrkaid oli, tihe muru oli seal sui läbi, puhas muru, kus kalad `peale puistati ja võrgud maas olid Pöi; neil oo murune õue Kse; murused tanavad Tor; eä lage murune mua, mis seäl vigä `joosta Juu; ilus murune moa Trm; meil oli alati puhas ja rohine õvv, murune ja kuiv Pal; siin [on] maa `ästi murune KJn; mede usseaid on `äste murune Trv; pääle `vihma ollu me murune ussaid `illus al'las Puh; majaside vahil omma murudsõ kotusõ[?] Krl **Vrd** muruline

murune² muru|ne g -se Jäm Khk Pha mure, pude, rabe Kui kõik [kartulid] keend muruseks, siis `pandi settima `külma Jäm; paju maade sees (madalal, vesisel maal) `kasvand, murused puud Khk; väga murused `tuhlid, jahusemad, kui nad kuivaga kasund Pha **Vrd** murus

murune³ muru|ne g -se raasuke `anna `miule üks `krüömükäine `suhkuri, `suhkuri murune; ei ole `leivä murust majas Vai **Vrd** murukene¹

murupesa sipelgapesa `siplase muru - - murupesa Khk; moropesä, kusi `kuklasõ pesä Vas **Vrd** muruspesa

murupuhastus a. kevadel niidetud vill kevadi tuleb peenike prüginine vill, kutsutas murupuhastus MMg; ku `lambit `pöeti keväde, üteldi, na murupuhastusvilla, lihavete pühi

`ümbre Kam **Vrd** murupühkme **b.** talle esimene vill *voonakese`villa kutsutass murupuhastuse vill* Ote

murupühkme kevadel niidetud villad *murupühkme olli suviste pühi tõutegemise aal* Trv; *murupühkmess noid* (villu) *iks üteldi* Ote; *Kevädepügi kutsutass murupühkme, nuu om kõge alamba Rõn* **Vrd** *murukaapõ, -puhastus -ristik* valge ristikein *meil`surnuaea juures`kasvas ka ilusad muru ristikud* Sim

mururohi 1. *mururohi* kena *mururohi säääl, lambad söid nda, sihand pisine tihe rohi* Khk; *ilus mururohi oo* Muh; *kiskusin sealt sigadele mururohtu ette* Mär; *mururohe kasvab õues, ilus, paks rohe kohe* Tõs; *sie va mururohi on märg, se süüb`varva vahed ära* Ris; *meil on alvad rohud, mururohud* Pal

2. a. *murunurmikas Mururohi, sie nisike`pehme`kollakas rohekat`karva. Kanad nokkivad ja`lambad` süövad* Jõh **b.** *mururohi on kangree-ni`vastu, seda teed tuleb`juua* Var

murus *murus* Kär, g -e Jäm Khk Kaa Pha, -a Jäm Ans Khk

1. *mure, pude seebikivi`keetis rasva murusaks; pahakspuu on murus, keige murusem murda* Jäm; *juurikukoõv ei seisa niikoua mitte - - ta on murus, lääb`katki* Ans; *sai on nii murus, ikka pailu võid`sisse`pandud* Khk; *kuda see nii murus asi on, keik ära kärisend* Kär; *põld on murus, kui kenasti lagub* Pha **Vrd** *murune*²

2. *mõnus, meeldiv`ahjust keib nii murus ais ära* Khk; *Kena muruse`näuga poiss* Kaa

murusasti *hapralt rohud nii murusasti maa sihes* Jäm

murusipelgas (sipelgas) *murusipelgas, sie on muru sies, tieb pesad pienardesse ja* Amb

muruspesa *murus-* Har Lut, *muruss-* Har Rõu Lut, *muuruss-* Lut *sipelgapesa mul tekki kusiraudika üüskõrd murusspesä sanna`sisse; Ku mul jala_haigõ?`ol`li?, siss`kästi jala_panda_murus`pessä* Har; *muurusspesäh ummaki kusi`kuklasõ?* Lut **Vrd** *murupesa -puu muruspuu murispuu - Rei*

muruvanake *puruvana, putuka vastne Muruvanakese võis`õnge`otsa`süödaks`panna* IisR **-vill** *lühike vill muru villaga lammas, lühike vill* Kod; *muruvill on lühike,`kangest`kruüsis või`keerdus* Lai

murõham(m)a *murõhama* Lut(-hh-), -mma Rõu *muretsema nakass murõhama, kui midä`halva`asja ol`li* Rõu; *murõhhõnu karuss tuu ikk vai`kuigõlõss* Lut **Vrd** *murõhtam(m)a*

murõhhine, murõhhõnõ *murõhh|ine, -õnõ* *murelik murõhhõnõ, olõ`i`terve? - - olõ`i`kõrralene* Lut

murõhtam(m)a *murõhtamma* VId(-ma Vas)

1. *muret tundma mul tulõ es und inäp silmä pääle, nii ma murõhti* Rõu; *mis sä nii pal`o murõhtat, küll saat är?`ellä?* Röp; *timä midägi murõhta`i, täl om`lahkõ elo* Se **Vrd** *murõham(m)a*

2. *hankima mullõ murõht hää karalatsõ kotussõ* Plv; *murõhteva?`hindele`katla,`nakseva?`viina ajama* Röp

Vrd *muretsama*

***musakas** g *musaka* (koti)*pussakas`reiepapp lei ise ka üle, kust sai. `vaatas ise ka, kus kottimusaka`kõrvale sai`panna* Lüg

musekant → *moosekant*

muselama *muselama = muselema poisid muselavad ja`katsvad`jõudu, poistel on`kange imu muselda* Saa **Vrd** *museldama*

museldama *museldama* *puselema - Kse* **Vrd** *muselama*

muselema *muselema* Kse PJg VJg *puselema poisid muselevad aga `jälle Kse; muselevad ja pugivad just nagu sõnn värss pugib teist alati VJg Vrd* **muselama**

***musendama** imperf (ta) *musendas mustendama Tegi suu `lahti, ei `ainikest `ammast suus, suu musendas pääs Lüg*

***muserdama** nud-part *muserdand kortsuma riie üsna ää korseldand, ää muserdand Mar*

musi *musi* Kuu Jõh IisR Vai Jäm Ans Pha Põi Mär Tõs Khn Hää Kei Trm Lai Plt Krk Nõo

1. lastek suu *`Pistämme `mammu musisse Kuu; pühima musi `puhtast Jõh; Su musi jäend piimaseks Pha; Kudas so musi nii must on Põi; Peseme lapsõ musi `puhtaks Khn; Pane leib musisse Hää; Kui lapsele süia pakutasse ja ei taha east võtta, siis üeldasse, tee musi lahti Trm; oi, sul musi must Plt*

2. suudlus *anna musi Jäm; löö `patsi, anna `käele musi koa Tõs; ilm olli `siante äbelik, es tohi `otsa `vaate kah, kus temä siis võis musi anda Krk; temä taap mulle musi `anda ja miu kräebistädä Nõo Vrd* **mui**

Vrd **musu**

musikas *musik|as g -a kartul pa (pane) musikad `kijma; kas te olete musikid keetnd juba Pil*

musima *musi|ma* Kuu Hlj Lüg Jäm Khk Pha VII Muh Mar Mär Kse Khn Tor Hää Juu JMd Koe VMr VJg IisK Lai KJn Trv, -me Hls

1. mugima, mäluma *Sie (lehm) musib `heini `süia küll Kuu; ega ta (hobune) `ammusta, ta nii sama musib Hlj; `ühte `puhku musib `kuiva `leiba süia Lüg; lapsed musivad `peale `süüa VII; loomad akkasid nõnna `toitu musima et Muh; musib `leiba, ei ole `ammud suus Mär; Ku inimesel vanas ias `ammid änam põle, ei sis saa änam `toitu korralikult närida, muudku musi aga `piale Tor; juba musis leevä suutäie ää Juu; [vasikad] nii musivad `süia, et pole asigi VMr; `leibä musib, kel põle äid `ammid KJn*

2. mudima, muljuma *lasi natusse `eese `köhtu musida Khk; rambid `tõusid üles, eidud musisid ning purgitasid kallal Pha; Tule ete musi mo rinna alt, mo sooned kõik nõnna venin Muh; üks va ull poiss, turgib ja musib tüdrikusi `peale Mar; musib ja katsub ja käperdab Hää; pihu vahel pigistas või musis Lai; musib kaala alt Trv*

3. pusima **a.** *aeglaselt tegutsema kis sedavisi vagusi on ning üksi musib, selle `kohta `eetasse va kahmus inimine Khk; musib tüöd teha IisK* **b.** *puselema Põlõ suurt `riidu (kaklust) `ühti oln, musin muedu natuksõ Khn* **c.** *posima nevä `endel iki musisive sääil (nõidusid loomi) Hls*

musi|mokk (ilusatest huultest) *Ilus musimokkiega laps Kuu; mõnel on alati ilusad musi mokkad, siledad ja `sirged ja `rõemsad Jõh Vrd* **musumokk -rull** *armsake, kallike Nüüd `leütsid omalõ iä musirul`li Khn Vrd* **musurull**

musitama *musit|ama* Jäm Tõs JMd Iis Trm, -amma Lüg Vai, -eme Krk *musi andma, suudlema aga nied musitasid, `andsid suud kõhe triu ja trau, triu ja trau Lüg; tämä on musitand `piigada Vai; ma musitan last JMd; musitavad teine teist alati Iis; temä musiis miut ilmast `ilma ja armais Krk Vrd* **musutama**

muska¹ *muška väike pudel viinamuška `seisis keset `lauda ja mehed jorotasid `laulda Plt Vrd* **musku**

muska² *muška* Rid Mar Krk Hel

1. must koer; musta koera nimi *muškad oo mustad koerad Mar; Muška, murra maha, murra maha Krk*

2. euf tuhkur *teda `püitaks `talve ja kastiga, klops, vana muška on sees Rid*